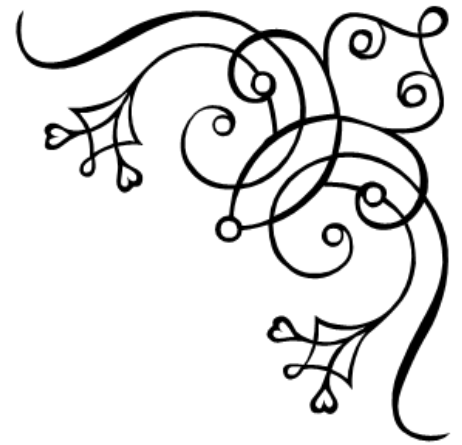

העולה מהסוגיא

מסכת בבא מציעא

העולה מהסוגיא

מסכת בבא מציעא

סיכומי גפ"ת
קצרים ובהירים
לחזרה מהירה וקלה

מעלת הקיצור

כתב הרמח"ל [בהקדמה לספר דרך השם]: 'יתרון ידיעת הדברים על מתכונת חלקיהם כפי מחלקותם וסדרי יחסיהם, מידיעתם שלא בהבחנה, כיתרון ראיית הגן המהודר בערוגותיו ומיופה במסילותיו ובשורות מטעיו, מראיית חורש הקנים והיער הצומח בערבוב', עכ"ד. מבואר בדבריו שאדם שיודע ומבין את הדברים בצורה מסודרת, נהנה הרבה יותר מאדם היודע את הדברים בצורה שאינה מסודרת, והביא לכך משל להבדל בין גן מהודר ומסודר להפליא, לבין יער הצומח בערבוביה. ובפרט הרוצה לשנן את תלמודו כדי לזכרו לימים מרובים, צריך ללמוד ולחזור ולסדר את הדברים, וכן צריך ללמוד ולחזור מתוך הנאת סידור הדברים, ועל ידי כך יזכור לימודו, וכמו שכתוב [תהלים קיט טז]: 'בחוקתיך אשתעשע, לא אשכח דבריך'.

ידועים דברי הרמב"ן [באגרתו]: 'וכאשר תקום מן הספר תחפש באשר למדת אם יש בו דבר אשר תוכל לקיימו'. ובפשטות אין כוונתו רק ללמוד דברים שיש בהם הלכה למעשה לזכור את הדברים ולעשותם, אלא גם ללמוד דברים שאין בהם הלכה למעשה, לסכם בסוף לימודו את מסקנות הדברים היוצאים מלימודו בצורה של הלכה למעשה, מה הם הנפק"מ המעשיות מהדברים שלמד. וכן מבואר בדברי המאירי [הוריות יד א]: 'כלל גדול בלימוד שידע התלמיד אחר ששנה מזה שעלה בידו מכל מה ששנה, ויסמוך על הכללים שיצאו לו משם', עכ"ד. ויש בכך עצה טובה לידיעת התורה, וכן עצה טובה להבנת התורה, שלאחר ידיעת מסקנות הסוגיא, אפשר לדמות מילתא למילתא ולהקשות ולתרץ מסוגיות אחרות כדרכה של תורה ולזכות לכוון לאמיתה של תורה.

סיון ה'תשפ"ד

להערות והארות

וכן לקבלת חוברת זו או חוברות נוספות

וכן להרשמה לקבלת מהדורה נוספת בעתיד בעזרת ה'

יש לשלוח בקשה במייל

B0527147396@gmail.com

תוכן ענינים

ג.....	פרק ראשון
כג.....	פרק שני
לט.....	פרק שלישי
מו.....	פרק שישי
נט.....	פרק שביעי
עא.....	פרק שמיני
פה.....	פרק תשיעי
צו.....	פרק עשירי

דף ב

א. דיני ספק ממון:

- באופן שאחד מוחזק (כגון שור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה):
 - לרבנן - המוציא מחבירו עליו הראיה^א.
 - לסומכוס - יחלוקו^ב.
- באופן ששניהם מוחזקים:
 - באופן שהחלוקה יכולה להיות אמת:
 - באופן שאין ודאי רמאי (כגון ספק מי זכה במציאה או מי קנה את המקח)^ג:
 - באופן ששניהם טוענים כולה שלי - שניהם ישבעו ויקבלו חצי^ד.
 - באופן שאחד טוען כולה שלי והשני טוען חציה שלי - הטוען כולה שלי ישבע ויקבל שלשה רבעים, והטוען חציה שלי ישבע ויקבל רבע.
 - באופן שיש ודאי רמאי (כגון ספק מי ארג את הבגד) - לרש"י "יהא מונח עד שיבוא אליהו", לתוס' יחלוקו.
 - באופן שאין החלוקה יכולה להיות אמת:
 - לרבנן - יהא מונח עד שיבוא אליהו^ה.
 - לסומכוס - יחלוקו^ו.

הערות

- א תוס' מוסיפים שלפי רבנן אומרים 'המוציא מחבירו עליו הראיה' בין באופן שאחד מוחזק, ובין באופן ששניהם לא מוחזקים ולאחד יש חזקת מרא קמא.
- ב תוס' מבארים שדברי סומכוס נאמרו באופן שיש ספק בלא טענותיהם, אבל באופן שיש ספק על ידי טענותיהם סומכוס מודה שהמוציא מחבירו עליו הראיה.
- ג הגמ' מבארת שהנידון שיש ספק מי קנה את המקח, נאמר באופן ששני אנשים שילמו את דמי המקח למוכר אחד מדעת המוכר ואחד בעל כרחו, ולא באופן שאחד שילם את דמי המקח, ורש"י מבאר שבאופן שאחד שילם את דמי המקח, המוכר נאמן מדין נאמנות של 'בעל מקח' לומר למי מכר, אמנם תוס' חולקים על רש"י וסוברים שלא צריך להגיע לנאמנות של 'בעל מקח', אלא גם באופן שהמוכר נאמן מדין 'עד אחד' יכול לפטור משבועה את האחד ולחייב את השני שבועה דאורייתא, ולכן תוס' מבארים שכונת הגמ' שבדרך כלל באופן שאחד שילם את דמי המקח המוכר זוכר ממי קיבל את דמי המעות והמוכר נאמן מדין עד אחד, אבל באופן ששניהם שילמו את דמי המקח לא זוכר ממי קיבל את דמי המקח מדעתו.
- ד בדברי התוס' מבואר שיש נפק"מ בין רש"י לתוס' באופן ששני אנשים שילמו את דמי המקח למוכר, והמוכר זוכר ממי קיבל מדעתו וממי קיבל בעל כרחו, שלפי רש"י המוכר אינו נאמן משום שבאופן זה אין נאמנות של 'בעל מקח', ולתוס' המוכר נאמן משום שיש למוכר נאמנות של עד אחד.
- ה ראה להלן [עמוד 1] שהדין שיחלקו בכל הטלית נאמר באופן ששניהם תופסים ב'כרשתא' כלומר בחוטים שיוצאים מהטלית, אבל באופן שכל אחד תופס חלק מהטלית עצמה, כל אחד מקבל את החלק שתופס בו וחצי מהחלק ששניהם לא תופסים, וכן ראה להלן [עמוד 2] שהדין יחלוקו נאמר באופן ששניהם תופסים תפיסה גמורה, אבל באופן שאחד תופס והשני 'מסרך סרוכי' כל הטלית שייכת לתופס.
- ו הגמ' [ה' ב] דנה בלשון השבועה שבית דין תיקנו מצריכים להשבע, והגמ' מבארת שבית דין לא תיקנו שישבעו 'כולה שלי', משום שעל ידי כך יצא לעז על בית דין שנותנים לכל אחד חצי. וכן בית דין לא תיקנו שישבעו 'חציה שלי', משום שהשבועה שותרת את הטענה 'כולה שלי'. וכן בית דין לא תיקנו שישבעו 'אין לי בה פחות מחציה', משום שהאדם יכול לפרש שכונתו שאין לו כלום. אלא בית דין תיקנו שישבעו 'שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה', וכדי שהשבועה לא תרע את טענתו יאמר 'כולה שלי ולדבריהם שבועה שיש לי בה ואין לי בה פחות מחציה' (ראה להלן [הערה 2] מהו הטעם שחכמים תיקנו שבועה בשנים אוחזים בטלית).
- ז הגמ' מבארת שלמרות נחלקו התנאים בספק ממון, האם משביעים שני אנשים באופן שברור שאחד מהם משקר, מ"מ בשנים אוחזים בטלית לכו"ע משביעים את שניהם, משום שלא ברור ששניהם משקרים כיון שיש צד ששניהם זכו במציאה או שהמוכר התרצה לשניהם.
- ח תוס' מבארים שהדין יחלוקו נאמר רק באופן ששניהם מוחזקים משום שאנו סהדי' שלכל אחד יש חצי, אבל באופן ששניהם לא מוחזקים אומרים 'כל דאליה גבר'.
- ט הגמ' מבארת שהאופן שאין החלוקה יכולה להיות אמת הוא, בשנים שהפקידו אצל אחד זה מנה וזה מאתים ושניהם טוענים שהפקידו מאתים, שאי אפשר לחלק חצי לזה וחצי כיון שאין החלוקה יכולה להיות אמת' שהרי המנה שייך או לזה או לזה, ולכן לפי רבנן 'יהא מונח עד שיבוא אליהו', ותוס' מוסיפים שלמרות שיש אפשרות שבעל המאיתם הקנה לבעל המאה חצי מהמנה בזמן שהמנה היה מופקד, מ"מ אין דרך לעשות כך.
- י המשנה מביאה שנחלקו רבנן ורבי יוסי באופן זה שאין החלוקה יכולה להיות אמת, לרבנן כל אחד מקבל מנה והמנה השלישי יהא מונח עד שיבוא אליהו, ולרבי יוסי כל שלשת המנים יהיו מונחים עד שיבוא אליהו, משום שרבי יוסי סובר שאם כל אחד יקבל מנה והמנה השלישי יהא מונח עד שיבוא אליהו, יצא שהרמאי לא הפסיד וחכמים קנסו את הרמאי שיפסיד, והגמ' מבארת שדברי רבי יוסי שקונסים את הרמאי נאמרו רק באופן שיש ודאי רמאי, ולא באופן שיש ספק האם יש רמאי.
- יא תוס' מבארים שסומכוס סובר שאפילו באופן שאין החלוקה יכולה להיות אמת' יחלוקו, וכפי שמוכח מדברי סומכוס ששור שנגח את הפרה ונמצא עוברה בצידה שיחלוקו, למרות שאין החלוקה יכולה להיות אמת' שהרי העובר שייך או לזה או לזה.

דף ג - ה

ב. דיני שבועת מודה במקצת:

- התובע את חברו מטלטלים:
 - באופן שהודה במקצת:
 - באופן שלא אמר 'הילך' - חייב שבועה^ז.
 - באופן שאמר 'הילך' - לרבי חייא חייב שבועה, לרב ששת פטור.
 - באופן שכפר בהכל, ולאחר מכן באו עדים שחייב קצת - לרבי חייא חייב שבועה, לאבוה דרבי אפטוריקי פטור^ח.
- התובע את חברו קרקע והודה במקצת - פטור.
- התובע את חברו קרקע ומטלטלים:
 - באופן שהודה בקרקע וכפר במטלטלים - פטור.
 - באופן שהודה במטלטלים וכפר בקרקע - פטור.
 - באופן שהודה במקצת מטלטלים וכפר במקצת מטלטלים ובקרקע - חייב שבועה, ומגלגלים עליו שבועה גם על הקרקע.
- התובע את חברו הלוואה:
 - באופן שתובע מלוה על פה ('מנה לי בידך') והלוה מודה במקצת:
 - באופן שיש ללוה קרקע בת חורין - פטור, משום שהקרקע משועבדת לחוב ונחשב שהלוה כפר והודה בקרקע.
 - באופן שאין ללוה קרקע בת חורין - חייב^ט.
 - באופן שיש לתובע שטר הלוואה שכתוב בו 'סלעים' וטוען המלוה שחייב חמשה סלעים:
 - באופן שהלוה הודה שחייב שני סלעים - פטור^י.
 - באופן שהלוה הודה שחייב שלשה סלעים - לרבי שמעון בן אלעזר חייב שבועה, לרבי עקיבא פטור^{יא}.

הערות

- ז הגמ' מבארת שהסיבה שהודה במקצת ולא כפר בהכל משום 'חזקה אין אדם מעיז פניו בפני בעל חובו', ורש"י מבאר שלולי טעם זה מודה במקצת היה פטור משבועה משום שנחשב 'משיב אבידה', אמנם תוס' מבארים שלולי טעם זה מודה במקצת היה פטור משבועה משום שיש לו מיגו שיכל לכפור בהכל.
- ח הגמ' מבארת שמוסברא היה אפשר לומר שחייב שבועת מודה במקצת נאמר רק באופן שהאדם הודה, ולכן לא שייך לומר 'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', אבל באופן שהאדם כפר והעדים העידו שחייב מקצת לא חייב שבועת מודה במקצת משום ש'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', אלא שרבי חייא לומד מקל וחומר מחיוב שבועת מודה במקצת 'מה פיו שאין מחייבו קנס מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו קנס אינו דין שמחייבין אותו שבועה', ולמרות שאפשר לפרוץ קל וחומר זה 'מה לפיו שכן אינו בהכחשה ובהזמה תאמר בעדים שישנן בהכחשה ובהזמה', מ"מ אפשר ללמוד מקל וחומר מחיוב שבועת עד אחד 'מה עד אחד שאין מחייבו ממון מחייבו שבועה עדים שמחייבין אותו ממון אינו דין שמחייבין אותו שבועה', ולמרות שאפשר לפרוץ קל וחומר זה 'מה לעד אחד שכן על מה שהוא מעיד הוא נשבע תאמר בעדים שעל מה שכפר הוא נשבע', מ"מ אפשר להוכיח משבועת מודה במקצת, ולכן אומרים שהצד השווה בשבועת מודה במקצת ובשבועת עד אחד שיש חיוב שבועה על ידי טענה וכפירה, ואפשר ללמוד שיש חיוב שבועה על ידי עדים.
- ט רש"י מבאר שלאחר שיש מקור שיש חיוב שבועת מודה במקצת באופן שהאדם לא הודה אלא באו עדים, אומרים שגם באופן זה לא אומרים 'מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא', משום שאפשר לומר שהתובע התכוון להשמט עד שיהיה לו מעות, אמנם לפי תוס' בכל אופן לא אומרים 'מיגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא'.
- י הגמ' מבארת שרבי חייא דורש משני הייתורים בפסוק 'אשר יאמר כי הוא זה' דין מודה במקצת ודין 'טענו חיטים והודה בשעורים' שפטור, אמנם אבוה דרבי אפטוריקי סובר ש'טענו חיטים והודה בשעורים' חייב, ולכן דורש משני הייתורים בפסוק דין מודה במקצת ודין מודה במקצת על ידי עדים שפטור משבועה.
- יא תוס' מבארים שבאופן שאין ללוה קרקעות בני חורין ויש ללוה קרקעות בני חורין, לא נחשב כפירת שיעבוד קרקעות, אפילו למ"ד שסובר ש'שיעבודא דאורייתא', משום שלמרות שמדאורייתא גובה מהנכסים המשועבדים, מ"מ מדרבנן לא גובה מהנכסים משועבדים.
- יב הגמ' מבארת שהסיבה שאין חיוב של שבועת מודה במקצת, משום שמלשון השטר 'סלעים' מוכח שההלוואה הייתה שני סלעים, ובאופן שיש עדים שמסייעים לטענת הלוה, אין חיוב של שבועת מודה במקצת, וכן אין חיוב של שבועת מודה במקצת משום שעל שני הסלעים שמפורשים בשטר יש שיעבוד קרקעות, ולכן נחשב הודאה בקרקע שלא מחייבת שבועת מודה במקצת.
- יג תוס' מוסיפים שהטעם שנחשב הודאה בקרקע נאמר באופן שיש ללוה קרקע בת חורין או קרקע משועבדת אבל באופן שאין ללוה קרקע כלל לא נחשב הודאה בקרקע
- יד הברייתא מבארת שהטעם שרבי עקיבא סובר שאין חיוב שבועת מודה במקצת, משום שהלוה נחשב 'משיב אבידה' כיון שיכל לטעון שחייב שני סלעים ולא להודות שחייב שלשה סלעים. רש"י מבאר שהטעם של רבי שמעון בן אלעזר שחייב שבועת מודה במקצת, משום שכוונת הלוה להערים ולהודות במקצת כדי שיחשב אדם נאמן ויאמינו לדבריו.
- יז רש"י מבאר שההודאה על הסלע השלישי לא נחשב הודאה בקרקע, מכיון שהסלע זה לא מפורש בשטר וממילא אין עליו שיעבוד קרקעות.

ג. דיני שבועה בגזלן:

- גזלן שחייב שבועת מודה במקצת - הגזלן לא נשבע כיון שפסול לשבועה, ו'כנגדו נשבע ונוטל'².
- גזלן שחייב שבועת היסט - הגזלן לא נשבע כיון שפסול לשבועה'³.

דף ו**ד. דיני שנים אוחזים בטלית:**

- באופן שראובן תופס את הטלית ושמעון 'מסרך סרוכי' - הטלית שייכת לראובן.
- באופן שראובן ושמעון תופסים את הטלית, ולאחר מכן ראובן תפס את הטלית משמעון:
 - באופן שראובן תפס בבית דין:
 - באופן ששמעון שתק - ראובן זכה בטלית, משום ששתיקת שמעון נחשבת כהודאה שהטלית שייכת לראובן.
 - באופן ששמעון צווח - ראובן לא זכה בטלית.
 - באופן ששמעון שתק ולאחר מכן צווח - הגמ' מסתפקת האם ראובן זכה בטלית או דלמא ראובן לא זכה בטלית.
 - באופן שראובן תפס לאחר שיצאו מבית דין וטוען ששמעון הודה שהטלית שייכת לו:
 - באופן ששמעון טוען שראובן תפס את הטלית ממנו - ראובן לא זכה בטלית.
 - באופן ששמעון טוען שהשכיר לו את הטלית - ראובן זכה בטלית, משום שאין דרך להשכיר את הטלית ללא עדים לאדם שטוען שהטלית שייכת לו.

ה. דיני הקדש:

- הקדמה - יש לדון בקרקע או במטלטלים שראובן ושמעון טוענים ששייך להם וראובן הקדיש את החפץ האם חל ההקדש וכדלהלן.
 - בקרקע:
 - באופן שיש לראובן ראייה שהקרקע שייכת לו - ההקדש חל, אפילו באופן שראובן הקדיש לפני שהביא את הראייה.
 - באופן שאין לראובן ראייה שהקרקע שייכת לו - ההקדש לא חל, משום שגם לפי הצד שהקרקע שייכת לראובן מ"מ היא נחשבת 'אינה ברשותו'.
 - במטלטלים - ההקדש לא חל, משום שגם לפי הצד שהמטלטלים שייכים לראובן מ"מ הם נחשבים 'אינו ברשותו'⁷.
- ו. דיני ספק בכור - בין באופן שהכהן תפס ובין באופן שהכהן לא תפס, הבכור שייך לבעלים והבכור אסור בגיזה ועבודה¹⁰.**

הערות

^{יב} הגמ' מביאה שלרבי יוחנן 'חשוד אממונא לא חשוד אשבועתא' משום ששבועת שוא חמורה, ולאביי 'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', והנה בדברי המשנה מבואר שגזלן פסול לשבועה, ולאביי הטעם בכך משום ש'חשוד אממונא חשוד אשבועתא', אמנם לרבי יוחנן שסובר ש'חשוד אממונא לא חשוד אשבועתא' כתבו התוס' בתירוח הראשון שפסול גזלן לשבועה הוא פסול דרבנן, ובתירוח השני כתבו שאדם שחשוד לגזול לא חשוד לגזול ולהשבע על כך לשקר, אבל אדם שידוע שגזל חשוד להשבע לשקר.

הגמ' מבארת שרבי יוחנן לשיטתו מבאר שהטעם שחכמים תיקנו שבועה בשנים אוחזים בטלית, משום שחששו שאדם יתכוון לגזול את הטלית מחבירו, ולמרות שחוששים שהתכוון לגזול מ"מ לא חוששים שישבע לשקר משום ש'חשוד אממונא לא חשוד אשבועתא', אמנם לאביי שסובר ש'חשוד אממונא חשוד אשבועתא' הטעם שחכמים תיקנו שבועה בשנים אוחזים בטלית, משום שחששו שיהיה אדם שיש לו ספק 'מלוה ישנה' על חבירו ולכן יתפוס את הטלית של חבירו עבור גביית חובו, ולמרות שאדם זה חשוד לתפוס את הטלית ולעבור על ספק איסור גזל, מ"מ לא חשוד לעבור על איסור ספק שבועת שוא, משום ש'ממון איתה בחזרה' ו'שבועה ליתיה בחזרה'.

תוס' מוסיפים ומבארים שלמרות שלפי אביי חוששים שאדם יתפוס חפץ ששייך לחבירו כיון שיש לו ספק 'מלוה ישנה' ולכן לא פסול לשבועה, מ"מ באופן שאדם הוחזק לגזול לא חוששים שגזל מחמת שהיה לו ספק 'מלוה ישנה' ולכן פסול לשבועה.

^{יג} הגמ' מבארת שהדין ש'כנגדו נשבע ונוטל' הוא דין דרבנן, ולכן רבנן תיקנו דין זה רק באופן שחייב שבועה מדאורייתא, אבל באופן שחייב שבועה מדרבנן, לא תיקנו כך כיון שלא עושים 'תקנתא לתקנתא'.

^{יד} הגמ' מבארת שדין זה נאמר אפילו באופן שבזמן שראובן הקדיש את המטלטלים שמעון שתק ולאחר מכן צווח, ותוס' מבארים שלמרות שבאופן שראובן תפס את החפץ ושמעון שתק ולאחר מכן צווח, הגמ' מסתפקת שראובן זכה בחפץ משום שיש ראייה משתיקת שמעון שהחפץ שייך לו, מ"מ באופן שראובן הקדיש את החפץ שמעון לא אמור למחות, ולכן אין ראייה משתיקתו שהחפץ שייך לראובן.

^{טו} המשנה מבארת שהסיבה שהבכור שייך לבעלים משום ש'המוציא מחבירו עליו הראיה', ותוס' מבארים שהדין שלא מועיל תפיסת הכהן נאמר באופן זה שתפס לאחר שנולד הספק ותפס באיסור, אבל באופן שתפס לפני שנולד הספק או באופן שתפס בהיתר חל התפיסה, וממילא השני שרוצה להוציא ממנו צריך להביא ראיה.

ז. דיני מעשר בהמה:

- כהן שירש עשרה פטרי חמור ופדה כל אחד בשה - חייב במעשר בהמה, והשה של המעשר שייך לו.
- ישראל שיש לו ספק פטר חמור ופדאו בשה - השה חייב במעשר בהמה¹⁰.
- ישראל שיש לו עשרה כבשים והתחיל למנותם ומת אחד מהכבשים שלא מנה - הכבשים שמנה פטורים ממעשר בהמה, והכבשים שלא מנה חייבים במעשר בהמה¹¹.
- ישראל שיש כבשים והתחיל למנות והתערב אחד מהכבשים המנויים יחד עם הכבשים שלא מנויים - הכבשים פטורים ממעשר בהמה¹².

דף ז

ח. שנים אוחזים בטלית:

- באופן שכל אחד תופס ב'כרכשתא' (חוטים שיוצאים מהטלית) - כל אחד נשבע ומקבל חצי מהטלית¹³.
- באופן שכל אחד תופס חלק מהטלית - כל אחד נשבע ומקבל את החלק שתופס בו וחצי מהחלק ששניהם לא תופסים.

ט. דין קנין סודר באופן שהמקנה והקונה מחזיקים את הסודר:

- באופן שהמקנה תופס מהסודר שלש על שלש - חל הקנין¹⁴.
- באופן שהמקנה תופס מהסודר פחות משלש על שלש - לא חל הקנין¹⁵.

י. דין נתינת גט באופן שהגט קשור ב'משיחה' והבעל מחזיק את ה'משיחה':

- באופן שהבעל יכול לקחת את הגט על ידי המשיחה - האשה לא מגורשת¹⁶.
- באופן שהבעל לא יכול לקחת את הגט על ידי המשיחה:
 - באופן שהבעל גרם לכך שלא יוכל לקחת את הגט על ידי המשיחה - האשה מגורשת.
 - באופן שהאשה גרמה לכך שהבעל לא יוכל לקחת את הגט על ידי המשיחה - האשה לא מגורשת¹⁷.

יא. דיני שטר חוב:

- שטר לא מקוים שהלוה מודה שהשטר אמיתי וטוען שפרע את החוב:
 - לרבי - 'מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו', ולכן הלוה נאמן שפרע את החוב מיגו שהיה טוען מזויף.

הערות

הגמ' מבארת שהסיבה שהבכור אסור בגיזה ועבודה, משום שקדושת בכור חלה מאליה ולא חלה על ידי הקדשת האדם, אבל באופן שהקדושה חלה על ידי הקדשת האדם לא יכולים להקדיש, משום שהחפץ נחשב 'אינו ברשותו' (וכפי שהתבאר בסמוך).

10 הגמ' מבארת שהסיבה שהשה של הפדיון ספק פטר חמור חייב במעשר בהמה, כיון שהוא ממונו של ישראל ובאופן שהכהן תפס צריך להחזיר לבעלים.

11 רש"י מבאר שהמקור שהכבשים שמנה פטורים ממעשר, דכתיב 'כל אשר יעבור תחת השבט' ודורשים שהחוב של מעשר בהמה נאמר בכבשים שלא עברו תחת השבט ולא בכבשים שעברו תחת השבט.

12 רש"י מבאר שהטעם שכל הכבשים לא חייבים במעשר בהמה, משום שהכבש המנוי לא חייב במעשר בהמה, ואם ימנה עשרה כבשים והכבש המנוי יהיה אחד מהם, נמצא שהכבש העשירי אינו עשירי אלא תשיעי וממילא אינו קדוש משום ש'עשירי ודאי ולא עשירי ספק'.

13 הגמ' מוסיפה שבאופן שיש בטלית חלק שהוא מוזהב חולקים חלק זה בשווה, ולא יכול אחד מהם לומר שיחלקו את הטלית לרוחבה וממילא החלק שהוא מוזהב יהיה בחלקו, משום שהשני יכול לומר שיחלקו את הטלית לאורכה וממילא החלק שהוא מוזהב יהיה חציו שלו וחציו שלו.

14 הגמ' מבארת שהסיבה שבאופן שהקונס תופס מהסודר שלש על שלש חל הקנין, משום שהחלק שביד המקנה נחשב שהוא חתוך משאר הסודר, ולכן חלק זה נקנה למקנה ועל ידי כך חל הקנין סודר.

15 רש"י מבאר שהסיבה שבאופן שהמקנה תופס מהסודר פחות משלש על שלש לא חל הקנין, משום שחלק זה לא נחשב 'בגד' וקנין סודר חל רק על ידי בגד.

16 הגמ' מבארת שלמרות שבאופן זה האשה קונה את הגט כיון שנמצא בידה (וכדין סודר שהמקנה והקונה תופסים שהמקנה קונה את הגט למרות שחלק מהסודר נמצא ביד הקונה), מ"מ האשה לא מגורשת דכתיב 'ספר כריתות' ובאופן זה שהמשיחה ביד הבעל לא נחשב 'כריתות'.

17 תוס' מבארים שבאופן שיד האשה הייתה פתוחה והבעל נתן את הגט בתוך ידה והבעל יכול למשוך את הגט על ידי המשיחה, ולאחר מכן האשה סגרה את ידה ועל ידי כך הבעל לא יכול למשוך את הגט, האשה לא מגורשת משום שהאשה גרמה לכך שהבעל לא יוכל לקחת את הגט ולא נחשב 'ונתן בידה', אבל באופן שהבעל גרם לכך שלא יוכל לקחת את הגט על ידי המשיחה, כגון שיד האשה הייתה סגורה והבעל תחת את הגט בתוך ידה ועל ידי כך לא יוכל למשוך את הגט על ידי המשיחה, או באופן שהבעל נתן לאשה גט כבד שלא יכול למושכו על ידי המשיחה האשה מגורשת.

○ לרבי שמעון בן גמליאל - 'מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו', ולכן הלוח לא נאמן שפרע את החוב.

• שטר חוב שאבד:

○ באופן שהמלוה והלוה תופסים את השטר, והמלוה טוען שלא פרע את החוב והשטר נפל ממנו, והלוה טוען שפרע את החוב והשטר נפל ממנו:

■ האם הלוח נאמן שהשטר פרוע:

• באופן שהשטר מקוים - לא נאמן.

• באופן שהשטר לא מקוים:

○ לפי הצד ש'מודה בשטר שכתבו צריך לקיימו' - הלוח נאמן במיגו שהיה טוען מזויף.

○ לפי הצד ש'מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו' - הלוח לא נאמן.

■ צורת החלוקה באופן שהלוח לא נאמן שהשטר פרוע:

• באופן שהמלוה והלוה תופסים את טופס השטר או את תורף השטר - חולקים בשוה^{כד}.

• באופן שהמלוה תופס את טופס השטר והלוה את תורף השטר או להיפך - התופס בתורף השטר מקבל יותר מהתופס בטופס השטר^{כה}.

○ באופן שאדם אחר מצא את השטר:

■ באופן שהשטר לא מקוים - לא יחזיר את השטר, משום שחוששים שהלוח כתב שטר זה לפני ההלוואה ובסוף לא לוח.

■ באופן שהשטר מקוים - נחלקו התנאים האם לא יחזיר את השטר, משום שחוששים שהלוח פרע את השטר והשטר נפל ממנו, או דלמא יחזיר את השטר למלוה, משום שלא חוששים שהלוח פרע את השטר והשטר נפל ממנו משום שדרך הלוח לקרוע את השטר מיד^{כו}.

דף ה - ט

יב. צורת החלוקה באופן שהדין יחלוק:

• באופן שאין הפסד אם יחלקו את החפץ עצמו - חולקים את החפץ.

• באופן שיש הפסד אם יחלקו את החפץ עצמו (כגון בהמה) - מוכרים את הבהמה וחולקים את דמיה.

הערות

כד תוס' מבארים שבאופן שחולקים את השטר לא חולקים את שווי החוב, אלא חולקים את השווי של השטר להמכר בשוק שהוא פחות משווי החוב.

הגמ' מוסיפה שבאופן שהתורף של השטר קרוב יותר למלוה או ללוה, לא יכול אחד מהם לומר שיחלקו את השטר לרוחבו וממילא החלק של התורף יהיה ברשותו, משום שהשני יכול לומר שיחלקו את השטר לאורכו וממילא החלק של התורף יהיה חציו שלו וחציו שלו.

כה הגמ' מבארת שהסיבה שתורף השטר שווה יותר מטופס השטר, משום שבתורף כתוב את זמן ההלוואה ובתורף לא כתוב את זמן ההלוואה, ושטר שאין בו זמן לא גובה מנכסים משעובדים, וכפי שהתבאר שבאופן ששנים אוחזים בטלית וכל אחד תפס חלק מהטלית, כל אחד מקבל את החלק שאוחז בו וחצי מהחלק ששניהם לא אוחזים, וכן באופן זה ההפרש שבין הטופס לתורף שייך לאדם שתפס התורף ושאר השטר חולקים בשוה.

רש"י מוסיף שלמרות שהעדים חותמים תחת הטופס, מ"מ לפי הצד ש'מודה בשטר שכתבו אין צריך לקיימו' השטר כשר, אמנם תוס' סוברים שהשטר כשר לכו"ע, משום שנחשב שלכל אחד מהם יש שטר כשר, ורק זמן שהשטר כשר בלעדיו שייך לתופס את התורף ולא לתופס את הטופס.

כו הגמ' בתירוץ הראשון והשלישי סוברת שרבי יוסי סובר שחוששים לפרעון ורבנן סוברים שלא חוששים לפרעון, אמנם הגמ' בתירוץ השני סוברת שרבי יוסי סובר שלא חוששים לפרעון ורבנן סוברים שחוששים לפרעון.

הגמ' בתירוץ הראשון מוסיפה שבאופן שאדם מצא שטר כתובה, והבעל טוען שפרע את הכתובה והשטר נפל ממנו, והאשה טוענת שלא פרע את הכתובה ונפל ממנה, באופן שהאשה מגורשת לפי רבי יוסי לא יחזיר את השטר משום שחוששים לפרעון, ובאופן שהאשה אינה מגורשת יחזיר את השטר משום שאין דרך לפרוע את הכתובה לפני הגירושין ולא חוששים ל'צררי'. אמנם הגמ' בתירוץ השני סוברת שלפי רבי יוסי שלא חוששים לפרעון בין באופן שהאשה מגורשת ובין באופן שהאשה נשואה יחזיר את השטר, ולפי רבנן בין באופן שהאשה מגורשת ובין באופן שהאשה נשואה לא יחזיר את השטר, משום שחוששים לפרעון ול'צררי'.

הגמ' בתירוץ השלישי מוסיפה שבאופן שאדם מצא שטר כתובה, והבעל טוען שחזר וכתב לה שטר כתובה אחר, והאשה טוענת שהבעל לא חזר וכתב לה שטר כתובה אחר, לרבנן לא יחזיר את השטר משום שחוששים לשתי כתובות, ולרבי יוסי באופן שהאשה נשואה יחזיר את השטר משום שאין דרך לפרוע את הכתובה לפני הגירושין ולא חוששים ל'צררי' או לשתי כתובות, ובאופן שהאשה מגורשת לא יחזיר את השטר משום שחוששים שהבעל פרע את הכתובה.

יג. דיני זכיה במציאה:

- באופן שאחד הגביה את המציאה והתכוון שהוא יקנה חצי מציאה וחבירו יקנה חצי מציאה - שניהם קנו^{כז}.
- באופן ששנים הגביהו את המציאה:
 - באופן ששניהם פקחים - כל אחד קונה חצי^{כח}.
 - באופן ששניהם חרשים - כל אחד קונה חצי^{כט}.
 - באופן שאחד פקח ואחד חרש - לא קונים^ל.

יד. דיני גניבה:

- שנים שהגביהו גניבה יחד - שניהם קנו.
- שליח שהגביה גניבה עבור המשלח:
 - באופן שהשליח התכוון שהמשלח יקנה את כל הגניבה - המשלח לא קונה את הגניבה משום ש'אין שליח לדברי עבירה'.
 - באופן שהשליח התכוון לקנות חצי מהגניבה והמשלח יקנה חצי מהגניבה - לרש"י שניהם קנו, לתוס' שניהם לא קנו [ע"פ קצוה"ח שמחג].

טו. דיני קנין בהמה:

• משיכה לא:

- הקדמה - בדברי הגמ' מבואר שיש שני צורות של קנין משיכה: א. משיכת הבהמה. ב. הנהגת הבהמה. וכדלהלן.
 - משיכה:
 - בגמל - מועיל.
 - בחמור:
 - לת"ק - ללישנא קמא לא מועיל, ללישנא בתרא מועיל.
 - לרבי יהודה - לא מועיל.
 - הנהגה:
 - בגמל:
 - לת"ק - ללישנא קמא מועיל, ללישנא בתרא לא מועיל.
 - לרבי יהודה - לא מועיל.
 - בחמור - מועיל.
- אופני הנהגה:
 - מנהיג - קונה.

⌘ הערות ⌘

- כז ראה להלן [עמוד י] שבאופן שהתופס התכוון לזכות את כל המציאה עבור חבירו יש לדון האם מועילה התפיסה, אמנם באופן שהתופס התכוון לזכות את המציאה חצי עבורו וחצי עבור חבירו לכו"ע מועילה התפיסה וכל אחד קנה חצי משום ש'מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה'.
- כח הגמ' מבארת שבאופן זה באופן שכל אחד התכוון לזכות את כל המציאה עבורו לא חל הקנין, משום שכלפי כל אחד נחשב החצי מציאה שנמצא ביד חבירו שנמצא על גבי קרקע ולא מועיל ההגבהה, אלא כל אחד מתכוון לזכות חצי מהמציאה עבורו וחצי מהמציאה עבור חבירו ולכן כל אחד קונה חצי (וכפי שהתבאר שבאופן שאדם הגביה מציאה והתכוון שהוא יקנה חצי מציאה וחבירו יקנה חצי מציאה קונה).
- כט הגמ' מבארת שכמו שחכמים תיקנו שחרש קונה את המציאה כדי שלא יבואו ל'אינצויי', כך חכמים תיקנו שבאופן ששני חרשים הגביהו את המציאה שניהם קונים כדי שלא יבואו ל'אינצויי'.
- ל הגמ' מבארת שבאופן זה הפקח התכוון לזכות בכל המציאה עבורו, ולכן החרש לא קונה משום שהפקח לא התכוון לזכות את המציאה עבורו, וכן הפקח לא קונה כיון שכלפיו ההגבהה של החרש לא מועילה.
- לא תוס' מבארים שלמרות שנחלקו התנאים [קידושין כה ב] האם בהמה נקנית במשיכה, מ"מ הגמ' בסוגיין נוקטת שבהמה נקנית במשיכה, כיון שכך מבואר בדברי המשנה [ב א].

• רוכב:

◦ בשדה:

- באופן שמנהיג את הבהמה ברגליו - קונה.
- באופן שלא מנהיג את הבהמה ברגליו - לרבי מאיר קונה, לחכמים לא קונה.
- בעיר - קונה, אמנם באופן שהמוכר התנה שיעשה קנין שדרך האנשים לעשות יש אופנים שלא קונה לב.
- יושב בקרון - לרבי מאיר קונה, לחכמים לא קונה.

• מסירה:

- במציאה - לא קונה משום ש'מאן מסר ליה דליקני'.
- במקח וממכר - קונה.

טז. דיני שנים אוחזים בבהמה:

- איזו אחיזה מועילה להחשב 'מוחזק':
 - מנהיג - נחשב מוחזק.
 - רוכב:
 - באופן שמנהיג את הבהמה ברגליו - נחשב מוחזק.
 - באופן שלא מנהיג את הבהמה ברגליו - לרבי מאיר נחשב מוחזק, לחכמים לא נחשב מוחזק.
 - יושב בקרון - לרבי מאיר נחשב מוחזק, לחכמים לא נחשב מוחזק.
- דיני שנים אוחזים בבהמה:
 - באופן ששניהם מוחזקים - 'חלוקן'.
 - באופן שאחד מוחזק - הבהמה שייכת לו.

יז. דיני הגבהה:

- הקדמה - יש לדון האם מועיל הגבהה באופן שהחפץ לא נמצא בידו אלא נמצא מחמתו באויר וכדלהלן.
- באופן שהחפץ התרומם מחמת האדם (מגון אדם שטרף את הקן והיונים עליו) - קונה.
- באופן שהחפץ לא התרומם מחמת האדם:
 - באופן שהכה את ידו של חברו והפיל מטבע - לא קונה.
 - באופן שהיה טלית חצי על הקרקע וחצי על העמוד ואדם הרים את החצי שנמצא על הקרקע ומשך את החצי שנמצא על העמוד - קונה לג.

יח. דיני קניית מטלטלים שנמצאים על גבי בהמה שלו מדין חצר:

- באופן שהבהמה כפותה - קונה.
- באופן שהבהמה אינה כפותה - לא קונה משום שנחשב 'חצר מהלכת' לד.

הערות

לב הגמ' מבארת שבאופן שהמוכר התנה שיעשה קנין שדרך האנשים לעשות, והקונה הוא אדם בינוני ורכב על גבי הבהמה בסימטא, לא קונה משום שאדם זה אין דרכו לרכוב על הבהמה בסימטא משום צניעות אלא להנהיג את הבהמה. אבל באופן שרכב על הבהמה ברשות הרבים קונה, משום שאדם זה דרכו לרכוב על הבהמה ברשות הרבים כדי שלא יפסיקו אנשים בינו לבין הבהמה. וכן באופן שהקונה הוא אדם חשוב בכל אופן קונה, משום שאין דרכו להנהיג את הבהמה אלא לרכוב על הבהמה. וכן באופן שהקונה הוא אדם מזולזל בכל אופן קונה, משום שאינו מתבייש לרכב על הבהמה משום צניעות. וכן באופן שאשה קונה בכל אופן קונה, כיון שאין דרך אשה להנהיג את הבהמה משום שאין לה כוח לאחוז את הבהמה בחזקה שלא תתנתק ממנה.

לג תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהסיבה שבאופן זה קונה, משום שחצי אחד מוחזק בידו. ותוס' בתירוץ השני מבארים שהסיבה שקונה, משום שהחצי שנפל מהעמוד לא הגיע לארץ אלא נשאר באויר.

לד הגמ' מבארת שבהמה נחשבת חצר מהלכת משום שהולכת מחמת עצמה, אבל ספינה לא נחשבת חצר מהלכת משום שלא הולכת מצד עצמה אלא המים מוליכים אותה, וכן אשה שהולכת ומחזיקה סל הסל קונה בחצר משום שהסל אינו מהלך מצד עצמו אלא האשה מוליכה אותו, ותוס' מבארים שהסיבה שחצר שאינה מהלכת מצד עצמה קונה, משום ש'חצר משום יד' ויד עצמה מהלכת יחד עם האדם.

יט. דיני משיכה בחפץ שנמצא על גבי חפץ אחר:

- באופן שמשך קופה שיש בתוכה כלים - קונה את הכלים על ידי משיכת הקופה.
- באופן שמשך בהמה שיש עליה כלים - הגמ' מסתפקת האם קונה את הכלים על ידי משיכת הבהמה לה.

דף י**כ. דיני תפיסה באופן ש'חב לאחרים':**

- באופן שהתופס אינו שליח:
 - באופן שתופס עבור חבירו ולא תופס עבור עצמו:
 - לרב חסדא:
 - לרבי אליעזר - קנה.
 - לחכמים - לא קנה.
 - לעולא:
 - באופן שהתופס לא יכול לזכות לעצמו (כגון בעל הבית שתופס פאה עבור עני) - לא קנה לו.
 - באופן שהתופס יכול לזכות לעצמו (כגון עני שתופס פאה עבור עני אחר, או הזוכה במציאה עבור חבירו) - קנה.
 - באופן שהתופס יכול לעשות מעשה ואח"כ יוכל לזכות לעצמו (כגון עשיר שתופס פאה עבור עני אחר והעשיר יכול להפקיר נכסיו ואח"כ לזכות בפאה) - לרבי אליעזר קנה, לחכמים לא קנה.
 - באופן שתופס חצי עבור עצמו וחצי עבור חבירו - קנה לו.
 - באופן שהתופס הוא שליח - לרש"י קנה, לתוס' דינו כדין תופס שאינו שליח.

כא. קנין חצר וקנין ארבע אמות:

- מי קונה בקנין חצר וארבע אמות:
 - לענין גירושין - בין גדולה ובין קטנה קונים לה.
 - לענין מציאה:
 - גדול - קונה.
 - קטן:
- לתירוץ הראשון של הגמ' - לריש לקיש קטנה לא קונה, לרבי יוחנן קטנה קונה לט.

הערות

- לה תוס' מבארים שהצד שלא קונה את הכלים על ידי משיכת הבהמה, משום שהדרך של משיכה בבהמה היא על ידי 'קורא לה והיא באה', ואילו הדרך של קניית כלים היא על ידי גרירת הכלים.
- לו רש"י מבאר שהמקור שבעל הבית לא יכול לזכות בפאה, דכתיב 'ולקט קצירך לא תלקט לעני ולגר תעזוב אותם', ודורשים שעני צריך להפריש פאה משדהו ואינו יכול ללקט את הפאה לעצמו.
- לז רש"י מבאר שלמרות שנחלקו התנאים באופן שיש לו אפשרות לזכות בעצמו האם אומרים 'מיגו דזכי לנפשיה זכי נמי לחבריה', מ"מ באופן שזוכה בפועל עבור עצמו לכו"ע אומרים 'מיגו דזכי לנפשיה זכי לחבריה'.
- לח רש"י מבאר שהמקור שלענין גט יש חצר לקטנה הוא, שהרי הריבוי של חצר הוא מהפסוק 'ונתן בידה' ודורשים לרבות גגה חצירה וקרפיה ולא מהפסוק 'ושלחה', ומבואר שגדר הדין של חצר הוא מדין 'יד' וממילא יש חצר גם לקטנה כמו שיש לה 'יד'. אמנם תוס' מבארים שהמקור שגדר הדין של חצר הוא מדין 'יד' משום שמשמע בפסוק שדין גירושין על ידי ידה ועל ידי גגה חצירה וקרפיה שווים, וכמו שקטנה מתגרשת על ידי ידה כך קטנה מתגרשת על ידי חצירה, וכמו שהאשה מתגרשת על ידי ידה בעל כרחיה כך האשה מתגרשת על ידי חצירה בעל כרחיה.
- לט הגמ' בתירוץ הראשון מבארת שנחלקו רבי יוחנן וריש לקיש בגדר הדין של חצר: לרבי יוחנן לומדים 'ממונא מאיסורא' כמו שלענין איסורא גדר דין חצר הוא מדין 'יד', כך לענין ממונא גדר הדין של חצר הוא משום 'יד' וממילא קטנה קונה בחצר, אמנם לריש לקיש לא לומדים 'ממונא מאיסורא' ולכן גדר הדין של 'יד' לענין ממונא הוא משום 'שליח' וממילא קטנה לא קונה בחצר.
- רש"י מוסיף שלפי רבי יוחנן המקור של דין שליחות בממונא הוא מהפסוק 'אם המצא תמצא', אמנם לריש לקיש לא צריך פסוק לכך משום שחצר מדין 'שליחות' ואפשר ללמוד זאת מהדין שליחות שבכל התורה, אלא צריך פסוק לרבות חצר רק לענין גנב, משום שלולי הפסוק היינו אומרים שגנב לא קונה בחצר משום שאין

- לתירוץ השני של הגמ':
 - לריש לקיש - קטנה קונה, קטן לא קונה.
 - לרבי יוחנן - קונה מ.
- לתירוץ השלישי של הגמ':
 - לפירוש הראשון של רש"י - קטנה לא קונה.
 - לפירוש השני של רש"י - קטנה קונה, קטן לא קונה.
- דיני קנין ארבע אמות:
 - באופן שהקונה יכול לשמור על החפץ:
 - צידי רשות הרבים או סימטא - קונה מא.
 - ברשות הרבים - לרב פפא קונה, לרב ששת לא קונה.
 - ברשות היחיד של אדם אחר - לא קונה.
 - באופן שהקונה לא יכול לשמור על החפץ - לא קונה.

כב. דיני שליח לדבר עבירה:

- באופן שהשליח יכול לבחור האם לעשות:
 - באופן שהשליח יודע שיש בכך איסור:
 - באופן שהשליח בר חיובא - אין שליח.
 - באופן שהשליח לאו בר חיובא (כגון כהן ששלח ישראל לקדש אשה גרושה או אשה שהקיפה איש) - לרבינא יש שליח, לרב סמא אין שליח מ.
 - באופן שהשליח לא יודע שיש בכך איסור - יש שליח.
- באופן שהשליח לא יכול לבחור האם לעשות - יש שליח מ.

דף יא

כג. דיני קנין חצר:

- בגט:
 - באופן שהאשה עומדת בצד החצר - קונה.

הערות

שליח לדבר עבירה' (וכפי שיתבאר להלן בסמוך), אמנם לתוס' גם לפי ריש לקיש שגדר הדין של חצר הוא מדין 'שליחות' אי אפשר ללמוד חצר מדין שליחות בכל התורה, אלא לומדים זאת מהפסוק 'אם המצא תמצא'.

מ הגמ' בתירוץ השני מבארת שבין לרבי יוחנן ובין לריש לקיש קטנה קונה בחצר משום שלומדים 'ממונא מאיסורא', כמו שלענין איסורא גדר דין חצר הוא מדין 'יד' כך לענין ממונא גדר הדין של חצר הוא מדין 'יד', ונחלקו רבי יוחנן וריש לקיש לענין קטן: לריש לקיש לא לומדים קטן מקטנה ולכן אין מקור שקטן קונה בחצר, ולרבי יוחנן לומדים קטן מקטנה ולכן קטן קונה בקנין חצר.

מא בדברי הגמ' מבואר שהדין שאדם קונה בארבע אמות נאמור בסתמא, אבל באופן שהאדם גילה בדעתו שלא רוצה לקנות בארבע אמות אלא רוצה לקנות על ידי קנין אחר, לא קונה על ידי הארבע אמות.

מב בדברי הגמ' בקידושין [ע"א] מבואר שכהן שקידש אשה גרושה ולא בעלה: לאבי לוקה מדין 'לא יקח', ולרבא אינו לוקה, ובאופן שקידש ובעל לוקה על הקידושין מדין 'לא יקח'. ותוס' מבארים שלפי דברי אביי הנפק"מ במחלוקת של רבינא ורב סמא היא האם כהן שלח ישראל לקדש גרושה לוקה, אמנם תוס' דנים לפי דעת רבא שסובר שכהן שקידש אשה גרושה לא לוקה מה הנפק"מ במחלוקת של רבינא ורב סמא, ותוס' בתירוץ הראשון מבארים שהנפק"מ באופן שהכהן יבעל את הגרושה: לרבינא הכהן ילקה גם על הביאה וגם על הקידושין, ולרב סמא הכהן ילקה רק על הביאה ולא על הקידושין, ותוס' בתירוץ השני מבארים שהנפק"מ האם חלים הקידושין: לרבינא הקידושין חלים, ולרב סמא הקידושין לא חלים.

תוס' מבארים שישאל נחשב 'לאו בר חיובא' כיון שבאופן שיקדש אשה זו לעצמו לא יעבור על איסור, אבל כהן נחשב 'בר חיובא' כיון שבאופן שיקדש אשה זו לעצמו יעבור על איסור, ולכן כהן שלח כהן לקדש אשה גרושה אין שליח לדבר עבירה, כיון שהשליח בר חיובא למרות שהשליח לא עובר על האיסור שהרי הקידושין חלים למשלח.

מג הגמ' מביאה שגנב קונה את הגניבה בקנין חצר דכתיב 'אם המצא תמצא' ודורשים לרבות חצר, ובאופן זה לא שייך לומר ש'אין שליח לדבר עבירה', כיון שהחצר לא יכולה לבחור האם לעשות את השליחות.

- באופן שהאשה לא עומדת בצד החצר - לא קונה מיד.
- בממון:
 - באופן שאין דעת אחרת מקנה (כגון מציאה):
 - חצר המשתמרת - קונה.
 - חצר שאינה משתמרת:
- באופן שבעל החצר עומד בצד החצר - קונה משום שעל ידו נחשב חצר המשתמרת.
- באופן שבעל החצר לא עומד בצד החצר - לא קונה מיה.
- באופן שיש דעת אחרת מקנה (כגון מתנה):
 - לתירוץ הראשון של הגמ' - הדין כמו באופן שאין דעת אחרת מקנה.
 - לרב פפא - קונה.

דף יב

כד. דין 'אוויר חצר':

- באופן שהחפץ סופו לנוח - קונה.
- באופן שהחפץ אין סופו לנוח - ספק האם קונה.

כה. דיני מציאה:

- בן קטן שמצא מציאה:
 - באופן שסמוך על שולחן אביו - לאב.
 - באופן שאינו סמוך על שולחן אביו - לשמואל לאב, לרבי יוחנן לבן מיי.
- בן גדול שמצא מציאה:
 - באופן שסמוך על שולחן אביו - לשמואל לבן, לרבי יוחנן לאב מיי.
 - באופן שאינו סמוך על שולחן אביו - לבן.
- בת שמצאה מציאה:
 - באופן שהבת קטנה או נערה - לאב מיי.
 - באופן שהבת בוגרת - לבת.
- אשה שמצאה מציאה:
 - באופן שהיא נשואה - מציאתה לבעלה.
 - באופן שהיא לא נשואה - מציאתה לעצמה.

הערות

- מד הגמ' מבארת שכיון שגט הוא 'חוב' לאשה החצר אינה קונה מדין 'שליחות' אלא מדין 'יד', ולכן החצר קונה רק באופן שהאשה עומדת סמוך לחצר ולא באופן שלא עומדת סמוך לחצר.
- מה בדברי המשנה מבואר שבאופן שיש צבי של הפקר בשדהו, ובעל החצר עומד בצד החצר ויכול לתפוס את הצבי בעודו בתוך חצירו, קונה את הצבי בקנין חצר משום שנחשב 'חצר המשתמרת', ובאופן שבעל החצר לא יכול לתפוס את הצבי בזמן שהוא בתוך חצירו, לא קונה את הצבי משום שנחשב 'חצר שאינה משתמרת'.
- מו הגמ' מבארת שהטעם של שמואל שמציאת קטן לאביו, משום שבשעה שמוצא מציאה 'מריץ לאביו'.
- הגמ' מביאה שנחלקו התנאים בקטן שהגביה מציאה: לת"ק זוכה במציאה מפני דרכי שלום, לרבי יוסי זוכה במציאה מדרבנן. והגמ' מבארת שהנפק"מ במחלוקת זו היא באופן שבא אחר ולקח לקטן את המציאה: לת"ק אין מוציאין מידו, לרבי יוסי מוציאין מידו.
- מז הגמ' מבארת שהטעם של רבי יוחנן שמציאת בן סמוך על שולחן אביו לאביו משום 'איבה'.
- מח רש"י במשנה כותב שמציאת בת קטנה או נערה לאב וכפי שלומדים מהפסוק ש'שבח נעורים לאביה', אמנם תוס' חולקים וסוברים שהטעם שהמציאה לאב הוא משום 'איבה', כלומר שאם המציאה תהיה לבת יש חשש שהאב ישיא את בתו למנוול ומוכה שחין.

- פועל שמצא מציאה:
 - באופן שהפועל הפסיק את מלאכת בעל הבית והגביה מציאה:
 - באופן שהאדון שכרו לעשות מלאכה מסוימת - מציאתו לעצמו, ובעל הבית לא צריך לשלם לפועל על זמן הגבהת המציאה.
 - באופן שהאדון שכרו לכל מלאכה:
 - לרבי יוחנן ורבא - מציאתו לבעל הבית.
 - לרב פפא - מציאתו לעצמו, ובעל הבית לא צריך לשלם לפועל על זמן הגבהת המציאה.
 - באופן שהאדון שכרו להגביה מציאה - מציאתו לבעל הבית.
 - באופן שהפועל לא הפסיק את מלאכת בעל הבית אלא הגביה את המציאה תוך כדי המלאכה - מציאתו לעצמו.
- עבדי עברי שמצא מציאה:
 - בסתמא - דינו כדין פועל שהאדון שכרו לכל מלאכה.
 - בעבד נוקב מרגליות - דינו כדין פועל שהאדון שכרו לעשות מלאכה מסוימת.
- אמה עבריה שמצאה מציאה:
 - באופן שיש לה אב - מציאתה לאביה.
 - באופן שאין לה אב - מציאתה לעצמה.
- עבד כנעני שמצא מציאה - מציאתו לאדון משום שגופו קנוי.

דף יג

כו. דיני כתיבת שטר הלואה ללוה באופן שהמלוה לא נמצא עמו:

- באופן שכתוב בשטר שהלווה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר - כותבים.
- באופן שלא כתוב בשטר שהלווה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר:
 - לרב אסי - לא כותבים משום שחוששים שיכתוב ללוות בניסן ולא ילוה עד תשרי.
 - לאביי - כותבים משום ש'עדין בחתומיו זכין לוי מט'.

כז. דין אחריות בשטר חוב באופן שלא כתוב בשטר אחריות:

- לרבי מאיר - גובה מנכסים בני חורין ולא גובה מנכסים משועבדים משום ש'אחריות לאו טעות סופר'.
- לרבנן - גובה מנכסים בני חורין ומנכסים משועבדים משום ש'אחריות טעות סופר'.

כח. דיני שטר חוב שנמצא:

- באופן שאין חייב מודה - לא יחזיר.
- באופן שחייב מודה:
- באופן שכתוב בשטר אחריות נכסים - לא יחזיר¹.

הערות

מט הגמ' מבארת שהדין ש'עדין בחתומיו זכין לוי', נאמר באופן שלאחר מכן הלוה נתן את השטר למלוה ועל ידי העדים זוכה המלוה בשיעבוד מזמן חתימת העדים, אבל באופן שלאחר מכן לא נתנו את השטר למלוה לא זוכה על ידי העדים.

נ הגמ' מבארת שהסיבה שלא מחזירים את השטר למלוה משום שחוששים שהלוה פרע את החוב וקיבל את השטר מהמלוה והשטר נפל מהלווה, והסיבה שהלוה אומר שהשטר לא פרוע הוא לעשות קנוניא על הלקוחות, כלומר שיגבו על ידי שטר מלקוחות שקנו קרקע מהלוה שלא באחריות.

בדברי הגמ' מבואר שרב אסי סובר שבאופן שלא כתוב בשטר שהלווה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר, יש טעם נוסף שלא מחזירים את השטר למלוה משום שחוששים שכתב ללוות בניסן ולא ללוה עד תשרי, ורש"י מבאר שכוונת רב אסי שהשטר נאבד לאחר שלוה בתשרי, וחוששים שאם יחזיר את השטר למלוה הוא יגבה על ידי השטר מלקוחות שקנו בין ניסן לתשרי שלא כדון, ותוס' מבארים שכוונת רב אסי שכתב שטר ללוות בניסן ועדיין לא לווה והשטר נאבד, וחוששים שאם יחזיר את השטר יגבה המלוה מהלקוחות שלא כדון.

רב אסי מוסיף שלמרות שאסור לכתוב שטר הלוואה ללוה באופן שאין המלוה עמו כאשר לא כתוב בשטר שהלווה שיעבד את נכסיו מזמן כתיבת השטר, מ"מ כיון שהשטר נאבד ויש ריעותא בשטר חוששים ש'איקרי וכתב', אמנם אביי חולק על דברי רב אסי וסובר שלא חוששים ש'איקרי וכתב'.

- באופן שלא כתוב שטר אחריות נכסים:
- לרבי מאיר ש'אחריות לאו טעות סופר' - יחזיר משום שלא גובים מנכסים משועבדים.
- לרבנן ש'אחריות טעות סופר' - לא יחזיר משום שגובים מנכסים משועבדים.

דף יד

כט. דין אחריות בשטר מכירה:

- האם 'אחריות טעות סופר':
 - לרבי מאיר - 'אחריות לאו טעות סופר'.
 - לרבנן:
 - לרב - 'אחריות טעות סופר' [וכפי שיתבאר להלן בסמוך].
 - לשמואל - 'אחריות לאו טעות סופר' נא.
- הקונה שדה בשטר שלא כתוב בו אחריות ובא בעל חוב וטרף את הקרקע:
 - לפי הצד ש'אחריות טעות סופר' - הקונה יכול לחזור ולגבות מהמוכר מנכסים בני חורין ומנכסים משועבדים.
 - לפי הצד ש'אחריות לאו טעות סופר' - הקונה לא יכול לחזור ולגבות מהמוכר.
- סופר שכותב שטר האם המוכר יכול לכתוב אחריות או שצריך לשאול האם לכתוב אחריות:
 - לפי הצד ש'אחריות טעות סופר' - יכול לכתוב.
 - לפי הצד ש'אחריות לאו טעות סופר' - צריך לשאול.

ל. דין הקונה שדה ובא בעל חוב לטרופ את השדה:

- הקדמה - הגמ' דנה באדם שמכר שדה לחבירו ובא בעל חוב לטרופ את השדה האם המוכר נחשב 'בעל דבר' ויכול לדון עם הבעל חוב או שאינו נחשב בעל דבר ולא יכול לדון עם הבעל חוב וכדלהלן^{נב}.
- באופן שמכר באחריות - המוכר נחשב 'בעל דבר' משום שאם יוציאו את הקרקע מהלוקח יחזרו ויגבו מהמוכר.
- באופן שמכר שלא באחריות - לאביי המוכר לא נחשב 'בעל דבר', ללישנא בתרא המוכר נחשב 'בעל דבר'.

לא. דין הקונה שדה ויצא עליה ערעור:

- באופן שלא עשה 'דייש אמצרי' בשדה - יכול לחזור בו.
- באופן שעשה 'דייש אמצרי' בשדה:
 - באופן שקנה שלא באחריות - צריך לשלם את דמי השדה^{נג}.

הערות

נא הגמ' מבארת ששמואל סובר שדברי רבנן ש'אחריות טעות סופר' נאמרו רק בשטר הלואה, משום שאין דרך אדם ללוות ללא אחריות, אבל בשטר מכירה 'אחריות לאו טעות סופר' משום שיתכן שהאדם קנה את הקרקע בשביל הפירות.

נב רש"י מבאר שהנפק"מ בכך שהמוכר נחשב 'בעל דבר' הוא באופן שהמוכר טוען פרעתין, או באופן שהמוכר טוען שהבעל חייב לו חוב אחר ולכן הוא יכול לעכב את פריעת ההלוואה תמורת חוב זה, אמנם תוס' סוברים שאין נפק"מ בכך שהמוכר נחשב בעל דבר לענין שיוכל לטעון פרוע ומזויף, משום שבית דין טוענים ליתומים פרוע או מזויף, וכן אין נפק"מ באופן שהעדים קרובים לראובן או לשמעון משום שבכל אופן העדים פסולים, ולכן תוס' מבארים שהנפק"מ בכך שהמוכר נחשב 'בעל דבר' באופן שהלוקח אמר 'אין לי עדים ואין לי ראיה' וממילא לא יכול לחזור ולהביא עדים או ראיה אבל המוכר יכול לחזור ולהביא עדים או ראיה, או שהנפק"מ באופן שהבעל חוב חייב למוכר שבועה דאורייתא וממילא יכול לגלגל עליו שבועה דאורייתא כלפי חוב זה, או שהנפק"מ באופן שהמוכר הוא פיקח ובעל דברים, או שהנפק"מ באופן שהמוכר טוען שהבעל חוב לא יעיד להכחיש את טענתו בפניו, או שהנפק"מ באופן שהמוכר טוען 'לביית דין הגדול קאזילנא' והקונה לא יכול לטרוח ללכת לבית דין הגדול.

נג רש"י מבאר שהכוונה 'דייש אמצרי' הוא שתיקן את גבולות השדה ומעשה זה נחשב קנין חזקה, ולכן רש"י מבאר שהנידון בסוגיא הוא באופן שלא עשה קנין חזקה בשדה, ולפי"ז הסיבה שבאופן שלא עשה 'דייש אמצרי' בשדה יכול לחזור בו משום שהשדה עדיין לא שייכת לו, אבל לאחר שעשה 'דייש אמצרי' והשדה שייכת לו צריך לשלם את דמי השדה.

תוס' מקשים על דברי רש"י שבאופן שלא עשה קנין בשדה ולא עשה 'דייש אמצרי' פשוט שיוכל לחזור בו, ולכן תוס' חולקים על רש"י וסוברים ש'דייש אמצרי' אינו תיקון גבולות השדה אלא הליכה על גבולות השדה, ולכן תוס' מבארים שהנידון בסוגיא הוא באופן שעשה קנין אחר בשדה (כגון חזקה או חליפין), ולפי"ז הסיבה

○ באופן שקנה באחריות:

- ללישנא קמא - לא צריך לשלם את דמי השדה אלא יכול לעכבם עד שיתברר שהערעור אינו אמת, כיון שאם יגבו ממנו יוכל לתבוע מהמוכר את דמי האחריות.
- ללישנא בתרא - צריך לשלם את דמי השדה, ורק לאחר שייגבו את השדה ממנו יכול לחזור למוכר ולתבוע ממנו את דמי השדה מחמת האחריות.

לב. הקונה שדה והתברר שהקרקע גזולה:

- לרב - הגזלן צריך לשלם ללוקח את דמי הקרקע ואת השבח משום ש'אחריות טעות סופר' [ע"פ תוס' ב"ק נט ב] ^ט.
- לשמואל:
- דמי הקרקע - הגזלן צריך לשלם ללוקח משום שהתברר שלא היה מכירה כלל אלא המעות היו הלואה ^ה.
- שבח:
- באופן שלא כתב אחריות - הגזלן לא צריך לשלם ללוקח משום ש'אחריות לאו טעות סופר'.
- באופן שכתב אחריות:
- ללישנא קמא בגמ':
- באופן שהגזלן משלם ללוקח במעות - הגזלן לא צריך לשלם ללוקח משום שאם ישלם נראה שמשלם ריבית.
- באופן שהגזלן משלם ללוקח בקרקע - הגזלן צריך לשלם ללוקח.
- ללישנא בתרא בגמ':
- באופן שלא עשו קנין על האחריות - הגזלן לא צריך לשלם ללוקח משום שאם ישלם נראה שמשלם ריבית.
- באופן שעשו קנין על האחריות - הגזלן צריך לשלם ללוקח.

דף טו

לג. דיני גביית בעל חוב מקרקע באופן שיש בקרקע 'שבח':

- באופן שהקרקע ביד מקבל מתנה - הבעל חוב לא יכול לגבות את השבח, משום שהמקבל מתנה לא יכול לחזור ולתבוע את הנותן.
- באופן שהקרקע ביד יורשים - הבעל חוב יכול לגבות את השבח, ולמרות שהיורשים לא יכולים לחזור ולגבות מאביהם, מ"מ נחשבים 'כרעא דאבוהון' ^ט.
- באופן שהקרקע ביד לוקח:
- האם הבעל חוב יכול לגבות את השבח - כן, משום שהלוקח יכול לחזור ולתבוע את המוכר.
- דיני גביית השבח:
- באופן שהקרקע אינה אפותיקי והחוב הוא כשווי הקרקע והשבח - גובה את הקרקע והשבח, והלוקח חוזר וגובה את השבח מהמוכר.

הערות

שבאופן שלא עשה 'דייש אמצרי' בשדה יכול לחזור בו משום שדעת האדם שעד שהולך על גבולות השדה ויצא על השדה עוררין יכול לחזור בו, אבל לאחר שעשה 'דייש אמצרי' לא יכול לחזור בו.

נד רש"י מבאר שמדובר באופן שהגזלן גזל קרקע עם שבח, והגזלן הכחיש את הקרקע ולאחר מכן מכר את הקרקע ללוקח, והלוקח חזר והשביח את הקרקע, ובאופן זה הנגזל לא צריך לשלם ללוקח את דמי השבח, אבל באופן שגזל קרקע ללא שבח ומכר ללוקח והלוקח השביח, הנגזל צריך לשלם ללוקח את דמי השבח. תוס' חולקים על דברי רש"י ומבארים שמדובר באופן שגזל קרקע ללא שבח ומכר ללוקח והלוקח השביח, ובאופן שה'שבח יתר על היציאה' הנגזל צריך לשלם ללוקח את היציאה, ואת שאר השבח צריך הגזלן לשלם ללוקח.

נה תוס' מבארים שכיון שהתברר שהמעות היו הלואה, הלוקח יכול לגבות את דמי הקרקע לא רק מהגזלן עצמו אלא גם מהלקוחות, משום שבהלואה 'אחריות טעות סופר'.

נו תוס' מבארים שבאופן שהקרקע היא אפותיקי, בין באופן ששיעור החוב הוא כשיעור הקרקע, ובין באופן ששיעור החוב הוא כשיעור הקרקע והשבח, המלוה גובה מיורשים את השבח וצריך לשלם ליורשים על השבח כדין יורד, דהיינו באופן שה'שבח יתר על היציאה' צריך לשלם ליורשים את היציאה ובאופן שה'יציאה יתירה על השבח' צריך לשלם ליורשים את השבח.

▪ באופן שהקרקע היא אפותיקי:

- באופן שהחוב הוא כשווי של הקרקע - גובה את הקרקע והשבח, ומשלם ללוקח על השבח כדין 'יורד'¹².
- באופן שהחוב הוא כשווי של הקרקע והשבח - גובה את הקרקע והשבח, ותוס' מסתפקים האם צריך לשלם ללוקח על השבח כדין 'יורד', או דלמא אינו צריך לשלם ללוקח על השבח כדין 'יורד' אלא הלוקח חוזר וגובה את השבח מהמוכר.

לד. דין הקונה קרקע באופן שידע שהקרקע גזולה:

- באופן שקנה בלי אחריות:
 - דמי הקרקע:
 - לרב - חוזר וגובה מהגזלן כיון שהמעות פקדון.
 - לשמואל - לא חוזר וגובה מהגזלן כיון שהמעות מתנה.
 - שבח - לא גובה מהגזלן.
- באופן שקנה באחריות (לרב) - גובה מהגזלן את דמי הקרקע ואת דמי השבח.

דף טז

לה. דיני הגזל קרקע ומכרה או נתנה במתנה לאחר:

- באופן שהגזלן מכר את הקרקע לאחר:
 - באופן שהגזלן חזר וקנה את הקרקע מהבעלים - הקרקע שייכת ללוקח¹³.
 - באופן שהגזלן חזר וירש את הקרקע מהבעלים - הקרקע שייכת לגזלן¹⁴.
 - באופן שהגזלן חזר וגבה את הקרקע בחובו - באופן שהיה ללוה קרקע אחרת הקרקע שייכת ללוקח, באופן שלא היה ללוה קרקע אחרת הקרקע שייכת לגזלן¹⁵.
 - באופן שהגזלן קיבל את הקרקע במתנה - נחלקו האמוראים האם הקרקע שייכת ללוקח או דלמא הקרקע שייכת לגזלן¹⁶.
- באופן שהגזלן נתן את הקרקע במתנה לאחר:
 - למר זוטרא - הקרקע שייכת לגזלן.

הערות

- נז בדברי הברייתא מבואר שבאופן זה שהמלוה צריך לשלם ללוקח כדין יורד, באופן שהשבח יתר על היציאה המלוה משלם ללוקח את היציאה והלוה משלם ללוקח את ההפרש מהיציאה עד השבח, ובאופן שהיציאה יתירה על השבח המלוה משלם את דמי השבח.
- נח הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים מהו הטעם שהגזלן רוצה שהקרקע תהיה שייכת ללוקח: למר זוטרא משום ש'ניחא ליה דלא נקרייה גזלנא', ולרב אשי משום ש'ניחא ליה דליקו בהמנותיה', ובדברי רש"י משמע שמחמת טעמים אלו בזמן שהגזלן קונה את הקרקע מהבעלים הוא מקנה את הקרקע ללוקח, אמנם תוס' מבארים שמחמת טעמים אלו בזמן שהגזלן מכר את הקרקע ללוקח התכוון למכור לו את הקרקע לאחר שיחזור ויקנה את הקרקע מהבעלים, ואין בכך חסרון של 'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם' כיון שהלוקח סומך את דעתו על הגזלן שיקנה את הקרקע.
- הגמ' מבארת שהלוקח מאמין לגזלן, ורש"י מבאר שמדובר באופן שהלוקח אמר לגזלן בשעת הקנייה אני סומך עליך שתעמיד את הקרקע בידי, ומשמע שמדובר באופן שהלוקח ידע שהקרקע גזולה, אמנם תוס' מבארים שמדובר באופן שהלוקח לא ידע שהקרקע גזולה.
- הגמ' מוסיפה שהדין שבאופן שהגזלן חזר וקנה את הקרקע מהבעלים הקרקע שייכת לגזלן, נאמר באופן שהגזלן לא מכר את הקרקע לאדם אחר לפני שקנה את הקרקע מהבעלים, אבל באופן שהגזלן מכר את הקרקע לאדם אחר ולאחר מכן קנה את הקרקע מהבעלים, הקרקע לא שייכת ללוקח, משום שודאי אין כוונת הגזלן לקנות את הקרקע מהבעלים בשביל להעמידה ביד הלוקח הראשון.
- הגמ' מביאה שבאופן שבית דין טרפו את הקרקע מהלוקח, וחזר הלוקח והעמיד את הגזלן לדין, ובי"ד פסקו שהגזלן חייב לשלם ללוקח וכתבו ללוקח שטר 'אדרכתא' לגבות מקרקעותיו של הגזלן, והלוקח מצא קרקע של הגזלן ובית דין התחילו לעשות 'הכרזה', ורק לאחר מכן הגזלן חזר וקנה את הקרקע מהבעלים, הקרקע אינה שייכת ללוקח, משום שברור שהגזלן לא קנה את הקרקע בשביל להעמידה ביד הלוקח, ונחלקו האמוראים באופן שהגזלן קנה את הקרקע לפני שבית דין התחילו לעשות הכרזה, או לפני שבית דין כתבו ללוקח שטר 'אדרכתא', האם הקרקע שייכת ללוקח או דלמא שייכת לגזלן.
- נט הגמ' מבארת שהסיבה שבאופן זה הקרקע שייכת לגזלן, משום שהגזלן ירש את הקרקע ממיילא.
- ס הגמ' מבארת שהסיבה שבאופן שהיה ללוה קרקע אחרת הקרקע שייכת ללוקח, משום שיש ראייה מכך שהגזלן בחר לגבות את דווקא את הקרקע הגזולה שרוצה שתהיה שייכת ללוקח, אבל באופן שלא היה ללוה קרקע אחרת שאין ראייה זו הקרקע שייכת לגזלן.
- סא הגמ' מבארת שהטעם של המ"ד שהקרקע שייכת לגזלן, משום שהגזלן קיבל את הקרקע במתנה ממיילא, והטעם של המ"ד שהקרקע שייכת ללוקח, משום שהגזלן טרח ופייס את הנותן כדי שיתן לו את המתנה.

○ לרב אשי - הדין כמו באופן שהגזלן מכר את הקרקע לאחר^כ.

לו. דיני מכירה דבר שלא בא לעולם:

• לת"ק:

- באופן שאמר 'מה שאירש מאבא מכור' או באופן שאמר 'מה שתעלה מצודתי' - לא חל המכירה.
- באופן שאמר 'מה שאירש מאבא היום' או באופן שאמר 'מה שתעלה מצודתי היום' - חלה המכירה^ג.
- לרבי מאיר - המכירה חלה משום ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם'^ד.

לז. המוציא שטר אדרכתא או שטר חלטאתא:

- שטר חלטאתא - יחזיר^ה.
- שטר אדרכתא:
- לפי המ"ד שהמלוה אוכל פירות משעת כתיבת האדרכתא - יחזיר.
- לפי המ"ד שהמלוה אוכל פירות לאחר שנגמרו ימי האכרזתא - לא יחזיר^ו.

דף יז

לח. דין לזה שטוען פרעתי:

- באופן שהלוה הוחזק כפרן - לא נאמן לטוען פרעתי אלא צריך להביא עדים שפרע^ז.
- באופן שהלוה לא הוחזק כפרן וטוען פרעתי לאחר פסק בית דין:
- באופן שבית דין פסקו 'חייב אתה ליתן לו' - לרב יוסף בר מניומי אינו נאמן, לרב זביד נאמן^ח.
- באופן שבית דין פסקו 'צא תן לו' - נאמן.

לט. דין המחויב שבועה שטוען נשבעתי:

- באופן שהיה חייב שבועה מעיקר הדין ותבעו אותו להשבע וסירב ולאחר מכן חזר וטען נשבעתי - אינו נאמן משום שהחזק כפרן.

הערות

- סב הגמ' מבארת שהטעם של מר זוטרא שהקרקע שייכת לגזלן, משום שבאופן זה לא שייך הטעם ש'ניחא ליה דלא נקרייה גזלנא', כיון שהלוקח לא שילם כסף עבור קניית הקרקע אלא קיבל את קרקע במתנה, אמנם רב אשי סובר שהגזלן ונתן במתנה דינו כגזל ומכר, משום שגם במתנה שייך הטעם ש'ניחא ליה דליקו בהמנותיה'.
- סג הגמ' מבארת שמעיקר הדין גם באופן זה לא צריכה לחול המכירה, אמנם רבנן תיקנו שתחול המכירה באופן שאמר 'מה שאירש מאבא היום' משום 'כבוד אביו', כלומר שצריך למכור את ירושת אביו בשביל לקנות תכריכין, וכן רבנן תיקנו שתחול המכירה באופן שאמר 'מה שתעלה מצודתי היום' משום 'כדי חייו'.
- סד תוס' מבארים שלפי רבי מאיר שסובר ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם', באופן שמכר בשטר והשטר נאבד או נקרע לפני שירש את אביו או לפני שנצוד במצודה לא חלה המכירה, אמנם באופן שאמר 'מה שאירש מאבא מכור מהיום' או 'מה שתעלה מצודתי מכור מהיום' חלה המכירה גם באופן שהשטר נאבד או נקרע.
- סה הגמ' מבארת שלמרות שהמוציא שטר חוב לא יחזיר משום שחוששים שהשטר פרוע, מ"מ בשטר חלטאתא (כלומר שטר שבית דין פסקו שהקרקע של הלוה שייכת למלוה לפרעון החוב) יחזיר משום שלא חוששים שהשטר פרוע, כיון שבשטר חוב יש חשש שהלוה פרע את החוב ותבע את המלוה להחזיר את השטר, והמלוה דחה את הלוה שיחזיר לו את השטר לאחר זמן או שהמלוה עיכב את השטר בידו עד שהלוה ישלם למלוה את שכר הסופר של כתיבת השטר, אבל בשטר חלטאתא אין חשש פרעון, משום שלמרות שיתכן שהלוה תבע את המלוה להחזיר את השטר חלטאתא והמלוה לא החזיר את השטר, מ"מ כיון שהקרקע שייכת למלוה הלוה היה צריך לתבוע את המלוה לכתוב לו שטר מכירה על הקרקע, וכיון שאין ללוה שטר מכירה מוכח שלא פרע את החוב.
- סו תוס' מבארים שלפי המ"ד שהמלוה אוכל פירות משעת כתיבת האדרכתא והקרקע שייכת למלוה, אין חשש של פרעון כיון שהלוה היה צריך לתבוע את המלוה לכתוב לו שטר מכירה על הקרקע, אבל לפי המ"ד שהמלוה לא אוכל פירות לאחר כתיבת האדרכתא עד שנגמרו ימי האכרזתא והקרקע לא שייכת למלוה, יש חשש של פרעון.
- סז הגמ' מבארת שבאופן שהמלוה תבע את הלוה והלוה טען 'לא היה דברים מעולם', ולאחר מכן המלוה הביא עדים על ההלוואה, ולאחר מכן חזר הלוה וטען פרעתי, אינו נאמן, משום שהחזק כפרן על אותו ממון.
- רב זביד מוסיף שבאופן שלאחר שבית דין פסקו 'צא תן לו' המלוה תבע את הלוה לפרוע והלוה סירב לפרוע, ולאחר מכן חזר הלוה וטען שפרע את החוב אינו נאמן, משום שהלוה הוחזק כפרן על אותו ממון, אמנם באופן שבית דין פסקו 'חייב אתה ליתן לו' הלוה סירב לפרוע, ולאחר מכן חזר הלוה וטען שפרע את החוב נאמן, משום שבאופן שבית דין לא פסקו גמור עשוי הלוה להשתמש ולא לפרוע את החוב, ולכן לא הוחזק כפרן.
- סח רש"י מבאר שהטעם של רבי יוסף בר מניומי שאינו נאמן לטוען פרעתי, משום שלוה שלא פרע עד שתבעו אותו בדין, חזקה שלא יפרע עד לאחר שבית דין יפסקו פסק דין גמור, ולא באופן שבית דין פסקו 'חייב אתה ליתן לו' שאינו פסק בית דין גמור.

- באופן שחייב את עצמו שבועה ותבעו אותו להשבע וסירב ולאחר מכן חזר וטען נשבעתי - נאמן^{סט}.

מ. דין המוצא שטר חוב שכתוב בו שנכתב ביום זה:

- באופן שאין חייב מודה וכתוב בשטר 'הנפק' - לרב אסי יחזיר, לרב כהנא לא יחזיר^ע.
- באופן שחייב מודה - יחזיר^{עא}.

מא. דיני פרעון הכתובה:

- גדר חיוב הכתובה - לרבי יוחנן ואבבי אפילו באופן שאין לאשה שטר נחשב שיש לה שטר כיון שחיוב הכתובה הוא 'מעשה בית דין', לרב מעשה בית דין לא נחשב כמו שטר.
- גדר חיוב תוספת כתובה - לא נחשב 'מעשה בית דין'.
- האם הגט נחשב שטר על החיוב של הכתובה - לרבי יוחנן ואבבי לא, לרב כן^{עב}.
- האם הבעל נאמן לומר פרעתי:
 - באופן שיש לאשה שטר או באופן שנחשב שיש לה שטר מחמת 'מעשה בית דין':
 - באופן שאין לבעל מיגו - לא נאמן.
 - באופן שיש לבעל מיגו - נאמן.
 - באופן שאין לאשה שטר - נאמן.
- האם הבעל יכול לטעון שלא יפרע את הכתובה עד שהאשה תחזיר את השטר:
 - לרבי יוחנן ואבבי - לא משום שסובר ש'כותבים שובר'.
 - לרב ושמזאל - כן משום שסוברים ש'לא כותבים שובר'.
- דיני פרעון הכתובה באופן שהאשה הביאה עדים על הגירושין או שהביאה את הגט:
 - לרבי יוחנן - הבעל צריך לשלם את הכתובה, ואינו יכול לטעון פרעתי משום שסובר שחיוב כתובה שהוא מעשה בית דין נחשב כמו שטר, וכן אינו יכול לטעון שלא יפרע עד שהאשה תחזיר את הגט או את הכתובה משום שסובר ש'כותבים שובר'.
 - לשמזאל:
 - במקום שכותבים כתובה - הבעל יכול לטעון שלא יפרע עד שהאשה תחזיר את הכתובה, משום שסובר ש'לא כותבים שובר'.
 - במקום שאין כותבים כתובה - הבעל צריך לשלם את הכתובה, ואינו יכול לטעון פרעתי וכן אינו יכול לטעון שלא יפרע עד שהאשה תחזיר את הגט.
 - לרב:
 - באופן שהאשה הביאה את הגט - הבעל צריך לשלם את הכתובה, ואינו יכול לטעון פרעתי משום שהגט נחשב שטר על חיוב הכתובה.

הערות

- סט רש"י מבאר שבאופן שהאדם לא חייב שבועה מעיקר הדין אלא חייב את עצמו שבועה וסירב להשבע, אין בכך הוחזק כפרן, משום שהתכוון לדחות ולהשבע לאחר מכן.
- ע הגמ' מבארת שהטעם של רב אסי שיחזיר, משום שלא חוששים לפרעון משום שאין הדרך לפרוע ביום ההלוואה, אמנם רב כהנא סובר שחוששים לפרעון אפילו באופן שאין הדרך לפרוע.
- תוס' [ג ב] מבארים שלמרות שבאופן שהלוה בפנינו וטוען מזויף לא מחזירים את השטר, משום שגם באופן שהמלוה יקיים את השטר חוששים שהשטר מזויף, מ"מ באופן שהלוה אינו בפנינו מחזירים, וגם אם הלוה יחזור לאחר מכן ויטען מזויף אינו נאמן, משום שהשטר הגיע ליד המלוה בהיתר.
- עא הגמ' מבארת שלא חוששים שלוח ופרע וחזר ולוח שנית, והלוה רצה לחסוך את דמי הסופר ולכן חזר ולוח בשטר זה, משום שהמלוה לא ירצה ללות בשטר זה, כיון שחושש שבית דין ידעו מכך ויפסיד את השיעבוד.
- עב הגמ' מבארת שרבי יוחנן ואבבי סוברים שהגט לא נחשב שטר על חיוב הכתובה, משום שהבעל יכול לטעון שפרע את הכתובה וביקש מהאשה את הגט, והאשה לא החזירה את הגט כיון שהייתה צריכה את הגט בשביל להוכיח שהיא מותרת להנשא, אמנם רב סובר שהגט נחשב שטר על חיוב הכתובה, כיון שבאופן שהבעל פורע את הכתובה בבית דין, בית דין קורעים את השטר וכותבים על גביו שהגט נקרע לא מחמת פסול אלא משום שהבעל פרע את חיוב הכתובה, וממילא האשה יכולה להשתמש בגט להוכיח שהיא מותרת להנשא.

- באופן שהאשה לא הביאה את הגט - הבעל לא צריך לשלם את הכתובה משום שהבעל נאמן לטעון פרעתי, וכן הבעל יכול לטעון שלא יפרע עד שהאשה תחזיר את הגט משום שסובר ש'אין כותבים שובר'.
- דיני פרעון הכתובה באופן שהביאה את הכתובה ולא הביאה את הגט ועדים על הגט - הבעל נאמן לומר פרעתי במיגו שיכל לטעון שלא גירש.

דף יח

מב. דיני גט שאבד:

- באיזה אופן יש חשש שהגט התחלף:
 - באופן שהשיירות מצויות:
 - באופן שהוחזקו שני 'יוסף בן שמעון' בעיר - יש חשש שהגט התחלף.
 - באופן שלא הוחזקו שני יוסף בן שמעון - לרבה אין חשש שהגט התחלף, ולרב הונא יש חשש שהגט התחלף ע"ג.
 - באופן שהשיירות לא מצויות - אין חשש שהגט התחלף.
- גט שאבד וחזר ונמצא:
 - האם הגט כשר:
 - באופן שיש חשש שהגט התחלף:
 - באופן שמצאו לאלתר - הגט כשר.
 - באופן שמצאו לאחר זמן:
 - באופן שאין סימן בגט - הגט פסול ע"ד.
 - באופן שיש טביעות עין בגט - בתלמיד חכם הגט כשר, ובעם הארץ הגט פסול ע"ה.
 - באופן שיש סימן בגט:
 - סימן מובהק - הגט כשר.
 - סימן רגיל - נחלקו הלישנות בגמ' האם הגט כשר משום ש'סימנים דאורייתא', או דלמא הגט פסול משום ש'סימנים דרבנן'.
 - סימן גרוע - הגט פסול.
 - באופן שהגט מקוים - הגט כשר ע"י.
 - באופן שאין חשש שהגט התחלף - הגט כשר.
 - האם המוצא מחזיר את הגט:
 - באופן שהבעל מודה:
 - באופן שהגט כשר - מחזיר את הגט לאשה ע"י.

ערת הערות

- עג הגמ' מביאה שנחלקו הלישנות בדעת רבי זירא! ללישנא קמא סובר כדברי רבה, וללישנא בתרא סובר כדברי רב הונא.
- עד תוס' לפי גירסא אחת בגמ' מבארים שדין זה נאמר בסתמא, אבל באופן שהעדים אומרים שחתמו רק על גט של יוסף בן שמעון אחד, והבעל אומר שהוא היוסף בן שמעון שהעדים חתמו לו, הגט כשר, משום שלא חוששים שהבעל אומר במזיד שהגט של אדם אחר שייך לו, אמנם תוס' לפי גירסא השניה מבארים שרק באופן שהעדים אומרים שחתמו על הגט של יוסף בן שמעון, ומכירים שהבעל הוא היוסף בן שמעון שחתמו לו, הגט כשר.
- עה תוס' מבארים שלמרות שיש לעם הארץ טביעות עין, מ"מ הגט פסול, משום שעם הארץ לא נאמן שיש לו טביעות עין.
- עו רש"י מבאר שמדובר באופן שהגט נפל מהשליח, אמנם תוס' חולקים על רש"י וסוברים שאין דרך הבעל לקיים את הגט, וכן אין חילוק בגט שנפל מיד שליח האם הגט מקוים או לא, ולכן תוס' מבארים שמדובר באופן שהגט נפל מיד האשה, וכיון שהגט מקוים מוכח שהבעל גירש את האשה, כיון שאין דרך הבעל לקיים את הגט אלא דרך האשה לקיים את הגט.
- עז הגמ' דנה האם יש חשש שהבעל כתב לגרש את האשה בניסן ונתן את הגט בתשרי, והגמ' מבארת שלפי המ"ד שבאופן שהבעל כתב גט לגרש את אשתו אינו אוכל פירות, אין חשש של הפסד, אבל לפי המ"ד שבאופן שהבעל כתב גט לגרש את האשה אוכל פירות עד שעת נתינת הגט, יש חשש של הפסד, שהבעל כתב לגרש את

- באופן שהגט פסול - לא מחזיר את הגט.
- באופן שהבעל לא מודה - לא מחזיר את הגט.

דף יט

מג. המוצא שטר שחרור:

- באופן שהאדון מודה - יחזיר לעבד ע"ח.
- באופן שהאדון לא מודה - לא יחזיר.

מד. דיני המוצא שטר מתנה:

- האם הנותן יכול לחזור בו:
 - מתנת בריא - לא יכול לחזור בו.
 - מתנת שכיב מרע - הנותן יכול לחזור בו ע"ט.
- המוצא שטר מתנת בריא - לא יחזיר פ.
- המוצא שטר מתנת שכיב מרע:
 - באופן שהנותן חי ומודה - יחזיר פא.
 - באופן שהנותן מת ובנו אומר להחזיר - לא יחזיר פב.

דף כ

מה. דיני מכירת שטר:

- המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו:
 - באופן שמכר במעמד שלשתן - המכירה חלה ולא יכול למחול.
 - באופן שמכר בקנין אחר - המכירה חלה ויכול למחול.
- אשה שמכרה כתובה וחזרה ומחלה:
 - באופן שמכרה במעמד שלשתן:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - המכירה חלה ולא יכולה למחול.

הערות

האשה בניסן ולאחר מכן הבעל מכר את הפירות של נכסי מלוג, ולאחר שיחזירו את הגט לאשה, היא תוציא מהלוקח את הפירות שלא כדין, אלא שלא חוששים לכך, כיון שהלוקח יודע שהסיבה שהחזירו את הגט לאשה היא בשביל שתוכל להנשא ולא מחמת שבית דין ביררו שהתאריך שכתוב בגט הוא נכון, ולכן ידרוש מהאשה להוכיח מתי הבעל גירש אותה.

עח הגמ' דנה האם יש חשש שהאדון כתב את השטר שחרור בניסן ונתן את השטר בתשרי, והגמ' מבארת שלפי הצד ש'זכות לעבד לצאת לחירות' ולפי המ"ד ש'עדין בחתומיו זכין לו' לא שייך חשש זה, כיון שהעבד נחשב משוחרר מניסן, אבל לפי הצד ש'חובה לעבד לצאת לחירות', או לפי המ"ד שסובר ש'עדין בחתומיו לא זכין לו' יש חשש של הפסד, שהעבד קנה נכסים בין תשרי לניסן ולאחר שיחזירו את השטר שחרור לעבד יחזור האדון ויוציא מהלוקחות, אלא שלא חוששים לכך, משום שהלוקח יודע שהסיבה שהחזירו את השטר לעבד הוא בשביל שיצא לחירות ולא מחמת שבית דין ביררו שהתאריך שכתוב בשטר הוא נכון, ולכן ידרוש מהאדון להוכיח מתי גירש את העבד.

עט הגמ' מבארת שכיון שהנותן מתנת שכיב מרע יכול לחזור בו, באופן שכתב שטר מתנת שכיב מרע לראשון ונתן לו, ולאחר מכן חזר וכתב שטר מתנת שכיב מרע לשני ונתן לו, השני קנה, משום שבכתיבת השטר לשני חזר בו מהמתנה שנתן לראשון. ובאופן שכתב שטר מתנה לראשון ולא נתן, וחזר וכתב שטר מתנה לשני ונתן לו, וחזר ונתן את השטר מתנה לראשון, הראשון קנה, משום שבמסירת השטר לראשון מוכח שחזר מהמתנה שנתן לשני.

פג הגמ' מבארת שבאופן שהנותן לא מודה לא יחזיר משום שחוששים שהנותן כתב את השטר ולא נתן, ובאופן שהנותן מודה לא יחזיר משום שחוששים שהנותן כתב שטר מתנה לראשון, ולאחר מכן נמלך וכתב שטר מתנה לשני ונתן לו, ואם נחזיר את השטר מתנה יוציא הראשון מהשני שלא כדין.

פא הגמ' מבארת שבאופן זה אין חשש שכתב את השטר לראשון בניסן ולא נתן את השטר, וחזר וכתב שטר מתנה לשני ונתן לו, ואם נחזיר את השטר לראשון יצא תקלה, משום שבאופן שכתב שטר מתנה לשני במתנת שכיב מרע מתנתו לא חלה, כיון שבאמירתו לתת את השטר לראשון מבטל את המתנה של השני, ובאופן שכתב לשני במתנת בריא מתנתו חלה גם באופן שנחזיר את השטר לראשון, משום שמתנת שכיב מרע לא חלה עד מיתתו והשטר של השני שחל לפני מיתתו קדם.

פב הגמ' מבארת שבאופן זה יש חשש שהאב כתב את השטר לראשון ולא נתן לו ולאחר מכן מת, והבן כתב שטר מתנה לשני ונתן לו, והבן רוצה לחזור בו מהמתנה, ולכן אומר להחזיר את השטר לראשון ויחשבו שהמתנה של אביו חלה ועל ידי כך יוציא את השדה הראשון מהשני.

▪ לתירוץ השני בתוס' - המכירה לא חלה פ"ג.

○ באופן שמכרה בקנין אחר - המכירה חלה ויכולה למחול.

מו. דיני שובר:

• אשה שכתבה שובר ולאחר מכן מכרה את כתובתה ולאחר מכן ונתנה את השובר לבעל:

○ לאב"י - הכתובה שייכת לבעל משום ש'עדיו בחתומיו זכין לו' פ"ד.

○ לרבא - הכתובה שייכת ללקוחות.

• המוצא שובר של פרעון כתובה:

○ באופן שהאשה לא מודה - לא יחזיר.

○ באופן שהאשה מודה - יחזיר פ"ה.

מוז. דיני המוצא שטר של בית דין (כגון שטר מיאונין) - יחזיר פ"ו.

מח. דיני המוצא שטר:

• המוצא שטר בחפיסה - יחזיר משום ששטר שנמצא בתוכו נחשב סימן.

• המוצא שטר בדלוסקמא:

○ לרש"י - יחזיר משום ששטר שנמצא בתוכו נחשב סימן.

○ לתוס':

▪ באופן שאין סימן בדלוסקמא - לא יחזיר, משום ששטר שנמצא בתוכו לא נחשב סימן כיון שהדרך להניח בו שטרות.

▪ באופן שיש סימן בדלוסקמא - יחזיר.

• המוצא שלשה שטרות כרוכים זה בזה - יחזיר פ"ז.

מט. אדם שמצא שטר הלואה בין שטרותיו ולא יודע האם קיבל את השטר מהמלוה או מהלוה - לא יחזיר.

הערות

פג תוס' מבארים שרבנן תיקנו מעמד שלשתן רק בחוב שראוי להגבות מיד, ולא בכתובה שהבעל לא חייב עד לאחר הגירושין, ויש צד שהאשה תמות ולא יהיה חיוב כתובה.

פד תוס' מבארים שהדין ש'עדיו בחתומיו זכין לו' הוא תקנת חכמים, כדי שהעדים יוכלו לחתום על שטר למרות שלא רואים את מסירת השטר, ותוס' מסתפקים באופן שהאדון כתב שטר שחורר לעבד בניסן ונתן את השטר בתשרי והעבד בא על בת ישראל בין ניסן לתשרי, האם האשה פסולה כיון שהדין ש'עדיו בחתומיו זכין לו' לא מועיל לענין איסור, או דלמא האשה אינה פסולה משום ש'יש כוח לחכמים לעקור דבר מן התורה'.

תוס' מוסיפים שהדין ש'עדיו בחתומיו זכין לו' נאמר רק באופן שכתב לראשון ביום אחד ומסר לשני ביום אחר, שחתומות העדים מוכיחה שכתב לראשון לפני השני, אבל באופן שכתב לראשון ומסר לשני ביום אחד, שחתומות העדים לא מוכיחה שכתב לראשון לפני השני, לא אומרים 'עדיו בחתומיו זכין לו' ולכן השני קנה.

פה הגמ' מבארת שאב"י מבאר שהסיבה שלא חוששים שהאשה כתבה את השובר ולאחר מכן מכרה את כתובתה בטובת הנאה, ואם נחזיר את השובר לבעל, הבעל יפסיד את הלקוחות שלא כדן, משום ש'עדיו בחתומיו זכין לו' וממילא לאחר שהבעל מקבל את השובר הוא זוכה בשובר משעת כתיבתו ומוציא מהלקוחות כדן (ותוס' מוסיפים שלמרות שבאופן שהאשה מכרה את הכתובה באותו יום שכתבה את השובר לא אומרים 'עדיו בחתומיו זכין לו', מ"מ לא חוששים לכך), אמנם רבא שסובר ש'עדיו בחתומיו לא זכין לו', מבאר שהסיבה שלא חוששים לכך, משום ש'המוכר שטר חוב לחבירו וחזר ומחלו מחול' וממילא כשהאשה אומרת למסור את השובר לבעל היא מוחלת על שיעבוד הכתובה, והבעל יוציא מהלקוחות כדן.

תוס' בתירוץ הראשון מוסיפים שלמרות שבאופן שהאשה מכרה את הכתובה במעמד שלשתן, חלה המכירה וממילא האשה לא יכולה למחול על הכתובה, מ"מ לא חוששים לכך, משום שבאופן שאין עדים על המכירה, הבעל והאשה יכולים להכחיש את המכירה, ובאופן שיש עדים על המכירה במעמד שלשתן והבעל שתק, מוכח שהשובר מזויף, ובאופן שהבעל מחה הלקוחות הפסידו את עצמם.

פו רש"י מבאר שבשטר של בית דין אין חשש שבית דין כתבו את השטר ולא נתנו, משום שבית דין לא כותבים שטר עד שהדבר ברור.

פז בדברי המשנה מבואר שדין זה נאמר בין באופן שהשטרות כרוכים זה בזה 'כל אחד בראש של חבירו', ובין באופן שהשטרות נמצאים זה על גבי זה וכרוכים יחד, הגמ' מבארת שבאופן זה המוצא מכריז 'מצאתי שטרות', ורש"י מבאר שהמאבד אומר שהיו שלשה שטרות והם היו כרוכים זה בזה, והמוצא מחזיר לו את השטרות.

המשנה מביאה שרבי שמעון בן גמליאל אומר שבאופן שמצא שלשה שטרות של לוח אחד יחזיר ללוח, כיון שמוכח שנפלו מהלוח, והגמ' מבארת שמדובר באופן שהשטרות מקוימים, אבל באופן שהשטרות אינם מקוימים אין ראייה שנפל מהלוח, כיון שיתכן ששלשת המלוים שלחו את השטר לבית דין לקיים את השטר ונפלו בדרך, וכן רבי שמעון בן גמליאל אומר שאופן שמצא שלשה שטרות של מלוה אחד, יחזיר למלוה כיון שמוכח שנפלו מהמלוה, והגמ' מבארת שמדובר באופן ששלשת השטרות נכתבו על ידי שלשה סופרים, אבל באופן שנכתבו על ידי סופר אחד אין ראייה שהשטרות של המלוה, כיון שיתכן שנפלו מהסופר לפני ההלואה.

ג. דין מלוה שיש בידו שטר הלואה ושובר על ההלואה:

- באופן שהשובר לא מקיים:
 - לרש"י בפירוש הראשון:
 - באופן שהשטר הלואה נמצא יחד עם שאר השטרות - השטר הלואה כשר.
 - באופן שהשטר הלואה נמצא בין השטרות הקרועים - השטר הלואה פסול משום שתולים שהשובר כשר^{פח}.
 - לרש"י בפירוש השני:
 - באופן שהשובר נמצא יחד עם שאר השטרות - השטר הלואה כשר.
 - באופן שהשובר נמצא יחד בין השטרות הקרועים - השטר הלואה פסול משום שתולים שהשובר כשר^{פט}.
- באופן שהשובר מקיים - השטר הלואה פסול משום שמוכח מהקיום שהשובר כשר.

נא. שלישי שיש בידו שובר - השלישי נאמן לומר שקיבל את השובר מהלוה, וממילא מוכח שהלוה פרע את החוב^צ.

הערות

- פח רש"י בפירוש הראשון מבאר שבאופן שהשטר הלואה נמצא בין השטרות הקרועים, מוכח שהחוב נפרע ולכן המלוה רצה לקרוע את השטר, אלא שבסוף שכח ולא קרע.
- פט רש"י בפירוש השני מבאר שבאופן שהשובר נמצא בין השטרות הקרועים, מוכח שהמלוה לא צריך את השובר כיון שהחוב נפרע, אבל באופן שהשובר נמצא יחד עם שאר השטרות, יתכן שהחוב לא נפרע, והמלוה הכין שובר שבזמן שהלוה יבוא יהיה מוכן השובר מיד.
- בדברי הברייתא מבואר שבאופן שהשובר כשר, ולשון השובר הוא שהשטר של 'יוסף בן שמעון' פרוע, ויש לו שני שטרות של יוסף בן שמעון, שני השטרות בחזקת פרועים.
- צ הגמ' מבארת שהסיבה שהשלישי נאמן לומר שקיבל את השובר מהלוה, משום שהמלוה האמין לשלישי.

פרק שני

דף כא - כב

נב. דיני המוצא אבידה:

- באופן שיש באבידה סימן:
 - בסתמא - הבעלים לא מתיימש והמוצא צריך להחזיר את האבידה לבעלים.
 - באופן שהבעלים אמר במפורש שמתיימש:
 - באופן שהמוצא הגביה את האבידה לפני שהבעלים אמר שמתיימש - המוצא צריך להחזיר את האבידה לבעלים משום ש'באיסורא אתא לידיה'.
 - באופן שהמוצא הגביה את האבידה לאחר שהבעלים אמר שמתיימש - המוצא יכול לזכות באבידה.
- באופן שאין באבידה סימן:
 - באופן שתולים שהבעלים יודע שהאבידה אבדה לו - המוצא יכול לזכות באבידה משום שהבעלים מתיימש^{צא}.
 - באופן שלא יודע האם הבעלים יודע שהאבידה אבדה לו (כגון המוצא פירות מפוזרים):
 - לאביי - המוצא לא יכול לזכות באבידה, משום ש'יאוש שלא מדעת' לא הוי יאוש.
 - לרבא - המוצא יכול לזכות באבידה, משום ש'יאוש שלא מדעת' הוי יאוש.

נג. המוצא פירות מפוזרים ב'מכנשתא דבי דרי':

- באופן שתולים שהבעלים יחזור וירימ את הפירות - המוצא לא יכול לזכות בהם.
- באופן שתולים שהבעלים לא יחזור וירימ את הפירות - המוצא יכול לזכות בהם משום שנחשב הפקר^{צב}.

נד. אבידה ששטפה נהר והניחה בשדה חבירו:

- באופן שהבעלים לא יכולים להציל - בעל השדה יכול לזכות באבידה^{צג}.
- באופן שהבעלים יכול להציל:
 - לרש"י:
 - באופן שהבעלים יכול להציל בקלות - בעל השדה לא יכול לזכות באבידה.
 - באופן שהבעלים יכול להציל על ידי הדחק:
 - באופן שהבעלים היה בשעת השטיפה:
 - באופן שהבעלים רדף אחר האבידה - בעל השדה לא יכול לזכות באבידה.
 - באופן שהבעלים לא רדף אחר האבידה - בעל השדה יכול לזכות באבידה.

הערות

- צא הגמ' מבארת שאדם מצא מעות יכול לזכות בהם משום שאדם עשוי למשמש בכיסו בכל שעה, וכן אדם שמצא עיגולי דבילה וככרות של נחתום יכול לזכות בהם משום שהבעלים יודע שנפלו לו כיון שהם כבדים, וכן אדם שמצא לשונות של ארגמן יכול לזכות בהם משום שהבעלים יודע שנפלו לו כיון שהם יקרים ואדם ממשמש בהם.
- צב הגמ' מבארת שבאופן שמפוזר קב חטים בארבע אמות או בשטח יותר גדול, הבעלים לא יחזור וירימ את הפירות, אבל באופן שמפוזר קב חטים בפחות מארבע אמות הבעלים יחזור וירימ את הפירות, והגמ' מסתפקת בכמה אופנים האם הבעלים יחזור וירימ את הפירות: א. באופן שמפוזר חצי קב חטים בשתי אמות (לפירוש הראשון בתוס' ארבע אמות על שתי אמות, ולפירוש השני בתוס' שתי אמות על שתי אמות). ב. באופן שמפוזר שני קבים חטים בשמונה אמות. ג. שמפוזר קב שומשמן בארבע אמות. ד. באופן שמפוזר קב תמרים או רימונים בארבע אמות. והגמ' לא פושטת את הספיקות.
- צג הגמ' מבארת שהמקור שאבידה ששטפה נהר והבעלים לא יכול להציל מותרת, דכתיב 'אשר תאבד ממנו' ודורשים שאבודה ממנו ולא אבודה מכל אדם, ולא אבידה ששטפה נהר שאבודה ממנו ומכל אדם, ובדברי הגמ' [כא ב] מבואר שאפילו באופן שהבעלים לא יודע שהנהר שטף את האבידה החפץ מותר, ותוס' מבארים שהמקור לכך הוא מהיתור של הפסוק 'ממנו', שהרי עיקר דין יאוש נלמד מהפסוק של 'שמלה'.

◦ לתוס':

- באופן שבין אם הבעלים ירדוף ובין אם הבעלים לא ירדוף יוכל להציל בקלות (כגון שיש באבידה סימן והנהר לא ירחיק את האבידה הרבה) - בעל השדה לא יכול לזכות משום שהבעלים לא מתייאש.
- באופן שאם הבעלים ירדוף יוכל להציל בקלות ואם לא ירדוף יוכל להציל על ידי הדחק (כגון שיש באבידה סימן והנהר ירחיק את האבידה הרבה):
 - באופן שהבעלים היו בשעת שטיפה:
 - באופן שהבעלים רדף אחר האבידה - בעל השדה לא יכול לזכות משום שהבעלים לא התייאש.
 - באופן שהבעלים לא רדף אחר האבידה - בעל השדה יכול לזכות משום שהבעלים התייאש.
 - באופן שהבעלים לא היו בשעת שטיפה - בעל השדה לא יכול לזכות משום שאין ראייה שהבעלים התייאש.
 - באופן שאם הבעלים ירדוף יוכל להציל בקלות ואם לא ירדוף לא יוכל להציל (כגון שאין באבידה סימן):
 - באופן שהבעלים היו בשעת שטיפה:
 - באופן שהבעלים רדף אחר האבידה - בעל השדה לא יכול לזכות משום שהבעלים לא התייאש.
 - באופן שהבעלים לא רדף אחר האבידה - בעל השדה יכול לזכות משום שהבעלים התייאש.
 - באופן שהבעלים לא היו בשעת שטיפה - לאביי בעל השדה לא יכול לזכות משום ש'יאוש שלא מדעת' לא הוי יאוש, לרבא בעל השדה יכול לזכות משום ש'יאוש שלא מדעת' הוי יאוש.

נה. דיני שליח להפריש תרומה:

- באופן שתרום אחד מארבעים או אחד משישים - תרומתו תרומה משום שהשליח אומר 'בהכי אמדתיך'.
- באופן שתרום מן היפות - באופן שבעל הבית אמר 'כלך אצל יפות' תרומתו תרומה^{צד}.

נו. אכילת פירות שהאריס הביא:

- באופן שהאריס הביא את הפירות מביתו - מותר לאכול כיון שמסתמא הפירות שלו.
- באופן שהאריס הביא את הפירות מהשדה - לאמימר ורב אשי מותר לאכול כיון שמסתמא האריס יחשב עם בעל הבית והפירות שלו, לרב אשי אסור לאכול כיון שחוששים שהאריס לא יחשב עם בעל הבית והפירות של בעל הבית^{צה}.

נד. המוצא פרי שנשר מהעץ:

- באופן שלא מוחזק שהקרקע של יתומים:
 - במקום שלא מצויים שרצים:
 - באופן שמצא את הפרי תחת העץ:
 - תאנה - המוצא יכול לזכות בה.
 - זית וחרוב ותמר - המוצא לא יכול לזכות בהם^{צו}.
 - באופן שמצא את הפרי רחוק מהעץ (כגון שהרוח העיפה):
 - לאביי - המוצא לא יכול לזכות, ולמרות שלאחר שהבעלים ידע יתייאש, מ"מ לפני שהבעלים יודע נחשב 'יאוש שלא מדעת' ולא הוי יאוש.

» הערות »

צד תוס' מבארים שבאופן שבעל הבית אמר 'כלך אצל יפות', אנו אומרים שלא רק עכשיו נוח לו אלא גם מעיקרא היה נוח לו, משום שיש בהפרשת תרומה מצווה.

צה תוס' מוסיפים שאי אפשר לבאר שהטעם של אמיימר ורב אשי שמותר לאכול כיון שמסתמא לבעלים יהיה נוח לאחר מכן, כיון שרק לרבא ש'יאוש שלא מדעת' הוי יאוש מועיל, אבל לאביי ש'יאוש לא מדעת' לא הוי יאוש לא מועיל, והלכה כאביי.

צו הגמ' מבארת שהסיבה שבזית וחרוב המוצא לא יכול לזכות בהם, משום שהבעלים לא מתייאש מהם, כיון שתולה שהעוברי דרכים לא יקחו אותם מחמת שיתלו שהם נפלו מהעץ (ובדברי הגמ' [בבב] מבוואר שתמר דינו כזית וחרוב), ורש"י מבאר שהסיבה שבתאנה המוצא יכול לזכות בה, משום שתאנה שנפלה מהעץ נמאסת והבעלים מתייאש ממנה מעיקרא (ויאוש זה מועיל אפילו לפי אביי ש'יאוש שלא מדעת' לא הוי יאוש), ותוס' מבארים שהסיבה שבתאנה המוצא יכול לזכות בה, משום שתאנה שנפלה מהעץ מתלכלת, ולכן הבעלים תולה שהעוברי דרכים יקחו את התאנה מחמת שיתלו שהיא לא נפלה מהעץ אלא מעוברי דרכים אחרים, ומתייאש מהפירות מעיקרא (ויאוש זה מועיל אפילו לפי אביי ש'יאוש שלא מדעת' לא הוי יאוש).

- לרבה - המוצא יכול לזכות משום ש'יאוש שלא מדעת' הוא יאוש.
 - במקום שמצויים שרצים - המוצא יכול לזכות בהם.
 - באופן שמוחזק שהקרקע של יתומים:
 - לאביי - המוצא לא יכול לזכות, ולמרות שלאחר שהיתומים יגדלו יתייאשו, מ"מ נחשב 'יאוש שלא מדעת' שלא הוא יאוש.
 - לרבה - הדין כמו באופן שלא מוחזק שהקרקע של יתומים, משום ש'יאוש שלא מדעת' הוא יאוש.

נח. דיני סימן:

- סימן שעתידי להידרס - לרבה לא נחשב סימן, לרבה נחשב סימן.
- סימן של מקום הנחת החפץ - לרבה לא נחשב סימן, לרבה נחשב סימן^{צז}.
- כריכות:
 - ברשות היחיד (שאינו דרכו של החפץ לזוז ממקומו והסימן לא עתיד להידרס):
 - באופן שיש בהם סימן - המוצא לא יכול לזכות בהם.
 - באופן שאין בהם סימן - לרבה המוצא יכול לזכות בהם, לרבה המוצא לא יכול לזכות בהם משום שיש סימן של מקום הנחת החפץ.
 - ברשות הרבים (דרכו של החפץ לזוז ממקומו והסימן עתיד להידרס):
 - באופן שיש בהם סימן:
 - לרבה - המוצא יכול לזכות בהם כיון שהסימן עשוי להידרס, וכן אין סימן של מקום הנחת החפץ, כיון שחפץ שנמצא ברשות הרבים דרכו לזוז ממקומו.
 - לרבה - המוצא לא יכול לזכות בהם.
 - באופן שאין בהם סימן - המוצא יכול לזכות בהם, משום שאין בהם סימן של מקום הנחת החפץ, כיון שחפץ שנמצא ברשות הרבים דרכו לזוז ממקומו.
- אלומות - בין ברשות הרבים ובין ברשות היחיד, דינם כמו כריכות ברשות היחיד, משום שאין דרך האלומות לזוז ממקומם וכן אין דרך הסימן להידרס.
- ככרות - באופן שאין בהמה וכלבים הסימן לא עתיד להידרס, באופן שיש בהמה וכלבים הסימן עתיד להידרס.

דף כג

נט. 'סימן הבא מאליו' (כגון המוצא עגול דבילה ובתוכו חרס או כיכר ובתוכו מעות) - לת"ק לא נחשב סימן, לרבי יהודה נחשב סימן.

ס. סוגי סימנים שמחזירים על פיהם אבידה - א. קשר. ב. משקל ג. מדה. ד. מנין. ה. בשר שחתוך בצורה מסוימת.

סא. דיני המוצא חבית:

- באופן שהחבית רשומה:
 - לפני שנפתחו האצרות - נחשב סימן.

הערות

צז בדברי הגמ' [כג א] משמע שהדין של סימן של מקום נאמר רק בדרך הינוח אבל בדרך נפילה לא שייך סימן זה, ותוס' [כא א] מבארים שמדובר באופן שהחפץ נמצא במקום שאינו משתמר אבל באופן שהחפץ נמצא במקום משתמר והוא בדרך הינוח לא יטול.

בדברי הגמ' [כג ב] מבואר שהדין של סימן של מקום נאמר רק באופן שאין דרך הרבה אנשים להניח שם חפץ זה אבל באופן שדרך הרבה אנשים להניח שם חפץ זה (כגון חבית שנמצאת על גב הנהר) מקום לא נחשב סימן, אמנם נחלקו הלישנות בגמ' באופן שדרך הרבה אנשים להניח חפץ זה והמאבד אמר את המקום המדויק שבו נמצא החפץ ללישנא קמא נחשב סימן וללישנא בתרא לא נחשב סימן.

רש"י מבאר שלפי רבא שסובר שמקום נחשב סימן המוצא מכריז 'מצאתי אבידה במקום פלוני' והמאבד אומר איזה חפץ אבד לו שם ונחשב סימן ומחזיר לו את החפץ, ותוס' מבארים בדעת רש"י שרק באופן זה שאין רגילות ששני בני אדם יאבדו אותו חפץ באותו נחשב סימן שהמוצא אומר איזה חפץ אבד לו אבל באופן שהמקום לא נחשב סימן לא מחזירים לאדם שאומר שאיבד חפץ פלוני משום שיתכן שגם אדם אחר איבד חפץ כזה, ותוס' עצמם מבארים שהמוצא מכריז 'מצאתי חפץ פלוני' והמאבד אומר שאבד לו החפץ במקום פלוני ונחשב סימן ומחזיר לו את החפץ.

- לאחר שנפתחו האוצרות:
- לרש"י - לתירוץ הראשון נחשב סימן, לאביי לא נחשב סימן צ"ח.
- לתוס' - לא נחשב סימן צ"ט.
- באופן שהחבית לא רשומה - הרי אלו שלו.

דף כד

סב. אבידה שאין בה סימן שנמצאה במקום שמצויים בו תלמידי חכמים:

- כלים חדשים:
- באופן ששבעתן העין - צריך להכריז שמא תלמיד חכם יכיר את האבידה על ידי טביעות עין.
- באופן שלא שבעתן העין - לת"ק צריך להכריז שמא תלמיד חכם יכיר את האבידה על ידי טביעות עין, לרבי שמעון בן אלעזר לא צריך להכריז.
- כלים ישנים - צריך להכריז שמא תלמיד חכם יכיר את האבידה על ידי טביעות עין.

סג. המוצא בדי מחטים:

- באופן שמצא אחד - אין בו סימן.
- באופן שמצא שנים או יותר:
- באופן שמצא דרך הינוח - יש בהם סימן של 'מנין'.
- באופן שמצא דרך נפילה - אין בהם סימן.

סד. דין אבידה שנמצאה במקום שמצויים בו רבים:

- שיטות התנאים:
- לרבי שמעון בן אלעזר:
- צד ראשון בגמ' - באופן שיש רוב ישראל המוצא לא יכול לזכות, באופן שיש רוב כנענים המוצא יכול לזכות ק.
- צד שני בגמ' - בין באופן שיש רוב ישראל ובין באופן שיש רוב כנענים המוצא יכול לזכות ק"א.
- לרבנן:
- צד ראשון בגמ' - רבנן לא חולקים על דברי רבי שמעון בן אלעזר.
- צד שני בגמ' - באופן שיש רוב ישראל המוצא לא יכול לזכות, באופן שיש רוב כנענים המוצא יכול לזכות.
- צד שלישי בגמ' - בין באופן שיש רוב ישראל ובין באופן שיש רוב כנענים המוצא לא יכול לזכות.
- פסק האמוראים - באופן שיש רוב ישראל המוצא לא יכול לזכות, באופן שיש רוב כנענים המוצא יכול לזכות.

דף כה

סה. חפצים שיש בהם סימן - כלי, כיס, כרכרות של בעל הבית, גיזי צמר שלקוחים מבית האומן, כדי יין ושמן.

הערות

- צח רש"י מבאר שהכוונה 'חבית רשומה' היא חבית שתומה בטיט, ומבואר שעצם הדבר שהחבית שתומה נחשב סימן כיון שיש חביות פתוחות ויש חביות סתומות, ולאחר שנפתחו האוצרות לתירוץ הראשון נחשב סימן, ולאביי לא נחשב סימן כיון שיש הרבה חביות פתוחות [ע"פ ריטב"א].
- צט תוס' מבארים שהכוונה 'חבית רשומה' שהחבית שתומה ויש על הסתימה סימן, ולאחר שנפתחו האוצרות לא נחשב סימן, כיון שבעל היין מוכר את היין להרבה חנונים, וממילא הסימן שבעל היין עשה על הסתימה לא נחשב סימן.
- ק תוס' מבארים שהטעם של הצד שבאופן שיש רוב כנענים המוצא יכול לזכות בהם, משום שתולים שנפל מהכנענים ולא צריך להשיב את אבידתם, ואפילו באופן שישראל הביא ראה שנפל ממנו לא צריך להחזיר, משום שודאי התיימש כיון שתולה שהכנענים ימצאו את האבידה.
- דברי הגמ' מבואר שלמרות שמעיקר הדין באופן שיש רוב כנענים המוצא יכול לזכות, אמנם לפני משורת הדין צריך להחזיר את האבידה לבעלים.
- קא תוס' מבארים שהטעם של הצד שבאופן שיש רוב ישראל המוצא יכול לזכות, משום שהמאבד מתיימש כיון שסבור שימצא את האבידה אדם לא הגון ויקח את האבידה.

סו. המוצא חפץ שאין בו סימן בתוך כלי שיש בו סימן - הסימן של הכלי נחשב סימן גם לחפץ שאין בו סימן ק"י.

סז. המוצא דבר שיש בו סימן ליד דבר שאין בו סימן:

• לגירסת רש"י [ע"פ הגר"א]:

- באופן שמצא כלי ובתוכו פירות ויש לידו פירות או כלי ובתוכו פשתן ויש לידו פשתן - המוצא לא יכול לזכות בפירות או בפשתן, משום שיתכן שהיו בכלי ונפלו מחוץ לכלי.
- באופן שמצא כלי ריק ולידו פירות:
 - לרב פפא:
 - באופן שאין פירות בתוך הכלי:
 - באופן שאין לכלי אוגנים:
 - באופן שפתח הכלי פונה לצד הפירות - המוצא לא יכול לזכות בפירות, משום שיתכן שהפירות היו בתוך הכלי.
 - באופן שפתח הכלי לא פונה לצד הפירות - המוצא יכול לזכות בפירות.
 - באופן שיש לכלי אוגנים - המוצא יכול לזכות בפירות, משום שאם הפירות היו בתוך הכלי היה צריך להשאר חלקם בתוכו.

▪ לרב זב"ד:

- לרש"י - המוצא לא יכול לזכות בפירות, משום שדרך הפירות להתגלגל וממילא יתכן שהפירות היו בתוך הכלי.
- לתוס' - אין הכרח שחולק על רב פפא ק"י.

○ באופן שמצא כלי ולידו פשתן:

- לרש"י - המוצא יכול לזכות בפשתן, משום שאם הפשתן היה בתוך הכלי היה צריך להשאר חלק מהפשתן בתוך הכלי.
- לתוס' - המוצא לא יכול לזכות בפירות, משום שהפשתן מחובר יחד ויתכן שנפל כולו יחד.

• לגירסת הר"ח:

- באופן שמצא כלי ריק ולידו פירות או כלי ריק ולידו פשתן - המוצא יכול לזכות בפירות או בפשתן, משום שאם היו בכלי ונפלו היה צריך להשאר חלק בתוך הכלי.
- באופן שמצא כלי ובתוכו פירות ולידו פירות:
 - באופן שפתח הכלי פונה לצד הפירות:
 - באופן שאין לכלי אוגנים - המוצא לא יכול לזכות בפירות, משום שיתכן שהפירות היו בתוך הכלי.
 - באופן שיש לכלי אוגנים - המוצא יכול לזכות בפירות.
 - באופן שפתח הכלי לא פונה לצד הפירות - המוצא יכול לזכות בפירות.
 - באופן שמצא כלי ובתוכו פשתן ולידו פשתן - המוצא יכול לזכות בפשתן, משום שאין דרך הפשתן ליפול מהכלי.

סח. המוצא מטבעות:

• באופן שמצא שלשה מטבעות זה על גב זה:

- באופן שהמטבע התחתון רחב והאמצעי רחב קצת והעליון צר - המוצא לא יכול לזכות בהם ק"י.

הערות

קב בדברי הבריייתא מבואר שבאופן שהמאבד טוען שהחפץ אינו שייך לו, המאבד נוטל את הכלי והמוצא זוכה בחפץ.

קג הריטב"א מבאר שלפי פירוש רש"י שרב זב"ד אומר שבכלי ופירות המוצא לא יכול לזכות, ומשמע שמדובר בסתמא באופן שיש לכלי אוגנים, וא"כ מבואר שרב זב"ד חולק על דברי רב פפא, אבל לפי פירוש התוס' שרב זב"ד אומר שבכלי ופירות המוצא יכול לזכות, אין הכרח שחולק על דברי רב פפא.

קד רש"י מבאר שבאופן זה נחשב 'דרך הינוח', ולכן יש למאבד סימן של מנין המטבעות ושל צורת הנחת המטבעות, והמוצא לא יכול לזכות בהם.

בדברי הגמ' מבואר שבאופן שרוב המטבע האמצעי נמצא על התחתון, וכן רוב המטבע העליון נמצא על האמצעי, או באופן ששני מטבעות זה ליד זה ועליהם מטבע נוסף נחשב דרך הינוח. והגמ' מסתפקת באופן שהמטבעות מונחות בעיגול, או בשורה ישרה, או בחצובה (שני מטבעות זה ליד זה ומתחת שני המטבעות ברווח ביניהם יש מטבע נוסף), האם נחשב דרך הינוח או שלא נחשב דרך הינוח.

- באופן שרוחב המטבעות שווה - לרבי חנינא המוצא יכול לזכות בהם, לרבי יוחנן המוצא לא יכול לזכות בהם ק"ה.
- שלשה מטבעות משלחפי שלחופי - המוצא יכול לזכות בהם ק"י.
- באופן שמצא שני מטבעות זה על גב זה או שמצא מטבע אחד - המוצא יכול לזכות בהם ק"ז.

ט. דיני המוצא אבידה:

- במקום שלא משתמר:
 - באופן שאין באבידה סימן - המוצא יכול לזכות בה.
 - באופן שיש באבידה סימן - המוצא צריך להגביה את האבידה ולהכריז עליה.
- במקום שמשתמר קצת:
 - באופן שאין באבידה סימן - לא יגע בה ק"ח.
 - באופן שיש באבידה סימן - המוצא צריך להגביה את האבידה ולהכריז עליה.
- במקום המשתמר - לא יגע בה ק"ט.

ע. המוצא כלי שיש בו סימן באשפה:

- באופן שלא נחשב 'אבידה מדעת':
 - באופן שהכלי מכוסה:
 - באופן שהאשפה אינה עשויה להפנות:
 - באופן שמצא כלי גדול - לא יגע בו, משום שהבעלים הניח את הכלי מדעת ונחשב מקום המשתמר.
 - באופן שמצא כלי קטן - נוטל ומכריז, משום שיתכן שהבעלים פינה את האשפה מביתו ובתוך האשפה היה הכלי הזה.
 - באופן שהאשפה אינה עשויה להפנות ונמלך עליה לפנותה - נוטל ומכריז, משום שלא נחשב מקום המשתמר.
 - באופן שהכלי מגולה - נוטל ומכריז, משום שלא נחשב מקום המשתמר.
- באופן שנחשב 'אבידה מדעת' (כגון אשפה שעשויה להפנות) - המוצא לא צריך ליטול ולהכריז.

דף כו

עא. המוצא כלי שיש עליו חלודה בתוך חור בכותל:

- באופן שהכותל חדש ויש על הכלי קצת חלודה:
 - באופן שהכלי נמצא בתוך החור בחצי שקרוב לבית:
 - באופן שהבית אינו מושכר לאחרים - הכלי שייך לבעל הבית.

הערות

- קה רש"י מבאר שרבי חנינא סובר שבאופן זה לא נחשב 'דרך הינוח' (וממילא אין למאבד סימן של מנין המטבעות כיון שלא יודע כמה מטבעות נפלו במקום זה, וכן אין לו סימן של צורת הנחת המטבעות כיון שלא יודע באיזה צורה נפלו המטבעות), ולכן המוצא יכול לזכות בהם, אמנם רבי יוחנן שבאופן זה נחשב 'דרך הינוח' ולכן המוצא לא יכול לזכות בהם.
- קו רש"י מבאר שבאופן זה לא נחשב 'דרך הינוח' ולכן המוצא יכול לזכות בהם, ובדברי הגמ' מבואר שבאופן שלא נחשב 'דרך הינוח' המוצא יכול לזכות במטבעות בין באופן שהמטבעות שווים בצורתם ובין באופן שהמטבעות אינם שווים בצורתם.
- קז תוס' מבארים שאפילו באופן שהמטבע התחתון רחב והעליון צר לא נחשב 'דרך הינוח', ולכן גם לפי רבא שסובר ש'מקום' נחשב סימן, המוצא יכול לזכות בהם, כיון שהמאבד לא יודע באיזה מקום נפלו לו המטבעות.
- בדברי הברייתא מבואר שבאופן שמצא מטבעות ויכול לזכות בהם, לא מועיל שהמאבד יאמר סימן שהמטבע חדש, או שיש על המטבע צורה פלונית, או שכתוב על המטבע את השם של המאבד, כיון שיתכן שהמטבע היה שלו ולכן יודע את הסימן ולאחר מכן העביר את המטבע לאדם אחר.
- קח הגמ' מבארת שבאופן שמצא חפץ במקום שמשתמר קצת, יש ספק האם החפץ נפל לבעלים או דלמא הבעלים הניח את החפץ בכוונה על דעת לחזור וליטלו, ולכן הדין שהמוצא לא יגע בו, כיון שאם יגביה את האבידה יגרם הפסד לבעלים שלא יוכלו לקבל את החפץ חזרה, שהרי אין בחפץ סימן.
- תוס' מבארים שבאופן שהמוצא הגביה את האבידה והתחייב בהשבתה, לא יכול להחזיר את האבידה למקומה כיון שהוא מקום שאינו משתמר.
- קט תוספות מבארים שבאופן שהמוצא עבר והגביה את האבידה והתחייב בהשבתה, יכול להחזיר את האבידה למקומה, כיון שהוא מקום המשתמר, אמנם באופן שהגביה את האבידה ונטלה לביתו לא יחזיר, כיון שיתכן שבעל האבידה חזר למקום האבידה ולא מצאה.

- באופן שהבית מושכר לאחרים ובעל הבית לא גר עמהם:
- באופן שהדייר האחרון היה עכו"ם - המוצא יכול לזכות בו, משום ש'מציאת עכו"ם מותרת'.
- באופן שהדייר האחרון היה יהודי - הכלי שייך לדייר האחרון^{ק"י}.
- באופן שהכלי נמצא בתוך החור בחצי שקרוב לרשות הרבים - המוצא יכול לזכות בו, משום שתולים שהכלי היה של אדם מרשות הרבים שהוא התיימש ממנו.
- באופן שהכותל ישן ויש על הכלי הרבה חלודה - המוצא יכול לזכות בו, משום שתולים שהכלי היה של האמוריים.

עב. דין שנים או שלשה אנשים שהלכו בדרך ונפל לאחד מהם חפץ:

- באופן ששלשה אנשים הלכו בדרך ונפל לאחד מהם חפץ ולאחר מכן חיפשו כולם את החפץ:
 - לרב מנשיא בר יעקב - המוצא לא יכול לזכות בחפץ.
 - לרב נחמן:
 - באופן שהחפץ שווה פחות משתי פרוטות - המוצא יכול לזכות בחפץ^{ק"א}.
 - באופן שהחפץ שווה יותר משתי פרוטות ופחות משלש פרוטות - ללישנא קמא המוצא יכול לזכות בחפץ, וללישנא בתרא המוצא לא יכול לזכות בחפץ^{ק"ב}.
 - באופן שהחפץ שווה יותר משלש פרוטות - המוצא לא יכול לזכות בחפץ^{ק"ג}.
- באופן ששני אנשים הלכו בדרך ונפל לאחד מהם חפץ ולאחר מכן חיפשו כולם את החפץ - המוצא לא יכול לזכות בחפץ^{ק"ד}.

עג. דיני מציאה:

- באופן שראה את המציאה לפני יאוש והגביה את המציאה על מנת לגזולה:
 - באופן שלא החזיר את המציאה - עובר באיסור של 'לא תגזול' ובאיסור של 'לא תוכל להתעלם', ולא קיים את העשה של 'השב תשיבם'.
 - באופן שהחזיר את המציאה לאחר יאוש - תיקן את האיסור של 'לא תגזול' ו'השב תשיבם', ולא תיקן את האיסור של 'לא תוכל להתעלם'.
- באופן שראה את המציאה לפני יאוש והגביה את המציאה על מנת להחזירה לבעלים ולאחר יאוש התכוון לגזול את המציאה - לא קיים את העשה של 'השב תשיבם' קט"ו.

הערות

- ק"י הגמ' דנה באופן שהיה כמה דיירים שדרו בבית יחד, והנה ראה לעיל [עמוד כו] דין אבידה שנמצא ברוב ישראל האם המוצא יכול לזכות, ובדברי הגמ' מבואר שלפי הצד שאבידה שנמצאה ברוב ישראל המוצא יכול לזכות, באופן שנמצא כלי בחור בכותל והיה כמה דיירים שגרו בבית יחד, המוצא יכול לזכות, ולפי הצד שאבידה שנמצאה ברוב ישראל המוצא לא יכול לזכות, באופן שנמצא כלי בחור בכותל והיה כמה דיירים שגרו בבית יחד, הדין כמו באופן ששנים או שלשה אנשים הלכו ביחד ונפל לאחד מהם חפץ (וכפי שיתבאר להלן בסמוך).
- ק"א הגמ' מבארת שהסיבה שהמוצא יכול לזכות בחפץ, משום שאם החפץ היה שייך לאדם אחד הוא התיימש, כיון שחושב שאחד משני האנשים אחריהם מצאו את החפץ, ולא יוכל להוציא מהם את החפץ כיון שכל אחד יטען שהשני מצא, ואם החפץ היה שייך לשלשת האנשים אין חיוב השבה, כיון שלכל אחד יש פחות משווה פרוטה.
- ק"ב הגמ' מבארת שהטעם של הלישנא קמא שהמוצא יכול לזכות בחפץ, משום שאם החפץ היה שייך לאדם אחד הוא התיימש, כיון שחושב שאחד משני האנשים אחריהם מצאו את החפץ ולא יוכל להוציא מהם את החפץ כיון שכל אחד יטען שהשני מצא, ואם החפץ היה שייך לשלשת האנשים אין חיוב השבה, כיון שלכל אחד יש פחות משווה פרוטה, והטעם של הלישנא בתרא שהמוצא לא יכול לזכות בחפץ, משום שיש צד שהחפץ היה שייך לשלשת האנשים ואחד מהם מחל את חלקו לחבריו, ונמצא שיש לכל אחד שווה פרוטה בחפץ.
- ק"ג הגמ' מבארת שהסיבה שהמוצא לא יכול לזכות בחפץ, משום שיש צד שהחפץ היה שייך לשלשת האנשים ויש לכל אחד שווה פרוטה, והם לא מתיימשים כיון ששותפים לא חושדים זה את זה, אלא חושבים שאחד מצא את החפץ ובשביל לצער הוא לא מודה בכך.
- ק"ד הגמ' מבארת שהסיבה שהמוצא לא יכול לזכות בחפץ, משום שיש צד שהחפץ היה שייך לאחד מהם והוא לא מתיימש מהחפץ כיון שסבור שחבריו מצאו והוא יכול להוציא את החפץ ממנו, ורש"י מבאר שהמאבד סבור שיכול להוציא את החפץ על ידי שישביע את חבריו ברבים שנטל ממנו את החפץ.
- רש"י מוסיף שלמרות שלאחר שהמאבד ישביע את חבריו שבועת היסת הוא יתיימש, מ"מ לפני שהשביע את חבריו נחשב 'יאוש שלא מדעת' והלכה כא"י שלא הוי יאוש, אמנם תוס' חולקים וסוברים שבאופן זה המאבד לא מתיימש לעולם ולכן לא נחשב 'יאוש שלא מדעת'.
- קט"ו רש"י מבאר שלא עובר באיסור של לא תגזול, כיון שהאיסור של לא תגזול שייך רק באופן שבעשע נטלה התכוון לגזול, אבל באופן זה בעשע נטלה לא התכוון לגזול אלא התכוון להחזיר לבעלים, אמנם תוס' סוברים שגם באופן שהחפץ הגיע לידי היתיר יש איסור של לא תגזול, ולכן תוס' מבארים שבאופן זה אין איסור של 'לא תגזול' כיון שהתכוון לגזול לאחר שהבעלים התיימש.

- באופן שראה את המציאה לפני יאוש וחיכה עד שהבעלים התייאש ולאחר מכן הגביה את המציאה - עובר באיסור של 'לא תוכל להתעלם'.
- עד.** מטבע שנפלה לחול - בין באופן שהבעלים מחפש את המטבע (על ידי כברה), ובין באופן שהבעלים לא מחפש את המטבע, המוצא יכול לזכות כיון שהבעלים מתייאש ק"ט.
- עה.** דיני מציאה בחנות או אצל שולחני:
 - באופן שמצא את המציאה בין השולחן לחנוני או בין השולחן לשולחני - המציאה שייכת לחנוני ולשולחני.
 - באופן שמצא את המציאה על השולחן - בחנוני המציאה שייכת לחנוני, בשולחני המציאה שייכת למוצא.
 - באופן שמצא את המציאה בשאר החנות - המציאה שייכת למוצא.
- עו.** דיני הקונה תבואה ומצא בתוכה מעות:
 - באופן שאין במעות סימן:
 - באופן שקנה מבעל הבית:
 - באופן שבעל הבית דש את התבואה על ידי עבדיו ושפחותיו הכנענים - הקונה לא יכול לזכות בהם, כיון שידוע שהמעות של בעל הבית, וממילא בעל הבית לא מתייאש ק"י.
 - באופן שבעל הבית דש את התבואה על ידי אנשים אחרים - הקונה יכול לזכות בהם, כיון שלא ידוע של מי המעות, וממילא בעל המעות מתייאש.
 - באופן שקנה מתגר - הקונה יכול לזכות בהם ק"ח.
 - באופן שיש במעות סימן - הקונה לא יכול לזכות בהם.

דף כז

- עז.** המקור שיאוש קונה באבידה:
 - לבבלי - דכתיב 'שמלה' ודורשים שחיוב השבת אבידה נאמר דומיא ד'שמלה' שיש לה תובעים, אבל באופן שהבעלים התייאש ואין תובעים אין חיוב השבת אבידה.
 - לירושלמי - דכתיב 'אשר תאבד ממנו ומצאתה' ודורשים שחיוב השבת אבידה נאמר רק בחפץ שאבוד מהבעלים ולא מצוי ביד כל אדם, אבל בחפץ שאבוד מכל אדם שאין חיוב השבת אבידה.
- עח.** דין השבת אבידה בשה ושור:
 - לרש"י - המוצא צריך להחזיר לא רק את השה והשור אלא גם את גיזת השה ואת גיזת זנב השור.
 - לתוס' - המוצא צריך לגזוז את השה ואת זנב השור ק"ט.
- עט.** אבידה שאין בה שווה פרוטה:
 - באופן שהאבידה לא הייתה שווה פרוטה בשעת האבידה או בשעת המציאה - לא חייב להחזיר קכ.

הערות

- קטז הגמ' מבארת שבאופן שהבעלים מחפש את המטבע על ידי כברה תולים שהוא התייאש מהמטבע, והסיבה שהוא מחפש משום שהוא חושב שכמו שנפל לו מטבע כך נפל לאדם אחר מטבע, והוא ימצא את המטבע שנפל לאדם אחר.
- קיז תוס' מבארים שדין זה נאמר באופן שהקונה קנה תבואה רק מבעל הבית זה, אבל באופן שהקונה הוא תגר וקנה תבואה מכמה אנשים ועירב את התבואה, הקונה יכול לזכות במעות, כיון שלא ידוע למי שייך המעות וממילא בעל המעות מתייאש.
- קיח רש"י מבאר שהסיבה שהקונה יכול לזכות בהם, משום שהתגר קונה את התבואה מהרבה אנשים ולא ידוע של מי המעות, ותוס' מביאים טעם נוסף שהתגר מערב את התבואה שקונה מהאנשים, ולכן לא ידוע למי להחזיר.
- קיט בדברי הגמ' מבואר שהמקור של דין גיזת שור ושור (בין לפירוש רש"י ובין לפירוש התוס') הוא מהיתור של הפסוק 'שור' בפרשת השבת אבידה.
- קכ הגמ' מביאה שת"ק סובר שדורשים מהפסוק 'אשר תאבד' שאין חיוב להחזיר אבידה שאין בה שווה פרוטה, וכן דורשים 'ממנו' שחיוב השבת אבידה נאמר רק באבידה שאבודה ממנו ומצויה אצל כל אדם, ולא באבידה שאבודה ממנו ומכל אדם, אמנם רבי יהודה סובר שאפשר לדרוש מהפסוק זה רק את הדרשה של אבידה שאבודה

- באופן שהאבידה הייתה שווה פרוטה בשעת האבידה ולאחר מכן הוזלה וחזרה והוקרה ושווה פרוטה בשעת המציאה (לרבה) - לת"ק צריך להחזיר, לרבי יהודה לא צריך להחזיר ק"א.

פ. המקור שסימנים מועילים - הגמ' מסתפקת האם סימנים מועילים מדאורייתא או מדרבנן ק"ב.

דף כח

פא. דיני סימנים ועדים:

- באופן ששני אנשים הביאו סימנים:
 - באופן ששניהם הביאו סימנים שווים - יהא מונח עד שיבוא אליהו ק"ג.
 - באופן שאחד הביא סימן יותר מובהק - ינתן לו ק"ד.
- באופן שאחד הביא סימנים והשני הביא עדים - ינתן לבעל העדים.
- באופן שאחד הביא עדים שארג את הבגד והשני הביא עדים שהבגד נפל לו - ינתן לבעל העדים שהבגד נפל לו, כיון שתולים שקנה את הבגד.

פב. דיני סימנים בגט - באופן שהבעל טוען שלא גירש בגט, והאשה טוענת שגירש בגט, והאשה אומרת סימן שיש בגט, תליא שבאופן שהאשה יכולה לדעת את הסימן על ידי שרואה את הגט ביד בעלה לא נחשב סימן, ובאופן שהאשה לא יכולה לדעת את הסימן על ידי שרואה את הגט ביד בעלה אלא רק באופן שהגט בידה נחשב סימן ק"ה.

פג. דיני הכרזה על האבידה:

- מקום ההכרזה:
 - לרבי מאיר - צריך להכריז עד שידעו כל השכנים של המקום שבו נמצאה האבידה.
 - לרבי יהודה:
- בזמן שבית המקדש קיים - צריך להכריז שלשה רגלים בירושלים על אבן הטוען ק"ו.
- לאחר שבית המקדש נחרב - צריך להכריז בבתי כנסיות ובבתי מדרשות.

הערות

ממנו ומכל אדם, ולכן סובר שהמקור שאין חיוב להחזיר אבידה שאין בה שווה פרוטה הוא מהפסוק 'ומצאתה' ודורשים מהמילה 'מצאתה' שאין חיוב להחזיר אבידה שאין בה שווה פרוטה, וכן דורשים מהאות 'ו' שלא צריך להחזיר אבידת גוי גם לאחר שהגיעה ליד המוצא, אמנם ת"ק סובר שאפשר לדרוש מהמילה 'ומצאתה' רק את הדרשה שלא צריך להחזיר אבידת גוי לאחר שהגיעה ליד המוצא.

קא בדברי הגמ' מבואר שרבה מבאר שת"ק סובר שכיון שדורשים שאין חיוב להחזיר אבידה שאין בה שווה פרוטה מהפסוק 'אשר תאבד', דין זה נאמר רק בשעת האבידה ובשעת המציאה, אמנם רבי יהודה סובר שכיון שדורשים שאין חיוב להחזיר אבידה שאין בה שווה פרוטה מהפסוק 'ומצאתה', צריך שיהיה באבידה שווה פרוטה מזמן האבידה עד זמן המציאה.

קב בדברי הגמ' מבואר שהנידון האם הסימנים מועילים נאמר בסימן רגיל, אבל סימן גרוע (כגון ארוך או קצר) לא מועיל, וראה לעיל [עמוד יט] שבסימן מובהק פשוט שמועיל מדאורייתא.

בדברי הגמ' מבואר שלפי הצד שסימנים דרבנן סומכים על סימנים רק בהשבת אבידה ולא לענין איסורים (כגון להחזיר את הגט או להתיר אשה לבעלה).

בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהמוצא אמר סימנים של האוכף שעל החמור, הסימנים מועילים גם לחמור, ולומדים זאת מהיתור של המילה 'חמור' בפרשת השבת אבידה.

קג הגמ' מוסיפה שאפילו באופן שיש לאחד משניהם עד אחד שהאבידה שלו, יהא מונח עד שיבוא אליהו.

קד הגמ' מבארת שסדר הסימנים בבגד (מהסימן המובהק לסימן הפחות מובהק): א. משקל. ב. מדת ארכו ומדת רחבו. ג. מדת ארכו. ד. מדת רחבו. ובדברי הגמ' מבואר שבאופן שאחד אומר את מדת ארכו ואת מדת רחבו, והשני אומר את מדת האורך והרוחב יחד, ינתן לאומר את מדת ארכו ואת מדת רחבו.

קה בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהאשה אומרת את ארכו ורחבו של הגט לא נחשב סימן, כיון שהאשה יכולה לשער את ארכו ורחבו של הגט כשהגט נמצא ביד בעלה, אמנם באופן שהאשה אומרת שיש נקב בגט בצד אות פלונית נחשב סימן, משום שהאשה לא יכולה לדעת זאת כאשר הגט נמצא ביד בעלה אלא רק כאשר הגט נמצא בידה.

קו הגמ' מבארת שכאשר מכריז בירושלים מכריז על אבן הטוען, וברגל הראשון אומר בהכרזה 'רגל ראשון', וברגל השני אומר בהכרזה 'רגל שני', וברגל השלישי לא אומר כלום, כדי שלא יטעו שאמר שעכשיו רגל שני, והגמ' מוסיפה שלאחר הרגל השלישי צריך להכריז עד כדי שהמוצא יוכל ללכת לביתו ולבדוק האם אבדה לו אבידה ולחזור לירושלים (בדברי הגמ' מבואר שלפי התיורן הראשון בזמן מקדש ראשון זמן ההליכה הוא שלשה ימים, משום שהיה הרבה אנשים והרבה שיירות שהולכות ביום ובליילה, ובזמן מקדש שני זמן ההליכה הוא חמש עשרה יום, כיון שלא היה הרבה אנשים והשיירות לא הולכות ביום ובליילה, ולפי רבא בין במקדש ראשון ובין במקדש שני הזמן שצריך לחכות שלשה ימים, ולמרות שזמן ההליכה הוא יותר מכך כיון שרבנן לא הטריחו את המוצא).

- באופן שיש אנסים - צריך להודיע לשכניו ולמידועיו שמצא אבידה.
- צורת ההכרזה - לרב יהודה 'מצאתי אבידה' לרב נחמן 'מצאתי חפץ פלוני'.

פד. דיני טיפול באבידה:

- הזמן שהמוצא צריך לטפל באבידה:
 - פרה וחמור ותרנגולת - י"ב חודש.
 - עגל וסייח:
 - באופן שיש מרעה - שלשה חדשים.
 - באופן שאין מרעה - שלשים יום.
 - אווז ותרנגול:
 - קטנים - שלשים יום.
 - גדולים - שלשה ימים קכז.
- דיני האבידה לאחר זמנים אלו - המוצא מוכר את האבידה, ולרבי טרפון מותר להשתמש בדמים קכח, ולרבי עקיבא אסור להשתמש בדמים קכח.

דף כט

פה. דיני שומר אבידה:

- לרבה:
 - באופן שאסור להשתמש באבידה - שומר חינום.
 - באופן שמותר להשתמש באבידה (שמכר את האבידה אליבא דרבי טרפון) - שומר שכר.
- לרב יוסף:
 - באופן שאסור להשתמש בדמים - שומר שכר קכט.
 - באופן שמותר להשתמש באבידה (שמכר את האבידה אליבא דרבי טרפון) - לוזה.

פו. דיני המפקיד ספר תורה אצל חבירו:

- לת"ק - הנפקד צריך לגלול את הספר פעם בי"ב חודש.
- לסומכוס:
 - ספר תורה חדש - הנפקד צריך לגלול את הספר פעם בשלשים יום.
 - ספר תורה ישן - הנפקד צריך לגלול את הספר פעם בי"ב חודש.
- לרבי אליעזר בן יעקב - הנפקד צריך לגלול את הספר פעם בשלשים יום.

פז. דיני טיפול באבידה:

- המוצא ספר תורה:
 - האם המוצא צריך לגלול את הספר תורה - כן כדן המפקיד ספר תורה אצל חבירו.

הערות

קכז המשנה מבארת שהסיבה שצריך למכור לאחר שלשה ימים, משום שהבעלים יצטרך לשלם למוצא את ההוצאות שמאכיל ועל ידי כך יפסיד חלק מהאבידה, וכתוב 'והשבת לו' ודורשים 'ראה היאך תשיבנו לו'.

קכח הגמ' [כט ב] מבארת שדברי רבי טרפון שחכמים התיירו להשתמש נאמרו רק באופן שטרח באבידה, אבל באופן שמצא מעות אסור להשתמש.

קכט רש"י מבאר שהטעם של רב יוסף שנחשב שומר שכר, משום ששמירת האבידה נחשבת מצוה, ובשעה שעוסק במצוה זו נפטר מלתת פרוטה לעני, ונמצא שמרויח על ידי האבידה שכר, ותוס' מבארים שרבה סובר שמחמת טעם זה לא נחשב שומר שכר, כיון שלא שכיח שבשעה שעוסק באבידה יבוא עני.

- האם המוצא יכול ללמוד בזמן שגולל את הספר תורה:
 - באופן שהמוצא למד בעבר:
 - האם מותר למוצא ללמוד בספר תורה לבד:
 - לקרוא פעם אחת - מותר, אמנם לא יפתח את הספר יותר משלשה דפים.
 - לקרוא פעמיים או לקרוא ולתרגם - אסור.
- האם מותר למוצא ללמוד בספר תורה יחד עם אדם אחר - באופן שקוראים בענין אחד מותר, באופן שקוראים בשני ענינים אסור.
- האם מותר למוצא ללמוד בספר תורה יחד עם שני אנשים - לא.
- באופן שהמוצא לא למד בעבר - אסור למוצא ללמוד בספר תורה.
- המוצא כסות - צריך לנער את הכסות פעם בשלשים יום ולשטוח אותה על הקרקע בשביל לאוורר אותה קל.
- המוצא כלים:
 - כלי כסף וכלי נחושת וכלי עץ - מותר למוצא להשתמש בכלים אלו לצורכם, כיון שאם לא ישתמש בהם יתקלקלו קלא.
 - כלי זהב - לא יגע בהם משום שלא מתקלקלים בקרקע.
 - כלי זכוכית - לא יגע בהם משום שעלולים להשבר.
 - המוצא תפלין - המוצא יכול לשום את שווי ו להשתמש בתפלין לעצמו קלב.

פח. השואל ספר תורה מחבירו:

- דיני לימוד בספר תורה:
 - באופן שהשואל למד בעבר - מותר.
 - באופן שהשואל לא למד בעבר - אסור לשואל ללמוד בספר תורה.
- דיני השאלת הספר תורה לאדם אחר - אסור לשואל להשאל את הספר לאדם אחר, ולא אומרים ש'ניחא ליה לאיניש דתיעביד מצווה בממוניה'.

דף ל

פט. דיני פרה אדומה שעשתה מלאכה:

- באופן שלבעלים נוח בעבודה שהפרה עשתה:
 - באופן שהבעלים בעצמו עשה את המלאכה (כגון 'עלה עליה זכר') - הפרה פסולה.
 - באופן שהמלאכה נעשתה מאליה (כגון 'עלה עליה זכר') - לת"ק הפרה פסולה, לרבי יהודה הפרה כשרה קלג.

הערות

- קל בדברי המשנה מבואר שההיתר לשטוח את האבידה נאמר לצורך האבידה, אבל אסור לשטוח את האבידה לכבודו. בדברי הגמ' מבואר שהדין שהמוצא צריך לנער את הכסות נאמר באופן שהניעור מועיל לבגד, ולא באופן שהניעור לא מועיל לבגד.
- הגמ' [לא א] מסתפקת האם מותר למוצא לשטוח את האבידה לצורכה וצורכה, והגמ' לא פושטת את הספק. תוס' מבארים שהטעם של הצד שאסור למוצא לשטוח את האבידה לצורכה ולצורכה, מחשש שמא ישאיר את הבגד שטוח יותר מהזמן שצריך לאבידה והבגד יתקלקל, אבל בספר תורה מותר למוצא לקרוא בספר בזמן שגולל את הספר למרות שנחשב שימוש לצורכה ולצורכה, משום שהתירו למוצא לקרוא רק אחת לשלשים יום וממילא אין חשש שהספר תורה יתקלקל.
- הגמ' [שם] מבארת שגם לפי הצד שמותר לשטוח את האבידה לצורכה ולצורכה, מ"מ אסור לשטוח את הבגד בשעה שיש לו אורחים בבית, משום שיש חשש שהאורחים יזיקו לבגד על ידי עין הרע, או משום שיש חשש שעל ידי שהאורחים יראו את הבגד הוא יגנב.
- קלא הברייתא [ל א] מבארת שאסור להשתמש בכלי נחושת באש ומותר להשתמש בהם בחמין, ובכלי כסף אסור להשתמש בחמין ומותר להשתמש בצונן.
- הברייתא מוסיפה שבאופן שמצא מגריפות וקרדומות מותר להשתמש בהם בדברים רכים ולא בדברים קשים, משום שהשימוש בדברים הקשים מקלקל אותם.
- קלב הגמ' מבארת שרק בתפלין המוצא יכול לשום את שווי ו להשתמש בהם, כיון שמצוי לקנות תפלין, אבל בספר שלא מצוי לקנות ספר, המוצא לא יכול לשום את שווי הספר אלא צריך לשמור על הספר.
- קלג תוס' מבארים שהטעם של ת"ק שהפרה פסולה, משום שלמרות שלבעלים של הפרה לא נוח שהפרה תפסל ויפסיד דמים מרובים מחמת הרווח הקטן שעלה עליה זכר, מ"מ נחשב שלבעלים נוח, משום שאם הפרה לא הייתה נפסלת היה נוח לו.

- באופן שלבעלים לא נוח בעבודה שהפרה עשתה (כגון 'עלה עליה עוף') - הפרה כשרה קלד.
- צ. השבת אבידה ככהן באופן שהאבידה בבית הקברות - לא יחזיר קלה.
- צא. השבת אבידה בזמן ואינה לפי כבודו' - לא יחזיר, דכתיב 'והתעלמת' ודורשים פעמים שאתה מתעלם קלי.

דף לא

צב. דיני השבת אבידה:

- סימני אבידה בבהמה - א. באופן שרואה בהמה שהכלים שלה הפוכים. ב. באופן שרואה בהמה בלילה. ג. באופן שרואה בהמה בעלות השחר ובשקיעת החמה שלשה ימים. ד. באופן שרואה בהמה שרצה בדרך לא לכיוון של העיר קלי.
- חיוב השבת אבידה באופן שהבהמה חזרה וברחה - צריך להחזיר דכתיב 'השב תשיבם' ומשמע אפילו מאה פעמים.
- האם אפשר להחזיר את האבידה לחצר הבעלים:
 - באופן שהחצר משתמרת - אפשר להחזיר קלה.
 - באופן שהחצר אינה משתמרת - אי אפשר להחזיר.
- תשלום שכר על הפסד מלאכה בזמן השבת אבידה:
 - באופן שלא התנה בפני בית דין - נוטל שכר כפועל בטל מהמלאכה שהיה עובד בה קלט.
 - באופן שהתנה בפני בית דין - נוטל שכר מלא קמי.

הערות

- קלד הגמ' מבארת שהמקור שבאופן שלבעלים לא נוח בעבודה שהפרה עשתה הפרה כשרה, משום שלומדים את דיני הפסול של פרה אדומה מדיני הפסול של עגלה ערופה (או בגזירה שווה 'עול עול' או מסברא שדיניהם שווים), ולענין עגלה ערופה כתוב 'אשר לא עבד בה' וקוראים 'עובד', והמשמעות של 'עבד' שהבעלים עשה את העבודה בעצמו, והמשמעות של 'עובד' שהבהמה עשתה מלאכה מאליה, ולכן דורשים שהבהמה נפסלת באופן שעשתה מלאכה שלבעלים נוח בה, ואינה נפסלת באופן שעשתה מלאכה שלבעלים לא נוח בה.
- נחלקו תירוצי התוס' באופן שאדם אחר עושה מלאכה בפרה האם צריך שיהיה נוח לבעלים, או דלמא מספיק שיהיה נוח לאדם שעושה את המלאכה. תוס' מסתפקים באופן שהבעלים לא היה נוח לו בזמן עשיית המלאכה אלא לאחר מכן, האם הפרה נפסלת או דלמא הפרה לא נפסלת.
- קלה תוס' מבארים שנחלקו התנאים האם עשה דוחה לא תעשה ועשה באופן שהעשה הנדחה הוא עשה שאינו שווה בכל (כגון עשה של טומאת כהנים שנוהג רק בכהנים ורק באנשים), ולפי הצד שבאופן זה העשה לא דוחה יש שני טעמים מדוע כהן לא יחזיר אבידה בבית הקברות? א. העשה של השבת אבידה לא דוחה עשה ולא תעשה של טומאת כהנים. ב. משום שעשה של ממוון לא דוחה לא תעשה של איסור. אבל לפי הצד שעשה דוחה לא תעשה ועשה באופן שהעשה הנדחה הוא עשה שאינו שווה בכל, יש טעם אחד מדוע כהן לא יחזיר אבידה בבית הקברות כיון שעשה של ממוון לא דוחה לא תעשה של איסור.
- תוס' מוסיפים שאיסור שנוהג רק בכהנים ולא בכהנות (כגון איסור טומאה למת) נחשב עשה שאינו שווה בכל, ואיסור שנוהג בין בכהנים ובין בכהנות (כגון איסור כהן גדול באלמנה) נחשב עשה ששווה בכל.
- קלד הגמ' מבארת שהדין של 'זקן ואינה לפי כבודו' נאמר באופן שאין דרכו של הזקן להחזיר את הבהמה, והגמ' מסתפקת באופן שדרכו להחזיר בשדה ואין דרכו להחזיר בעיר, האם חייב להחזיר את האבידה או דלמא פטור מלהחזיר את האבידה.
- בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהזקן ראה בהמה והכה אותה ועל ידי כך הבהמה הלכה, התחייב הזקן להחזיר את הבהמה.
- תוס' מבארים שההיתר של 'כבוד הבריות' שדוחה איסורים נאמר רק באופן רק באופן שיש כבוד הבריות גדול (כגון קבורת מת מצוה שלולי הקבורה יש חשש שיסריח או שיאלוהו כלבים), וההיתר של כבוד הבריות שדוחה ממוון (כגון 'זקן ואינה לפי כבודו') נאמר אפילו באופן שיש כבוד הבריות קטן.
- קלד הגמ' מבארת שבאופן שרואה בהמה רועה בין הכרמים לא נחשב סימן שהבהמה אבודה, אמנם צריך להחזיר את הבהמה, כיון שאם לא יחזיר הבהמה תקלקל את הכרמים, אמנם באופן שהכרמים הם של כותי לא צריך להחזיר את הבהמה מחמת ההפסד של הכרמים, אלא שבאופן שיש חשש שהכותי יהרוג את הבהמה כיון שמקלקלת את הכרמים, צריך להחזיר את הבהמה מחמת חשש זה, ובאופן שאין חשש שהכותי יהרוג את הבהמה לא צריך להחזיר את הבהמה.
- קלח הגמ' מבארת שלמרות שגנב וגזלן שמחזירים את הגניבה והגזילה לבעלים צריכים להודיע לבעלים, מ"מ בהשבת האבידה המוצא יכול להניח את האבידה בחצירו לא צריך להודיע לבעלים על כך דכתיב 'השב תשיבם'.
- קלט המשנה מבארת שבאופן שהמשיב אבידה לא רוצה להפסיד את שכר מלאכתו ולקבל שכר כפועל בטל, ואין לו בית דין להתנות בפניהם, לא צריך להשיב את האבידה ולהפסיד.
- תוס' דנים מדוע הבעלים צריך לשלם שכר כפועל בטל ואין פטור של 'מבריה ארי', ותוס' מבארים שהפטור של מבריה ארי נאמר רק באופן שההפסד לא ברור, אבל בהשבת אבידה שההפסד ברור לא נאמר הדין של 'מבריה ארי' וכפי שיתבאר להלן בסמוך.
- קמ תוס' מבארים שהדין שמקבל שכר מלא נאמר באופן שהשכר המלא הוא פחות משווי האבידה, וממילא הבעלים ירויח על ידי ההשבה, או באופן שהשכר המלא הוא כשיעור האבידה, וממילא הבעלים ירויח על ידי ההשבה 'כושרא דחיותא' או 'טרחא יתירא', אבל באופן שהשכר המלא הוא יותר משיעור האבידה לא צריך להשיב את האבידה.

- צג.** דיני שילוח הקן - באופן ששילח וחזרה צריך לשלח דכתיב 'שלח תשלח' ומשמע אפילו מאה פעמים, וצריך לשלח גם באופן שצריך את האם בשביל לטהר מצורע דכתיב 'שלח תשלח'.
- צד.** דיני מצות 'תוכחה' - באופן שהוכיח וחזר ועבר צריך לחזור ולהוכיח דכתיב 'הוכח תוכיח' ומשמע אפילו מאה פעמים, ואפילו התלמיד צריך להוכיח את רבו דכתיב 'הוכח תוכיח'.
- צה.** דין רוצח שאי אפשר להורגו בסייף - צריך להורגו בכל מיתה דכתיב 'מות יומת'.
- צו.** דין עיר הנדחת שאי אפשר להורגם בסייף - צריך להורגם בכל מיתה דכתיב 'הכה תכה'.
- צז.** דיני צדקה - צריך לתת צדקה לא רק לעני העיר אלא גם לעניי עיר אחרת דכתיב 'פתח תפתח', ובאופן שאין אפשרות לתת מתנה מרובה צריך לתת מתנה מועטת דכתיב 'נתון נתן'.

צח. המציל את חברו מנזק ('מבריה ארי'):

- באופן שההפסד אינו ברור כל כך:
 - באופן שהציל מדעתו:
 - באופן שאין לו הפסד - פטור.
 - באופן שיש לו הפסד - ללישנא קמא פטור, ללישנא בתרא חייב.
 - באופן שהציל שלא מדעתו:
 - באופן שיש לו הפסד - ללישנא קמא חייב, ללישנא בתרא פטור.
 - באופן שאין לו הפסד - פטור.
- באופן שההפסד ברור - חייב.

דף לב

צט. שותף שחולק שלא בפני חבירו:

- באופן שמחלק דבר שלא צריך שומא (כגון מעות) - יכול לחלק בפני שני עדים.
- באופן שמחלק דבר שצריך שומא (כגון קרקע):
 - האם צריך לחלק בפני בית דין מומחים - לרבה בר רב הונא צריך, לרב ספרא לא צריך.
 - האם צריך לחלק בפני שלשה הדיוטות - צריך.

ק. אלמנה שמוכרת קרקע - צריכה למכור בפני שלשה אנשים בין מומחים ובין הדיוטות קמא.

קא. דיני השבת אבידה בבהמה:

- באופן שהבהמה ברפת:
 - באופן שהרפת משתמרת - לא נחשבת אבידה.
 - באופן שהרפת אינה משתמרת:
 - באופן שהרפת לא גורמת שהבהמה תברח (כגון שיש בה אוכל):
 - באופן שהרפת בתוך התחום - לא נחשבת אבידה.
 - באופן שהרפת מחוץ לתחום:
 - ללישנא קמא - נחשבת אבידה.
 - ללישנא בתרא - לא נחשבת אבידה.

⌘ הערות ⌘

קמא תוס' מבארים שבאופן שהאלמנה מכרה בפני בית דין מומחים יכולה למכור גם לעצמה, ובאופן שהאלמנה מכרה בפני בית דין הדיוטות אינה יכולה למכור לעצמה אלא צריכה למכור לאדם אחר, ותוס' מוסיפים שרק באלמנה הקילו משום חינא שבאופן שמוכרת בבית דין יכולה למכור לעצמה, אבל באופן שלא שייך סברא זו לא יכולה למכור לעצמה אפילו בבית דין, אמנם באופן שעברה ומכרה המכירה חלה.

▪ באופן שהרפת גורמת שהבהמה תברח (כגון שאין בה אוכל) - נחשבת אבידה.

• באופן שהבהמה ברשות הרבים:

○ באופן שהבהמה נמצאת בתוך התחום:

▪ ללישנא קמא - נחשבת אבידה.

▪ ללישנא בתרא - לא נחשבת אבידה.

○ באופן שהבהמה נמצאת מחוץ לתחום - נחשבת אבידה.

קב. אב שאמר לא לעשות מצוה או לעבור עבירה - הבן צריך לקיים את המצוה ואסור לו לעבור על העבירה קמ"ב.

קג. דין צער בעלי חיים - לת"ק ורבי שמעון מדאורייתא, לרבי יוסי הגלילי מדרבנן.

קד. דין פריקה וטעינה:

• באופן שהבהמה והמשא שייכים לישראל:

○ באופן שהבעלים עוזר:

▪ חיוב פריקה:

• באופן שאין דרך הבהמה לרבוץ תחת משאה:

○ באופן שיש על הבהמה משא שיכולה לעמוד בו - חייב לפרוק מדין פריקה.

○ באופן שיש על הבהמה משא שלא שיכולה לעמוד בו - לרבי יוסי הגלילי לא חייב לפרוק, לרבנן חייב לפרוק מדין פריקה קמ"ג.

• באופן שדרך הבהמה לרבוץ תחת משאה:

○ לפי הצד ש'צער בעלי חיים דאורייתא' - חייב לפרוק מדין 'צער בעלי חיים'.

○ לפי הצד ש'צער בעלי חיים דרבנן' - לא חייב לפרוק קמ"ד.

▪ חיוב טעינה - חייב לטעון מדין 'טעינה'.

○ באופן שהבעלים לא עוזר:

▪ באופן שהבעלים יכול לעזור:

• פריקה:

○ לפי הצד ש'צער בעלי חיים דאורייתא' - חייב לפרוק מדין 'צער בעלי חיים'.

○ לפי הצד ש'צער בעלי חיים מדרבנן' - לא צריך לפרוק קמ"ה.

• טעינה - פטור קמ"ז.

▪ באופן שהבעלים לא יכול לעזור (כגון זקן או חולה) - חייב לפרוק מדין 'פריקה' קמ"ז.

הערות

קמב הגמ' מבארת שהיה אפשר לומר שבאופן שאב אמר לבנו לחלל שבת הבן צריך לשמוע לאביו ולחלל שבת, משום שהעשה של כיבוד אב חמור ש'הוקש כבודם לכבוד המקום' וממילא עשה זה דוחה איסורים אחרים, ולכן כתוב 'איש אמו ואביו תיראו' ואת שבתותי תשמרו אני ה' 'ודורשים שאסור לבן לחלל שבת משום ש'כולכם חייבים בכבודי', ולומדים מדין זה שבכל אופן שאב אמר לבנו לא לעשות מצוה או לעבור עבירה, שהבן צריך לקיים את המצוה ואסור לו לעבור על העבירה.

קמג הגמ' מבארת שהמקור של רבי יוסי הגלילי שאין חיוב פריקה באופן שיש על הבהמה משא שלא יכולה לעמוד בו, דכתיב 'תחת משאו' ודורשים שהיה על הבהמה משא שיכולה לעמוד בו, אמנם רבנן לא דורשים דרשה זו ולכן סוברים שחיוב פריקה נאמר בין באופן שיש על הבהמה משא שיכולה לעמוד בו ובין באופן שיש על הבהמה משא שהבהמה לא יכולה לעמוד בו.

קמד הגמ' מבארת שהמקור שאין חיוב פריקה באופן שדרך הבהמה לרבוץ, דכתיב 'רובץ' ודורשים שהכוונה בהמה שאין דרכה לרבוץ ורצוה בפעם הזאת ולא בהמה שדרכה לרבוץ.

קמה הגמ' מבארת שהמקור שאין חיוב פריקה באופן שהבעלים יכול לעזור ואינו עוזר דכתיב 'עזב תעזב עמו'.

קמו הגמ' מבארת שהמקור שבאופן שהבעלים יכול לעזור ואינו עוזר אין חיוב טעינה דכתיב 'הקם תקים עמו'.

קמז הגמ' [לא א] מבארת שהמקור שבאופן שהבעלים לא יכול לעזור ואינו עוזר יש חיוב פריקה דכתיב 'עזב תעזב עמו' וכן יש חיוב טעינה דכתיב 'הקם תקים עמו'.

- באופן שהבהמה שייכת לגוי או המשא שייך לגוי:

- פריקה:

- לפי הצד שצער בעלי חיים דאורייתא - חייב לפרוק מדין 'צער בעלי חיים'.

- לפי הצד שצער בעלי חיים דרבנן:

- באופן שהבהמה שייכת לישראל - חייב לפרוק מדין השבת אבידה כדי שהבהמה של ישראל לא תינזק [שטמ"ק בשם

הראב"ד].

- באופן שהבהמה שייכת לגוי:

- באופן שישראל מוליך את הבהמה - חייב לפרוק בשביל למנוע צער מהישראל שמוליך את הבהמה שיצטרך לחכות

עד שיפרקו את הבהמה.

- באופן שגוי מוליך את הבהמה:

- באופן שהמשא שייך לגוי - חייב לפרוק מחמת איבה, אמנם באופן שיש על הבהמה משא של יין נסך פטור.

- באופן שהמשא שייך לישראל - לא צריך לפרוק קמ"ח.

- טעינה - דין פריקה כדין טעינה, אמנם בטעינה אין חיוב מחמת צער בעלי חיים וכן אין חיוב לפרוק מדין השבת אבידה שהבהמה

לא תינזק.

- דינים נוספים:

- האם פריקה בחינם או בשכר - באופן שחייב לפרוק מדין 'פריקה' בחינם, ובאופן שחייב לפרוק מדין 'צער בעלי חיים' בשכר.

- האם טעינה בחינם או בשכר (באופן שחייב לטעון מדין 'טעינה') - לת"ק ורבי יוסי הגלילי בשכר, לרבי שמעון בחינם קמ"ט.

- דין קדימה בפריקה וטעינה - באופן שיש לאדם אפשרות לקיים מצוות פריקה בבהמה של ישראל שהוא אוהב שלו, או מצות

טעינה בבהמה של ישראל שהוא שונא שלו, מצות טעינה בשונא עדיפה בשביל לכוף את יצרו ק"י.

- המרחק שמחייב במצוות פריקה - ריס קנ"א.

- חיוב הליכה לאחרי הפריקה - צריך ללכת כשיעור פרסה ויכול ליטול על כך שכר.

דף לג

קה. דין קדימה בהשבת אבידה:

- באופן שאדם רואה אבידתו ואבידת אביו, או אבידתו ואבידת רבו - אבידתו קודמת, דכתיב 'אפס כי לא יהיה בכך אביון' ודורשים

שלך קודם לכל אדם.

- באופן שאדם רואה אבידת אביו ואבידת רבו:

- באופן שאביו חכם - אביו קודם.

הערות

קמח התוספות הרא"ש מבאר שבאופן זה אין חיוב לפרוק מדין איבה, כיון שהגוי רואה שהישראל לא דואג לממון של ישראל אחר ולא רק שאינו דואג לממון הגוי.

קמט הגמ' מבארת שהמקור של ת"ק ורבי יוסי הגלילי שטעינה בשכר ופריקה בחינם, משום שהתורה יכלה לכתוב את חיוב טעינה והיינו לומדים את החיוב של פריקה בקל

וחומר, שהרי בטעינה אין צער בעלי חיים ואין הפסד ממון אבל בפריקה יש צער בעלי חיים ויש הפסד ממון, ותוס' [לא א] מבארים שאם היה כתוב רק חיוב טעינה

היינו אומרים שחיוב זה הוא בחינם וכן חיוב פריקה שנלמד בקל וחומר הוא בחינם, ולאחר שהתורה כתבה פסוק נוסף לפריקה לומדים שכוונת התורה ללמד שפריקה

בחינם וטעינה בשכר (ובדעת רש"י [לב א ד"ה למר לך] ראה מהרש"א ומהר"ם שיף).

הגמ' מבארת שרבי שמעון סובר שבין פריקה ובין טעינה בחינם משום שסובר שאין יתור מכך שהתורה כתבה חיוב פריקה וחיוב טעינה, משום שאם היה כתוב רק

פסוק אחד היינו מבארים שפסוק זה נאמר על פריקה ולא היינו יודעים חיוב טעינה, ורק לאחר שנאמרו שני הפסוקים יודעים שפסוק אחד נאמר על פריקה ופסוק

שני נאמר על טעינה, אמנם ת"ק ורבי יוסי הגלילי סוברים שגם אם היה כתוב רק את הפסוק של 'לא תראה את חמור אחיך או שורו נפלים בדרך והתעלמת מהם הקם

תקם עמו' היינו יודעים שפסוק זה מדבר על טעינה.

קנ תוס' מבארים שדין זה נאמר באופן ששונא את הישראל שלא כדון, ולא באופן ששונא את הישראל כדון (כגון שראה בו דבר ערוה), ובדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר

באופן שהשונא הוא ישראל ולא באופן שהשונא הוא גוי.

קנא הגמ' מבארת שלמרות שלשון הכתוב 'כי תראה' משמע אפילו ראה מרחוק, מ"מ דורשים מהפסוק 'כי תפגע' שהחיוב נאמר בראה קרובה והוא שיעור ריס.

- באופן שאביו לא חכם - רבו קודם משום ש'רבו הביאו לחיי העולם הבא ואביו הביאו לחיי העולם הזה'.
- גדר 'רבו':
 - לרבי מאיר - רבו שלימדו טעמי הדינים ולא רבו שלימדו תלמוד ומשנה.
 - לרבי יהודה - רבו שרוב חכמתו ממנו.
 - לרבי יוסי - אפילו רבו שלימדו משנה אחת.

פרק שלישי

קו. דיני דבר שלא בא לעולם:

- המוכר פירות דקל שעדיין לא גדלו:
 - למ"ד ש'אדם מקנה דבר שלא בא לעולם' - המכירה חלה.
 - למ"ד ש'אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם' - המכירה לא חלה.
- המוכר דקל לפירות - המכירה חלה.
- המוכר עבד לקנס:
 - לצד אחד בגמ' - המכירה חלה כמו במוכר דקל לפירות.
 - לצד שני בגמ' - המכירה לא חלה משום שיש ספק האם שור יגנח את העבד והאם בעל השור ישלם את הקנס.
- המוכר פרה לכפל:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - המכירה לא חלה קניב.
 - לתירוץ השני בתוס' - הדין כמו המוכר עבד לקנס.

דף לד

קז. דיני ארבעת השומרים:

- שומר חנים - בפשיעה חייב, בגניבה ואבידה ואונס פטור.
- שומר שכר - בפשיעה ובגניבה ואבידה חייב, באונס פטור.
- שואל - בפשיעה ובגניבה ואבידה ובאונס חייב.
- שוכר - נחלקו התנאים האם דינו כשומר חנים או כשומר שכר.

קח. חיוב שבועה בשומר:

- באופן שהשומר טען טענה שפוטרת אותו ולא רוצה לשלם - צריך להשבע שלש שבועות: א. שלא פשע. ב. שלא שלח יד. ג. שהחפץ אינו ברשותו.
- באופן שהשומר טען טענה שפוטרת אותו ורוצה לשלם או באופן שטען שמחייבת אותו - צריך להשבע שהחפץ אינו ברשותו משום שחוששים ש'עיניו נתן בה'.

קט. דיני תשלום כפל באופן שהחפץ נגנב מבית השומר:

- לת"ק:
 - באופן שהפרה הייתה בשעת הגניבה בחצרו של השומר:
 - באופן שהשומר טוען טענה שפוטרת אותו ולא רוצה לשלם - הכפל שייך לבעלים.
 - באופן שהשומר טוען טענה שפוטרת אותו ורוצה לשלם, או באופן שטוען טענה שמחייבת אותו ורוצה לשלם:
 - באופן שהשומר שילם את הקרן - הכפל שייך לשומר משום שהבעלים מקנים את הכפל לשומר.
 - באופן שהשומר עדיין לא שילם את הקרן קניג:

הערות

קנב תוס' מבארים שלמרות שהגמ' הסתפקה במוכר עבד לקנס האם המכירה חלה, מ"מ במוכר פרה לכפל פשוט שהמכירה לא חלה, משום שהקנס פחות שכיח מאשר הכפל, כיון שיש ספק האם הפרה תגנב והאם ימצאו את הגנב והאם הגנב ישלם כפל או שהגנב יודה ויפטר.

קנג בדברי הגמ' מבואר שנידון זה נאמר באופן שהשומר אמר שישלם ולא חזר מדבריו, או באופן שהשומר אמר שלא ישלם ולאחר מכן השומר אמר שישלם, והגמ' מסתפקת באופן שהשומר אמר שישלם ולאחר מכן חזר ואמר שלא ישלם, שאפשר לומר שכוונת השומר לחזור בו וממילא הכפל שייך לבעלים, ואפשר לומר שכוונת השומר לדחות את התשלום וממילא הכפל שייך לשומר.

◦ שומר חנים ושומר שכר - הכפל שייך לשומר.

◦ שואל:

▪ לרב פפא - ללישנא קמא הכפל שייך לבעלים, ללישנא בתרא הכפל שייך לשומר קניד.

▪ לרבי יוחנן - הכפל שייך לבעלים קניי.

◦ באופן שהפרה הייתה בשעת הגניבה באגם:

▪ ללישנא קמא - הדין כמו באופן שהפרה הייתה בשעת הגניבה בחצירו של השומר.

▪ ללישנא בתרא - הכפל שייך לבעלים קניי.

• לרבי יוסי [לז א]:

◦ לשמואל ורבי אלעזר - הכפל שייך לשומר.

◦ לרבי יוחנן - רבי יוסי סובר כדברי ת"ק.

קיא. דיני תשלום הכפל באופן שהשומר מת או באופן שהבעלים מת:

• באופן שהפרה נגנבה מהשומר והשומר אמר 'הריני משלם' ולאחר מכן השומר מת ובני השומר אמרו שישלמו - הכפל שייך ליורשי שומר קניי.

• באופן שהפרה נגנבה מהשומר והשומר אמר 'הריני משלם' ולאחר מכן השומר מת ובני השומר אמרו שלא ישלמו - הגמ' מסתפקת האם הכפל שייך ליורשי השומר או דלמא הכפל שייך לבעלים קניי.

• באופן שהפרה נגנבה מהשומר ולאחר מכן השומר מת והבנים שילמו - הגמ' מסתפקת האם הכפל שייך ליורשי השומר או דלמא הכפל שייך לבעלים קניי.

• באופן שהבעלים מת ולאחר מכן הפרה נגנבה מהשומר והשומר שילם ליורשי הבעלים - הגמ' מסתפקת האם הכפל שייך לשומר או דלמא הכפל שייך ליורשי הבעלים קניי.

קיא. דיני תשלום הכפל באופן שהשומר שילם חצי מהפקדון - הגמ' מסתפקת האם חצי מהכפל שייך לשומר וחצי מהכפל שייך לבעלים, או דלמא כל הכפל שייך לבעלים קניי.

הערות

תוס' מביאים שר"ת סובר שבאופן שהשומר אמר שישלם ולאחר מכן אמר שלא ישלם, יכול לחזור בו ולא חייב לשלם.

קנד הגמ' מבארת שרב פפא סובר שהבעלים מקנה את הכפל לשומר, בשומר חנים שיכל לטעון שלא פשע, או בשומר שכר שיכל לטעון שהבהמה נאנסה, אבל בשואל שלא יכול לטעון שפטור אלא בטענת מתה מחמת מלאכה שהיא טענה שלא שיכחא הבעלים לא מקנה את הכפל.

קנה הגמ' מבארת שרבי יוחנן סובר שהבעלים מקנה את הכפל לשומר, בשומר חנים או בשומר שכר שאין כל הנאה שלו, אבל בשואל ש'כל הנאה שלו' הבעלים לא מקנה את הכפל עד שישלם.

קנו הגמ' מקשה כיצד הבעלים מקנה את הכפל לשומר והרי יש בכך חסרון של 'דבר שלא בא לעולם' (ותוס' בפירוש השני מבאר שקושיית הגמ' נאמרה רק לפי הצד שלא מועילה מכירת פרה לכפל ולא לפי הצד שמועילה מכירת פרה לכפל), והגמ' בלישנא קמא מבארת שבשעה שהשומר מקבל עליו שמירה ומושך את הפרה, נחשב שהבעלים אומר 'לכשתגנב ותרצה ותשלמוני הרי פרת קנויה לך מעכשיו חוץ מגיזותיה וולדותיה', ולכן השומר יכול לקנות את הכפל בין באופן שהפרה נמצאת בשעת גניבה בחצירו של השומר ובין באופן שהפרה נמצאת בשעת גניבה באגם. והגמ' בלישנא בתרא מבארת שנחשב שהבעלים אומר 'לכשתגנב ותרצה ותשלמוני סמוך לגניבתה קנויה לך', ולכן השומר יכול לקנות את הכפל רק באופן שהפרה נמצאת בשעת גניבה בחצירו של השומר ולא באופן שהפרה נמצאת בשעת גניבה באגם.

קנז תוס' מקשים מדוע הכפל שייך ליורשי השומר, שהרי השומר לא יכול להוריש את הכפל לבניו כיון שאין אדם מוריש קנס לבניו ותוס' לא מתרצים על כך.

קנח הגמ' מבארת שהצד שהכפל שייך ליורשי השומר, משום שישירשי השומר לא התכוונו לחזור מדברי אביהם אלא לדחות את התשלום, והצד שהכפל שייך לבעלים משום שישירשי השומר התכוונו לחזור מדברי אביהם.

קנט הגמ' מבארת שהצד שהכפל שייך לבעלים, משום שלשומר הבעלים מקנה את הכפל כיון שעשה לו הרבה פעמים קורת רוח, אבל ליורשי הבעלים לא מקנה את הכפל כיון שלא עשו לו קורת רוח.

קס הגמ' מבארת שהצד שהכפל שייך ליורשי הבעלים, משום שהבעלים מקנה את הכפל לשומר כיון שעשה לו הרבה פעמים קורת רוח, אבל יורשי הבעלים לא מקנים את הכפל לשומר כיון שלא עשה להם קורת רוח.

הגמ' מוסיפה שלפי הצד שבאופן שמת השומר הכפל שייך לשומר, ובאופן שמתו הבעלים הכפל שייך לשומר, יש להסתפק באופן שמת השומר ומתו הבעלים האם הכפל שייך לשומר או דלמא הכפל שייך ליורשי הבעלים משום שאין שום צד של 'נחת רוח'.

קסא הגמ' מבארת שיש כמה אופנים שבהם השומר שילם חצי מהפקדון: א. באופן ששאל פרה אחת ושילם חציה. ב. באופן ששאל שתי פרות ושילם פרה אחת. ג. באופן ששאל מהשותפים ושילם לאחד מהם. ד. באופן ששותפים שאלו ואחד מהם שילם. והגמ' מבארת שביאור הצד שכל הכפל שייך לבעלים, משום שהבעלים מקנה לשומר רק באופן ששילם את כל הפקדון ולא באופן ששילם חצי מהפקדון.

ק"ב. דיני תשלום הכפל באופן של בעל ואשה - הגמ' מסתפקת באדם ששאל מאשה ושילם לבעל ובאופן שאשה ששאלה ושילם הבעל, האם הבעלים מקנים את הכפל או שהבעלים לא מקנים את הכפל קס"ב.

דף לה - לו

ק"ג. המלוה את חבירו ארבעה דינרים על המשכון והמלוה טוען שהמשכון אבד:

- האם המלוה חייב שבועה שהמשכון אינו ברשותו:
 - באופן שאין עדים שהמשכון נגנב מביתו - צריך להשבע.
 - באופן שיש עדים שהמשכון נגנב מביתו או שהלוה מאמין למלוה שהמשכון אינו ברשותו - לא צריך להשבע.
- האם צריך להשבע על שווי המשכון:
 - באופן שהמלוה טוען שהמשכון היה שווה שני דינרים והלוה טוען שהמשכון היה שווה ארבעה דינרים - הלוה פטור משבועה על שווי המשכון כיון ש'כופר הכל'.
 - באופן שהמלוה טוען שהמשכון היה שווה שני דינרים והלוה טוען שהמשכון היה שווה שלשה דינרים:
 - לאב"י - המלוה נשבע שהמשכון שווה שלשה דינרים והלוה צריך לשלם דינר קס"ג.
 - לרב יוסף:
- באופן שהמלוה צריך להשבע שהמשכון אינו ברשותו - הלוה נשבע כמה שווה המשכון מדין 'מודה במקצת'.
- באופן שהמלוה לא צריך להשבע שהמשכון אינו ברשותו - המלוה נשבע שהמשכון שווה שלשה דינרים והלוה צריך לשלם דינר קס"ד.
- לרב אשי - הלוה נשבע כמה שווה המשכון מדין 'מודה במקצת' קס"ה.
- באופן שהמלוה טוען שהמשכון היה שווה ארבעה דינרים והלוה טוען שהמשכון היה שווה שמונה דינרים:
 - באופן שהמלוה לא צריך להשבע שהמשכון אינו ברשותו - המלוה לא צריך להשבע על שווי המשכון כיון ש'כופר הכל'.
 - באופן שהמלוה צריך להשבע שהמשכון אינו ברשותו - המלוה נשבע כמה היה שווה המשכון מדין 'גלגול שבועה'.
- באופן שהמלוה טוען שהמשכון היה שווה ארבעה דינרים והלוה טוען שהמשכון היה שווה ששה דינרים - המלוה נשבע כמה שווה המשכון מדין 'מודה במקצת'.

הערות

קסב רש"י מבאר שספק הגמ' נאמר באופן שאדם שאל מאשה נשואה ושילם את הפקדון לבעל, ובאופן שאשה נשואה שאלה והבעל שילם, אמנם תוס' סוברים שבאופנים אלו פשוט שהבעלים מקנים את הכפל, כיון שבאופן ששאל מאשה נחשב ששאל מהבעל והאשה, ובאופן ששילם לבעל נחשב ששילם לבעל והאשה, ולכן תוס' בפירוש הראשון מבארים שספק הגמ' נאמר באופן שאדם שאל מאשה פנויה ושילם את הפקדון לאחר שנשאת, ובאופן שאשה פנויה שאלה ולאחר מכן נשאת והבעל שילם, ותוס' בפירוש השני מבארים שספק הגמ' נאמר באופן שאדם שאל מאשה נשואה ולאחר מכן מתה האשה ושילם לבעל, ובאופן שאשה נשואה שאלה ולאחר מכן מתה האשה והבעל שילם.

קסג הגמ' מבארת שאב"י סובר שלמרות שמעיקר הדין הלוה חייב שבועת מודה במקצת, מ"מ כיון שיש חשש שהמלוה יוציא את הפקדון רבנן הפכו את חיוב השבועה על המלוה ולאחר שנשבע נוטל, והגמ' מוסיפה שלמרות שהמלוה נשבע שהמשכון אינו ברשותו יש חשש שהמלוה יוציא את המשכון, משום שיטען שבשעת השבועה לא ידע היכן המשכון נמצא ורק לאחר השבועה מצא את המשכון.

רש"י מבאר שביאור החשש שהמלוה יוציא את הפקדון הוא שעל ידי כך יתברר שהמשכון שווה שני דינרים והלוה יפסל לעדות ושבועה, אמנם תוס' מקשים שמחמת חשש זה לא היו צריכים להפוך את השבועה אלא להשאיר את חיוב השבועה אצל הלוה, כיון שחשש זה גורם שהלוה לא ישבע לשקר, ולכן תוס' מבארים שביאור החשש שהמלוה יוציא את הפקדון הוא שעל ידי כך יתברר שהלוה נשבע לריק ויש בכך גנאי.

קסד הגמ' מבארת שרב יוסף סובר שבאופן שיש עדים שהמשכון נגנב מבית המלוה וממילא המלוה פטור משבועה שהמשכון אינו ברשותו, יש חשש שהמלוה יטרח וימצא את הגנב ויביא את הפקדון, ולכן רבנן הפכו את השבועה שהמלוה נשבע כמה המשכון שווה ונוטל. אבל באופן שאין עדים שהמשכון נגנב מבית המלוה, וממילא המלוה חייב שבועה שהמשכון אינו ברשותו, אין חשש שהמלוה יוציא את הפקדון, ולכן הלוה נשבע כמה המשכון שווה מדין מודה במקצת כדינו.

הגמ' מוסיפה שהסיבה שיש חשש שהמלוה יטרח וימצא את הגנב, כיון שהמלוה יודע מי האנשים שהיו בביתו ועל ידי כך ימצא את הגנב, אבל אין חשש שהלוה יטרח וימצא את הגנב, כיון שלא יודע מי האנשים שהיו בבית המלוה.

קסה הגמ' מבארת שרב אשי סובר שבאופן זה המלוה צריך להשבע שהמשכון אינו ברשותו לפני שהלוה נשבע שבועת מודה במקצת, משום שאם הלוה ישבע שבועת מודה במקצת לפני שהמלוה נשבע שהמשכון אינו ברשותו, יש חשש שלאחר שבועת הלוה יוציא המלוה את הפקדון.

קיד. דין לוח שפרע את חובו בקרקע ולאחר מכן רוצה לשלם ולהחזיר את הקרקע:

- באיזה אופן הלוח (או יורשו) יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע:
 - באופן שבית דין גבו מהלוח את הקרקע:
 - באופן שהקרקע עדיין ביד המלוה - הלוח יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע.
 - באופן שהמלוה פרע עם הקרקע חוב שלו - הלוח יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע.
 - באופן שהמלוה מכר את הקרקע או נתנה במתנה או הוריש את הקרקע - הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע קס"ו.
 - באופן שהאשה לוותה ונשאת - הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע קס"ז.
 - באופן שהאשה לוותה ונשאת - הבעל לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע של האשה קס"ח.
 - באופן שהלוח שילם את הקרקע למלוה - נחלקו האמוראים האם הדין כמו באופן שבית דין גבו את הקרקע או דלמא הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע קס"ט.
- עד איזה זמן הלוח יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע:
 - באופן שהלוח רוצה לשלם בתוך שנים עשר חודש - הלוח יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע.
 - באופן שהלוח רוצה לשלם לאחר שנים עשר חודש:
 - לנהרדעי - הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע.
 - לאמימר - הלוח יכול לעולם לשלם ולהחזיר את הקרקע.

קטו. דין שומר שחשב שהפקדון אבד ושילם ולאחר מכן התברר שהפקדון לא אבד והפקדון התייקר:

- באופן שהשומר שילם מעצמו - הרווח של התייקרות הפקדון שייך לשומר כיון שהבעלים מקנה לו רווח זה קע.
- באופן שהשומר לא שילם עד שבית דין גבו ממנו - הרווח של התייקרות הפקדון שייך לבעלים קע"א.

קטז. דין אכילת פירות במלוה שגבה קרקע מהלוח:

- לרבה - מזמן שהגיע שטר האדרכתא לידי.
- לאביי - מזמן שהעדים חתמו על שטר האדרכתא.
- לרבא - מזמן שנגמרו ימי ההכרזה.

קצו. דיני חיוב קרבן שבועה בשומר:

- באופן שהשומר לא הרויח ממון על ידי השקר קע"ב:

הערות

- קסו הגמ' מבארת שמעיקר הדין הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע, אלא שלפנים משורת הדין יכול לעשות כן, ולכן יכול לעשות זאת רק באופן שהקרקע ביד המלוה או ביד בעל חוב של המלוה ש'ירדו על דעת לקבל מעות', ולא באופן שהקרקע ביד לוקח או מקבל מתנה או יורש ש'ירדו על דעת לקבל קרקע'.
- קסז רש"י מבאר שהסיבה שהלוח לא יכול לשלם לבעל ולהחזיר את הקרקע משום שהבעל נחשב כ'לוקח', וכפי שהתבאר לעיל שבאופן שהקרקע ביד לוקח הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע, אמנם תוס' מבארים שבין אם הבעל נחשב כ'יורש' ובין אם הבעל נחשב כ'לוקח' הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע, וכפי שהתבאר לעיל שבין באופן שהקרקע ביד לוקח ובין באופן שהקרקע ביד יורש הלוח לא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע.
- קסח הגמ' מבארת שלענין דין זה רבנן לא עשו את הבעל כ'יורש' שיכול לשלם ולהחזיר את הקרקע, אלא עשו את הבעל כ'לוקח' שלא יכול לשלם ולהחזיר את הקרקע, ותוס' מבארים שהסיבה שרבנן לא עשו את הבעל כ'יורש', משום שיש בכך הפסד למלוה שייצטרך להחזיר את הקרקע (וכפי שמבואר בדברי הגמ' בב"ב [קל"ב] שבאופנים שאין הפסד רבנן אמרו שהבעל נחשב כ'לוקח' או כ'יורש' לטובת הבעל ובאופן שיש הפסד לא אמרו זאת).
- קסט הגמ' מבארת שהטעם של הצד שבאופן שהלוח שילם את הקרקע למלוה לא יכול לשלם ולהחזיר את החוב, משום שנחשב שמכר את הקרקע למלוה מדעתו, והטעם של הצד שהדין כמו באופן שבית דין גבו את הקרקע, משום שלא נחשב כמו מכירה מדעתו, כיון שהסיבה ששילם את הקרקע מדעתו היא שהתיישב שבית דין יגבו את הקרקע ממנו.
- קע תוס' מבארים שלמרות שהבעלים לא מקנה לשומר רווח של גיזות וולדות של הפקדון, משום שהם רווח ניכר בגוף הפקדון, אבל רווח של התייקרות שהוא לא רווח ניכר, הבעלים מקנה לשומר כמו רווח של הכפל.
- קעא הגמ' מבארת שבאופן שבית דין גבו מהשומר קרקע חוזרת לשומר אפילו לאחר שנים עשר חדש, משום שהתברר שהגביה הייתה בטעות כיון שהפקדון היה בבית השומר ולא היה חייב לשלם.
- קעב בדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר בין באופן שהשומר נשבע שהיה פטור והתברר שהיה פטור אחר, ובין באופן שהשומר נשבע שהוא חייב והתברר שהיה חייב אחר, ובין באופן שהשומר נשבע שהוא חייב והתברר שהוא פטור שכיון שהשומר לא הרויח ממון על ידי השקר נחשב שבועת ביטוי.

- לרב - חייב חטאת של שבועת ביטוי.
- לרב אמי - לא חייב חטאת של שבועת ביטוי, משום שהתחייב שבועה על ידי בית דין.
- לשמואל - לא חייב חטאת של שבועת ביטוי, משום ששבועת ביטוי שייכת רק בשבועה שיכול להשבע להבא.
- באופן שהשומר הרויח ממון על ידי השקר (כגון ששינה מטענת חיוב לטענת פטור) - חייב אשם גזילות.

ק"ח. דין שומר שמסר לשומר:

- האם מותר לשומר למסור לשומר אחר:
 - באופן שהבעלים נתנו לשומר רשות למסור - מותר.
 - באופן שהבעלים לא נתנו לשומר רשות למסור:
 - לאדם שדרך הבעלים לתת לו לשמור - מותר.
 - לאשה של השומר - מותר.
 - לבנים של השומר - בנים גדולים מותר, בנים קטנים אסור.
 - לאדם אחר - אסור.
- באופן שהשומר מסר לשומר אחר האם נחשב פשיעה:
 - באופן שמותר לשומר למסור - לא נחשב פשיעה.
 - באופן שאסור לשומר למסור:
 - באופן שהשומר השני הוא בן דעת:
 - לרבי יוחנן - לאב"י נחשב פשיעה משום ש'אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר', לר"ב לא נחשב פשיעה ק"ג.
 - לרב - נחלקו האמוראים האם נחשב פשיעה או דלמא לא נחשב פשיעה ק"ד.
 - באופן שהשומר השני הוא חרש או שוטה או קטן - נחשב פשיעה.

ק"ט. שומר שפשע והבהמה יצאה לאגם:

- באופן שזאבים אכלו את הבהמה באגם או שהבהמה נגנבה באגם - חייב משום שבאגם מצויים זאבים וגנבים ונחשב שהבהמה הופסדה מחמת הפשיעה.
- באופן שהבהמה מתה כדרכה באגם:
 - לאב"י - חייב משום שאפשר לומר שהבהמה מתה מחמת האויר של האגם ק"ה.
 - לר"ב - פטור משום ש'מלאך המות מה לי הכא מה לי התם' ק"ו.
- באופן שהבהמה חזרה מהאגם ולאחר מכן מתה כדרכה - פטור משום שנחשב אונס ולא תולים שמתה מחמת האויר של האגם.
- באופן שהבהמה נגנבה באגם ולאחר מכן מתה כדרכה ביד הגנב - חייב משום שהשומר פשע שהבהמה נגנבה והשומר התחייב בשעת הגניבה.

הערות

- קעג אב"י מבאר שדברי רבי יוחנן נאמרו בין באופן ששומר חניס מסר לשומר שכר, ובין באופן ששומר שכר מסר לשומר חניס, משום שהבעלים אומר 'אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר', ותוס' מבארים שמחמת טעם זה נחשב שהבעלים התנה שאם ימסור לשומר אחר נחשב כפשיעה.
- קעד הגמ' מביאה 'אתמר שומר שמסר לשומר רב אמר פטור' ומבואר שבאופן שהשומר השני הוא בן דעת המסירה לא נחשבת פשיעה, ואב"י מבאר שדברי רב נאמרו בין באופן ששומר חניס מסר לשומר שכר ובין באופן ששומר שכר מסר לשומר חניס, אמנם רב חסדא סובר שאין הכרח בדעת רב לכך כיון שדברי רב נאמרו באופן שהשומר מסר לאשתו או לבניו של השומר, ולפי"ז יתכן שרב סובר שמסירה לשומר אחר נחשבת פשיעה.
- קעה הגמ' מבארת שאב"י סובר שחייב לא רק האמוראים שסוברים ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב', אלא גם לפי האמוראים שסוברים ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור', משום שמחלוקת האמוראים נאמרה באופן שברור שהחפץ נאנס (כגון שומר של מעות שהניח את המעות בצריף ונגנב שנחשב פושע ביחס לדליקה ואונס ביחס לגנבים), אבל באופן זה אפשר לומר שהבהמה מתה בפשיעה מחמת האויר של האגם.
- קעו הגמ' מבארת שרבא סובר שבאופן שהבהמה מתה לא תולים שמתה מחמת האויר של האגם אלא מחמת 'מלאך המות', ולכן רבא סובר שפטור לא רק לפי האמוראים שסוברים ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס פטור', אלא גם לפי האמוראים שסוברים ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס חייב', משום שמחלוקת האמוראים נאמרו באופן שלולי הפשיעה לא היה קורה האונס (כגון שומר של מעות שהניח את המעות בצריף ונגנב שנחשב פושע ביחס לדליקה ואונס ביחס לגנבים ולולי שהיה מניח את המעות שם לא היה נגנב), אבל באופן זה שלולי הפשיעה היה קורה האונס שהרי 'מלאך המות מה לי הכא ומה לי התם' לכו"ע פטור.

קכ. שומר בהמה שמסר לשומר אחר ולאחר מכן הבהמה מתה כדרכה:

- האם השומר הראשון חייב:

- לרב:

- באופן שמותר לשומר למסור - פטור משום שהמסירה לא נחשבת פשיעה.
- באופן שאסור לשומר למסור - חייב משום שהמסירה נחשבת פשיעה ואפשר לומר שהבהמה מתה מחמת האויר שיש בבית של השומר השני.

- לרבי יוחנן:

- לאביי:

- באופן שמותר לשומר למסור - פטור משום שהמסירה לא נחשבת פשיעה.
- באופן שאסור לשומר למסור - חייב משום שהמסירה נחשבת פשיעה ואפשר לומר שהבהמה מתה מחמת האויר שיש בבית של השומר השני.

- לרבא:

- באופן שיש עדים שהבהמה מתה כדרכה או שהשומר הראשון יודע שהבהמה מתה כדרכה ונשבע על כך - השומר הראשון פטור קעז.
- באופן שאין עדים שהבהמה מתה כדרכה והשומר הראשון לא יודע שהבהמה מתה כדרכה אלא השומר השני נשבע שהבהמה מתה כדרכה - השומר הראשון חייב משום שהבעלים אומר 'את מהימנת ליה בשבועה האי לא מהימן לי בשבועה'.

- השוכר פרה מחבירו והשאילה לאחר ולאחר מכן הפרה מתה כדרכה (באופן שהשוכר פטור) קעח:

- באופן שהשאיל את הפרה לאדם זר:

- באופן שהבעלים לא ראה שהפרה מתה ביד השואל:

- לרבנן - השוכר נשבע שהפרה מתה באונס והשואל משלם לשוכר קעט.

- לרבי יוסי - השואל משלם לבעלים קפ.

- באופן שהבעלים ראה שהפרה מתה ביד השואל - השוכר לא צריך להשבע שהפרה מתה באונס, והשואל משלם לשוכר קפא.

- באופן שהשאיל את הפרה לבעלים:

- הקדמה - הגמ' דנה באופן שאדם שכר פרה מהבעלים וחזר והשאיל לבעלים וחזר ושכר מהבעלים וחזר והשאיל לבעלים ולאחר מכן מתה הפרה באונס האם הבעלים צריך לשלם לשוכר:

- באופן שאם היה משאיל את הפרה לאדם זר היה השואל צריך לשלם לשוכר:

- באופן ששכר למאה ימים והשאיל לתשעים ימים ושכר לשמונים ימים והשאיל לשבעים ימים:

- לרבי זירא - הבעלים צריך לשלם לשוכר שתי פרות, וכן צריך להשלים לו עשרים ימים של שכירות.

- לרב אחא מדיפתי ומר בר רב אשי - הבעלים צריך לשלם לשוכר פרה אחת, וכן צריך להשלים לו עשרים ימים של שכירות.

הערות

קעז תוס' מבארים שדברי רבא נאמרו בין באופן שהשומר השני הוא 'בן דעת' וממילא המסירה לא נחשבת פשיעה, ובין באופן שהשומר השני הוא חרש או שוטה או קטן וממילא המסירה נחשבת פשיעה, כיון שבאופן שהבהמה מתה לא תולים שמתה מחמת האויר של הבית של השומר השני אלא אומרים 'מלאך המות מה לי הכא מה לי התם', ונמצא שהאונס לא הגיע מחמת הפשיעה ופטור.

קעח הגמ' מבארת שנידון זה נאמר באופן שמותר לשוכר להשאיל בסתמא, או באופן שהבעלים נתנו רשות לשוכר להשאיל ואמרו 'לדעתך' (כלומר אם ברצונך להשאיל אין אנו מעכבים על כך), אבל באופן שהבעלים נתנו רשות לשוכר להשאיל ולא אמרו 'לדעתך' השואל צריך לשלם לבעלים.

קעט הגמ' מבארת שהשואל משלם לשוכר, משום שהשוכר קונה את הפרה בשעת המיתה, וצריך להשבע להפיס דעתו של בעל הבית.

קפ תוס' מבארים שרבי יוסי חולק על רבנן וסובר שהשוכר לא קונה את הפרה בשעת המיתה, אלא בשעה שנשבע או שמביא עדים שהפרה מתה באונס, ולכן הבעלים יכול לומר לשוכר שהוא פטור מהשבועה או מהבאת העדים, וממילא השוכר לא קונה את הפרה והשואל צריך לשלם לבעלים.

קפא תוס' מבארים שבאופן שהבעלים ראה שהפרה מתה ביד השואל והשוכר לא צריך להשבע או להביא עדים שהפרה מתה באונס, רבי יוסי מודה לרבנן שהשוכר קונה את הפרה בשעת המיתה, וממילא השואל משלם לשוכר.

- באופן ששכר למאה ימים וחזר והשאיל למאה ימים ושכר למאה ימים והשאיל למאה ימים:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - לרבי זירא הבעלים צריך לשלם לשוכר שתי פרות, לרב אחא מדיפתי ומר בר רב אשי הבעלים צריך לשלם לשוכר פרה אחת.
 - לתירוץ השני בתוס' - הבעלים פטור קפב.
- באופן שאם היה משאיל את הפרה לאדם זר היה השואל צריך לשלם לבעלים - הבעלים פטור.

דף לז

קכא. דין הגוזל מאחד מחמשה אנשים ולא יודע ממי גזל, או שנים שהפקידו אצל אחד אחד מנה והשני מאתים ולא יודע מי הפקיד מנה ומי מאתים קפג:

- האם צריך לשלם לכל אחד:
 - בגזל או בפקדון באופן שהיה צריך לדייק (כגון שהפקידו זה שלא בפני זה):
 - לרבי טרפון - מעיקר הדין לא צריך לשלם לכל אחד, אמנם באופן שרוצה לצאת ידי שמים צריך לשלם לכל אחד.
 - לרבי עקיבא:
 - באופן שהתובע ברי והנתבע שמא - צריך לשלם לכל אחד קפז.
 - בשאר האופנים - מעיקר הדין לא צריך לשלם לכל אחד, אמנם באופן שרוצה לצאת ידי שמים צריך לשלם לכל אחד.
 - בפקדון באופן שלא היה צריך לדייק (כגון שהפקידו זה בפני זה) - לא צריך לשלם לכל אחד.
- דיני הפקדון באופן שלא צריך לשלם לכל אחד - לת"ק משלם מנה לכל אחד והמנה השלישי יהיה מונח עד שיבוא עליהו, לרבי יוסי הכל יהיה מונח עד שיבוא אליהו קפה.

» הערות »

- קפב תוס' מבארים שכאשר שכר למאה ימים וחזר והשאיל למאה ימים השאלה מבטלת את השכירות, וכן כאשר חזר ושכר למאה ימים והשאיל למאה ימים השאלה מבטלת את השכירות, ולכן כאשר מתה הפרה אין על הבעלים חיוב לשלם לשוכר.
- קפג הגמ' מביאה שלפי רב מתנה הנידון של גזל אחד מחמשה אנשים ואינו יודע מאיזה מהם גזל, לא נאמר באופן שכאשר תבעו אותו הגזלן שתק משום ש'שתיקה כהודאה' וחייב לשלם לכל אחד מהם, אמנם לפי רב יהודה הנידון נאמר גם באופן זה, כיון שבאופן זה השתיקה אינה הודאה ששתק מחמת שלא ידע איזה מהם גזל.
- קפד תוס' מבארים שאין הוכחה מדברי רבי עקיבא ש'ברי ושמא ברי עדיף', כיון שאפשר לומר שדברי רבי עקיבא נאמרו רק באופן שידוע בוודאות שחייב לאחד מהם, ולא בשאר האופנים. וכן אין הוכחה מדברי רבי טרפון ש'ברי ושמא לאו ברי עדיף', כיון שאפשר לומר שדברי רבי טרפון נאמרו רק באופן שהנתבע יודע שלא חייב לשניהם אלא חייב רק לאחד מהם, ולא בשאר האופנים.
- קפה הגמ' מבארת שדברי ת"ק נאמרו לא רק באופן שהפקדון היה כסף, אלא גם באופן שהפקדון היה כלים, שאחד הפקיד כלי ששוה מנה והשני הפקיד כלי ששוה מאתים, שהנפקד נותן את הכלי ששוה מאה לאחד, ושובר את הכלי שווה מאתים ונותן חלק מהכלי ששוה מאה לשני.

פרק שישי

דף עו - עז

קכב. בעל הבית ששכר אומן והאומן חזר בו:

- האם מותר לאומן לחזור בו:

- באופן שהאומן אינו אנוס:

- באופן שהמלאכה היא דבר שאינו אבד:

- לפני תחילת המלאכה - מותר.

- לאחר תחילת המלאכה:

- לת"ק - מותר.

- לרבי דוסא:

- שכיר יום - אסור.

- קבלן:

- ללישנא קמא - אסור.

- ללישנא בתרא - מותר.

- פסק ההלכה של רב - שכיר יום אסור לחזור, קבלן מותר לחזור קפ"ז.

- באופן שהמלאכה היא דבר האבד - אסור.

- באופן שהאומן אנוס (כגון שחלה או שמת קרובו) - מותר.

- דיני תשלום השכירות באופן שהאומן חזר בו:

- באופן שהאומן חזר לפני תחילת המלאכה - בעל הבית לא צריך לשלם לאומן, וכן האומן לא צריך לשלם לבעל הבית קפ"ז.

- באופן שהאומן חזר לאחר תחילת המלאכה:

- באופן שהמלאכה היא דבר שאינו אבד:

- באופן שמצוי אומן אחר שבעל הבית יכול לשוכרו בשווי דמי האומנים:

- באופן שמוותר לאומן לחזור בו - האומן לא מפסיד מחמת שחזר בו.

- באופן שאסור לאומן לחזור בו - האומן מפסיד מחמת שחזר בו, ולכן באופן שהאומן התחיל במלאכה וחזר בו

והתייקרו דמי האומנים, בעל הבית מקזז את דמי התייקרות משכרו של האומן.

- באופן שלא מצוי אומן אחר שבעל הבית יכול לשוכרו בשווי דמי האומנים - בעל הבית צריך להמתין עד שיוכל לשכור

אומן בשווי דמי האומנים.

- באופן שהמלאכה היא דבר האבד:

- באופן שהאומן אינו אנוס ואסור לו לחזור בו:

- באופן שלא מצוי אומן אחר שבעל הבית יכול לשוכרו בשווי דמי האומנים - 'שוכר עליהם או מטען' קפ"ח.

הערות

קפז בדברי הגמ' מבואר שהטעם של הצד שמוותר לשכיר יום ולקבלן לחזור בהם, דכתיב 'עבדי הם' ודורשים ולא עבדים לעבדים. והטעם של הצד שמוותר לקבלן לחזור

בו ואסור לשכיר יום לחזור בו, משום שהדרשה 'עבדי הם' נאמרה רק בשכיר יום שהוא כעין עבד, ולא בקבלן שלא נחשב כמו עבד כיון שעובד לעצמו.

קפז רש"י מבאר שהסיבה שהאומן לא צריך לשלם לבעל הבית, משום שהאומן אומר לבעל הבית שישכור אומן אחר במקומו.

בדברי הברייתא מבואר שבאופן זה יש לבעל הבית 'תערומת' על האומן שחזר בו, ונחלקו הלישונות בגמ' בדעת התנא של המשנה: ללישנא קמא אין לבעל הבית

'תערומת' על האומן, וללישנא בתרא יש לבעל הבית 'תערומת' על האומן [ע"פ הרי"ף].

קפח המשנה מבארת שהכוונה 'דבר האבד' הוא ששכר חמור או קדר להביא פרייפין וחלילים לכלה או למת, או ששכר אומן להעלות את הפשתן מהבור. ובדברי הגמ'

מבואר שביאור הדין 'שוכר עליהם או מטען' הוא, שהבעל הבית יכול להטעות את האומן כלומר להבטיח לו מחיר יקר תמורת סיום העבודה ובסוף ישלם לו מחיר

- באופן שמצוי אומן אחר שבעל הבית יכול לשוכרו והאומן אמר לבעל הבית שישכור אומן זה - בעל הבית צריך לשכור אומן זה, ולא יכול לשכור אומן אחר במחיר יקר.
- באופן שהאומן אנוס ומותר לו לחזור בו - האומן לא מפסיד מחמת שחזר בו.

קכג. בעל הבית ששכר אומן ובעל הבית חזר בו:

- האם בעל הבית צריך לשלם לאומן את כל שווי העבודה:
 - באופן שלאחר שבעל הבית חזר בו האומן יכול להשכיר את עצמו לאדם אחר - לא קפ"ט.
 - באופן שלאחר שבעל הבית חזר בו האומן לא יכול להשכיר את עצמו לאדם אחר:
 - למאן ד'דאין דינא דגרמי' - כן קצ"ג.
 - למאן ד'לא דאין דינא דגרמי' - לא.
- האם בעל הבית צריך לשלם לאומן על המלאכה שהאומן עשה (באופן שבעל הבית חזר בו לאחר שהאומן התחיל את המלאכה) - כן, ובאופן שהוזלו דמי האומנים בעל הבית מפסיד מחמת שחזר בו, ולכן צריך לשלם לאומן כל דמי המלאכה ולקזז את שוי האומן שיצטרך לשכור לגמור את המלאכה.

קכד. דין השולח שליח לשכור לו אומן והשליח שינה מדברי בעל הבית:

- באופן שבעל הבית אמר לשכור בארבעה והשליח אמר בשלשה - האומן מקבל שלשה קצ"א.
- באופן שבעל הבית אמר לשכור בשלשה והשליח אמר בארבעה קצ"ב:
 - באופן שהשליח אמר 'שכרך עלי' - האומן נחשב שכיר של השליח, ולכן השליח צריך לשלם לאומן ארבעה כפי שקצץ עמו, ובעל הבית צריך לשלם לשליח כפי השיעור שהדרך לשכור אומן למלאכה זו קצ"ג.
 - באופן שהשליח אמר 'שכרך על בעל הבית':
 - באופן שהדרך לשכור אומן למלאכה זו בארבעה - בעל הבית צריך לשלם לאומן ארבעה כיון שבעל הבית נהנה ממלאכה בשווי ארבעה.
 - באופן שהדרך לשכור אומן למלאכה זו בשלשה - בעל הבית צריך לשלם לאומן שלשה קצ"ד.

הערות

רגיל, ובאופן שבעל הבית לא יכול לעשות כך, בעל הבית יכול לשכור אומן אחר במחיר יקר והאומן הראשון יפסיד משכרו. והגמ' מוסיפה שבאופן שהאומן הפקיד ביד בעל הבית חבילה, הבעל הבית יכול לשכור אומן במחיר יקר עד שווי החבילה, ובאופן שהאומן לא הפקיד ביד בעל הבית חבילה, בעל הבית יכול לשכור אומן במחיר יותר יקר עד שווי העבודה שהאומן עבד עד עכשיו.

קפט בדברי הברייתא מובאר שבאופן זה יש לאומן 'תערומת' על בעל הבית שחזר בו, ונחלקו הלישונות בגמ' בדעת התנא של המשנה: ללישנא קמא אין לאומן 'תערומת' על בעל הבית, וללישנא בתרא יש לאומן 'תערומת' על בעל הבית [ע"פ הרי"ה].

קצ הגמ' מבארת שבאופן שבעל הבית צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה צריך לשלם לו כפועל בטל, משום שדרך הפועל להסכים לקבל שכר כפועל בטל ולא לעבוד, אמנם באופן שהפועל נחלש על ידי ביטול המלאכה ולא נוח לו לקבל שכר כפועל בטל ולא לעבוד בעל הבית צריך לשלם לו את כל דמי השכירות.

קצא בדברי הגמ' מובאר שבאופן זה דעת האומן לעשות את המלאכה תמורת שלשה, ולכן האומן מקבל שלשה משום ש'סבר וקיבל'. ונחלקו תירוצי הגמ' האם יש לאומן תערומת על השליח: לתירוץ הראשון אין לאומן תערומת על השליח כיון ש'סבר וקיבל', ולתירוץ השני יש לאומן תערומת על השליח כיון ש'אל תמנע טוב מבעליו'. הגמ' מוסיפה שבאופן שהאומן אמר לשליח 'כמה שאמר בעל הבית', יש ספק האם האומן סומך על דברי השליח שכך אמר בעל הבית, וממילא כוונת האומן לעבוד תמורת שלשה, או דלמא האומן לא סומך על דברי השליח שכך אמר בעל הבית, וממילא כוונת האומן לעבוד תמורת ארבעה (רש"י מבאר שלפי הצד שהאומן לא סומך על דברי השליח, דעתו לעבוד תמורת הסכום שבעל הבית אמר באמת, ותוס' מבארים שדעת האומן לעבוד תמורת הסכום הגבוה יותר או כדברי השליח או כדברי בעל הבית).

קצב בדברי הגמ' מובאר שבאופן זה דעת האומן לעשות את המלאכה תמורת ארבעה, והגמ' מוסיפה שאפילו באופן שהאומן אמר 'כמה שאמר בעל הבית' דעתו לעשות המלאכה תמורת ארבעה, והנה ראה לעיל [הערה קודמת] שבאופן שהאומן אמר כמה שאמר בעל הבית' יש ספק האם כוונתו סומך על דברי השליח שכך אמר בעל הבית, ולפי צד זה פשוט שדעתו לקבל ארבעה, או דלמא לא סומך על דברי השליח שכך אמר בעל הבית, ולפי רש"י לפי הצד שהאומן לא סומך על דברי השליח כוונתו להשתכר כפי הסכום שאמר בעל הבית באמת, אמנם רש"י מבאר שבאופן זה מדובר באופן שדרך האומנים לעשות מלאכה זו בשלשה, האומן מאמין לשליח שבעל הבית אמר בארבעה והוסיף על שכרו, אמנם תוס' מבארים שלפי הצד שהאומן לא סומך על דברי השליח כוונתו להשתכר תמורת הסכום הגבוה יותר או כדברי השליח או כדברי בעל הבית, ולכן דעת האומן לעשות את המלאכה עבור ארבעה [ע"פ מהרש"א].

קצג הגמ' מבארת שדין זה דומה לאדם ששכר אומן ואמר לו לעשות מלאכה בשדה חבירו, שהמשכיר צריך לשלם לאומן כפי שקצץ עמו, ובעל השדה צריך לשלם למשכיר כפי השיעור שהדרך לשכור אומן למלאכה זו.

קצד בדברי הגמ' מובאר שבאופן זה בדרך כלל אין לאומן 'תערומת' על השליח שאמר לו לשכור בארבעה, משום שהשליח לא גרם לאומן הפסד, אמנם באופן שלאומן יש לו שדות משלו, וטוען שאם השליח היה אומר שבעל הבית שכרו בשלשה לא היה נשכר כיון שיש בכך זלזול בכבודו אלא היה עובד בשדותיו, יש לאומן תערומת על

- באופן שיש ששוכרים אומן למלאכה זו בשלשה ויש ששוכרים בארבעה - בעל הבית צריך לשלם לאומן שלשה קצצה.

קכה. השוכר פועל ובסוף הפועל לא יכול לעבוד או שלא צריך את עבודתו:

- השוכר פועל לעדור ובסוף ירד גשם ואי אפשר לעדור:
 - באופן שבעל הבית סייר עם הפועל בשדה בערב - בעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה קצצה.
 - באופן שבעל הבית לא סייר עם הפועל בשדה בערב - בעל הבית צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה קצצה.
- השוכר פועל לעשות חריצים ובסוף ירד גשם ואי אפשר לעשות חריצים.
 - באופן שבעל הבית סייר עם הפועל בשדה בערב - בעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה קצצה.
 - באופן שבעל הבית לא סייר עם הפועל בשדה בערב - בעל הבית צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה קצצה.
- השוכר פועל להשקות ובסוף ירד גשם והשדה לא צריכה השקיה:
 - באופן שבעל הבית סייר עם הפועל בשדה בערב - בעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה.
 - באופן שבעל הבית לא סייר עם הפועל בשדה בערב - לתירוץ הראשון של תוס' בעל הבית צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה, לתירוץ השני בעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה.
- השוכר פועל להשקות ובסוף הנהר עלה ומילא את יאורי השדה והשדה לא צריכה השקיה - בין באופן שבעל הבית סייר עם הפועל בשדה בערב ובין באופן שבעל הבית לא סייר עם הפועל בשדה בערב בעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה ר"א.
- השוכר פועל להשקות את השדה מהנהר ובאמצע היום הנהר התייבש:
 - באופן שאין דרך הנהר להתייבש - בעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה כיון שבעל הבית לא היה צריך לחשוש שהנהר יתייבש.
 - באופן שדרך הנהר התייבש:
- באופן שהפועלים הם בני העיר - בעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה כיון שהפועלים היו צריכים לדעת זאת.
- באופן שהפועלים אינם בני העיר - בעל הבית צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה.
- השוכר פועל למלאכה והפועל סיים את המלאכה באמצע היום:
 - באופן שיש לבעל הבית מלאכה אחרת שקלה מהמלאכה הראשונה או שהיא שווה למלאכה הראשונה - הפועל צריך לעשות מלאכה זו.
 - באופן שיש לבעל הבית מלאכה אחרת שהיא קשה מהמלאכה הראשונה - הפועל לא צריך לעשות מלאכה זו, ובעל הבית צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה ר"ב.

» הערות «

- השליח, וכן באופן שהאומן טוען שמחמת שהשליח אמר לו בארבעה טרח ועשה עבודה יותר טובה, ואם היה אומר בשלשה היה עושה עבודה רגילה, ואי אפשר להוכיח האם עשה עבודה רגילה או עבודה טובה יש לאומן תערומת על השליח.
- קצה בדברי הגמ' מבואר שבאופן זה יש לאומן תערומת על השליח, כיון שאומר שאם השליח היה אומר שלשה לא היה נשכר, אלא היה טורח ומחפש אדם אחר שהיה שוכר אותו בארבעה.
- קצו רש"י מבאר שהסיבה שבעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה היא, שכיון שהפועל סייר בשדה בערב הפועל, היה צריך להבין שלאחר שירד גשם אי אפשר לעבוד בשדה, ולא היה צריך לבוא לעבוד.
- קצז רש"י מבאר שהסיבה שבעל הבית צריך לשלם לפועל היא, שכיון שהפועל לא סייר בשדה בערב, בעל הבית היה צריך להודיע לפועל לאחר שירד גשם שאי אפשר לעבוד בשדה.
- קצח רש"י מבאר שהסיבה שבעל הבית לא צריך לשלם לפועל היא, שבעל הבית טוען שההפסד של ירדת הגשם נוצר מחמת המזל של הפועל.
- קצט רש"י מבאר שהסיבה שבעל הבית צריך לשלם לפועל היא, משום כיון שהפועל יכול לומר שכיון שלא סייר בקרקע לא התכוון לשכרו לעבוד דווקא בקרקע זו.
- ר תוס' בתירוץ השני מבארים שהסיבה שבעל הבית לא צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה, משום שרוב השדות לא צריכות השקיה לאחר שירד גשם, וממילא גם באופן שהפועל לא סייר בשדה בערב הפועל היה צריך לדעת שלא צריך להשקות.
- רא רש"י מבאר שדרך בעל השדה לדעת שעל ידי גידול הנהר השדה לא צריכה השקיה ואין דרך הפועל לדעת זאת, ותוס' מוסיפים שאפילו באופן שבעל השדה סייר עם הפועל בערב, מ"מ הפועל לא היה צריך לדעת שבאופן שהנהר גדל השדה לא צריכה השקיה, כיון שדבר זה לא ניכר בשדה כל כך.
- רב ראה לעיל [הערה קצ] שבאופן שבעל הבית צריך לשלם לפועל על ביטול המלאכה צריך לשלם לו כפועל בטל, משום שדרך הפועל להסכים לקבל שכר כפועל בטל ולא לעבוד, אמנם באופן שהפועל נחלש על ידי ביטול המלאכה ולא נוח לו לקבל שכר כפועל בטל ולא לעבוד בעל הבית צריך לשלם לו את כל דמי השכירות.

קכו. בעל הבית ששכר אומן והתייקרו דמי האומנים או הוזלו:

- באופן ששכר אומן והתייקרו דמי האומנים והאומן חזר בו ובעל הבית פייסו - בעל הבית צריך לשלם לאומן כפי השער לפני שהתייקרו האומנים, משום שלא התכוון לפייסו שישלם לפי השער של התייקרות האומנים, אלא התכוון לפייסו שירבה לו אכילה ושתייה.
- באופן ששכר אומן והוזלו דמי האומנים ובעל הבית חזר בו והאומן פייסו - בעל הבית צריך לשלם לאומן כפי שקצץ עמו, ולא אומרים שהאומן התכוון לפייסו שיוריד משכרו, אלא האומן התכוון לפייסו שיעשה לו עבודה יותר טובה.
- באופן ששכר אומן בזמן שהיה זול דמי הפועלים והוסיף על שכרו והאומן עשה חצי מהמלאכה, ולאחר מכן התייקרו דמי האומנים והאומן חזר בו, ולאחר מכן סיים את המלאכה - בעל הבית צריך לשלם לאומן כפי שקצץ עמו בתחילה, ולא אומרים שהתכוון לקצוץ לו מחיר יותר יקר מדמי האומנים ויצטרך לשלם על סיום המלאכה מחיר יותר יקר.
- באופן ששכר אומן בפחות מדמי האומנים והאומן עשה חצי מהמלאכה, ולאחר מכן הוזלו דמי האומנים והאומן חזר בו, ולאחר מכן סיים את המלאכה - בעל הבית צריך לשלם לאומן כפי שקצץ עמו בתחילה, ולא אומרים שהתכוון לקצוץ לאומן מחיר יותר זול מדמי האומנים וישלם על סיום המלאכה מחיר יותר זול.

קכז. הקונה מקח ושילם מקצת מן המעות:

- באופן שקונה מקח טוב:
 - באופן שהמוכר 'לא עייל ונפיק אזוזי' - הלוקח קנה את כל המקח בקנין כסף ושאר הכסף נהפך לחוב.
 - באופן שהמוכר 'עייל ונפיק אזוזי':
 - בדבר שיכול להתחלק (כגון שדה):
 - באופן שהמוכר והלוקח לא חזרו בהם - הלוקח קנה כנגד מעותיו, ולאחר שהלוקח ישלם את שאר הכסף הלוקח יקנה את כל המקח.
 - באופן שהמוכר חזר בו - המוכר יכול לבקש מהמוכר חלק מהקרקה בשווי המעות ששילם, או לבקש מהמוכר שיחזיר את המעות ששילם^ג.
 - באופן שהלוקח חזר בו - המוכר יכול לתת ללוקח חלק מהקרקה בשווי המעות ששילם, או להחזיר ללוקח את המעות ששילם^ד.
 - בדבר שאינו יכול להתחלק (כגון חמור) - הלוקח לא קונה עד שישלם את כל המעות^ה.
- באופן שקונה מקח גרוע - בין באופן שהמוכר 'עייל ונפיק אזוזי' ובין באופן שהמוכר 'לא עייל ונפיק אזוזי' הלוקח קנה את כל המקח ושאר הכסף שלא שילם נהפך לחוב, משום שהסיבה שהמוכר עייל ונפיק אזוזי הוא שחושש שהלוקח יחזור בו מהמקח.

דף עח**קכח. דין תחילתו בפשיעה וסופו באונס:**

- לפי הצד ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' חייב:
 - באופן שלולי הפשיעה לא היה קורה האונס - חייב.

הערות

- רג בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהלוקח מבקש מהמוכר שיחזיר את המעות ששילם ואין למוכר מעות, מעיקר הדין בית דין גובים מהמוכר מהקרקה הבינונית שלו וכדין בעל חוב, אלא שרובן קנסו את המוכר שחזר בו, ולרב נחמן בר יצחק לאחר הקנס בית דין גובים מהחלק העידית של הקרקע שהלוקח רצה לקנות את הדמים שהלוקח שילם ונותנים ללוקח. ולרב אחא בריה דרב איקא בית דין גובים מהקרקה העידית של המוכר את דמי החוב ונותנים ללוקח, משום שרובן תקנו שבאופן זה הלוקח גובה מהמוכר מהעידית כדין ניזק, כיון שהלוקח ניזוק קצת שהיה צריך למכור מנכסיו בשביל לשלם את דמי הקרקע.
- רד בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהמוכר רוצה להחזיר ללוקח מעות ואין למוכר מעות, לרב נחמן בר יצחק בית דין גובים מהחלק הזיבורית של הקרקע שהלוקח רצה לקנות את הדמים שהלוקח שילם ונותנים ללוקח, משום שרובן קנסו את הלוקח שחזר בו. ולרב אחא בריה דרב איקא בית דין גובים מהקרקה הזיבורית של המוכר את דמי החוב ונותנים ללוקח, משום שרובן קנסו את הלוקח שחזר בו.
- רה בדברי הגמ' מבואר שבין באופן שהלוקח לא שילם חלק גדול מהסכום, ובין באופן שהלוקח לא שילם זוז אחד, הלוקח לא קנה עד שישלם את כל המעות.

○ באופן שלולי הפשיעה היה קורה האונס:

▪ לאביי:

• לתירוץ הראשון בתוס' - פטור.

• לתירוץ השני בתוס' - חייב.

▪ לרבא - פטור.

• לפי הצד ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' פטור - פטור.

קכט. השוכר בהמה להוליכה בהר או להוליכה בבקעה והשוכר שינה מדברי בעל הבית והבהמה מתה:

• לרבי מאיר - חייב משום ש'כל המשנה מדעת בעל הבית נקרא גזלן'.

• לרבנן:

○ באופן שהבהמה מתה מחמת החלקה:

▪ באופן ששכר את הבהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר - חייב משום שאם היה מוליך את הבהמה בבקעה הבהמה לא היה מחליקה.

▪ באופן ששכר את הבהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה - פטור משום שאם הבהמה החליקה בבקעה ודאי שהייתה מחליקה בהר¹⁷.

○ באופן שהבהמה מתה מחמת התחממות:

▪ באופן ששכר את הבהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר:

• באופן שניכר שהעליה חיממה את הבהמה - חייב.

• באופן שניכר שהעליה לא חיממה את הבהמה - פטור משום שאם הבהמה התחממה מחמת ההליכה בהר ודאי שהיה מתחממת מחמת ההליכה בבקעה¹⁸.

▪ באופן ששכר את הבהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה - חייב משום שאם היה מוליך את הבהמה בהר הבהמה לא הייתה מתחממת כל כך כיון שבהר יש יותר אור.

○ באופן שהבהמה מתה מחמת הכשת נחש:

▪ לתירוץ הראשון בתוס':

• באופן שהשוכר לא ידע שיש נחש בדרך:

○ לפי הצד ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' פטור - פטור.

○ לפי הצד ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' חייב - חייב¹⁹.

» הערות »

17 נחלקו תירוצי התוס' באופן ששכר את הבהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה האם השוכר נחשב ל'פושע': לתירוץ הראשון נחשב לפושע, כיון שהבקעה יותר חמה מההר וממילא נחשב פשיעה לענין מיתת הבהמה מחמת התחממות, ולתירוץ השני לא נחשב ל'פושע' כיון שיכל להזהר שהבהמה לא תמות מחמת התחממות.

תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהסיבה שבאופן ששכר את הבהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה והבהמה מתה מחמת החלקה פטור, משום שנחשב 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' באופן שלולי הפשיעה היה קורה האונס, ותוס' בתירוץ הראשון סוברים שבאופן זה לכו"ע פטור (וכדעת התוס' בתירוץ הראשון שהובא לעיל בנידון של תחילתו בפשיעה וסופו באונס), אמנם תוס' בתירוץ השני סוברים שלא נחשב 'תחילתו בפשיעה', ולכן פטור גם לפי הצד שבאופן ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' באופן שלולי הפשיעה היה קורה האונס חייב.

18 נחלקו תירוצי התוס' באופן ששכר את הבהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר האם השוכר נחשב ל'פושע': לתירוץ הראשון נחשב לפושע כיון שבהר הבהמה עלולה להחליק יותר מהבקעה, וממילא נחשב פשיעה לענין מיתת הבהמה מחמת החלקה, ולתירוץ השני לא נחשב ל'פושע' כיון שיכל להזהר שהבהמה לא תמות מחמת החלקה.

תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהסיבה שבאופן ששכר את הבהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר והבהמה מתה מחמת התחממות פטור, משום שנחשב 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' באופן שלולי הפשיעה היה קורה האונס, ותוס' בתירוץ הראשון סוברים שבאופן זה לכו"ע פטור (וכדעת התוס' בתירוץ הראשון שהובא לעיל בנידון של תחילתו בפשיעה וסופו באונס), אמנם תוס' בתירוץ השני סוברים שלא נחשב 'תחילתו בפשיעה', ולכן פטור גם לפי הצד שבאופן ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' באופן שלולי הפשיעה היה קורה האונס חייב.

19 ראה לעיל [הערה רו והערה רז] שתוס' בתירוץ הראשון סוברים שבאופן ששכר בהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה, או באופן ששכר בהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר, השוכר נחשב ל'פושע', ולכן תוס' סוברים שבאופן שהבהמה מתה מחמת נחש נחשב 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס'.

• באופן שהשוכר ידע שיש נחש בדרך - חייב.

▪ לתירוץ השני בתוס' - חייב ר"ט.

○ באופן שהבהמה מתה כדרכה:

▪ לרבי ינאי:

• לרש"י - חייב, משום שהבהמה לא הייתה רגילה לאויר של ההר או שהבהמה לא הייתה רגילה לאויר של הבקעה.

• לתוס' - פטור ר"ז.

▪ לרבי יוסי ברבי חנינא:

• לרש"י - חייב משום שתולים שהבהמה מתה מחמת מאמץ ועייפות ר"א.

• לתוס' - פטור ר"ב.

▪ לרבה - פטור.

▪ לאביי:

• לתירוץ הראשון בתוס' - חייב.

• לתירוץ השני בתוס' - אין הכרח ר"ג.

קל. דיני השוכר חמור לשאת משאות:

• באופן שהחמור התעורר במקצת או שהחמור השתטה - המשכיר לא צריך לתת לשוכר חמור אחר, כיון שבאופן שהשוכר יכוון את החמור, החמור יכול לשאת משאות ר"ד.

• באופן שנכנסו תולעים ברגלו של החמור או באופן שהחמור השתטה - המשכיר לא צריך לתת לשוכר חמור אחר, כיון שהחמור יכול לשאת משאות לאט ובטורח.

• באופן שהחמור נתפס לעבודת המלך:

○ לרבי שמעון בן אלעזר:

▪ 'שלא בדרך הליכתו' - המשכיר צריך להעמיד לשוכר חמור אחר.

▪ 'בדרך הליכתו' - המשכיר לא צריך להעמיד לשוכר חמור אחר ר"ט.

הערות

רט תוס' בתירוץ השני מחדשים שהשוכר בהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה, או השוכר בהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר, נחשב פושע לענין נחש, כיון שלפעמים יש בהר יותר נחשים מהבקעה, ולפעמים יש בבקעה יותר נחשים מבהר.

רי תוס' מוסיפים שלמרות שבדרך כלל באופן שהבהמה מתה כדרכה פטור, מ"מ באופן שידוע שבאותו יום האויר של המקום שהבהמה הלכה היה משונה חייב, כיון שתולים שמתה מחמת שינוי האויר.

ריא רש"י מבאר שבאופן שבאופן ששכר את הבהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה, תולים שהבהמה מתה מחמת מאמץ ועייפות כיון שלא היה הרבה אויר בבקעה אבל אם היה הרבה אויר לא הייתה מתה, וכן באופן ששכר את הבהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר, תולים שמתה מחמת מאמץ ועייפות לעלות להר אבל אם היה מוליכה בבקעה לא הייתה מתה.

ריב תוס' מוסיפים שלמרות שבדרך כלל באופן שהבהמה מתה כדרכה פטור, מ"מ באופן שניכר שניכר שהבהמה מתה מחמת מאמץ ועייפות חייב.

ריג ראה לעיל [הערה קעה והערה קעז] שנחלקו אביי ורבא בשומר שפשע והבהמה יצאה לאגם ומתה כדרכה: לאביי חייב כיון שתולים שמתה מחמת שינוי האויר, ולרבא פטור כיון שלא תולים שמתה מחמת שינוי האויר. והנה התבאר לעיל [הערה רו והערה רז] שנחלקו תירוץ התוס' באופן ששכר את הבהמה להוליכה בהר והוליכה בבקעה או באופן ששכר את הבהמה להוליכה בבקעה והוליכה בהר השוכר האם השוכר נחשב ל'פושע': לתירוץ הראשון נחשב ל'פושע', ולתירוץ השני לא נחשב ל'פושע'. ולפי"ז תוס' בתירוץ הראשון סוברים שלפי אביי באופן שהבהמה מתה כדרכה חייב כיון שפשע ותולים שמתה מחמת שינוי האויר, אמנם תוס' בתירוץ השני סוברים שאביי יכול לסבור שבאופן שהבהמה מתה כדרכה פטור.

תוס' בתירוץ הראשון מוסיפים שרבי ינאי ורבי יוסי ברבי חנינא ורבה סוברים כדעת רבא שלא תולים שהבהמה מתה מחמת אויר.

ריד בדברי הגמ' מבואר שדין זה נאמר רק באופן ששכר חמור לשאת משאות, אבל באופן ששכר חמור לרכוב עליו או להוביל עליו כלי זכוכית, המשכיר צריך לתת לשוכר חמור אחר, משום שיש חשש שהחמור יפול בגשר תחתיו או שהחמור ישליך את האדם לבור.

רטו רש"י מבאר שדרך החיילים שהולכים עם החמור עד שמוצאים חמור אחר ואז נוטלים את החמור שמצאו ומחזירים את החמור הראשון לבעלים שלו, והכוונה 'שלא בדרך הליכתו' שהחיילים הולכים עם החמור בדרך אחרת מהדרך שהשוכר רצה ללכת עם החמור, והכוונה 'בדרך הליכתו' הוא שהחיילים הולכים עם החמור בדרך שהשוכר רצה ללכת עם החמור, ולכן שמואל בדעת רבי שמעון בן אלעזר ש'בדרך הליכתו' המשכיר לא צריך להעמיד לשוכר חמור אחר, כיון שהשוכר יכול לשכור חמור וללכת אחרי החיילים עד שיוצאו חמור אחר ויחזירו לו את החמור. אמנם תוס' חולקים על רש"י וסוברים שלא מוטל על השוכר לשכור חמור אחר, ולכן תוס'

○ לת"ק:

- לרב, ולשמואל בלישנא קמא:
- 'אנגריא שאינה חוזרת' - המשכיר צריך להעמיד לשוכר חמור אחר.
- 'אנגריא חוזרת' - המשכיר לא צריך להעמיד לשוכר חמור אחר ר"ט.
- לשמואל בלישנא בתרא - סובר כדברי רבי שמעון בן אלעזר.

דף עט

קלא. השוכר חמור והחמור מת:

• דיני השכירות:

- באופן ששכר חמור סתם - המשכיר צריך לתת לשוכר חמור אחר.
- באופן ששכר חמור זה:
- באופן שהחמור מת בבית הבעלים - השוכר ימכור את נבילת החמור והבעלים יוסיף לו דמים ויקנה חמור חדש.
- באופן שהחמור מת באמצע הדרך:
- באופן שאפשר לקנות חמור חדש בדמי נבילת החמור - השוכר ימכור את נבילת החמור ויקנה בו חמור אחר.
- באופן שאי אפשר לקנות חמור חדש בדמי נבילת החמור:
- באופן שאפשר לשכור חמור אחר בדמי נבילת החמור - לרב השוכר לא ישכור חמור חדש, לשמואל השוכר ימכור את נבילת החמור וישכור חמור חדש.
- באופן שאי אפשר לשכור חמור אחר בדמי נבילת החמור - השוכר לא ישכור חמור חדש.
- דיני תשלום השכירות (באופן שהמשכיר לא נתן לשוכר חמור חדש והשוכר לא יכול לקנות ולשכור חמור אחר בדמי נבילת החמור):
- באופן שהשוכר יכול לשכור חמור אחר - השוכר צריך לשלם למשכיר חצי מדמי השכירות ולשכור חמור אחר, ואין לו תערומת על המשכיר ר"ז.
- באופן שהשוכר לא יכול לשכור חמור אחר:
- לתירוץ הראשון של תוס' - השוכר לא צריך לשלם למשכיר את דמי השכירות.
- לתירוץ השני של תוס':
- באופן ששכר חמור לשאת סחורה והחמור מת במקום שיכול למכור את הסחורה - השוכר צריך לשלם למשכיר חצי מדמי השכירות, ויש לו תערומת על המשכיר.
- בשאר האופנים - השוכר לא צריך לשלם למשכיר את דמי השכירות.

קלב. השוכר ספינה להוביל סחורה:

• באופן שהספינה טבעה עם הסחורה באמצע הדרך:

- באופן ששכר 'ספינה זו' להוביל 'יין סתם':
- לרש"י - השוכר צריך לשלם חצי מדמי השכירות [ע"פ ריטב"א].

הערות

מבארים שהכוונה 'שלא בדרך הליכתו' הוא שהחייילים היו מוצאים את החמור בין אם היה בבית ובין אם היה בדרך, והכוונה ב'דרך הליכתו' שהחייילים היו מוצאים את החמור בדרך ולא היו מוצאים את החמור בבית, ולכן שמואל בדעת רבי שמעון בן אלעזר סובר ש'בדרך הליכתו' המשכיר לא צריך להעמיד לשוכר חמור אחר, כיון שה'מזל' של השוכר גרם שחייילי המלך נטלו את החמור.

ר"ט תוספות מבארים שהטעם של רב שב'אנגריא חוזרת' המשכיר לא צריך להעמיד לשוכר חמור אחר, משום שהשוכר יוכל לשאת משאות עם החמור לאחר שיחזירו לו את החמור, ולמרות שיהיה לשוכר עיכוב בזמן נשיאת המשאות, מ"מ המשכיר לא צריך להעמיד לו חמור אחר בשביל למנוע עיכוב זה.

ר"ז תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהדין שאין לשוכר תערומת על המשכיר נאמר באופן שהשוכר יכול לשכור חמור אחר באותו מחיר, אבל באופן שהשוכר יכול לשכור חמור אחר במחיר יותר יקר יש לשוכר תערומת על המשכיר, אמנם המשכיר לא צריך לקזז לשוכר את ההפרש של שכירת החמור החדש, משום שהמשכיר היה אנוס שהחמור מת.

- לתוס' - השוכר לא צריך לשלם את דמי השכירות ר"ח.
 - באופן ששכר 'ספינה סתם' להוביל 'יין זה':
 - לרש"י ותוספות בפירוש הראשון - השוכר צריך לשלם חצי מדמי השכירות ועל החצי השני כ'פועל בטל'.
 - לתוס' בפירוש השני:
 - באופן שהשוכר שילם את דמי השכירות - המשכיר לא צריך להחזיר לשוכר.
 - באופן שהשוכר לא שילם את דמי השכירות - השוכר צריך לשלם חצי מדמי השכירות ר"ט.
 - באופן ששכר 'ספינה זו' להוביל 'יין זה':
 - באופן שהשוכר שילם - המשכיר לא צריך להחזיר לשוכר.
 - באופן שהשוכר לא שילם:
 - לרש"י - השוכר צריך לשלם חצי מדמי השכירות.
 - לתוס' - השוכר לא צריך לשלם.
 - באופן ששכר 'ספינה סתם' להוביל 'יין סתם':
 - לרש"י - השוכר צריך לשלם את דמי השכירות שהספינה הובילה וכן חצי מדמי השכירות שהספינה לא הובילה.
 - לתוס' - תוס' מסתפקים האם השוכר צריך לשלם חצי מדמי השכירות או דלמא צריך לשלם רבע מדמי השכירות.
- באופן שהשוכר פירק את המטען באמצע הדרך:
 - באופן שהמשכיר יכול למצוא שוכר אחר - השוכר צריך לשלם חצי מהשכירות ר"ב.
 - באופן שהמשכיר לא יכול למצוא שוכר אחר - השוכר צריך לשלם חצי מדמי השכירות וכן צריך לשלם כ'פועל בטל' על החצי השני של השכירות.
- באופן שהשוכר הוסיף סחורה נוספת באמצע הדרך - לרש"י יש למשכיר תערומת על השוכר, לתוס' אין למשכיר תערומת על השוכר רכא.
- באופן שהשוכר מכר את הספינה באמצע הדרך לאדם אחר ואדם זה ממשיך להסיע את הסחורה בספינה (לתוס' בפירוש הראשון) - יש למשכיר תערומת על השוכר רכב.

קלג. השוכר חמור מהו המשא שיכול לשים על החמור:

- מזזון (השוכר מביא מזון עבורו, והמשכיר מביא מזון עבורו ועבור החמור):
 - באופן שאפשר לקנות מזון בדרך בקלות - השוכר והמשכיר רשאים לשאת עמם מזון עד למקום שאפשר לקנות שם מזון.

הערות

- ריח הגמ' מבארת שבאופן זה השוכר יכול לתבוע מהמשכיר שיביא את הספינה ויכול להוביל בה יין אחר ולכן השוכר לא צריך לשלם, ורש"י מבאר שדברי הגמ' נאמרו על החצי השני של השכירות אבל החצי הראשון של השכירות צריך לשלם, אמנם תוס' סוברים שדברי הגמ' נאמרו בין על החצי הראשון ובין על החצי השני של השכירות. תוס' מוסיפים שבאופן זה השוכר לא נהנה מחצי הדרך מהספינה הולכה ולכן לא צריך לשלם על כך, אבל באופן ששכר חמור והחמור מת באמצע הדרך שהשוכר נהנה מחצי הדרך שהחמור הולך צריך לשלם חצי מהשכירות (וכפי שהתבאר לעיל בסמוך).
- ריט הגמ' מבארת שבאופן זה המשכיר יכול לתבוע מהשוכר שיביא את היין והוא יוביל לו בספינה אחרת, ורש"י ותוס' בפירוש הראשון מבארים שמחמת טענה זו בין באופן שהשוכר שילם ובין באופן שהשוכר לא שילם, השוכר חייב לשלם על החצי שהספינה הולכה שכר מלא, וכן צריך לשלם על החצי שהספינה לא הולכה כ'פועל בטל'. אמנם תוס' סוברים שמחמת טענה זו באופן שהשוכר שילם את דמי השכירות המשכיר לא צריך להחזיר לו את דמי השכירות, אבל באופן שהשוכר לא שילם, השוכר חייב לשלם חצי מדמי השכירות שהספינה הולכה ולא חייב לשלם על חצי מהשכירות שהספינה לא הולכה.
- רכ בדברי הגמ' מבאר שבאופן שעל ידי פריקת הסחורה וטעינת סחורה אחרת הספינה נהיית רעועה חייב השוכר הראשון לשלם למשכיר על כך, ובאופן שהמשכיר לא נזוק מחמת כך, לרש"י אין למשכיר אפילו תערומת על השוכר הראשון, ולתוס' בפירוש השני יש למשכיר תערומת על השוכר, כיון שהמשכיר לא יודע איך להתנהג עם האדם השני לפי דעתו, או משום שיתכן שהאדם השני יוסיף סחורה יותר וממילא הספינה תהיה יותר כבדה ויצטרך לקנות חבלים אלו במקום זה ביוקר, אמנם השוכר הראשון לא צריך לשלם על כך כיון שהמשכיר מרויח יותר מחמת ריבוי הסחורה.
- רכא רש"י מבאר שלמרות שהשוכר התנה שיוכל להוסיף סחורה באמצע הדרך, וכן השוכר צריך לשלם על הוספת הסחורה לפי חשבון, מ"מ יש למשכיר תערומת על השוכר, כיון שהיה סבור שיחזור לביתו מהר, או משום שבאופן שהספינה כבדה צריך חבלים יותר ארוכים ואם היה יודע שיוסיף סחורה היה מביא חבלים אלו, אמנם תוס' סוברים שאין למשכיר תערומת על השוכר כיון שהמשכיר מרויח מכך.
- רכב תוס' מבארים שהסיבה שיש למשכיר תערומת על השוכר כיון שיתכן שהקונה הוא אדם קשה, או משום שהמשכיר צריך להוציא את הכלים של הראשון ולהכניס את הכלים של השני.

- באופן שאפשר לקנות מזון בטורח - המשכיר רשאי לשאת עמו מזון עד למקום שאפשר לקנות מזון, והשוכר רשאי לשאת עמו מזון לכל הדרך^{רכ}.
- באופן שאי אפשר לקנות מזון בדרך - השוכר והמשכיר רשאים לשאת עמם מזון לכל הדרך.
- דברים נוספים - לרש"י השוכר רשאי לשאת עמו בגדים, ולתוס' השוכר רשאי לשאת עמו כסת שיוכל לשים מראשותיו.

קלד. השוכר חמור לרכיבה:

- באופן ששכר את החמור לרכיבת איש - אסור לו להרכיב על החמור אשה, משום שאשה מכבידה על החמור יותר מהאיש. אבל מותר להרכיב על החמור איש שמן.
- באופן ששכר את החמור לרכיבת אשה - מותר להרכיב על החמור איש, משום שאיש פחות על החמור מאשה. וכן מותר להרכיב על החמור אשה שמנה, או אשה מעוברת, או אשה מניקה יחד עם תינוקה, או אשה מעוברת ומניקה יחד עם תינוקה.

דף פ - פא

קלה. השוכר פרה וכלי חרישה ונשברו כלי החרישה:

- הקדמה - יש לדון באדם ששכר פרה וכלי חרישה, והמשכיר נתן לשוכר שני נערים אחד מנהיג את הפרה והשני אוחז בכלי החרישה, ונשברו כלי החרישה, האם השוכר חייב או הנערים חייבים וכדלהלן.
- באופן ששכר לחרוש בבקעה וחרש בהר - השוכר חייב, כיון שבהר מצוים סלעים יותר מבקעה ולכן נחשב שינוי מדעתו של בעל הבית^{רכ}.
- באופן ששכר לחרוש בהר וחרש בבקעה:
 - השוכר - פטור, כיון שלא נחשב ששינה מדעת בעל הבית שהרי שבבקעה לא מצוים סלעים כמו בהר.
 - הנערים:
- באופן שהמקום אינו מוחזק בסלעים - לרב פפא הנער שמנהיג את הפרה חייב, לרב שישא בריה דרב אידי הנער שאוחז בכלי המחרישה חייב, והגמ' פוסקת שהנער שאוחז בכלי המחרישה חייב^{רכ}.
- באופן שהמקום מוחזק בסלעים - הנער שמנהיג את הפרה חייב חצי, והנער שאוחז בכלי החרישה חייב חצי^{רכ}.

קלו. המוכר פרה לחבירו ונמצא בה מום:

- באופן שהמוכר אמר 'פרה זו נגחנית ונשכנית ובעטנית':
 - באופן שבסוף נמצא שהפרה היא נגחנית ואינה נשכנית ובעטנית - המקח בטל^{רכ}.
 - באופן שבסוף נמצא שהפרה היא נגחנית ונשכנית ובעטנית - המקח קיים.

הערות

- רכג הגמ' מבארת שהסיבה שהשוכר רשאי לשאת עמו מזון לכל הדרך, משום שהשוכר אין דרכו לטרוח ולקנות מזון, אבל המשכיר שדרכו לטרוח ולקנות מזון אינו רשאי לשאת עמו מזון לכל הדרך אלא עד למקום שאפשר לקנות מזון.
- רכד תוס' מבארים שבאופן זה הנערים פטורים, כיון שהם קיבלו על עצמם לחרוש בבקעה ולא בהר, וממילא הם קיבלו אחריות על חרישה בבקעה ולא על חרישה בהר.
- רכה רש"י מבאר שהטעם של רב פפא שהנער שמנהיג את הפרה חייב, כיון שפשע ולא כוון את הפרה טוב והפרה סתה מהתלם, והטעם של רב שישא בריה דרב אידי שהנער שאוחז בכלי המחרישה חייב, משום שפשע והעמיק את המחרישה יותר מדאי.
- רכו רש"י מבאר שבאופן שהמקום מוחזק בסלעים יש ספק האם הנער שמנהיג את הפרה פשע או שהנער שאוחז בכלי המחרישה פשע, וממון המוטל בספק חולקים, תוס' מקשים על רש"י שלפי רבנן ססוברים 'המוציא מחבירו עליו הראיה' שני הנערים צריכים להיות פטורים, ולכן תוס' מבארים שבאופן שהמקום מוחזק בסלעים שני הנערים פשעו ולכן שני הנערים מתחלקים בתשלום.
- רכז רש"י מבאר שהסיבה שבאופן זה המקח בטל, משום שהלוקח יכול לטעון שבדק שהפרה אינה נשכנית ובעטנית, וממילא היה סבור שהמוכר שיקר בכל דבריו והפרה גם אינה נגחנית.
- תוס' מוסיפים שרק באופן שהמוכר אמר 'פרה זו נגחנית ונשכנית ובעטנית' המקח בטל, שכיון ששני מומים מדברי המוכר לא היו בפרה, הלוקח לא צריך לחשוש שיש בפרה את המום השלישי, אבל באופן שהמוכר אמר 'פרה זו נגחנית ונשכנית' ונמצא שהפרה נגחנית המקח קיים, משום שבאופן שמום אחד מדברי המוכר לא היה בפרה, הלוקח צריך לחשוש שיש בפרה את המום השני.

- באופן שהמוכר אמר 'פרה זו נגחנית ויש בה מומים נוספים' ונמצא שהפרה היא נגחנית ואין בה מומים נוספים - המקח קיים ר"ח.

קלז. השוכר את החמור ושינה במשאו:

- באופן ששכר חמור להביא חיטים והביא חיטים - שיעור משא החמור בחיטים הוא חמש עשרה סאים, ובאופן שהוסיף על משא החמור חצי סאה חייב ר"ט.
- באופן ששכר חמור להביא חיטים והביא שעורים:
 - באופן ששיעור השעורים היה שש עשרה סאה - חייב.
 - באופן ששיעור השעורים היה חמש עשרה סאים וחצי - לאביי חייב, לרבא פטור ר"ל.
- באופן ששכר חמור להביא חיטים והביא שעורים מתולעים:
 - לרש"י - נחלקו אביי ורבא וכפי שהתבאר לעיל.
 - לתוס' - אביי מודה לרבא ר"ל.

קלח. דיני שומרים:

- שומר חנם - חייב בפשיעה, ופטור בגניבה ואבידה ובאונס.
- שומר שכר - חייב בפשיעה וגניבה ואבידה, ופטור באונס.
- שואל - חייב בפשיעה וגניבה ואבידה ואונס ר"ל.
- שוכר - נחלקו התנאים האם נחשב שומר חנם או שנחשב שומר שכר ר"ל.
- אומן:
 - לפני שגמר לתקן את החפץ:
 - ללישנא קמא - נחשב שומר שכר, משום שיש לו הנאה שיכול לתפוס את החפץ עד שבעל הבית ישלם לו את השכר ר"ל.
 - ללישנא בתרא:
 - לפי הצד ששוכר נחשב שומר חנם - נחשב שומר חנם.
 - לפי הצד ששוכר נחשב שומר שכר - נחשב שומר שכר ר"ל.

הערות

- רח רש"י מבאר שבאופן זה הלוך לא יכול לטעון שבדק שאין בה מומים נוספים ולכן לא חשש שפרה זו נגחנית, משום שהמוכר הזכיר במפורש שהיא נגחנית, וממילא הלוך היה צריך לבדוק מום זה.
- רס בדברי הגמ' מבואר שדין זה שהמוסיף על המשא בשיעור אחד לשלשים חייב, נאמר לא רק בחמור, אלא גם בגמל (שיעור משאו הוא שלשים סאה), ובאדם (שיעור משאו הוא שלשים קב), ובספינה קטנה (שיעור משאה הוא חמש עשרה כור), ובספינה בינונית (שיעור משאה הוא שלשים כור), ובספינה גדולה (שיעור משאה הוא תשעים כור).
- רל רש"י מבאר שהשעורים קלים מהחיטים ולכן שש עשרה סאה שעורים שוקלים כמו חמש עשרה סאה חיטים, ולכן רבא סובר שבאופן ששיעור השעורים היה שש עשרה סאה חייב, ולמרות שמשא זה שוקל כמו משא של חמש עשרה סאה חיטים מ"מ הנפח של השעורים גדול מהנפח של החיטים, ולכן נחשב שהוסיף על משא החמור בשיעור אחד לשלשים וחייב, אמנם אביי סובר שמשא של חמש עשרה סאה שעורים קשה לחמור כמו משא של חמש עשרה סאה חיטים משום שהנפח שלהם שווה, ולכן באופן ששיעור השעורים היה חמש עשרה סאה וחצי והוסיף על משא החמור בשיעור של אחד לשלשים חייב.
- רלא תוס' מבארים שבאופן זה המשקל של השעורים קטן מאוד ביחס למשקל של החיטים, ולכן אביי מודה שרק באופן ששיעור משא השעורים המתולעים היה שש עשרה סאה חייב.
- רלב הגמ' מבארת שהחוב של שואל באונס נאמר רק בתוך זמן השאלה, אבל לאחר שנגמר זמן השאלה נחשב לשומר שכר.
- רלג הגמ' מביאה שבדברי הברייתא מבואר שלפי רבי מאיר שוכר דינו כשומר חנם ולפי רבי יהודה שוכר דינו כשומר שכר, אמנם רבה בר אבוה גורס להיפך שלפי רבי מאיר שוכר דינו כשומר שכר ולפי רבי יהודה שוכר דינו כשומר חנם.
- רש"י מבאר שהטעם של המ"ד ששוכר דינו כשומר חנם, משום שאין לשוכר הנאה מהחפץ כיון שמשלם על השימוש בחפץ. והטעם של המ"ד ששוכר דינו כשומר שכר, משום שהחפץ נמצא בבית השוכר להנאתו (והסיבה ששוכר אינו כשואל, משום ששואל אינו משלם על השימוש בחפץ אבל שוכר משלם על השימוש בחפץ).
- רלד תוס' מבארים שסברא זו שייכת רק באומן שרוב האומנים לא תופסים את החפץ אלא עושים מלאכה בבית בעל הבית, ולכן אומן שעושה את המלאכה בביתו נחשב שמקבל הנאה, אבל שוכר לא נחשב כשומר שכר מחמת שתופס את החפץ תמורת השכר ששילם לבעל הבית, כיון שכל השוכרים תופסים את החפץ תמורת השכר.
- רלה ראה לעיל [הערה רלג] שהטעם של המ"ד ששוכר דינו כשומר חנם כיון שאין לו הנאה מהחפץ אלא משלם על השימוש בחפץ, וכן אומן נחשב כשומר חנם כיון שאין לו הנאה מהחפץ אלא החפץ נמצא ברשותו בשביל לתקנו. והטעם של המ"ד ששוכר כשומר שכר משום שהחפץ נמצא בביתו להנאתו, וכן אומן נחשב כשומר שכר כיון שהחפץ נמצא בביתו להנאתו כדי שיתקן את החפץ ויקבל על כך שכר.

○ לאחר שגמר לתקן את החפץ:

- באופן שאמר לבעלים 'גמרתיו' או שאמר לבעלים 'טול את שלך והבא מעות' - נחשב שומר חנים ר"ל.
- באופן שאמר לבעלים 'הבא מעות וטול את שלך' - נחשב שומר שחר.

● דינים נוספים:

○ 'שמוור לי ואשמוור לך':

- באופן ששניהם שומרים זה לזה באותו יום - נחשב 'בעליו עמו' ר"ל.
- באופן שכל אחד שומר ביום אחר - לא נחשב 'שמירה בבעלים'.

○ 'שמוור לי והשאל לך' או 'השאל לי ואשמוור לך' או 'השאל לי והשאל לך' - השואל אינו חייב באונסים משום ש'אין כל הנאה שלו'.

○ דיני קבלת שמירה:

- באופן שהבעלים אמר 'שמוור לי' והשומר ענה 'הנח לפני' - קיבל על עצמו שמירה.
- באופן שהבעלים אמר 'שמוור לי' והשומר ענה 'הנח לפניך' - לא קיבל על עצמו שמירה.
- באופן שהבעלים אמר 'שמוור לי' והשומר ענה 'הנח' - ספק האם קיבל על עצמו שמירה.

קלט. האם 'בעל חוב קונה משכון' - באופן שהמשכון היה בשעת הלואה לא קונה, באופן שהמשכון היה שלא בשעת הלואה קונה משכון ר"ל.

דף פב

קמ. שומר אבידה - לרבה נחשב שומר חנים, לרב יוסף נחשב שומר שחר ר"ל.

קמא. המלווה על המשכון:

● גדר חיוב המלווה:

○ הלווהו מעות:

▪ בשעת הלוואה:

● מלווה על פה - לרבי אליעזר נחשב כשומר חנים, לרבי עקיבא נחשב כשומר שחר ר"ל.

הערות

רלו תוס' מבארים שבאופן שהאומן אמר 'גמרתיו' לא נחשב שומר שחר אפילו לפי הלישנא קמא, משום שרק בזמן שהאומן משתכר מחמת החפץ נחשב לשומר שחר כיון שתופס את החפץ עד שבעל הבית ישלם, אבל לאחר שגמר להשתכר מהחפץ לא נחשב לשומר שחר.

רלז בדברי הגמ' מבואר שבאופן שנחשב 'בעליו עמו' שומר שחר פטור בגניבה ואבידה, ונחלקו האמוראים [צה א] האם חייב בפשיעה.

רלח תוס' מבארים שלמרות שבאופן שהמשכון היה בשעת הלואה בעל חוב לא קונה משכון קנין גמור, מ"מ קונה קצת, ולכן אפילו במשכון בשעת הלואה השביעית לא משמטת, וכן ישראל שהלווה לנכרי והנכרי הביא לישראל משכון בשעת הלואה, הישראל עובר בבל יראה ובל ימצא.

רלט הגמ' מבארת שהטעם של רב יוסף ששומר אבידה נחשב שומר שחר, כיון שהשומר מקיים מצוה בשמירה, וממילא השומר נפטר מלתת פרוטה לעני מדין 'עוסק במצוה פטור מהמצוה', ונמצא שהשומר מרויח על ידי השמירה פרוטה ונחשב שומר שחר.

רמ הגמ' בביאור הראשון מבארת שהטעם של רבי עקיבא שהמלווה על המשכון נחשב כשומר שחר, משום שסובר כדברי שמואל שהמלווה את חברו אלף זוז על המשכון ואבד המשכון למרות שהמשכון שווה פחות מאלף זוז המלווה הפסיד את החוב, ורש"י מבאר שרבי אליעזר חולק באופן שהמשכון שווה פחות משיעור החוב משום שהמלווה תופס את החוב ל'זכרון דברים', אבל באופן שהמשכון שווה כשיעור החוב והמלווה תופס את החוב בשביל לגבות ממנו רבי אליעזר מודה שנחשב כשומר שחר. אמנם תוס' מבארים שרבי אליעזר חולק בין באופן שהמשכון שווה כשיעור החוב ובין באופן שהמשכון שווה פחות משיעור החוב, משום שרבי אליעזר חולק על עיקר דברי שמואל.

הגמ' בביאור השני תולה את המחלוקת התנאים של רבי אליעזר ורבי עקיבא במחלוקת של רבה ורב יוסף בדין שומר אבידה, משום שלפי רב יוסף ששומר אבידה נחשב לשומר שחר מחמת המצוה גם המלווה על המשכון נחשב לשומר שחר מחמת המצוה, ולפי רבה ששומר אבידה לא נחשב לשומר שחר מחמת המצוה גם המלווה על המשכון לא נחשב לשומר שחר. והגמ' דוחה שרב יוסף מבאר שמחלוקת התנאים נאמרה באופן שהמלווה משתמש במשכון ומנכה את דמי השימוש מהחוב, שלפי רבי אליעזר המלווה מכוון להנאתו ולכן לא נחשב שומר שחר, ולפי רבי עקיבא נחשב שעושה מצוה ולכן נחשב לשומר שחר, אבל באופן שהמלווה לא משתמש במשכון לכו"ע נחשב לשומר שחר מחמת המצוה.

רש"י מבאר שלפי דעת רבה צריך לומר שנחלקו התנאים האם מלווה על המשכון נחשב לשומר שחר מחמת המצוה, ונמצא שדינו של רבה תלוי במחלוקת תנאים, אמנם תוס' מבארים שרבה יבאר את המחלוקת של התנאים כדעת שמואל, ונמצא שהדין של רבה לא תלוי במחלוקת תנאים.

- מלוה בשטר:
 - לרש"י - נחשב כשומר שכר רמא.
 - לתוס' - הדין כמו במלוה על פה.
- שלא בשעת הלואה - לרש"י חייב אפילו באונסים, לתוס' נחשב כשומר שכר רמב.
- הלווה פירות - נחשב כשומר שכר משום שנהנה שהפירות שלו לא הרקיבו.
- דיני ההלואה באופן שהמשכון לא נמצא (בפשיעה או בגניבה ואבידה לפי הצד שנחשב לשומר שכר או באונס לפי הצד שחייב באונס):
 - באופן שהמשכון שווה כשיעור החוב - המלוה הפסיד את ההלוואה.
 - באופן שהמשכון שווה פחות משיעור החוב:
 - באופן שהמלוה פירש שמקבל אחריות על המשכון שבאופן שהמשכון יאבד יפסיד מההלוואה את שווי המשכון - המלוה הפסיד כנגד המשכון.
 - באופן שהמלוה לא פירש:
 - לרש"י - לשמואל המלוה הפסיד את כל ההלוואה, ויש אמוראים שסוברים שהמלוה הפסיד כנגד המשכון.
 - לר"ח - המלוה הפסיד כנגד המשכון.
 - באופן שהמלוה פירש שמקבל עליו אחריות שבאופן שהמשכון יאבד יפסיד את כל החוב:
 - לרש"י - המלוה הפסיד את כל ההלוואה.
 - לר"ח - לשמואל המלוה הפסיד את כל ההלוואה, ויש אמוראים שסוברים שהמלוה הפסיד כנגד המשכון רמג.

קמב. אדם שהעביר חבית ממקום למקום ונתקל והחבית נשברה:

- האם המעביר את החבית חייב לשלם:
 - לרבי מאיר - פטור רמז.
 - לרבי יהודה:
 - באופן שהעביר את החבית בחינם - פטור.
 - באופן שהעביר את החבית בשכר - חייב רמה.
 - לרבי אליעזר:
 - באופן שנתקל במקום מדרון:
 - באופן שהעביר את החבית בחינם - פטור.

⌘ **הערות** ⌘

- רמא רש"י מבאר שהסיבה שבמלוה בשטר נחשב לשומר שכר, משום שבאופן זה ודאי המלוה לא נטל את המשכון לזכרון דברים, שהרי על ידי השטר הלוה לא יכול לכפור, אלא המלוה נטל את המשכון לגבות ממנו את החוב.
- רמב הגמ' מבארת שבמשכון שלא בשעת הלואה 'בעל חוב קונה משכון', ורש"י סובר שחייב אפילו באונסים, ותוס' סוברים שלא חייב באונסים אלא חייב בגניבה ואבידה משום שיש למלוה הנאה שיכול לקדש אשה במשכון.
- רמג תוס' מבארים שהטעם של שאר האמוראים שחולקים על דעת שמואל לפי ר"ח משום שסוברים שנחשב ל'אסמכתא'.
- רמד הגמ' מביאה שנחלקו האמוראים בביאור דעת רבי מאיר: לרב אלעזר רבי מאיר סובר שנתקל אנוס ולכן בין באופן שהעביר את החבית בחינם ובין באופן שהעביר את החבית בשכר פטור, לרבי חייא בר אבא סובר שנתקל פושע, ומעיקר הדין בין באופן שהעביר את החבית בחינם ובין באופן שהעביר את החבית בשכר חייב, אלא שחכמים תיקנו שיהיה פטור כדי שאנשים לא ימנעו מלהעביר חבית ממקום למקום.
- תוס' מוסיפים שיש נפק"מ בין האמוראים באופן שהמעביר את החבית פושע יותר מהנהגה ולכן נתקל: לרב אלעזר חייב כיון שלא נחשב אנוס, ולרבי חייא בר אבא פטור כיון שחכמים פטרו אפילו באופן זה, ורק באופן ששבר את החבית בכוונה חייב.
- הגמ' מוסיפה שלמרות שלפי רב אלעזר דעת התנא של המשנה שלנו בדעת רבי מאיר שנתקל אנוס, מ"מ התנא של המשנה בבבא קמא [כח א] סובר בדעת רבי מאיר שנתקל פושע.
- רמה הגמ' מבארת שרבי יהודה סובר ש'נתקל' נחשב אנוס כעין גניבה, ולכן באופן שהעביר את החבית בחינם פטור וכדין שומר חנם שפטור בגניבה, ובאופן שהעביר את החבית בשכר חייב וכדין שומר שכר שחייב בגניבה.
- תוס' מוסיפים שבאופן שהעביר את החבית בחינם אינו חייב מדין 'אדם המזיק', משום שאדם המזיק פטור באונס שהוא כעין גניבה וחייב באונס שהוא כעין אבידה.

- באופן שהעביר את החבית בשכר - חייב.
- באופן שנתקל במקום שאין בו מדרון - חייב.
- באופן שהמעביר את החבית פטור האם צריך להביא עדים כל כך או שיכול להשבע:
 - באופן שלא מצויים עדים - יכול להביא עדים או להשבע.
 - באופן שמצויים עדים - לאיסי צריך להביא עדים ולא יכול להשבע, לרבי מאיר יכול להביא עדים או להשבע רמז.

הערות

רמז בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהמעביר את החבית יכול להשבע, נוסח השבועה הוא שלא פשע בחבית, אמנם לדעת רבי מאיר אליבא דרבי חייא בר אבא נוסח השבועה שלא שבר את החבית בכוונה (כיון שרבי מאיר אליבא דרבי חייא בר אבא סובר שהמעביר פטור אפילו באופן שפשע, וכפי שהתבאר לעיל הערה רמז).

פרק שביעי

דף פג - פו

קמג. דיני שכירות פועל:

- השוכר פועל והוסיף לו בשכרו - בעל הבית אינו יכול לטעון שהוסיף את השכר על דעת שהפועל יתחיל לעבוד יותר מוקדם משאר הפועלים או יגמור לעבוד יותר מאוחר משאר הפועלים, משום שהפועל יכול לטעון שבעל הבית הוסיף לו שכר על דעת שיעשה עבודה יותר טובה.
- זמן המלאכה של פועל:
 - לרש"י - הפועל יוצא מביתו לשדה בזמן נץ החמה, וחוזר מהשדה לביתו בזמן צאת הכוכבים רמז.
 - לר"ח - הפועל יוצא מביתו לשדה בזמן עלות השחר, וחוזר מהשדה לביתו לפני זמן צאת הכוכבים שיסיק להגיע לביתו בזמן צאת הכוכבים רמח.
- חיוב מזונות:
 - באופן ששכר את הפועל בסתמא - צריך לתת לו מזונות כפי מנהג המקום.
 - באופן שבשעת השכירות סיכם שיתן לו מזונות:
 - לת"ק - צריך לתת לו מזונות כמו הסעודה של אברהם אבינו.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - צריך לתת לו מזונות כפי מנהג המקום.

דף פז - פט

קמז. השוכר פועל וסיכם שיביא לו 'פת קטנית' - צריך להביא לו פת שעשויה מקטנית, ולא אומרים שכיון שאין הדרך לעשות פת מקטנית כוונתו שיביא לו פת רגילה וגם יביא לו קטנית.

קמה. השוכר פועל וסיכם עמו שישלם לו 'כאחד וכשנים מבני העיר' - לת"ק צריך לשלם לפי המחיר הזול של פועלי העיר, לרבי יהושע צריך לשלם לפי המחיר הבינוני של פועלי העיר.

קמו. דיני אכילת פועל ובהמה בזמן עבודתם:

- האם מותר לפועל ולבהמה לאכול:
 - באופן שהפועל והבהמה עובדים בדבר שהוא גידולי קרקע:
 - באופן שהפועל והבהמה עובדים בפירות שהם מחוברים לקרקע:
 - באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות (כגון פועל שמנכס):
 - מדאורייתא - לא רמט.
 - מהלכות מדינה - לרב כן, לשמואל לא [צא].

הערות

רמז רש"י מבאר שזמן המלאכה של פועל הוא מהנץ החמה עד צאת הכוכבים דכת"ב 'תזרח השמש יאספון ואל מעונתם ירבצון יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב', וההליכה מביתו לשדה נחשבת כחלק מהמלאכה כיון שהיא לצורך בעל הבית, ולכן היא נכללת בזמן המלאכה. אבל החזרה מהשדה לביתו לא נחשבת חלק מהמלאכה, כיון שהיא לצורך עצמו, ולכן היא לא נכללת בזמן המלאכה.

רמח תוס' מבארים שרבינו חננאל מודה שמעיקר הדין הפועל יוצא מביתו לשדה בזמן נץ החמה וחוזר מהשדה לביתו בזמן צאת הכוכבים, אמנם הפועלים שינו מנהג זה והתחילו להקדים ולצאת בזמן עלות השחר, כדי שיוכלו לחזור מהשדה לפני זמן צאת הכוכבים.

רמט הגמ' מבארת שהמקור שאין לפועל זכות לאכול פירות באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות, דכת"ב 'ואל כליך לא תתן', ודורשים שהזכות של הפועל לאכול היא רק בשעה שנותנים את הפירות לכליו של בעל הבית, כלומר בזמן גמר מלאכה ולא לפני גמר מלאכה.

הגמ' מוסיפה שפועל שמנכס בצלים קטנים מתוך הבצלים הגדולים אין לו זכות לאכול מהבצלים הקטנים, ולמרות שהפועל נותן את הבצלים הקטנים לתוך כליו של בעל הבית לאכילה, מ"מ עיקר מטרת הניכוש היא עבור הבצלים הגדולים, ודורשים מהפסוק 'דיש' שבאופן זה אין לפועל זכות לאכול.

- באופן שנגמרה המלאכה של הפירות (כגון פועל שקוטף פירות) - כן⁷¹.
- באופן שהפועל והבהמה עובדים בפירות שאינם מחוברים לקרקע:
- באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות להתחייב במעשר ובחלה - כן⁷².
- באופן שנגמרה המלאכה של הפירות להתחייב במעשר ובחלה - לא⁷³.
- באופן שהפועל והבהמה עובדים בדבר שאינו גידולי קרקע (כגון פועל שחולב פרה) - לא⁷⁴.
- באופן שיש לפועל ולבהמה זכות לאכול פירות והבעלים חסם אותם שלא יאכלו - באופן שחסם את הפועל לא חייב מלקות, באופן שחסם את הבהמה חייב מלקות⁷⁵.
- דיני האכילה:
 - אכילה בשדה:
 - אכילה גסה - אסור.
 - אכילה רגילה:
 - אכילת הפירות לבדם - מותר.
 - אכילת הפירות יחד עם דבר אחר⁷⁶:
 - באופן שהפירות ראויים לאכילה לבדם - לרש"י אסור, לתוס' מותר.
 - באופן שהפירות לא ראויים לאכילה לבדם - אסור⁷⁷.

הערות

- 71 הגמ' מבארת שהמקור שיש לפועל זכות לאכול פירות באופן שהפירות מחוברים לקרקע, דכתיב 'כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך', ודורשים מהמילה 'חרמש' שיש לפועל זכות לאכול לא רק בתבואה אלא גם בקטניות שדרכם להקצר על ידי חרמש, ודורשים מהמילה 'קמת' לרבות כל בעלי קומה כלומר שיש לפועל זכות לאכול גם בפירות שאין דרכם להקצר על ידי חרמש.
- הגמ' דנה מהו המקור שיש לבהמה זכות לאכול פירות באופן שהפירות מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת דכתיב 'כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך', ודורשים 'רעך רעך' שלא רק לפועל יש זכות לאכול פירות אלא גם לבהמה יש זכות לאכול פירות, והגמ' בתירוץ השני מבארת דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', והמילה 'שור' מיותרת כיון שלומדים גזירה שווה משבת שהאיסור נאמר לא רק בשור אלא בכל הבעלי חיים, ולכן דורשים היקש בין החוסם לנחם שכמו שלפועל יש זכות לאכול פירות כך לבהמה יש זכות לאכול פירות.
- 72 הגמ' מבארת שהמקור שיש לבהמה זכות לאכול פירות שאינם מחוברים לקרקע דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', והגמ' דנה מהו המקור שיש לפועל זכות לאכול פירות באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת דכתיב 'כי תבא בקמת רעך וקטפת מלילת בידך וחרמש לא תניף על קמת רעך', ודורשים 'קמה קמה' שני פעמים שיש לפועל זכות לאכול לא רק באופן שהפירות מחוברים לקרקע אלא גם באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ השני מבארת דכתיב 'כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשוך שבעך ואל כלך לא תתן', ודורשים שהפסוק מדבר לא רק בפועל שקוטף את הפירות אלא גם בפועל שסוחב את הפירות, ומבואר שיש לפועל זכות לאכול פירות גם באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, והגמ' בתירוץ השלישי מבארת דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', והמילה 'שור' מיותרת כיון שלומדים גזירה שווה משבת שהאיסור נאמר לא רק בשור אלא בכל הבעלי חיים, ולכן דורשים היקש בין החוסם לנחם שכמו שיש לבהמה זכות לאכול פירות באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע, כך יש לפועל זכות לאכול פירות באופן שהפירות אינם מחוברים לקרקע.
- 73 הגמ' מבארת שפועל שעובד בתמרים וגרוגרות לאחר שנגמרה המלאכה להתחייב במעשר אין לו זכות לאכול פירות, ופועל שעובד בחיטים לאחר שנגמרה מלאכתם להתחייב במעשר יש לו זכות לאכול פירות כיון שלא נגמרה המלאכה של החיטים להתחייב בחלה, ופועל שעובד בעיסה לאחר שהתחייבה בחלה אין לו זכות לאכול. ותוס' מבארים שדין זה נאמר בחיטים שעומדים לעשות מהם עיסה וסופם להתחייב בחלה, אבל פועל שעובד בחיטים שלא עומדים לעשות מהם עיסה לאחר שנגמרה מלאכתם להתחייב במעשר, אין לו זכות לאכול פירות.
- הגמ' מוסיפה שדין גמר מלאכה למעשר וחלה נאמר לא רק בארץ ישראל שיש חיוב מעשר וחלה, אלא גם בחו"ל שאין חיוב מעשר וחלה.
- 74 בדברי הגמ' [צ א] מבואר שלמרות שמעיקר הדין מותר לחסום בהמה שעובדת בפירות תלושים לאחר גמר מלאכה, מ"מ מפני מראית העין צריך להניח מלא אגרוף בתוך סל והבהמה תאכל ממנו.
- 75 הגמ' מבארת שהמקור שפועל שעובד בדבר שאינו גידולי קרקע אין לו זכות לאכול, דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', ודורשים שהזכות של פועל לאכול נאמר רק בדבר שדומה ל'דיש' שהוא גידולי קרקע ולא בדבר שאינו גידולי קרקע.
- 76 הגמ' מבארת שלמרות שבאופן שהבעלים חסם את הבהמה חייב מלקות דכתיב 'לא תחסום שור בדישו', מ"מ באופן שהבעלים חסם את הפועל לא חייב מלקות, דכתיב 'כנפשוך', ודורשים שכמו שבאופן שהבעלים חסם את עצמו אינו חייב מלקות, כך באופן שהבעלים חסם את הפועל אינו חייב מלקות.
- 77 הגמ' מבארת שלמרות שאסור לבעל הבית לחסום את הפועל שלא יאכל מהפירות, מ"מ מותר לבעל הבית להשקות את הפועל יין כדי שלא יאכל הרבה ענבים.
- 78 בדברי הגמ' מבואר שהכוונה אכילת פירות יחד עם דבר אחר היא אכילת ענבים יחד עם פת או יחד עם מלח, והגמ' מסתפקת האם הבהוב ענבים באור בשביל למתקן נחשב אכילה יחד עם דבר, או דלמא לא נחשב אכילה יחד עם דבר אחר (והגמ' מוסיפה שספק זה נאמר באופן שאשתו או בני ביתו של הפועל יהבהבו לו את הענבים, אבל לפועל עצמו אסור להבהב משום שיש בכך ביטול מלאכת בעל הבית).
- 79 הגמ' מבארת שלמרות שאסור לפועל לאכול את הפירות יחד עם דבר אחר, מותר לפועל לטבל את פיתו בחומץ, למרות שעל ידי כך יאכל ענבים הרבה, והגמ' מוסיפה שהאיסור של הפועל לאכול את הפירות יחד עם דבר אחר נאמר באופן שהפועל לא ביקש רשות מבעל הבית, אבל באופן שהפועל ביקש רשות מבעל הבית מותר לפועל לאכול את הפירות יחד עם דבר אחר.

- מציצת הפירות - אסור^{רנז}.
- אכילה מחוץ לשדה - אסור.

קמז. דיני טבל:

- טבל שלא נקבע למעשר - מותר לאוכלו אכילת ארעי ואסור לאוכלו אכילת קבע.
- טבל שנקבע למעשר:
 - באופן שנקבע למעשר מדאורייתא - אסור לאוכלו בין אכילת קבע ובין אכילת ארעי, ובאופן שאכלו עובר בלאו וחייב מיתה בידי שמים.
 - באופן שנקבע למעשר מדרבנן - אסור לאוכלו בין אכילת קבע ובין אכילת ארעי, ובאופן שאכלו לא עובר בלאו ולא חייב מיתה בידי שמים.
- דיני קביעות למעשר:
 - פירות שלא נגמרה מלאכתם - לא נקבעו למעשר.
 - פירות שנגמרה מלאכתם:
 - פירות שלא עומדים לעשות מהם 'גורן' (כגון זיתים וענבים שעומדים לאכילה):
 - באופן שלא נכנסו לבית ולחצר - לא נקבעו למעשר.
 - באופן שנכנסו לחצר:
 - באופן שהחצר אינה משתמרת:
 - לרבי ינאי - לא נקבעו למעשר.
 - לרבי יוחנן - מדאורייתא לא נקבעו למעשר, מדרבנן נקבעו למעשר.
 - באופן שהחצר משתמרת:
 - לרבי ינאי - מדאורייתא לא נקבעו למעשר, מדרבנן נקבעו למעשר.
 - לרבי יוחנן - נקבעו למעשר מדאורייתא.
 - באופן שנכנסו לבית:
 - באופן שנכנסו דרך גגות או קרפיות - לא נקבעו למעשר.
 - באופן שנכנסו דרך פתח הבית - נקבעו למעשר מדאורייתא^{רנח}.
- פירות שעומדים לעשות מהם 'גורן' (כגון תבואה או זיתים וענבים שעומדים לעשות מהם שמן ויין):
 - לתירוץ הראשון של הגמ' - דינם כמו פירות שלא עומדים לעשות מהם גורן.

הערות

רנז הגמ' מבארת שכיון שאפשר ללמוד מהפסוק 'כי תבא בקמת רעך' זכות אכילת פועל בכל הפירות (וכפי שהתבאר לעיל הערה רנ), הפסוק 'כי תבא בכרם רעך ואכלת ענבים כנפשוך ואל כליך לא תתן' מיותר, ולכן דורשים את כל הפסוק לדרשות אחרות, 'כי תבא' דורשים גזירה שווה 'ביאה ביאה' לפסוק 'לא תבוא עליו השמש' ודורשים מכך שזכות האכילה היא רק לפועל. 'ואכלת' ולא מציצה. 'ענבים' ולא ענבים יחד עם דבר אחר. 'כנפשוך' שבאופן שהבעלים חסם את הפועל שלא יאכל אינו חייב מלקות (וכפי שהובא לעיל הערה רנד). 'שבעך' ולא אכילה גסה. 'ואל כליך לא תתן' שהזכות של פועל לאכול רק באופן שנגמרה המלאכה של הפירות ונותנים את הפירות לכליו של בעל הבית, ולא באופן שלא נגמרה המלאכה של הפירות (וכפי שהובא לעיל הערה רנט).

הגמ' מוסיפה שלפי המ"ד שגזל עכו"ם אסור, דורשים מהפסוק 'כרם רעך' שהאיסור של הפועל 'ואל כליך לא תתן' נאמר רק באופן שהבעלים הוא ישראל, אבל באופן שהבעלים הוא כותי לא נאמר איסור זה, אבל לפי המ"ד שגזל עכו"ם מותר לא צריך פסוק לכן, אלא דורשים מהפסוק 'כרם רעך' שפועל שעובד בשדה הקדש אסור לו לאכול מהפירות.

רנח הגמ' מבארת שרבי ינאי סובר שטבל נקבע למעשר רק באופן שנכנס לבית דכתיב 'בערתי הקודש מן הבית', והמקור שטבל נקבע למעשר רק באופן שנכנס לבית דרך פתח הבית ולא באופן שנכנס לבית דרך גגות וקרפיות דכתיב 'ואכלו בשערך ושבעו', אמנם רבי יוחנן סובר שטבל נקבע למעשר אפילו באופן שלא ראה את פני הבית אלא נכנס לחצר דכתיב 'ואכלו בשערך ושבעו', והמקור שטבל נקבע למעשר רק באופן שנכנס לחצר המשתמרת ולא באופן שנכנס לחצר שאינה משתמרת, דכתיב 'בערתי הקודש מן הבית' ודורשים חצר דומיא דבית משתמרת.

תוס' מבארים שחייבים ושעורים שנכנסו לבית לפני גמור מלאכה ונגמרה מלאכתן בבית פטורים ממעשר, משום שאין דרך להכניס חייבים ושעורים לבית לפני גמור מלאכה, אבל קישואין ודלועים שנכנסו לבית לפני גמור מלאכתן ונגמרה מלאכתן בבית חייבים במעשר, משום שהדרך להכניס קישואין ודלועין לבית לפני גמור מלאכה.

• לתירוץ השני של הגמ' - נקבעו למעשר מדאורייתא.

קמח. חיוב מעשר בפירות שנמכרו:

- לתירוץ הראשון בתוס':
 - באופן שהפירות נמכרו לפני שנגמרה מלאכתם - חייבים במעשר.
 - באופן שהפירות נמכרו לאחר שנגמרה מלאכתם - מדאורייתא פטורים ממעשר ומדרבנן חייבים.
- לתירוץ השני בתוס':
 - באופן שהפירות נמכרו לפני שנגמרה מלאכתם - מדאורייתא פטורים ממעשר ומדרבנן חייבים.
 - באופן שהפירות נמכרו לאחר שנגמרה מלאכתם - חייבים במעשר.

קמט. חיוב מעשר מהפירות שהפועל אוכל:

- באופן שיש זכות לפועל לאכול פירות:
 - באופן שהפועל אוכל את הפירות ללא מלח - הפירות לא נקבעו למעשר רנט.
 - באופן שהפועל אוכל את הפירות עם מלח:
 - באופן שהפועל לא נטל רשות מבעל הבית - אסור לפועל לאכול את הפירות עם מלח.
 - באופן שהפועל נטל רשות מבעל הבית:
 - באופן שאוכל את הפירות אחד אחד - הפירות לא נקבעו למעשר.
 - באופן שאוכל שני פירות יחד - הפירות נקבעו למעשר רס.
- באופן שאין זכות לפועל לאכול פירות:
 - באופן שהפועל לא קצץ עם בעל הבית שיאכל פירות - אסור לפועל לאכול.
 - באופן שהפועל קצץ עם בעל הבית שיאכל פירות:
 - באופן שאוכל את הפירות אחד אחד - הפירות לא נקבעו למעשר.
 - באופן שאוכל שני פירות יחד - הפירות נקבעו למעשר רסא.

דף צ

קנ. דיני חסימת בהמה שעובדת בפירות של תרומה או מעשר:

- מעיקר הדין:
 - באופן שעובדת בתרומה - מותר לחסום רסב.
 - באופן שעובדת במעשר ראשון - אסור לחסום כיון שמעשר ראשון מותר לזרים.

הערות

רנט בדברי הגמ' מבואר שהפירות שהפועל אוכל נחשבים כמו פירות שנמכרו, שמדאורייתא פטורים ממעשר ומדרבנן חייבים במעשר, אמנם מותר לפועל לאכול אכילת ארעי ללא מעשר, משום שהפירות לא נקבעו למעשר, ולמרות שמקח קובע למעשר, מ"מ פירות שהפועל זוכה מחמת עצמו לא נחשב כמקח ולא קובע למעשר.

בדברי התוס' מבואר שלפי התירוץ השני שפירות שנמכרו לפני גמר מלאכה פטורים ממעשר, א"ש שהפירות שהפועל אוכל מדאורייתא פטורים ממעשר, אבל לפי התירוץ הראשון צריך לומר שהפועל זוכה בפירות רק לאחר שתולש את הפירות ואוכל אותם, ולכן נחשב שהפירות נמכרו לאחר גמר מלאכה ומדאורייתא הפירות פטורים ממעשר.

רס הגמ' מבארת שהדין שאכילת הפירות עם מלח קובעת למעשר נאמר רק באופן שאוכל שני פירות יחד ויש בכך 'גורן', אבל באופן שאוכל את הפירות אחד אחד ואין בכך 'גורן' הפירות לא נקבעים למעשר. והגמ' מוסיפה שיש אסמכתא לכך ששני פירות נחשבים גורן, דכתיב 'כי קבצם כעמיר גורנה', ודורשים שקיבוץ של שנים נחשב גורן.

רסא הגמ' מבארת שהדין ש'מקח' קובע למעשר נאמר רק באופן שאוכל שני פירות יחד ויש בכך 'גורן', אבל באופן שאוכל את הפירות אחד אחד ואין בכך 'גורן' הפירות לא נקבעים למעשר.

רסב רש"י מבאר שמדובר באופן שהפרה שייכת לישראל ולכן אסור לבעלים להאכילה תרומה, אמנם תוס' מבארים שאפילו באופן שהפרה שייכת לכהן אסור להאכילה תרומה של חטים שהוא מאכל אדם, אלא מותר להאכילה כרשינים שהם מאכל בהמה.

- באופן שעומדת בתרומת מעשר - מותר לחסום.
 - באופן שעובדת במעשר שני:
 - לרבי מאיר ש'מעשר ממון גבוה' - מותר לחסום רס"ג.
 - לרבי יהודה ש'מעשר ממון הדיוט':
 - באופן שהבהמה עובדת בתוך ירושלים - אסור לחסום.
 - באופן שהבהמה עובדת מחוץ לירושלים - מותר לחסום רס"ד.
 - באופן שעובדת בגידולי תרומה - אסור לחסום משום שהגידולים מותרים מדאורייתא ואסורים מדרבנן.
 - באופן שעובדת בגידולי מעשר - אסור לחסום משום שהגידולים מותרים.
 - באופן שעובדת במעשר של דמאי או בתרומת מעשר של דמאי - אסור לחסום משום שמדאורייתא הפירות מותרים באכילה כיון שהם בחזקת מעושרים ולא חל עליהם שם מעשר ותרומת מעשר.
 - מפני מראית העין (באופן שמוותר לחסום מעיקר הדין) - צריך להניח מלא אגרוף בתוך סל והבהמה תאכל ממנו רס"ה.
- קנא.** דיני חסימת בהמה שעובדת באופן שהפירות לא טובים לה - מותר לחסום.
- קנב.** דיני חסימת בהמה ששייכת לנכרי - אסור לחסום. אפילו באופן שהתבואה של הנכרי [טור חו"מ שלח].
- קנג.** דיני גוי שחוסם בהמה שייכת לישראל - הבעלים של הבהמה אינו עובר באיסור חסימה.
- קנד.** דיני אמירה לנכרי:
- באיזה איסורים יש איסור של אמירה לנכרי:
 - באיסור שבת או באיסור יום טוב - אסור.
 - בשאר איסורי תורה - הגמ' מסתפקת.
 - דיני איסור אמירה לנכרי בחסימה (לפי הצד שיש איסור אמירה לנכרי בשאר איסורי תורה):
 - באופן שהפרה של הישראל והתבואה של הישראל - אסור.
 - באופן שהפרה של הישראל והתבואה של הגוי - לרש"י ותוס' בתירוץ השני אסור, לתוס' בתירוץ הראשון מותר רס"ו.
- קנה.** גוי שסרס בהמה של ישראל - רבנן קנסו את הבעלים שימכור את הבהמה לאדם אחר משום שהערים רס"ז.
- קנו.** אופנים שונים של חסימת בהמה שלא תאכל:
- באופן שחסם את הבהמה בגופה - אסור שהבהמה תעבוד כך רס"ח.
 - באופן שחסם את הבהמה על ידי קוץ או על ידי אריה שהבהמה לא אוכלת מחמת שמפחדת ממנו:
 - באופן שהניח לבהמה את הקוץ בידי או שהרביץ את הארי בידי - אסור שהבהמה תעבוד כך.

» הערות »

- רסג רש"י ותוספות שהטעם שמוותר לחסום משום דכתיב 'דישו', ודורשים שאיסור חסימה נאמר רק באופן שהפירות הם ממנו של הבעלים, ולא במעשר שני שהוא ממון גבוה.
- רסד רש"י מבאר שהטעם שמוותר לחסום, כיון שאסור לבעלים להאכיל את הבהמה מעשר שני מחוץ לירושלים דכתיב 'לא תוכל לאכול בשעריך', אמנם תוס' מבארים שהטעם שמוותר לחסום משום שמעשר שני מחוץ לירושלים לא נחשב 'דישו'.
- רסה רגמ' מבארת שלפי ת"ק צריך להניח בתוך הסל מהמין שהבהמה דשה, אמנם לפי רבי שמעון בן יוחאי יכול להניח בתוך הסל גם כרשינים שהם יותר טובים לבהמה, למרות שהם לא מאותו המין שהבהמה דשה.
- רסו תוס' בתירוץ הראשון מוכיחים שאין איסור אמירה לנכרי באופן שהישראל לא נהנה מכך, שהרי מותר לישראל לומר לנכרי שיאכל נבילה, ותוס' בתירוץ השני דוחים ראייה זו, משום שגם לישראל עצמו מותר להאכיל את הנכרי נבילה, אבל לישראל אסור לחסום את הפרה.
- רסז רגמ' מבארת שבאופן שהבעלים מכר את הבהמה לבנו גדול נחשב שמכר את הבהמה לאדם אחר, אבל באופן שהבעלים מכר את הבהמה לבנו הקטן לא נחשב שמכר את הבהמה לאדם אחר.
- רסח רגמ' מבארת שכוונת הפסוק 'לא תחסום שור בדישו' היא לא לחרוש עם הבהמה בעודה חסום, ולכן האיסור נאמר בין באופן שהאדם חסם את הבהמה ולאחר מכן דש בה, ובין באופן שהבהמה נחסמה מאליה ולאחר מכן דש בה. ובאופן שאדם אחד חסם את הפרה והשני דש בה, הראשון לא לוקה והשני לוקה.

○ באופן שהקוץ נכנס לבהמה מאליה והארי בא מאליו - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.

● באופן שחסם את הבהמה על ידי שהניח את בנה ליד הפתח והבהמה לא אוכלת מחמת כך:

○ באופן שהביא את בנה בידיו:

■ לגירסא אחת - אסור שהבהמה תעבוד כך.

■ לגירסה שניה - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.

○ באופן שבנה הגיע מאליו - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.

● באופן שחסם את הבהמה על ידי שהייתה צמאה ולא מתן לה לשותות ומחמת כך הבהמה לא אוכלת - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך.

● באופן שהניח על הפירות חתיכת עור והבהמה אינה רואה את הפירות - הגמ' מסתפקת האם מותר שהבהמה תעבוד כך, או דלמא אסור שהבהמה תעבוד כך רס"ט.

● באופן שנתן לפרה לפני שעובדת לאכול הרבה אוכל ומחמת כך אינה אוכלת בזמן שעובדת - מותר שהבהמה תעבוד כך רע"ג.

קנז. איסור חרישה בשור וחמור - המנהיג שור וחמור שהם קשורים יחד לוקה דכתיב 'לא תחרוש בשור ובחמור יחדו' רע"א.

קנת. דיני לאו שאין בו מעשה:

● האם לוקים על לאו שאין בו מעשה - לרבי יהודה לוקים, ויש תנאים שסוברים שלא לוקים.

● העושה איסור על ידי דיבור האם נחשב מעשה:

○ באופן שעל ידי הדיבור נעשה מעשה (כגון החוסם פרה על ידי דיבור או המנהיג כלאים על ידי דיבור או העושה תמורה על ידי דיבור) - לרבי יוחנן נחשב לאו שיש בו מעשה, לריש לקיש נחשב לאו שאין בו מעשה.

○ באופן שעל ידי הדיבור לא נעשה מעשה (כגון מקלל את חבירו בשם) - נחשב לאו שאין בו מעשה.

דף צא

קנט. דיני אדם שהתחייב ממון ומלקות:

● באופן שהתחייב את חיוב הממון והמלקות יחד:

○ לרבי מאיר - לוקה ומשלם.

○ לרבנן - לוקה ואינו משלם, אמנם לצאת ידי שמים צריך לשלם רע"ב.

● באופן שהתחייב בחיוב הממון ולאחריו התחייב בחיוב המלקות - לוקה ומשלם רע"ג.

קס. דיני בשר בחלב - אסור לאפות פת בשרית או פתח חלבית מפני החשש שיטעה ויאכל את הפת עם המין השני.

הערות

רסט הגמ' בלישנא קמא מוסיפה שספק זה נאמר באופן שהבהמה אינה יכולה לאכול כלל מן הפירות, אבל באופן שכיסה את הפירות על ידי עמיר והבהמה יכולה לאכול קצת מן הפירות, פשוט שמותר שהבהמה תעבוד כך.

רע בדברי הברייתא מבואר שכמו שמותר לבעל התבואה לתת לפרה לפני העבודה הרבה אוכל זול כדי שלא תאכל בזמן שעובדת, כך מותר לבעל הבהמה לא לתת לבהמה לאכול לפני שעובדת כדי שתהיה רעבה מאוד בשעת העבודה ותאכל הרבה.

רעא הגמ' מבארת שבאופן שאדם אחד קשר את השור והחמור והאדם השני הנהיג את השור והחמור, הראשון אינו לוקה והשני לוקה משום שהאיסור הוא על המנהיג.

רעב הגמ' מבארת שהמקור שיש חיוב לצאת ידי שמים הוא מדין אתנן, שהרי סתם אתנן נאמר בעריות ומבואר שאדם שבא על אמו ונתן לו טלה באתננה הטלה פסול לקרבן, ומבואר שלמרות שבית דין לא מחייבים את האדם לתת את הטלה כיון שיש לו פטור של קים ליה בדרבה מיניה, מ"מ יש לו חיוב לתת את הטלה בשביל לצאת ידי שמים, ולכן באופן שנתן את הטלה יש עליו דין אתנן ונפסל לקרבן.

רעג הגמ' מביאה שבדברי הברייתא מבואר שאדם ששכר פרה מחבירו וחסם אותה ודש בה לוקה ומשלם לבעלים שיעור ארבעה קבין לפרה ושלשה קבין לחמור, ונחלקו האמוראים בביאור דברי הברייתא: לאביי דברי הברייתא נאמרו לפי רבי מאיר שלוקה ומשלם, לרבא דברי הברייתא נאמרו לפי רבנן שאינו לוקה ומשלם משום שכוונת הברייתא שלצאת ידי שמים צריך לשלם, ולרב פפא דברי הברייתא נאמרו לפי רבנן משום שהתחייב בחיוב המזונות משעת משיכת הפרה והתחייב בחיוב המלקות בשעת חסימה.

קסא. דיני הרבעת בהמה:

- מין במינו - מותר להכניס כמכחול בשפופרת רע"ד.
- מין בשאינו מינו:
 - באופן שהכניס כמכחול בשפופרת - חייב.
 - באופן שהכניס לדיר אחד - מותר, אמנם רב פפא בר אבא כדי שלא יבואו לזלזל באיסור כלאים, וכן רב אשי החמיר על עבדי ריש גלותא משום שהיו פרוצים רעה.

קסב. דיני אכילת פועל ובהמה בזמן עבודתם:

- האם יש זכות לפועל ולבהמה לאכול פירות:
 - לת"ק - בין באופן שעובד בידיו ובין באופן שעובד ברגליו ובין באופן שעובד בידיו וברגליו יש לו זכות לאכול פירות.
 - לרבי יוסי ברבי יהודה:
 - באופן שהפועל והבהמה עובדים בידיהם וברגליהם - יש לו זכות לאכול פירות.
 - באופן שהפועל עובד בידיו ולא ברגליו או ברגליו ולא בידיו - אין לו זכות לאכול פירות רע"ד.
 - באופן שדש על ידי אווזים ותרנגולים:
 - באופן שהאווזים והתרנגולים דשים על ידי רגליהם ולא על ידי כנפיהם - הגמ' מסתפקת האם יש להם זכות לאכול פירות, או דלמא אין להם זכות לאכול פירות.
 - באופן שהאווזים והתרנגולים דשים על ידי רגליהם וכנפיהם:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - יש להם זכות לאכול פירות.
 - לתירוץ השני בתוס' - הגמ' מסתפקת האם יש להם זכות לאכול פירות, או דלמא אין להם זכות לאכול פירות.
 - דיני הפירות שיש לפועל ולבהמה זכות לאכול:
 - אכילה מאותו מין שבו עובדים:
 - באופן שהפירות מחוברים:
 - אכילה מהעץ שעובדים בו - כן.
 - אכילה מעץ אחר שלא עובדים בו:
 - באופן שהפועל צריך להתבטל ממלאכתו בשביל ללכת להביא פירות מעץ אחר - לא.
 - באופן שהפועל לא צריך להתבטל ממלאכתו בשביל ללכת להביא פירות מעץ אחר - הגמ' מסתפקת רע"ד.
 - באופן שהפירות תלושים - מותר לפועל לאכול מכל הפירות משום שכולם נחשבים כמו עץ אחד.
 - אכילה ממין אחר שבו אינו עובדים - לא רע"ח.

הערות

- רעד רש"י מבאר שמדובר באדם שעושה זאת בשביל עבודתו ולכן אין בכך איסור של הרהור עבירה משום שטרוד בעבודתו, אבל באופן שאינו עושה זאת בשביל עבודתו אסור להסתכל בשני בהמות שנוקקים זה לזה משום חשש הרהור עבירה.
- רעה בדברי הגמ' מבואר שרב אשי החמיר על עבדי ריש גלותא בין באופן שהכניס לדיר אחד מין ואינו מינו, ובין באופן שהכניס מין ומינו ואינו מינו.
- רעו הגמ' מבארת שרבי יוסי בר יהודה סובר שלומדים היקש בין פועל לבהמה, כמו שבהמה עובדת בידיה וברגליה ויש לה זכות לאכול פירות, כך פועל שעובד בידיו וברגליו יש לו זכות לאכול פירות, אבל באופן שעובד בידיו ולא ברגליו או ברגליו ולא בידיו אין לו זכות לאכול פירות, אמנם ת"ק סובר שלא דורשים כך, כיון שמשמעות הפסוק 'כי תבא בכרם רעך' שכל פועל יש לו זכות לאכול פירות.
- רעז בדברי הגמ' מבואר שבאופן שיש שני עצים שמדולים זה על גב זה, והפועל עוסק בקטיפת פירות של עץ אחד, ובשביל לקטוף את הפירות הוא צריך להגביה את העץ השני, מותר לפועל לאכול משני העצים משום שנחשב שעובד בשני העצים.
- בדברי המשנה מבואר שלמרות שהפועל לא יכול לאכול מעץ אחר שלא עובד בו, מ"מ באופן שהפועל עובד בעץ שיש בו פירות לא טובים, הפועל יכול לא לאכול מהפירות, ולחכות עד שיעבוד בעץ אחר שיש בו פירות טובים ויאכל שם.
- רעח בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהפועל עובד בענבים לא יכול לאכול בתאנים, ואפילו באופן שהתאנה מודלית על גבי הגפן, ובשביל לקצור את הענבים הוא צריך להגביה את העץ של התאנים, מ"מ לא יכול לאכול מהתאנים, משום שהפועל נותן לכליו של בעל הבית רק מהענבים ולא מהתאנים.

- באיזה זמן מותר לפועל לאכול:
 - בזמן העבודה - מותר לאכול.
 - בזמן שהולך מעץ אחד לעץ אחר - מעיקר הדין אסור לאכול, אמנם רבנן תיקנו שיהיה מותר לאכול רעט.

דף צב - צג

קסג. דיני אכילת פועל בזמן עבודתו:

- האם יש לפועל זכות לאכול פירות שהם שווים יותר מכדי שכרו:
 - לת"ק ולחכמים - כן^פ.
 - לרבי אלעזר חסמא - לא^{פא}.
- האם יש לפועל זכות לאכול פירות לפני שקטף פירות עבור בעל הבית - כן.

קסד. חיוב מעשרות בפועל שאמר לבעל הבית 'על מנת שיאכל בני בשכרי' - הפירות נקבעו למעשר רפב.

קסה. דין פועל שאמר שיתנו את הפירות לאדם אחר:

- גדר הזכות של פועל באכילת פירות:
 - לתנא של הברייתא - 'משלו' (תוספת שר).
 - לתנא של המשנה:
 - לרבי יוחנן - 'משל שמים' (מתנה כמו מתנות עניים).
 - לרב - אין הכרח.
- דין פועל שאמר שיתנו את הפירות לאדם אחר:
 - לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משלו':
 - באופן שהפועל הוא נזיר ונשכר לעבוד בכרם - אין שומעים לו, משום שרבנן קנסו את הנזיר שנשכר לעבוד בכרם כיון ש'סחור סחור אמרינן לנזירא לכרמא לא תקרב'.
 - בשאר האופנים - שומעים לו.

הערות

בדברי הגמ' מבואר שפועלים שדורכים בגת, באופן שלא הלכו שתי וערב מותר להם לאכול ענבים ולא לשתות יין, משום שנחשב שעובדים בענבים ולא עובדים ביין, ולאחר שהלכו שתי וערב מותר להם לאכול ענבים ולשתות יין, משום שנחשב שעובדים גם בענבים וגם ביין.

טט הגמ' דנה האם פועל שהולך מעץ אחד לעץ אחד נחשב כעושה מעשה או שלא נחשב כעושה מעשה, והגמ' מבארת שלפי הצד שפועל שעוסק בעץ אחד אסור לו לאכול מעץ אחר, מעיקר הדין אסור לפועל לאכול בזמן שהולך מעץ אחד לעץ אחר, משום שגם אם נחשב שהפועל עושה מעשה בעץ שאליו הוא הולך, מ"מ אסור לו לאכול מהעץ שממנו סיים לעבוד, אבל לפי הצד שפועל שעוסק בעץ אחד מותר לו לאכול בעץ אחר, צריך לומר שמהלך לא נחשב כעושה מעשה, ולכן מעיקר הדין אסור לפועל לאכול.

פ חכמים מוסיפים שלמרות שמעיקר הדין יש לפועל זכות לאכול פירות יותר מכדי שכרו, מ"מ מלמדים את הפועל שלא יאכל יותר פירות יותר מכדי שכרו, משום שאם יעשה כך ימנעו אנשים מלשכור אותו כפועל, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת שת"ק חולק על דברי חכמים וסובר שלא מלמדים את הפועל כך, אמנם הגמ' בתירוץ השני מבארת שת"ק וחכמים נחלקו בפועל שנשכר לבצור אשכול אחד האם יש לפועל זכות לאכול את כל האשכול ולא להשאיר לבעל הבית כלום, שת"ק סובר שיש לפועל זכות לאכול, וחכמים סוברים שאין לפועל זכות לאכול (והגמ' מביאה שרב אסי פסק שיש לפועל זכות לאכול פירות), והגמ' בתירוץ השלישי מבארת שת"ק וחכמים נחלקו באדם שבעל הבית לא שכר אותו לבצור אלא האדם החליט על דעת עצמו להיות פועל ולקטוף, שלפי ת"ק אין לו זכות לאכול פירות, ולפי חכמים יש לו זכות לאכול פירות (והגמ' מביאה שאיסי בן יהודה פסק שיש לו זכות לאכול פירות, ורב תמה על דבריו 'לא שבקת חיי לכל בריה', כיון משום שבעל הבית מעדיף שרק הפועל יאכל ולא שכל אדם שירצה יוכל להשתכר ולאכול).

פא הגמ' מבארת שהמקור של רבי אלעזר חסמא שאין לפועל זכות לאכול פירות שהם שווים יותר מכדי שכרו, דכתיב 'כנפשו' ודורשים שיש לפועל זכות לאכול פירות כשווי עבודתו, והסיבה שהשכירות נקראת 'נפשו' משום שלפעמים האדם מוסר את נפשו ומסתכן בשביל להשתכר.

פב הגמ' מבארת שלפי הצד שאין לבעל זכות לתת את הפירות שלו לאדם אחר, באופן שהפועל אמר לבעל הבית 'על מנת שיאכל בני בשכרי' מעיקר הדין הפירות נקבעו למעשר, משום שנחשב 'מקח', ולפי הצד שהפועל שיש לפועל זכות לתת את הפירות שלו לאדם אחר, באופן שהפועל אמר לבעל הבית 'על מנת שיאכל בני בשכרי' מעיקר הדין הפירות לא נקבעו למעשר, אמנם כיון ש'מחזי כמקח' הפירות נקבעו למעשר.

רש"י מבאר שביאור התנאי 'על מנת שיאכל בני בשכרי' הוא שיהיה מותר לאב ולבן לאכול, אמנם תוס' סוברים שבאופן זה פשוט שנחשב 'מקח', ולכן תוס' מבארים שהכוונה 'על מנת שיאכל בני בשכרי' שיהיה מותר לבן לאכול והיה אסור לאב לאכול.

○ לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' - אין שומעים לורפג.

קסו. האם האדון יכול לומר לעבד 'עשה עמי ואיני זנך' - לרב לא יכול, לרבי יוחנן יכול [גיטין יב א].

קסז. דיני פועל שסיכם שלא יהיה לו זכות לאכול מהפירות ויקבל תמורת כך כסף:

- באופן שהאדם סיכם כך עבור עצמו - יכול.
- באופן שאדם סיכם כך עבור אשתו או בנו או בתו או עבדו או שפחתו הגדולים - יכול רפד.
- באופן שאדם סיכם כך עבור בנו או בתו הקטנים:
 - לרש"י - לא יכול משום שהתורה לא זיכתה לאב את הצער של בנו ובתו הקטנים.
 - לתוס' [ע"פ מהרש"א]:
 - לרב - לא יכול משום שהתורה לא זיכתה לאב את הצער של בנו ובתו הקטנים.
 - לרבי יוחנן:
- לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משלו':
 - באופן שהאב זן את בנו ובתו - יכול.
 - באופן שהאב לא זן את בנו ובתו - לא יכול לעשות כך.
- לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' - לא יכול.

• באופן שאדם סיכם כך עבור עבדו או שפחתו הקטנים:

○ לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משלו':

- באופן שהאדון זן את העבד - יכול.
- באופן שהאדון לא זן את העבד:
- לפי הצד שהאדון יכול לומר לעבד 'עשה עמי ואיני זנך' - יכול.
- לפי הצד שהאדון לא יכול לומר לעבד 'עשה עמי ואיני זנך' - לא יכול.
- לפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' - לא יכול.
- באופן שאדם סיכם כך עבור בהמתו - לא יכול רפה.

קסח. דיני פועל שעובד בפירות שאסורים באכילה (כגון נטע רבעי):

- באופן שהפועל ידע בשעת השכירות שהפירות אסורים באכילה - הפועל אינו רשאי לאכול, ובעל הבית לא צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול.
- באופן שהפועל לא ידע בשעת השכירות שהפירות אסורים באכילה - בעל הבית צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול רפו.

הערות

רפג רש"י מבאר שלפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' הפועל לא זוכה בפירות עד שיגיעו לידי, ולכן לפני שהפירות הגיעו לידי הפועל לא יכול לומר שיתנו את הפירות לאדם אחר, אבל לאחר שהפירות הגיעו לידי יכול לומר שיתנו את הפירות לאדם אחר [ע"פ הגהות הגר"א], אמנם תוס' מבארים שלפי הצד שגדר הזכות של פועל באכילת פירות הוא 'משל שמים' הפועל לא זוכה בפירות עד השעה שאוכל את הפירות, ולכן הפועל לא יכול לומר שיתנו את הפירות לאדם אחר בין באופן שהפירות הגיעו לידי ובין באופן שהפירות לא הגיעו לידי.

רפד בדברי המשנה מובאר שהטעם שהאדם יכול לסכם עבור אשתו או בנו או בתו או עבדו או שפחתו הגדולים, משום שהם גדולים ויכולים למחול.

רפה רש"י מבאר שהסיבה שהאדון לא יכול לסכם עבור בהמתו, משום שהתורה אסרה לחסום בהמה אפילו באופן שהבהמה שלו.

רפו הגמ' מבארת שלפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משלו', מובן שבעל הבית צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול, ובאופן שבעל הבית לא עשה כך נחשב כמקח טעות, אבל לפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משל שמים', מעיקר הדין בעל הבית לא צריך לפדות את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול, אמנם מדרבנן צריך לעשות כך משום ש'מחזי כמקח טעות'.

בדברי המשנה מובאר שדין זה נאמר גם באופן שהפועל היה סבור שהפירות לא נגמרה מלאכתם ובסוף התברר שהפירות נגמרה מלאכתם, שלמרות שאין לפועל זכות לאכול פירות נגמרה מלאכתם, מ"מ כיון שהיה סבור שהפירות לא נגמרה מלאכתם יש לפועל זכות לאכול מהפירות, ובעל הבית צריך לעשר את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול מהם, והגמ' מבארת שלפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משלו', מובן שבעל הבית צריך לעשר את הפירות כדי שהפועל יוכל

קסט. זכות אכילת בפירות בפועל ששומר על פירות:

- לרב - שומר נחשב כעושה מעשה ולכן יש לו זכות לאכול פירות כמו שאר הפועלים.
- לשמואל:
 - מדאורייתא - שומר לא נחשב שעושה מעשה ולכן אין לו זכות לאכול פירות.
 - מהלכות מדינה - יש לשומר זכות לאכול פירות כמו שאר הפועלים.

קע. דיני שומרים:

- חיוב השמירה של שומר חנים ושומר שכר:
 - שומר חנים - צריך לשמור כדרך האנשים.
 - שומר שכר:
 - שומר חפץ - לרבה צריך לשמור שמירה כדרך האנשים, לרב חסדא ורבה בר רב הונא צריך לשמור שמירה מעולה.
 - שומר העיר - צריך לשמור שמירה מעולה.
- דין רועה באופן שהבהמה נטרפה:
 - האם הרועה יכול להציל לבדו:
 - באופן שהגיע זאב אחד וטרף את הבהמה:
 - בשעת משלחת זאבים - לת"ק יכול להציל, לרבי יהודה לא יכול להציל.
 - שלא בשעת משלחת זאבים - יכול להציל.
 - באופן שהגיעו שני זאבים וטרפו את הבהמה - לא יכול להציל.
 - באופן שהגיעו שני כלבים וטרפו את הבהמה:
 - באופן שהגיעו מצד אחד - יכול להציל.
 - באופן שהגיעו משני צדדים - לת"ק יכול להציל, לידוע הבבלי לא יכול להציל.
 - באופן שהגיע ארי או דוב או נמר או ברדלס או נחש וטרף את הבהמה - לא יכול להציל.
 - האם הרועה צריך להציל על ידי רועים נוספים ומקלות:
 - באופן שיכול להציל על ידי רועים נוספים ומקלות בחינם - צריך להציל.
 - באופן שיכול להציל על ידי רועים נוספים ומקלות בשכר:
 - שומר חנים - לא צריך להציל.
 - שומר שכר - צריך להציל^{רפז}.
 - האם הרועה צריך לשלם על הבהמה:
 - באופן שהרועה לא נכנס לעיר:
 - באופן שהיה יכול להציל (לבד או שהיה צריך להציל על ידי רועים נוספים ומקלות) - חייב לשלם.
 - באופן שלא היה יכול להציל - פטור^{רפח}.

הערות

לאכול, ובאופן שבעל הבית לא עשה כך נחשב כמקח טעות, אבל לפי הצד שהזכות של הפועל לאכול פירות הוא 'משל שמים', מעיקר הדין בעל הבית לא צריך לעשר את הפירות כדי שהפועל יוכל לאכול, אמנם מדרבנן צריך לעשות כך משום ש'מחזי כמקח טעות'.

^{רפז} הגמ' מבארת שבאופן שהשומר הציל על ידי רועים נוספים ומקלות בשכר חוזר ונוטל את השכר מבעל הבית, והגמ' מבארת שהשומר צריך להציל על ידי רועים נוספים ומקלות בשכר עד שווי הבהמות ולא יותר מכך, משום שבעל הבית מעדיף בהמות אלו ולא בהמות אחרות, כדי שלא יצטרך לטרוח ולקנות בהמות אחרות, וכן משום שבהמות אלו רגילות בביתו ואם יקנה בהמות אחרות יצטרך להרגילם להיות בביתו.

^{רפח} הגמ' מבארת שהדין שבאופן שהרועה לא היה יכול להציל פטור, נאמר באופן שהרועה לא הולך את הבהמה למקום חיות, אבל באופן שהרועה הולך את הבהמה למקום חיות חייב.

- באופן שהרועה נכנס לעיר:
 - באופן שנכנס בזמן שדרך הרועים להכנס:
 - באופן שצריך לשמור כדרך האנשים - פטור.
 - באופן שצריך לשמור שמירה מעולה:
 - באופן שהיה יכול להציל - חייב.
 - באופן שלא היה יכול להציל - פטור רפ"ט.
 - באופן שנכנס בזמן שאין דרך הרועים להכנס - חייב רצ"ז.
- רועה שהעביר את הבהמות במקום צר ביחד ובהמה אחת דחפה את חברתה:
 - לרב כהנא - חייב משום שנחשב פשיעה.
 - לרבא:
 - באופן שצריך לשמור כדרך האנשים - פטור משום שהשומר לא פשע.
 - באופן שצריך לשמור שמירה מעולה - חייב.
- שומר שהחפץ נגנב על ידי לסטים:
 - באופן שהליסטים לא היה מזוין - לא נחשב אונס.
 - באופן שהליסטים היה מזוין - נחשב אונס רצ"א.

דף צד - צה

קעא. דיני עשיית תנאי:

- צורת עשיית התנאי:
 - לרבי מאיר - צריך לעשות 'תנאי כפול' ו'תנאי קודם למעשה'.
 - לרבנן - לא צריך 'תנאי כפול' ו'תנאי קודם למעשה' [קידושין סא א].
- דיני 'מתנה על מה שכתוב בתורה':
 - באיסורים - התנאי לא חל.
 - בממוין:
 - באופן שקידש על מנת שאין לאשה שאר כסות - לרבי מאיר התנאי לא חל, לרבי יהודה התנאי חל.
 - שומר שהתנה להתחייב פחות מהחיובים שחייב - התנאי חל רצ"ב.

הערות

- רפט תוס' מבארים שבאופן זה לא אומרים שהרועה יתחייב מחמת הדין של 'תחילתו בפשיעה וסופו באונס', כיון שלא נחשב פשיעה בכך שהרועה לא שמר שמירה מעולה, אלא נחשב כמו גניבה ואבידה.
- רצ בדברי הגמ' מבואר שבאופן זה חייב גם באופן שלא היה יכול להציל משום ש'תחילתו בפשיעה וסופו באונס' חייב [תוס' א] מבארים שבאופן זה נחשב שהאונס הגיע מחמת הפשיעה, משום שיתכן שאם הרועה לא היה נכנס לעיר מולך את הצאן למקום אחר והזאב לא היה יכול לטרוף, או שאם הרועה לא היה נכנס לעיר הזאב היה מפחד מהרועה ולא היה בא לטרוף, או שאם הרועה לא היה נכנס לעיר הרועה היה מתגבר על הזאב למרות שהרועה יותר חלש מהזאב).
- רצא הגמ' מבארת שהדין שליסטים מזוין נחשב אונס נאמר בין באופן שהשומר לא היה מזוין ובין באופן שהשומר היה מזוין, משום שהליסטים מוסר נפשו למיתה אבל השומר לא צריך למסור את נפשו למיתה.
- הגמ' מבארת שהדין שליסטים מזוין נחשב אונס נאמר באופן שהרועה לא הולך את הבהמה למקום ליסטים, אבל באופן שהרועה הולך את הבהמה למקום ליסטים לא נחשב אונס, וכן הגמ' מבארת שהדין שליסטים מזוין נחשב אונס נאמר באופן שהרועה לא יכול להזעיק את אנשי השלטון, אבל באופן שהרועה יכל להזעיק את אנשי השלטון ולא עשה כך נחשב פשיעה.
- רצב הגמ' מבארת שהסיבה שבאופן זה רבי מאיר מודה שהתנאי חל משום ש'מעיקרא לא שעבד נפשיה', ורש"י מבאר שהשומר לא נעשה שומר עד שימשוך, ולפני שמשך פירש שלא רוצה להיות שומר אלא לפי תנאים אלו, אבל אדם שקידש על מנת שאין לאשה שאר וכסות 'מכי אמר לה הרי את מקודשת לי איתקדשה לה וכי אמר לה על מנת שאין לך עלי מתנה על מה שכתוב בתורה דאין אישות לחצאין וכי תפיס קדושין לגמרי תפיס והוה מתנה על מה שכתוב בתורה'.

- שומר שהתנה להתחייב יותר מהחייבים שחייב:
- באופן שעשה קנין - התנאי חל.
- באופן שלא עשה קנין - לשמואל התנאי לא חל, לרבי יוחנן התנאי חל^{רצג}.
- דין תנאי שהאשה לא יכולה לקיימו (כגון 'על מנת שתעלי לרקיע') - לת"ק התנאי חל, לרבי יהודה בן תימא התנאי לא חל^{רצד}.

« הערות »

- רצג הגמ' מבארת שהטעם של רבי יוחנן שהתנאי חל, משום שיש לשומר הנאה שיוצא עליו קול שהוא אדם נאמן, ובהנאה זו משעבד את עצמו.
- רצד הגמ' מבארת שהטעם של רבי יהודה בן תימא שהתנאי לא חל, משום שהבעל לא התכוון שהתנאי יחול אלא התכוון לצער את האשה.

פרק שמיני

קעב. דיני שומרים:

- באופן שלא היה 'בעליו עמו':
 - שומר חנם - בפשיעה חייב, בגניבה ואבידה ואונס פטור.
 - שומר שכר - בפשיעה ובגניבה ואבידה חייב, באונס פטור רצ"ה.
 - שואל - בפשיעה ובגניבה ואבידה ובאונס חייב, במתה מחמת מלאכה פטור רצ"ו.
 - שוכר - נחלקו התנאים האם דינו כשומר חנם או כשומר שכר רצ"ז.
- באופן שהיה 'בעליו עמו':
 - באופן שהחפץ נאנס - פטור רצ"ח.
 - באופן שהחפץ נגנב או נאבד - פטור רצ"ט.
 - באופן שהשומר פשע - נחלקו האמוראים האם חייב או פטור ש.
- גדר הדין של 'בעליו עמו' - באופן שהבעלים עשה מלאכה לשומר בשעת קבלת השמירה שא.

הערות

רצה הגמ' מבארת שיש שתי פרשות של שומר, ובפרשה הראשונה כתוב שהשומר פטור על גניבה, ובפרשה השניה כתוב שהשומר חייב על גניבה, ודורשים שהפרשה הראשונה נאמרה בשומר חנם והפרשה השניה נאמרה בשומר שכר, משום שמסתבר שהתורה החמירה בשומר שכר שיהיה חייב בגניבה (ולא מסתבר שהתורה החמירה בשומר שכר שיהיה פטור מגניבה כדי שיתחייב ככל בטוען טענת גנב, משום ש'קרא בלא שבועה עדיפא מכפילא בשבועה').

הגמ' מוסיפה שהמקור ששומר שכר חייב באבידה הוא בקל וחומר, שאם שומר שכר חייב בגניבה שהיא קרובה לאונס, כ"ש שחייב באבידה שהיא קרובה לפשיעה. והגמ' מביאה שלפי המ"ד ש'דברה תורה כלשון בני אדם' אין מקור נוסף לדין זה, ולפי המ"ד ש'לא דברה תורה כלשון בני אדם' יש מקור נוסף לדין זה, דכתיב 'אם גנב יגנב' ודורשים מכפילות הלשון לרבות אבידה, 'ומילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא'.

רצו הגמ' מבארת ששואל חייב בין באונס של שבורה ומתה ובין באונס של שבוייה, ולמרות שכתוב 'ונשבר או מת' ולא כתוב שבוייה, מ"מ רבי יהונתן דורש מהמילה 'או' לרבות שבוייה (משום שרבי יונתן סובר שאם היה כתוב 'ונשבר ומת' היינו דורשים שהכוונה או נשבר או מת), ורבי יאשיה דורש מהמילה 'ונשבר' לרבות שבוייה, כיון שסובר שלא צריך פסוק ששואל חייב באופן שהבהמה נשברה, שהרי אפשר ללמוד זאת מהדין ששואל חייב באופן שהבהמה מתה כיון ש'מה לי קטלא כולה מה לי קטלא פלגא' (משום שרבי יאשיה סובר שאם היה כתוב 'ונשבר ומת' היינו דורשים שהכוונה נשבר וגם מת וממילא המילה 'או' אינה מיותרת).

הגמ' מביאה שמקור המחלוקת של רבי יונתן ורבי יאשיה הוא בפסוק 'איש אשר יקלל את אביו ואת אמו', שרבי יאשיה סובר שמשמעות הלשון הוא שקילל גם את אביו וגם את אמו, ולכן צריך פסוק נוסף 'אביו ואמו קילל' ללמד שחייב גם באופן שקילל רק את אביו וגם באופן שקילל רק את אמו, אמנם רבי יונתן סובר שמשמעות הפסוק שקילל או את אביו או את אמו, ולכן לא צריך פסוק נוסף.

הגמ' מבארת שלמרות שלא כתוב בתורה ששואל חייב בגניבה ואבידה, מ"מ אפשר ללמוד דין זה מהפסוק 'וכי ישאל איש' ודורשים שכמו ששומר שכר חייב בגניבה ואבידה כך שואל חייב בגניבה ואבידה (הגמ' דנה האם אפשר ללמוד דין זה מקל וחומר, שאם שומר שכר שפטור מאונס חייב בגניבה ואבידה, שואל שחייב באונס כ"ש שחייב בגניבה ואבידה, אמנם גם לפי הצד שאפשר ללמוד בקל וחומר לא צריך את הלימוד מהקל וחומר, אלא אפשר ללמוד מהאזהרה 'וכפי שהתבאר').

רצז הגמ' מביאה שבדברי הברייתא מבואר שרבי מאיר סובר ששוכר דינו כשומר חנם, ורבי יהודה סובר ששוכר דינו כשומר שכר, אמנם רבה בר אבא גורס בדברי הברייתא להיפך שרבי מאיר סובר ששוכר דינו כשומר שכר, ורבי יהודה סובר ששוכר דינו כשומר שכר.

רצח הגמ' מבארת שהמקור ששואל פטור באופן שהיה 'בעליו עמו', דכתיב 'וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם אם בעליו עמו לא ישלם'.

רצט הגמ' מבארת שהמקור ששומר שכר פטור בגניבה ואבידה באופן שהיה 'בעליו עמו', דכתיב 'וכי ישאל איש' ודורשים שכמו ששואל פטור באונס באופן שהיה בעליו עמו, כך שומר שכר פטור מגניבה ואבידה באופן שהיה 'בעליו עמו', והגמ' מוסיפה שלאחר שידועים ששומר שכר פטור מגניבה ואבידה באופן שהיה 'בעליו עמו', חוזרים ודורשים מהפסוק 'וכי ישאל איש' שכמו ששומר שכר פטור מגניבה ואבידה באופן שהיה 'בעליו עמו', כך שואל פטור מגניבה ואבידה באופן שהיה 'בעליו עמו'.

ש הגמ' מבארת שהמקור של הצד שבאופן שהשומר פשע פטור משום ש'מקרא נדרש לפניו ולפני פניו', כלומר שהדין של 'בעליו עמו' שנאמר בשואל נדרש גם על שומר שכר שכתוב 'לפניו', וגם על שומר חנם שכתוב 'לפני פניו', וכיון ששומר חנם חייב רק בפשיעה לומדים שבאופן שהיה 'בעליו עמו' והשומר פשע פטור, והמקור של הצד שבאופן שהשומר פשע חייב משום ש'מקרא נדרש לפניו ולא לפני פניו' כלומר שהדין של 'בעליו עמו' שנאמר בשואל נדרש רק על שומר שכר שכתוב 'לפניו', ולא על שומר חנם שכתוב 'לפני פניו'.

שא הגמ' דנה מהו המקור שהפטור של 'בעליו עמו' נאמר באופן שהבעלים עשה מלאכה ב'שעת שאלה' (כלומר בשעת קבלת השמירה) ולא ב'שעת שבורה ומתה' (כלומר בשעה של החיוב של השומר), והגמ' מבארת שנידון זה תלוי במחלוקת של רבי יאשיה ורבי יונתן, שלפי דעת רבי יאשיה דורשים מהפסוק 'וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם' שהבעלים לא עשה מלאכה בשעת השאלה ובשעת שבורה ומתה ובאופן זה השואל חייב, ומשמע שבאופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת השאלה, או באופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת שבורה ומתה פטור, ומאיך דורשים מהפסוק 'אם בעליו עמו לא ישלם' שהבעלים עשה מלאכה בשעת השאלה ובשעת שבורה ומתה ובאופן זה השואל פטור, ומשמע שבאופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת השאלה או באופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת שבורה ומתה חייב, וקשיין קראי אהדי, ולכן דורשים שבאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת השאלה פטור, ובאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת שבורה

דף צו

קעג. דיני שואל:

- באופן ששאל את הבהמה ל'רבעה' - הגמ' מסתפקת האם חייב כדין שואל ש"ב.
- באופן ששאל את הבהמה 'להראות בה' - הגמ' מסתפקת האם חייב כדין שואל ש"ג.
- באופן ששאל בהמה ויש לו מכר הנאה של פחות מפרוטה - הגמ' מסתפקת האם חייב כדין שואל ש"ד.

קעד. דיני 'בעליו עמו':

- באופן ששאל חפץ מהשותפים ואחד מהשותפים עשה לו מלאכה - הגמ' מסתפקת האם יש פטור של 'בעליו עמו' ביחס לחצי מהחפץ, או דלמא אין פטור של 'בעליו עמו' ש"ה.
- באופן שהשאל חפץ לשותפים ועשה מלאכה לאחד מהשותפים - הגמ' מסתפקת האם יש פטור של 'בעליו עמו' ביחס לשואל שעשה לו מלאכה, או דלמא אין פטור של 'בעליו עמו' ש"ו.
- באופן שאדם שאל פרה של נכסי מלוג והבעל עשה מלאכה לשואל - לרבי יוחנן יש פטור של 'בעליו עמו' משום ש'קנין פירות קנין הגוף' וממילא הבעל נחשב הבעלים של הנכסי מלוג, לריש לקיש אין פטור של 'בעליו עמו' משום ש'קנין פירות לאו קנין הגוף' וממילא הבעל לא נחשב הבעלים של הנכסי מלוג ש"ז.
- באופן שאשה שאלה פרה לחרוש בה קרקע של נכסי מלוג והבעלים עשה מלאכה לבעל בנכסים ששייכים לו - לרבי יוחנן יש פטור של 'בעליו עמו' משום ש'קנין פירות קנין הגוף' וממילא הבעל נחשב השואל של הפרה, לריש לקיש אין פטור של 'בעליו עמו' משום ש'קנין פירות לאו קנין הגוף' וממילא הבעל לא נחשב השואל של הפרה.
- באופן שהבעלים שלח שליח להשאל את הפרה והשליח עשה מלאכה לשואל - לרבי יונתן יש פטור של 'בעליו עמו', לרבי יאשיה אין פטור של 'בעליו עמו' ש"ח.

» הערות »

ומתה חייב. אבל לפי דעת רבי יונתן דורשים מהפסוק 'וכי ישאל איש מעם רעהו ונשבר או מת בעליו אין עמו שלם ישלם', שהשואל חייב בין באופן שהבעלים לא עשה מלאכה בשעת השאלה ובשעת שבורה ומתה, ובין באופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת השאלה, ובין באופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת שבורה ומתה, ומאידך דורשים מהפסוק 'אם בעליו עמו לא ישלם' שהשואל פטור בין באופן שהבעלים לא עשה מלאכה בשעת השאלה ובשעת שבורה ומתה, ובין באופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת השאלה, ובין באופן שהבעלים עשה מלאכה רק בשעת שבורה ומתה, וקשיין קראי אהדדי, ולכן דורשים שבאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת השאלה פטור, ובאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת שבורה ומתה חייב.

הגמ' דנה מהי הסיבה שדורשים שבאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת השאלה פטור, ובאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת שבורה ומתה חייב, ולא דורשים להיפך, שבאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת השאלה חייב, ובאופן שהבעלים עשה מלאכה בשעת שבורה ומתה פטור, והגמ' בתירוץ הראשון מבארת שמסתבר ששעת השאלה עדיפה כיון שבשעה זו השואל מתחייב באחריות של הבהמה, וכן בשעה זו השומר מתחייב במזונות של הבהמה, אבל בשעת שבורה ומתה השואל מתחייב רק בדמי הבהמה, והגמ' בתירוץ השני מבארת שיש משמעות בפסוק 'וכי ישאל איש מעם רעהו' ששאל את הפרה ולא שאל את הבעלים, ומבואר ממשמעות זו שפטור בעליו עמו תלוי בשעת השאלה (אמנם משמעות זו אינה דרשה גמורה, ולולי הדרשות לעיל לא היינו דורשים משמעות זו).

הגמ' מבארת שהפטור 'בעליו עמו' נאמר בין באופן שהבעלים עוסק במלאכה שקשורה לחפץ שהשאל, ובין באופן שהבעלים עוסק במלאכה שאינה קשורה לחפץ שהשאל, ותוס' מבארים שאפילו באופן שהבעלים לא התחיל את המלאכה של השאלה והשכירות, אלא התכוון למלאכה או התחיל ללכת, נחשב 'בעליו עמו'.

שב הגמ' מבארת שהצד שחייב כדין שואל משום שיש לו הנאה, והצד שאינו חייב כדין שואל משום שלא שאל כדרך האנשים.

שג הגמ' מבארת שהצד שחייב כדין שואל משום שיש לו הנאה מהבהמה, והצד שאינו חייב כדין שואל משום שלא נהנה מגוף הבהמה.

שד הגמ' מבארת שהצד שחייב כדין שואל משום שקיבל מהמשאל חפץ ששוה פרוטה ונהנה מחפץ, והצד שאינו חייב כדין שואל משום שלא נהנה מחפץ הנאה ששוה פרוטה.

הגמ' מוסיפה שלפי הצד שחייב שואל נאמר רק באופן שנהנה הנאה של שווה פרוטה, יש להסתפק באופן ששאל שתי פרות ונהנה משתייהן יחד שווה פרוטה, האם נחשב שואל על שתי הפרות כיון שהולכים אחר המשאל והשואל נחשב שקיבל הנאה של פרוטה, או דלמא לא נחשב שואל על שתי הפרות כיון שהולכים אחר כל פרה ומכל פרה קיבל הנאה שהיא פחות מפרוטה.

שה הגמ' מבארת שהצד שאין פטור של 'בעליו עמו', משום שפטור זה נאמר רק באופן ש'כל הבעלים' עשה מלאכה, ולא באופן זה שרק שותף אחד עשה מלאכה.

שו הגמ' מבארת שהצד שאין פטור של 'בעליו עמו', משום שפטור זה נאמר רק באופן שעשה מלאכה ל'כל השואל', ולא באופן זה שעשה מלאכה רק לשותף אחד.

שז תוס' בתירוץ הראשון נוקטים שבאופן שאדם רוצה להשאל חפץ של נכסי מלוג, צריך לבקש רשות מהבעל שהפירות שלו, וכן צריך לבקש רשות מהאשה, משום שהבעל לא יכול למכור או להשאל חפץ של נכסי מלוג בלי רשות של האשה, ותוס' בתירוץ השני נוקטים שצריך לבקש רשות מהבעל שהפירות שלו, ולא צריך לבקש רשות מהאשה.

שח הגמ' מבארת שכמו שנחלקו התנאים האם בעל יכול להפר נדרי אשתו על ידי שליח, לרבי יונתן אפשר להפר משום ש'שלוחו של אדם כמותו', ולרבי יאשיה אי אפשר להפר, כך נחלקו התנאים בדין 'בעליו עמו', לרבי יונתן יש פטור של 'בעליו עמו' משום ש'שלוחו של אדם כמותו', ולרבי יאשיה אין פטור של 'בעליו עמו'.

- באופן שהבעלים שלח את עבדו להשאל את הפרה והעבד עשה מלאכה לשואל - הגמ' מסתפקת האם יש פטור של 'בעליו עמו', או דלמא אין פטור של 'בעליו עמו' ש"ט.

קעה. דיני שומרים:

- הקונה חפץ מחבירו לשלשים יום - הקונה דינו כשומר חנם.
- בעל שמשתמש בנכסי מלוג של האשה - הבעל נחשב כ'לוקח' שדינו כשומר חנם, ויש לבעל פטור של 'בעליו עמו'.
- בעל שמשתמש בחפץ שהאשה שאלה או שכרה לפני הנישואין - הבעל נחשב כ'לוקח' שדינו כשומר חנם.
- אשה שהכניסה לבעל נכסי מלוג ויש בתוכם מעות של הקדש - הבעל לא קונה את המעות, כיון שבית דין תיקנו שהבעל יקנה מעות של היתר ולא תיקנו שיקנה מעות של איסור. ובאופן שהבעל לאחר מכן ישתמש במעות יתחייב מדין מעילה ש"י.

קעז. דין שואל שהבהמה מתה מחמת מלאכה או הכחישה מחמת מלאכה - השואל פטור משום ששאל החפץ על דעת להשתמש בו ש"א.

דף צז - צח

קעז. דיני תשלום של מזיק גנב וגזלן ושואל:

- מזיק - יכול לשלם בשוה כסף, ובאופן שהשברים פחתו צריך לשלם כפי שווים בשעת הנזק.
- גנב וגזלן (לשמואל):
 - לרש"י - לא יכולים לשלם בשוה כסף.
 - לרשב"ם - יכולים לשלם בשוה כסף, ובאופן שהשברים פחתו צריכים לשלם כפי שווים בשעת העמדה בדין.
- שואל:
 - לרש"י - יכול לשלם בשוה כסף.
 - לרשב"ם - יכול לשלם בשוה כסף, ובאופן שהשברים פחתו השואל צריך לשלם כפי שווים בזמן שנשברו.

קעה. דיני 'בעליו עמו':

- באופן שהבעלים הוא נוטע כרמים עבור אנשי העיר:
 - באופן שהבעלים היה עסוק במלאכה עבור השומר - נחשב 'בעליו עמו'.
 - באופן שהבעלים לא היה עסוק במלאכה עבור השומר - לא נחשב 'בעליו עמו'.
- בתלמיד ורב:
 - ביומא דכלה - הרב עושה מלאכה לתלמיד משום שהרב צריך ללמד את התלמיד דווקא בהלכות הרגל.

הערות

תוס' בתירוץ הראשון מבארים שהמקור של רבי יאשיה לענין הפרת נדרים שלא אומרים 'שלוחו של אדם כמותו', דכתיב 'אישה יקימנו ואישה יפרנו', ודורשים מיתור הלשון שרק הבעל בעצמו יכול להפר, וכן המקור של רבי יאשיה לענין 'בעליו עמו' שלא אומרים 'שלוחו של אדם כמותו', דכתיב 'בעליו אין עמו שלם אם בעליו עמו לא ישלם', ודורשים מיתור הלשון שרק באופן שהבעלים עצמו עשה מלאכה יש פטור של 'בעליו עמו'. ותוס' בתירוץ השני מבארים שהמקור של רבי יאשיה לענין הפרת נדרים שלא אומרים 'שלוחו של אדם כמותו', משום שהלשון 'אישה' משמע הבעל עצמו ולא שליח, וכן המקור של רבי יאשיה לענין 'בעליו עמו' שלא אומרים 'שלוחו של אדם כמותו', משום שהלשון 'בעליו' משמע הבעלים עמו ולא שלוחו.

שט הגמ' מבארת שאפשר לומר שבאופן שהעבד עשה מלאכה לשואל יש פטור של 'בעליו עמו', אפילו לפי דעת רבי יאשיה שסובר שבאופן ששליח עשה מלאכה לשואל אין פטור של 'בעליו עמו', משום ש'יד עבד כיד רבו'. ומאידך אפשר לומר שבאופן שהעבד עשה מלאכה לשואל אין פטור של 'בעליו עמו', אפילו לפי דעת רבי יונתן שסובר באופן ששליח עשה מלאכה לשואל יש פטור של 'בעליו עמו', משום שעבד לא יכול להיות שליח לענין דיני שואל, דכתיב 'גם אתם' ודורשים שהשליח צריך להיות דומה למשלח, ועבד אינו דומה למשלח כיון שלא שייך בו דיני שואל ומשאל משום שאין לו נכסים משלו.

שי תוס' מוסיפים שאפילו באופן שהבעל נטל את המעות כיון שהיה סבור שהמעות שלו מ"מ הבעל לא מעל, כיון שמעילה היא רק באופן שהתכוון להוציא את המעות של הקדש לחולין, וכן באופן שהאשה הביאה לבעל את המעות כיון שהייתה סבורה שהמעות שלה האשה לא מעלה, כיון שהאשה לא התכוונה להוציא את המעות של הקדש לחולין.

שיא הגמ' בלישנא קמא מוסיפה שהשואל חתול להרוג עכברים, והעכברים התגברו על החתול והרגוהו, השואל פטור משום שנחשב 'מתה מחמת מלאכה', והגמ' בלישנא בתרא מוסיפה שהשואל חתול להרוג עכברים, והחתול הרג הרבה עכברים ואכל אותם ולאחר מכן מת מחמת ריבוי האכילה, שהשואל פטור משום שנחשב 'מתה מחמת מלאכה'.

○ בשאר הימים - התלמיד עושה מלאכה לרב משום שהרב יכול לבחור איזה מסכת ללמוד.

קעט. דיני מודה במקצת וכופר הכל:

• האופנים שנחשב 'מודה במקצת':

○ באופן שהודה במקצת וכפר במקצת בטענת 'לא היו דברים מעולם':

▪ לרבי חייא בר יוסף ורבא - נחשב מודה במקצת.

▪ לרמי בר חמא:

• לרש"י - נחשב מודה במקצת.

• לתוס' בפירושו הראשון - בפקדון לא נחשב מודה במקצת, בהלוואה נחשב מודה במקצת.

○ באופן שהודה במקצת וכפר במקצת בטענת 'נאנסו':

▪ לרבי חייא בר יוסף ורבא - נחשב מודה במקצת.

▪ לרמי בר חמא - לא נחשב מודה במקצת.

○ באופן שהודה במקצת וכפר במקצת בטענת 'לא היו דברים מעולם' וכן כפר במקצת בטענת 'נאנסו' - נחשב מודה במקצת ש"י.

• דיני חיוב שבועת מודה במקצת:

○ באופן שהתובע טוען ברי:

▪ באופן שהשומר נחשב 'מודה במקצת' - חייב.

▪ באופן שהשומר לא נחשב 'מודה במקצת':

• לרמי בר חמא ורבא - פטור.

• לרבי חייא בר יוסף:

○ לרש"י - במלוה פטור, בפקדון חייב.

○ לתוס' בפירושו הראשון (ר"ה) והשני (ריב"א) - פטור ש"י.

○ באופן שהתובע טוען שמא - פטור.

• דיני חיוב שבועת השומרים:

○ באופן שהשומר נחשב 'מודה במקצת' - חייב.

○ באופן שהשומר לא נחשב 'מודה במקצת':

▪ לרש"י ולתוס' בפירושו השני - לרמי בר חמא פטור, לרבי חייא בר יוסף חייב ש"י.

▪ לתוס' בפירושו הראשון - מדאורייתא פטור מדרבנן חייב.

• באופן שהשומר חייב שבועת השומרים האם הבעלים יכול לגלגל עליו שבועת מודה במקצת:

○ באופן שהבעלים ברי והשומר ברי - יכול לגלגל.

הערות

שיב בדברי הגמ' מבואר שהמקור של מודה במקצת הוא מהפסוק 'כי הוא זה', ולפי רבי חייא בר יוסף ורבא טענת 'לא היו דברים מעולם' נחשבת טענת כפירה, וכן טענת 'נאנסו' נחשבת טענת כפירה, ורש"י מבאר שרמי בר חמא סובר שטענת 'לא היו דברים מעולם' נחשבת טענת כפירה אבל טענת 'נאנסו' לא נחשבת טענת כפירה, ותוס' מבארים שרמי בר חמא סובר שלא מספיק טענת כפירה אחת אלא צריך שתי טענות כפירה, ולכן רק באופן שכפר במקצת בטענת 'לא היו דברים מעולם' וכן כפר במקצת בטענת 'נאנסו' נחשב מודה במקצת.

שיג הגמ' בב"ק [קז א] מבארת שרבי חייא בר יוסף סובר ש'עירוב פרשיות כתוב כאן' והפסוק 'כי הוא זה' שנאמר בפקדון מתייחס למלוה, ורש"י מבאר שלפי דבריו במלוה חייב שבועה רק במודה במקצת ולא בכופר הכל, אבל בפקדון חייב שבועה בין במודה במקצת ובין בכופר הכל, ורש"י מוסיף שרמי בר חמא חולק וסובר שבין במלוה ובין בפקדון חייב שבועה רק במודה במקצת ולא בכופר הכל. אמנם תוס' סוברים שלפי רבי חייא בר יוסף לא עוקרים את הפסוק 'כי הוא זה' מפקדון לגמרי, ולכן גם לפי דבריו בין במלוה ובין בפקדון חייב שבועה רק במודה במקצת ולא בכופר הכל.

שיד רש"י ותוס' בפירושו השני מבארים, שלפי רבי חייא בר יוסף שסובר ש'עירוב פרשיות כתוב כאן' והפסוק 'כי הוא זה' שנאמר בפקדון מתייחס למלוה, החיוב של שבועת השומרים נאמר בין באופן שהשומר מודה במקצת ובין באופן שהשומר כופר הכל, אמנם לפי רמי בר חמא שסובר שהפסוק 'כי הוא זה' מתייחס לפקדון, חיוב שבועת השומרים נאמר רק באופן שהשומר מודה במקצת ולא באופן שהשומר כופר הכל.

- באופן שהבעלים ברי והשומר שמא - לא יכול לגלגל ש"ט.
- באופן שהבעלים שמא והשומר ברי - לא יכול לגלגל ש"ט.
- באופן שהבעלים שמא והשומר שמא - לא יכול לגלגל ש"ז.

• דיני חיוב ממון:

- הקדמה - הגמ' דנה באופן שיש ספק האם הבהמה מתה בזמן השאלה או בזמן השכירות, או באופן שיש ספק האם הבהמה השאלה מתה או הבהמה השכורה מתה, האם השומר חייב לשלם וכדלהלן שי"ח.
- חיוב מדין 'ברי ושמא' (באופן שהבעלים ברי והשומר שמא והשומר מחויב שבועת מודה במקצת) - חייב ש"ט.
- חיוב מדין 'מתוך שאינו יכול להשבע משלם' (באופן שהבעלים ברי והשומר שמא והשומר מחויב שבועת מודה במקצת) - חייב ש"כ.
- באופן שאין חיוב מדין 'ברי ושמא' ואין חיוב מדין 'מתוך שאינו יכול להשבע משלם' - נחשב 'ממון המוטל בספק' ולפי רבנן השומר פטור ולפי סומכוס יש אופנים שהשומר חייב חצי משום ש'ממון המוטל בספק חולקים' וכפי שיתבאר להלן [עמוד טז].

קפ. דיני 'בעליו עמו':

• באופן שהקנין בבעלים קדם לקנין שלא בבעלים:

- באופן ששאל את הפרה בבעלים וחזר ושכר את הפרה שלא בבעלים - הגמ' מסתפקת האם יש פטור של 'בעליו עמו'.
- באופן ששכר את הפרה בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים - הגמ' מסתפקת האם יש פטור של 'בעליו עמו' שכא.

הערות

- ש"ט תוס' מבארים שדין גלגול נאמר רק באופן שהנתבע טוען ברי, ולא באופן שהנתבע טוען שמא.
- ש"ט תוס' מבארים שדין גלגול נאמר באופן שיש סיבה לחשוש שהשומר משקר, או באופן שאין סיבה לחשוש שהשומר משקר אבל הבעלים טוען טענת ברי, אבל באופן זה שאין סיבה לחשוש שהשומר משקר והבעלים טוען טענת שמא לא נאמר דין גלגול.
- ש"ז תוס' מבארים שלמרות שיש אופנים שהשומר צריך להשבע שהבהמה מתה כדרכה, מ"מ השומר לא חייב להשבע על ידי גלגול שהבהמה מתה בזמן השכירות או שהבהמה השכורה מתה, משום שדין גלגול נאמר באופן שיש סיבה לחשוש שהשומר משקר, או באופן שאין סיבה לחשוש שהשומר משקר אבל הבעלים טוען טענת ברי, אבל באופן זה שאין סיבה לחשוש שהשומר משקר והבעלים טוען טענת שמא לא נאמר דין גלגול, וכן דין גלגול נאמר רק באופן שהנתבע טוען ברי ולא באופן זה שהנתבע טוען שמא.
- שיח תוס' מבארים שלמרות שבאופן שיש ספק האם הבהמה מתה כדרכה או שלא מתה כדרכה השומר חייב שבועת השומרים גם באופן שהבעלים טוען שמא, מ"מ באופן שיש ספק האם הבעלים השאל לשואל או לא השומר לא חייב שבועת השומרים, וכן באופן שיש ספק האם הפרה מתה בזמן השאלה או בזמן השכירות, או באופן שיש ספק האם הבהמה השאלה מתה או הבהמה השכורה, נחשב שיש ספק האם הבעלים השאל לשואל ואין חיוב של שבועת השומרים להוכיח שהבהמה מתה בזמן השכירות או שהבהמה השכורה מתה (אמנם יש אופנים שיש חיוב שבועת השומרים על עצם הטענה שהבהמה מתה כדרכה ולא מתה בפשיעה).
- שי"ט תוס' מבארים שר"ב יהודה סובר ש'ברי ושמא ברי עדיף' רק באופן שהברי טוב והשמא גרוע, אבל באופן שהברי טוב והשמא גרוע פטור, אמנם אביי סובר שאפילו באופן שהברי טוב והשמא גרוע ברי עדיף.
- ש"כ הגמ' מבארת שלפי רבא באופן שהבעלים טוען שמסר לשומר שתי פרות ושתייהן מתו בזמן השאלה, והשואל מודה באחת שמתה בזמן השאלה, ואומר על השניה שאינו יודע האם מתה בזמן השכירות או בזמן השאלה השומר חייב שבועת 'מודה במקצת', וכן באופן שהבעלים מסר לשומר שלש פרות שתיים בשאלה ואחת בשכירות, והבעלים טוען שמתו שתי הפרות של השאלה, והשומר טוען שפרה אחת של השאלה מתה, והשניה אינו יודע האם הייתה הפרה של השאלה או של השכירות השומר חייב שבועת מודה במקצת, אמנם לפי דעת רמי בר חמא באופנים אלו השומר לא חייב שבועת מודה במקצת (לרש"י משום שטענת 'איני יודע' לא נחשבת כפירה, לתוס' משום שטענת איני יודע על פרה אחת אינה יכולה להחשב גם כטענת 'לא היו דברים מעולם' וגם כטענת 'נאנסו') ורק באופן שהיה פרה נוספת שהשומר טוען עליה 'לא היו דברים מעולם' השומר חייב שבועת מודה במקצת.
- תוס' מבארים שנחלקו התנאים בדין 'מתוך שאינו יכול להשבע' והתנא של המשנה סבר כמו התנא שחייב לשלם, ותוס' מוסיפים שרבנן תיקנו באדם שהוא חשוד על השבועה שלא אומרים 'מתוך שאינו יכול להשבע משלם' אלא 'כנגדו נשבע ונוטל', משום שאם היה הדין 'מתוך שאינו יכול להשבע משלם' היה אפשר להפקיע ממנו את כל ממונו, על ידי שילוו לו פרוטה ויתבעו ממנו את כל ממונו, וכיון שיודה בפרוטה יחשב מודה במקצת ומתוך שאינו יכול להשבע משלם.
- שכא הגמ' מבארת שהצד הראשון בספק הוא, שבין באופן ששאל את הפרה בבעלים וחזר ושכר את הפרה שלא בבעלים, ובין באופן ששכר את הפרה בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים, אין פטור של 'בעליו עמו', כיון ש'שאלה לחודה קיימא ושכירות לחודה קיימא', כלומר שהקנין השני נעשה בקנין נפרד מהקנין הראשון ולכן אין בו פטור של 'בעליו עמו' שהיה בקנין הראשון. והצד השני בספק הוא, שבאופן ששאל את הפרה בבעלים וחזר ושכר את הפרה שלא בבעלים יש פטור של בעליו עמו, משום שחיובי השכירות כלולים בחיובי השאלה שקדמה להם, אבל באופן ששכר את הפרה בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים אין פטור של 'בעליו עמו', משום שחיובי השאלה אינם כלולים בחיובי השכירות שקדמה להם. והצד השלישי בספק הוא, שבין באופן ששאל את הפרה בבעלים וחזר ושכר את הפרה שלא בבעלים, ובין באופן ששכר את הפרה בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים, יש פטור של 'בעליו עמו', משום שלמרות שחיוב האונסים של השאלה אינו כלול בחיוב השכירות שקדמה לו, מ"מ חיוב הגניבה ואבידה כלול בחיובי השכירות שקדמה לו.
- בדברי הגמ' מובא שני ספיקות נוספים האם יש פטור של 'בעליו עמו': א. באופן ששאל את הפרה בבעלים וחזר ושכר את הפרה שלא בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים. ב. באופן ששכר את הפרה בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים. ובדברי רש"י מובאר שהספק הראשון נאמר לפי הצד השני בספק שהובא לעיל, והצד שיש פטור של 'בעליו עמו' כיון שהשאלה השניה מחזירה את השאלה הראשונה, והצד שאין פטור של בעליו עמו כיון

- באופן ששאל את הפרה בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים - יש פטור של 'בעליו עמו'.
- באופן ששכר את הפרה בבעלים וחזר ושכר את הפרה שלא בבעלים - יש פטור של 'בעליו עמו' שכב.
- באופן שהקנין שלא בבעלים קדם לקנין בבעלים:
 - באופן ששאל את הפרה שלא בבעלים וחזר ושאל את הפרה בבעלים - יש פטור של 'בעליו עמו'.
 - באופן ששכר את הפרה שלא בבעלים וחזר ושכר את הפרה בבעלים - יש פטור של 'בעליו עמו'.
 - באופן ששאל את הפרה שלא בבעלים וחזר ושכר את הפרה בבעלים - יש פטור של 'בעליו עמו'.
 - באופן ששכר את הפרה שלא בבעלים וחזר ושאל את הפרה בבעלים - יש פטור של 'בעליו עמו' שכב.

דף צט

קפא. דיני שומרים:

- חיוב השומר באחריות החפץ:
 - חיוב פשיעה וגניבה ואבידה - חייב משעת קבלת השמירה.
 - חיוב אונס בשואל:
 - באופן שהשואל משך את החפץ - חייב שכד.
 - באופן שהשואל לא משך את החפץ:
 - באופן שהשואל אמר לבעלים 'הכישו במקל והיא תבוא':
 - לרש"י:
 - באופן שאין רשות הרבים בין החצר של הבעלים לחצר של השואל - חייב.
 - באופן שיש רשות הרבים בין החצר של הבעלים לחצר של השואל - לרב חייב, לשמואל פטור שכב.
 - לתוס':
 - באופן שהבהמה נכנסה לחצירו של השואל - חייב.
 - באופן שהבהמה יצאה למקום שמועיל בו משיכה - לרב חייב לשמואל פטור שכב.

הערות

שיש הפסק של השכירות באמצע, ובפשטות לפי רש"י גם הספק השני נאמר לפי הצד השני בספק שהובא לעיל, והצד שיש פטור של בעליו עמו כיון שהשכירות השניה מחזירה את השכירות הראשונה, והצד שאין פטור של בעליו עמו כיון שיש הספק של שאלה באמצע.

תוס' מקשים על רש"י שלפי הצד השני הספק שהובא לעיל פשוט שבאופן השני שהביאה אין פטור של בעליו עמו, כיון שבשאלה באמצע לא היה פטור של 'בעליו עמו' פשוט ששאלה זו נחשבת הפסק. ולכן תוס' חולקים על דברי רש"י ומבארים ששני הספיקות שהגמ' הביאה נאמרו לפי הצד השלישי בספק שהובא לעיל, והצד שבאופן הראשון אין פטור של בעליו עמו, כיון שאי אפשר לשייך את השאלה האחרונה לשכירות שלפניה שהיא משוייכת לשאלה שלפניה, והצד שיש פטור של בעליו עמו משום שנחשב שהשאלה השניה היא המשך לשאלה הראשונה, והשכירות באמצע לא נחשבת הפסק כיון שאילו שכירות זו הייתה בבעלים השאלה האחרונה הייתה נחשבת גם בבעלים והייתה משתייכת אליה, והצד שאין פטור של בעליו עמו משום שאי אפשר לשייך את השכירות האחרונה לשאלה שלפניה שהיא משוייכת לשכירות שלפניה, והצד שיש פטור של בעליו עמו משום שנחשב שהשכירות השניה היא המשך לשכירות הראשונה, והשאלה באמצע לא נחשבת הפסק, כיון שאילו שאלה זו הייתה בבעלים השכירות האחרונה הייתה נחשבת גם בבעלים והייתה משתייכת אליה.

שכב תוס' מבארים שבאופן ששאל את הפרה בבעלים וחזר ושאל את הפרה שלא בבעלים, ובאופן ששכר את הפרה בבעלים וחזר ושכר את הפרה שלא בבעלים, שהקנין השני הוא כמו הקנין הראשון פשוט שיש פטור של בעליו עמו, משום שהקנין השני נחשב המשך לקנין הראשון, ויש גזירת הכתוב שבכל אופן שהיה 'בעליו עמו' בקנין הראשון או בקנין השני יש פטור של 'בעליו עמו'.

שכג תוס' מבארים שבאופן שהקנין השני הוא לא כמו הקנין הראשון יש פטור של 'בעליו עמו', משום שהקנין השני מפקיע את הקנין הראשון. ובאופן שהקנין השני הוא כמו הקנין הראשון יש פטור של 'בעליו עמו', משום שיש גזירת הכתוב שבכל אופן שהיה 'בעליו עמו' בקנין הראשון או בקנין השני יש פטור של 'בעליו עמו'.

שכד תוס' בתירוץ הראשון נוקטים שהדין שלאחר שהשואל משך את החפץ הוא חייב באחריות החפץ נאמר באופן שהשואל משך את החפץ לסימטא או לצדי רשות הרבים, אבל באופן שהשואל משך את החפץ לרשות הרבים אינו חייב באחריות החפץ, ותוס' בתירוץ השני נוקטים שאפילו באופן שהשואל משך את החפץ לרשות הרבים חייב באחריות החפץ, ולמרות שמשכיכה לרשות הרבים לא יכולה לקנות את החפץ לגמרי מ"מ משיכה זו קונה להתחייב באונסים.

שכה רש"י מבאר שהטעם של רב שהשואל חייב למרות שלא משך את החפץ, משום שהשואל שיעבד את עצמו שלאחר שהמשאיל ישלח את הבהמה יתחייב באחריות הבהמה כדן שואל, אמנם שמואל סובר שבאופן שיש רשות הרבים בין החצר של הבעלים לחצר של השואל, השואל לא סומך דעתו שהבעלים ישלח את הבהמה ולכן השואל פטור, אבל באופן שאין רשות הרבים בין החצר של הבעלים לחצר של השואל, השואל סומך דעתו שהבעלים ישלח את הבהמה, ולכן השואל חייב.

שכו תוס' מבארים שרב סובר שבאופן שהבהמה יצאה למקום שמועיל משיכה (לתירוץ אחד לסימטא או לצדי רשות הרבים, ולתירוץ שני אפילו לרשות הרבים וכפי שהתבאר לעיל [הערה שכד]) השואל חייב, ולמרות שהשואל לא הכיש את הבהמה במקל אלא הבעלים נחשב שהשואל משך את החפץ.

- בסתמא - פטור.
- חיוב שואל באחריות החפץ בזמן שהחפץ נמצא בדרך (באופן שהשואל לא אמר לבעלים 'הכישה במקל והיא תבוא'):
 - האם יש לשליח דין 'שליח':
 - באופן שהשליח הוא עבד כנעני של השולח - אין לשליח דין 'שליח'.
 - באופן שהשליח עבד עבדי של השולח או אדם אחר:
 - באופן שהנשלח אמר לשולח 'שלח לי בידו' - יש לשליח דין 'שליח'.
 - באופן שהנשלח לא אמר לשולח 'שלח לי בידו':
 - באופן שהנשלח מינה את השליח בעדים - לרב חסדא יש לשליח דין 'שליח', לרבה אין לשליח דין 'שליח'.
 - באופן שהנשלח לא מינה את השליח בעדים - אין לשליח דין 'שליח':
 - באופן שהמשאיל שלח את הפרה לשואל על ידי שליח והפרה מתה בדרך:
 - באופן שיש לשליח דין 'שליח' - השואל חייב לשלם על הפרה.
 - באופן שאין לשליח דין 'שליח' - השואל פטור לשלם על הפרה.
 - באופן שהשואל שלח את הפרה למשאיל על ידי שליח והפרה מתה בדרך:
 - באופן ששלח את הפרה בתוך ימי השאלה:
 - באופן שיש לשליח דין 'שליח' - השואל פטור לשלם על הפרה.
 - באופן שאין לשליח דין 'שליח' - השואל חייב לשלם על הפרה.
 - באופן ששלח את הפרה לאחר ימי השאלה - השואל פטור לשלם על הפרה [פג] שכו.
- האם הבעלים יכול לחזור מהשאלה והשכירות:
 - באופן שהשאיל או השכיר קרקע - באופן שעשו קנין כסף או קנין שטר או קנין חזקה לא יכול הבעלים לחזור בהם.
 - באופן שהשאיל או השכיר מטלטלים:
 - באופן שהשואל והשוכר לא משכו את החפץ - הבעלים יכול לחזור בו.
 - באופן שהשואל והשוכר משכו את החפץ ולא התחילו להשתמש:
 - לרבי אמי - הבעלים לא יכול לחזור מדאורייתא שכו.
 - לרבי אלעזר - הבעלים לא יכול לחזור מדרבנן.
 - לרב הונא - הבעלים יכול לחזור בו שכו.
 - באופן שהשואל והשוכר התחילו להשתמש - הבעלים לא יכול לחזור בו.

קפב. דיני בהמה שאכלה פירות מחוברים:

- הקדמה - בהמה שאכלה פירות מחוברים, לא שמים את הפירות בפני עצמם שהם שווים הרבה אלא שמים אגב שדה אחר, דכתיב 'ובער בשדה אחר' ודורשים ששמים אגב שדה אחר, ונחלקו האמוראים בביאור צורת השומא אגב שדה אחר וכדלהלן.
- לרבי יוסי בר חנינא:
 - לרש"י - שמים כמה שווה קרקע של שישים סאה ולפי"ז יודעים כמה שווה קרקע של סאה, ולאחר מכן שמים כמה שווה קרקע של סאה יחד עם הערוגה שהבהמה אכלה וכלה ללא הערוגה שהבהמה אכלה.

» הערות «

- שכו הגמ' [פג] מבארת ששואל לאחר ימי השאלה נחשב שומר שכר ולא חייב באונסים, וממילא אפילו באופן שהשליח לא נחשב שליח השואל פטור מאונסים.
- שכח תוספות [ב"ק עט א] מבארים שרבי אמי סובר שהבעלים לא יכול לחזור מדאורייתא, והתוספות הרא"ש [בסוגיא] משמע שרבי אמי סובר שמשכיח מועילה מדאורייתא רק לענין שואל, אבל לענין מקח וממכר משיכה לא קונה מדאורייתא אלא קונה מדרבנן.
- שכט הריטב"א [בסוגיא] מבאר שהטעם של רב הונא שהבעלים יכול לחזור לאחר המשיכה, משום שסובר שמשכיח קונה מדרבנן, ורבנן תיקנו רק באופן שקונה קנין הגוף ולא בשואל.
- בדברי הגמ' מבואר שיש נפק"מ במחלוקת האמוראים גם לענין דין מעילה, שבאופן שהבעלים השאיל לשואל קרדום של הקדש והשואל משך את הקרדום ולא בקע בו, שלפי רב אמי הבעלים מעל מדאורייתא, ולפי רבי אלעזר הבעלים מעל מדרבנן, ולפי רב הונא הבעלים לא מעל.

- לתוס' - שמים כמה שווה קרקע של שישים סאה עם כל הערוגות וכמה שווה ללא ערוגה של סאה, ובעל הבהמה צריך לשלם לפי חשבון זה (כגון באופן שהבהמה אכלה חצי סאה צריך לשלם חצי משווי זה).
 - לרבי ינאי:
 - לרש"י - שמים כמה שווה קרקע של שלשים סאה ולפי"ז יודעים כמה שווה קרקע סאה, ולאחר מכן שמים כמה שווה קרקע של סאה יחד עם הערוגה שהבהמה אכלה וללא הערוגה שהבהמה אכלה.
 - לתוס' - שמים כמה שווה קרקע של שלשים סאה עם כל הערוגות וכמה שווה ללא ערוגה של חצי סאה, ובעל הבהמה צריך לשלם לפי חשבון זה (כגון באופן שהבהמה אכלה סאה צריך לשלם פי שנים משווי זה).
 - לחזקיה - שמים כמה שווה קרקע שהיא פי שישים מהערוגה שהבהמה אכלה יחד עם הערוגה שהבהמה אכלה וללא הערוגה שהבהמה אכלה.
 - נהנה מהקדש - משלם קרן וחומש של.
 - מזיק הקדש - מדאורייתא פטור, ומדרבנן משלם קרן ולא משלם חומש שלא.
- קפג.** דין חמישים תמרים שדבוקים יחד שנמכרים יחד בארבעים ותשע פרוטות ונמכרים כל תמר לבדו בפרוטה - לענין גזל משלם ארבעים ותשע, לענין הקדש משלם חמישים שלב.
- קפד.** דין סבלים ששברו חבית לחנוני ששזה ביום השוק חמשה ובשאר הימים ארבעה:
- באופן שהסבלים מחזירים לחנוני לפני שהגיע יום השוק הראשון לאחר השבירה - יכולים להחזיר לו חבית ששזה ארבעה.
 - באופן שהחנונים מחזירים לחנוני לאחר יום השוק הראשון:
 - באופן שיש ראייה שגם אם היו מחזירים לחנוני חבית יין הוא לא היה מוכר אותה ביום השוק (כגון שיש לו חבית נוספת ולא מכרה) - יכולים להחזיר לו חבית ששזה ארבעה.
 - בשאר האופנים - צריכים להחזיר לו חמשה (אלא שיכולים הסבלים לנכות משווי חמשה את שכר הטיחה למכור את החבית ביום השוק וכן את המחיר שהיה צריך לשלם בשביל לעשות ברוז ביון).

דף ק

קפה. דיני שבועת מודה במקצת:

- במטלטלים:
- באופן שתובע חטים והודה בחיטים:
- באופן שאומר על החיטים שמודה 'הילך' - לרבי חייא חייב, לרב ששת פטור [דא].
- באופן שלא אומר על החיטים שמודה 'הילך' - חייב.
- באופן שתובע חטים והודה בשעורים - לת"ק פטור, לרבן גמליאל חייב [שבועות לח ב].
- בעבד:
- לרבנן - פטור.
- לרבי מאיר - דינו כמטלטלים.
- בקרקע - פטור שליג.

הערות

- של דברי הגמ' מבואר שהדין שנהנה מהקדש משלם קרן וחומש, נאמר גם באופן שלא חיסר ואין פטור של 'זה נהנה וזה לא חסר', ורש"י מבאר 'שהקדש מונח למעול לכל הבא ואין מוחה בידו ורחמנא אמר מאן דמיתנהי למעול ורחמנא ידע'.
- שלא תוס' מבארים שהמקור שאדם שהזיק הקדש מדאורייתא פטור, דכתיב לענין תרומה 'כי יאכל' ודורשים פרט למזיק, ולומדים הקדש מתרומה בגזירה שווה 'חטא חטא'.
- שלב הגמ' מבארת שהטעם שלענין גזל משלם ארבעים ותשע, ולא אומרים שהבעלים הפסיד חמישים כיון שיכל למכור כל תמר לבדו, שכמו שמוצינו שהתורה הקילה לענין מזיק פירות מחוברים, שלא משלם את שוויים בפני עצמם אלא אגב השדה, כך התורה הקילה לענין גזלן שלא ישלם לפי השווי של מכירת כל תמר לבדו אלא ישלם לפי השווי של כל התמרים יחד (למרות שהקולא ששמים אגב השדה לא נאמרה לענין גזלן).
- שלב תוס' מבארים שהמקור של רבנן שאין חיוב שבועה בעבדים וקרקעות, דכתיב 'וכחש בעמיתו' כלל, 'בפקדון' פרט, 'או מכל אשר ישבע עליו לשקר' כלל, ודורשים כעין הפרט שיש חיוב שבועה בדבר שהוא מטלטל וגופן ממוון, ולא בקרקע שאינה מטלטלת וכן בעבדים שהוקשו לקרקעות, אמנם רבי מאיר סובר שדורשים את הפסוק

קפז. דיני ממון המוטל בספק:

- באופן שיש חיוב שבועת מודה במקצת:
 - באופן שהנתבע ברי - צריך להשבע.
 - באופן שהנתבע שמא - 'מתוך שאינו יכול להשבע משלם'.
- באופן שאין חיוב שבועת מודה במקצת:
 - באופן שיש מוחזק - המוציא מחבירו עליו הראיה שלד.
 - באופן שאין מוחזק ויש חזקת מרא קמא:
 - לסומכוס:
 - באופן שהנתבע שמא והנתבע שמא - יחלוקו.
 - באופן שהנתבע ברי והנתבע ברי - לרבא המוציא מחבירו עליו הראיה, לרבה בר רב הונא יחלוקו.
 - לרבנן - המוציא מחבירו עליו הראיה.

קפז. דיני אדם שמכר את זיתיו לעצים:

- באופן שבעל השדה אמר לקונה שיקצוץ את הזיתים כשירצה - הזיתים שגדלו שייכים לקונה.
- באופן שבעל השדה אמר לקונה שיקצוץ את הזיתים מיד - יש לבעל הקרקע זכות בזיתים.
- באופן שבעל השדה לא אמר לקונה מתי לקצוץ את הזיתים:
 - באופן שאפשר להוציא מסאה של זיתים שגדלו פחות מרביעית לוג שמן - הזיתים שגדלו שייכים לקונה.
 - באופן שאפשר להוציא מסאה של זיתים שגדלו רביעית לוג שמן - הזיתים שגדלו שייכים חצי לבעל השדה וחצי לקונה שלה.

דף קא**קפח. דיני נהר ששטף עצים של זית יחד עם גושי אדמה ונתנם בתוך שדה חבירו:**

- בשלש שנים הראשונות - הזיתים שגדלו שייכים חצי לבעל השדה וחצי לבעל הזיתים.
- לאחר שלש שנים - הזיתים שגדלו שייכים לבעל השדה שלו.

קפט. דיני תרומות ומעשרות בנכרי שקנה שדה בארץ ישראל ולאחר מכן נתן את השדה לישראל שיעבוד בה:

- באופן שהישראל הוא 'חוכר' (כלומר שתשלום השכירות הוא כמות של תבואה וממילא כל הפירות של החוכר):
 - לפי הצד ש'אין קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל' - הפירות חייבים בתרומות ומעשרות, והחוכר צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות.
 - לפי הצד ש'יש קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל':
 - מדאורייתא - הפירות לא חייבים בתרומות ומעשרות.

הערות

ב'ריבה ומיעוט וריבה', וממילא לומדים שיש חיוב שבועה בכל דבר חוץ משטר שאין גופו ממון, ויש לרבי מאיר מיעוט נוסף שלא נשבעים על קרקע, ולכן רבי מאיר סובר שעבד דינו כמטלטלים.

שלד תוס' מביאים שרבינו שמואל הוכיח מסוגיין שסומכוס סובר באופן שיש מוחזק שהמוציא מחבירו עליו הראיה, ותוס' מבארים שדין זה נאמר באופן שהמוחזק טוען טענת ברי אבל באופן שהמוחזק טוען שמא יחלוקו, אמנם תוס' מקשים על דבריו שבדברי הגמ' בב"ק [לה ב] משמע שסומכוס סובר שאפילו באופן שיש מוחזק והמוחזק טוען ברי שיחלוקו, ותוס' נשארים בקושיא.

שלה בדברי הגמ' מבואר שמעיקר הדין הזיתים שגדלו שייכים חצי לבעל השדה וחצי לקונה כיון שזיתים גדלו מהשדה של בעל השדה וכן הזיתים גדלו על ידי העצים של הקונה, אמנם באופן שבעל השדה מסכים לקונה שישאיר את הזיתים בשדה הזיתים שייכים לקונה וכן באופן שבעל השדה לא פירש וגדלו זיתים רעים שאפשר להוציא מסאה של זיתים פחות מרביעית לוג שמן אין דרך האנשים להקפיד על כך ולכן הזיתים שייכים לקונה.

הגמ' מוסיפה שהשיעור של רביעית לוג שמן הוא לאחר שמוציאים מהשמן את ההוצאות של לקיטת הזיתים והוצאת השמן מהזיתים.

שלו הגמ' מבארת שבתוך השלש שנים הראשונות הזיתים שגדלו שייכים חצי לבעל השדה וחצי לבעל הזיתים, משום שהזיתים גדלו מחמת השדה של בעל השדה, והזיתים מותרים לאכילה מחמת הגושי אדמה של בעל הזיתים, שהרי לולי גושי האדמה הזיתים היו אסורים משום ערלה (הגמ' מוסיפה שבעל הזיתים לא יכול לטעון, שאם בעל השדה היה נוטע זיתים לא היה יכול לאכול פירות כלל, כיון שבעל השדה יכול לטעון שהיה יכול לזרוע עצים קטנים של זיתים ולזרוע תחתם סלק וירקות), אבל לאחר שלש שנים הזיתים שגדלו שייכים לבעל השדה, כיון שגם לולי גושי האדמה הזיתים לא היו אסורים משום ערלה.

■ מדרבנן:

• לרש"י - רבנן לא החמירו.

• לתוס' - רבנן החמירו שהחוכר צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות.

• באופן שהישראל הוא 'אריס' (כלומר שתשלום השכירות הוא מחצה שלישי ורביע מהתבואה שתגדל, וממילא חלק מהפירות של האריס וחלק של הבעלים):

○ לפי הצד ש'אין קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל':

■ מדאורייתא - הפירות חייבים בתרומות ומעשרות, והאריס צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לו, ולא צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לנכרי.

■ מדרבנן:

• לרש"י - רבנן לא החמירו.

• לתוס' - רבנן החמירו שאריס דינו כחוכר, ולכן צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות.

○ לפי הצד ש'יש קנין לעובד כוכבים להפקיע קדושת ארץ ישראל' - הפירות לא חייבים בתרומות ומעשרות.

קצ. דיני תרומות ומעשרות בנכרי שגזל שדה מישראל ולאחר מכן נתן את השדה לישראל שיעבוד בה באריסות:

• חיוב תרומות ומעשרות - הפירות חייבים בתרומות ומעשרות כיון שקרקע אינה נגזלת.

• דיני הפרשת תרומות ומעשרות:

○ באופן שהאריס הוא בנו של הנגזל - האריס צריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות שלו.

○ באופן שהאריס הוא אדם אחר - האריס צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לו, ולא צריך להפריש תרומות ומעשרות מהחלק ששייך לנכרי.

קצא. דיני יורד לתוך שדה חבירו שלא ברשות:

• באופן שהיורד לא רוצה ליטול את העצים:

○ באופן שהשדה עשויה ליטע - מקבל כמו שתלי העיר.

○ באופן שהשדה לא עשויה ליטע:

■ באופן שבעל השדה הראה שרוצה את העצים (כגון שעשה גדר סביבם) - נחשב כמו שדה העשויה ליטע.

■ באופן שבעל השדה לא הראה שרוצה את העצים:

• באופן שהשבח יותר מהיציאה - מקבל את היציאה.

• באופן שההוצאה יותר מהשבח - מקבל את השבח.

• באופן שהיורד רוצה ליטול את העצים:

○ שיטות התנאים:

■ לרבי שמעון בן אלעזר - יכול ליטול.

■ לרבי שמעון בן גמליאל - לבית שמאי יכול ליטול, לבית הלל לא יכול ליטול.

○ פסק האמוראים:

■ לרב נחמן - יכול ליטול.

■ לרב ששת - לא יכול ליטול.

■ לרבי יוחנן:

• בבית - יכול ליטול.

⌘ הערות ⌘

שלז' רש"י מבאר שהסיבה שרבנן קנסו את בנו של הנגזל שצריך להפריש תרומות ומעשרות מכל הפירות, כדי שיחזור ויקנה את השדה מהנכרי, ולתוס' הסיבה שרבנן קנסו את בנו של הנגזל כדי שלא יסכים לקבל את הקרקע באריסות, ועל ידי כך הנכרי לא ימצא אריס ויחזור ומכור את הקרקע לישראל.

• בשדה:

- ללישנא קמא - בארץ ישראל לא יכול ליטול משום ישוב ארץ ישראל, ובשאר המקומות יכול ליטול.
- ללישנא בתרא - לא יכול ליטול משום שהקרקע הכחישה.

קצב. דיני המשכיר בית לחבירו:

- באופן שהמשכיר רוצה לסיים את השכירות או השוכר רוצה לסיים את השכירות:
 - מהו הזמן שצריך להודיע לחבירו שרוצה לסיים את השכירות:
 - בית:
 - בכרכים - שנים עשר חודש לפני סוף זמן השכירות.
 - בשאר המקומות:
 - באופן שזמן השכירות הסתיים בקיץ - שלשים יום לפני סוף זמן השכירות.
 - באופן שזמן השכירות הסתיים בחורף (מסוכות עד פסח) - שלשים יום לפני שמתחיל החורף (ט"ו אלול).
 - חנות - שנים עשר חודש לפני סוף זמן השכירות, לרבי שמעון בן גמליאל בחנות של נחתומים וצבעים שלש שנים לפני סוף זמן השכירות.
 - דיני השכירות באופן שהסתיימה השכירות ולא הודיע לחבירו שרוצה לסיים את השכירות או באופן שלא הודיע בזמן:
 - באופן שנפל הבית של המשכיר - המשכיר יכול להפסיק את השכירות שלח.
 - באופן שהבן של המשכיר התחתן ורוצה לתת לו את הבית של השוכר:
 - באופן שלא היה יכול להודיע לשוכר על כך - המשכיר יכול להפסיק את השכירות.
 - באופן שהיה יכול להודיע לשוכר על כך - השוכר ממשיך את השכירות ומשלם כפי שהיה משלם עד עכשיו.
 - בשאר האופנים - השוכר ממשיך את השכירות ומשלם כפי שהיה משלם עד עכשיו.
 - באופן שהמשכיר רוצה להעלות את דמי השכירות:
 - באופן שלא התייקרו דמי הבתים - צריך להודיע לשוכר כמו באופן שרוצה לסיים את השכירות.
 - באופן שהתייקרו דמי הבתים - לא צריך להודיע לשוכר על כך מראש אלא יכול לומר לו זאת מיד.
 - דיני השכירות:
 - החיובים שמוטלים על המשכיר - לעשות את הדברים שהם מעשה אומן (כגון דלת וחלון וחיזוק התקרה).
 - החיובים שמוטלים על השוכר - לעשות את הדברים שאינם מעשה אומן (כגון לטיח את הגג), וכן לעשות מזוזה משום שמזוזה חובת הדר שלט.

דף קב

קצג. דיני קנין חצר:

- איזה חצר קונה:
 - חצר המשתמרת - קונה.
 - חצר שאינה משתמרת - לא קונה.

הערות

- שלח רש"י סובר שבאופן שנפל הבית של המשכיר בתוך הזמן של השכירות לא יכול להוציא את השוכר, אמנם תוס' [קב ב] סוברים שאפילו באופן זה יכול להוציא את השוכר.
- שלט הגמ' מבארת שמוטל על השוכר גם לעשות את מקום המזוזה, משום שעשיית מקום המזוזה נחשב דבר שאינו מעשה אומן, כיון שאפשר לעשות זאת על ידי 'גובתא דקניא'.
- הגמ' מוסיפה שהשוכר בית מישראל ושם בו מזוזה, כאשר השוכר יוצא מהבית אסור לו לקחת את המזוזה. והשוכר בית מנכרי ושם בו מזוזה, כאשר השוכר יוצא מהבית צריך לקחת את המזוזה.

- למי החצר קונה:
 - חצר מושכרת - קונה את החפצים לשוכר.
 - חצר שאינה מושכרת - קונה את החפצים לבעלים.
- דיני קניה באויר של החצר:
 - באופן שהחפץ עומד לנוח - קונה.
 - באופן שהחפץ לא עומד לנוח:
 - לאביי - ספק האם קונה.
 - לרבא:
- באופן שאין הפסק כלי בין החפץ לחצר - ספק האם קונה.
 - באופן שיש הפסק כלי בין החפץ לחצר - לא קונה.
- דיני זבל שנמצא בחצר:
 - באופן שהזבל מהבהמות של השוכר - הזבל שייך לשוכר שמ.
 - באופן שהזבל מהבהמות של אדם אחר - הזבל נחשב הפקר והוא נקנה בקנין חצר וכפי שהתבאר.
- דיני יוני שובך וביצי שובך שיקננו בחצר:
 - האם היונים והביצים שייכים לבעל החצר:
 - יוני שובך:
 - לרש"י:
 - לתירוץ הראשון של הגמ' - יש בה איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - לתירוץ השני של הגמ' - אין בה איסור גזל מפני דרכי שלום [ע"פ רש"י חולין קמא ב].
 - לתוס' - יש בה איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - ביצי שובך:
 - באופן שהביצה יצאה רוב ועדיין לא נפלה לחצר:
 - לתירוץ הראשון בגמ' - אין איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - לתירוץ השני בגמ' - יש איסור גזל מפני דרכי שלום.
 - באופן שהביצה נפלה לחצר:
 - לפני ששלח את האם - בעל החצר לא קנה את הביצה, ויש איסור גזל מפני דרכי שלום שמא.
 - לאחר ששלח את האם - בעל החצר קנה את הביצה.
 - דיני מצות שילוח הקן:
 - באופן שבעל החצר זכה בביצה - אין מצות שילוח הקן
 - באופן שבעל החצר לא זכה בביצה - יש מצות שילוח הקן שמב.

» הערות »

- שמ הריטב"א מבאר שלמרות שדרך האנשים להפקיר את הזבל של הבהמות שלהם, מ"מ השוכר לא מפקיר את הזבל של הבהמות שלו באופן שהזבל נמצא לפני ביתו והוא מזומן לקחתו.
- שמא הגמ' מבארת שבאופן שהביצה נפלה לחצר בעל החצר לא קונה את הביצה, כיון שכמו שיש איסור ליטול את הביצים לפני שילוח האם, כך יש איסור לזכות בביצים לפני שילוח האם.
- שמב בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהביצה נפלה לחצר אסור לאדם אחר ליטול את הביצה, כיון שיש חיוב של מצות שילוח הקן לשלוח את האם ולאחר מכן ליטול את הביצים, ובאופן ששלח את האם לא יכול לזכות בביצים, משום שבעל החצר זוכה בביצה מיד, אמנם הגמ' מוסיפה שבאופן שקטן שאינו מחויב במצות שילוח הקן נטל את הביצה לפני ששלח את האם, צריך אביו להחזיר את הביצה לבעל החצר מפני דרכי שלום.

קצד. דיני האומר שני לשונות סותרים:

- שיטות התנאים:
 - לבן ננס - 'תפוס לשון אחרון'.
 - לרבי שמעון בן גמליאל ורבי יוסי - ספק האם 'תפוס לשון ראשון' או 'תפוס לשון אחרון' שמי.
- פסק האמוראים:
 - לרב - 'תפוס לשון אחרון'.
 - לשמואל - ספק האם 'תפוס לשון ראשון' או 'תפוס לשון אחרון'.

קצה. דיני המשכיר בית לחבירו והתעברה השנה:

- באופן שהשכיר לשנה - השוכר לא צריך לשלם על חודש העיבור.
- באופן שהשכיר לשנים עשר חודש - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור.
- באופן שאמר שני לשונות סותרים:
 - לפי הצד ש'תפוס לשון אחרון':
 - באופן שאמר 'שנים עשר דינר זהב לשנה מדינר זהב לחודש' - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור.
 - באופן שאמר 'דינר זהב לחודש משנים עשר זהובים לשנה' - השוכר לא צריך לשלם על חודש העיבור.
 - לפי הצד שספק האם 'תפוס לשון ראשון' או 'תפוס לשון אחרון':
 - לסומכוס - יחלוקו.
 - לרבנן:
 - לרב נחמן - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור, משום שהמשכיר מוחזק בבית והמוציא מחבירו עליו הראיה.
 - לשמואל:
 - באופן שהמשכיר בא לתבוע בתחילת חודש העיבור - השוכר צריך לשלם על חודש העיבור.
 - באופן שהמשכיר בא לתבוע באמצע חודש העיבור - השוכר צריך לשלם חצי מחודש העיבור.
 - באופן שהמשכיר בא לתבוע בסוף חודש העיבור - השוכר לא צריך לשלם על חודש העיבור שמי.

קצו. דיני טענת פרוע:

- באופן שטוען שפרע בתוך הזמן:
 - בהלוואה - נחלקו האמוראים [ב"ב ה ב] האם נאמן או דלמא לא נאמן.
 - בשכירות - לא נאמן שמה.
- באופן שטוען שפרע ביום שנגמר הזמן או לאחר הזמן - נאמן שמו.

הערות

- שמג תוס' מבארים שדברי רבי יוסי שיש ספק האם תפוס לשון ראשון או תפוס לשון אחרון נאמרו באופן שאין אפשרות לתפוס את שני הלשונות יחד, אבל באופן שאפשר לתפוס את שני הלשונות יחד (כגון לגבי תמורת עולה ושלמים) הולכים אחר לשון ראשון ואחרון יחד.
- שמד רש"י מבאר שביחס לזמן שהשוכר לא גר בבית השוכר לא יכול לתבוע מהמשכיר לגור בחינם, משום ש'קרקע בחזקת בעליה עומדת', ולכן הבעלים יכול לומר לו שישלם על כך או שיצא מהבית, אבל ביחס לזמן שהשוכר גר בבית המשכיר לא יכול לתבוע ממנו את דמי השכירות, משום ש'העמד ממון על חזקתו'. ותוס' [ו א] מבארים שבאופן זה מועילה תפיסת השוכר למרות שהיא 'תפיסה לאחר שנולד הספק', משום שהשוכר תפס בהיתר.
- שמה תוס' מבארים שהסיבה שגם למ"ד שבהלוואה אדם נאמן לטעון שפרע בתוך הזמן, בשכירות לא נאמן, משום שבשכירות השוכר חושש שיפול הבית או שיפול הבית של המשכיר והמשכיר יוציא את השוכר מהבית, ולכן אינו פורע בתוך הזמן.
- שמו הגמ' מבארת שלמרות שבדרך כלל הטוען פרוע ביום שנגמר הזמן נאמן, מ"מ רבנן תיקנו שבאופן ששכיר תובע את בעל הבית שישלם את שכרו ביום שנגמר הזמן ובעל הבית טוען פרוע השכיר נשבע ונוטל, משום שבעל הבית 'טרוד בפועליו' ולא זוכר האם פרע לשכיר.

דף קג

קצו. דיני שכירות:

- באופן שיש שטר שכירות של עשר שנים והמשכיר טוען שהשוכר גר חמש שנים והשוכר טוען שגר שלוש שנים - המשכיר נאמן בטענתו משום שהבית בחזקתו שמוז.
- באופן שיש שטר שכירות של עשר שנים כל שנה בעשר זוז ולאחר חמש שנים המשכיר טוען שהשוכר לא שילם והשוכר טוען ששילם - השוכר נאמן שמוח.

קצח. דיני שואל:

- באופן שהשואל אמר לבעלים ששואל את הכלי 'בטובו':
 - באופן שהשואל עשה קנין עם הבעלים על כך - יש לשואל זכות לשואל את הכלי לעולם, וגם באופן שהשואל החזיר את הכלי לבעלים יכול לחזור ולתבוע ממנו להשאל לו שוב, משום שמשמעות הלשון 'בטובו' הוא כל זמן שהכלי ראוי למלאכה.
 - באופן שהשואל לא עשה קנין עם הבעלים על כך - אין לשואל זכות להשאל את הכלי לעולם, ולכן באופן שהשואל החזיר את הכלי לבעלים לא יכול לחזור ולתבוע ממנו להשאל לו שוב.
- השואל קרדום ואמר לבעלים 'פרדס זה' - יש לשואל זכות להשתמש בקרדום רק לפרדס הזה ולא לפרס אחר.
- השואל קרדום ואמר לבעלים 'פרדס' - יש לשואל זכות להשתמש בקרדום לפרדס אחד.
- השואל קרדום ואמר לבעלים 'פרדיסי' - יש לשואל זכות להשתמש בקרדום לכל הפרדסים שרוצה שמוט.
- השואל מחבירו 'בור זה' להשקות את שדותיו - באופן שהבור נפל אין לשואל זכות להשתמש בבור אחר.
- השואל מחבירו 'בור' להשקות את שדותיו - באופן שהבור נפל יש לשואל זכות להשתמש בבור אחר.
- השואל מחבירו קרקע לחפור בה בור בשביל להשקות את שדותיו - השואל יכול לחפור בורות בקרקע עד שימצא מים.

קצט. דיני המשכיר בית לחבירו:

- באופן שהבעלים אמר 'בית זה' והבית נפל - המשכיר לא צריך להעמיד לשוכר בית אחר.
- באופן שהבעלים אמר 'בית' והבית נפל - המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית אחר.
- באופן שהבעלים הראה לשוכר בית ואמר לו 'בית כזה אני משכיר לך' - המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית אחר שדומה בצורתו לבית הזה, ובאופן שהבית הראשון נפל המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית אחר שדומה בצורתו לבית הזה ש"י.

הערות

- שמז הגמ' מבארת שהסיבה שהמשכיר נאמן שהשוכר גר חמש שנים ולא נחשב שטוען נגד שטר, משום שהשטר לא נעשה לטובת השוכר אלא השטר נעשה לטובת המשכיר שהשוכר לא יוכל לטעון לאחר שלוש שנים שקנה את הקרקע והחזיק בה שלוש שנים.
- שמח הגמ' מבארת שהסיבה שהשוכר נאמן לטעון שפרע את דמי השכירות של חמש שנים ולא נחשב שטוען נגד שטר, משום שהשטר לא נעשה כדי לגבות בו את החוב של השכירות, אלא השטר נעשה כדי שהשוכר לא יוכל לטעון לאחר שלוש שנים שקנה את הקרקע והחזיק בה שלוש שנים.
- שמט תוס' בתירוץ הראשון מבארים שלענין מכר באופן שאמר לשון רבים (כגון 'קרקעות') מבארים שהכוונה שנים, משום שלא מסתבר שהאדם מכר את כל קרקעותיו, אבל לענין שואל באופן שאמר לשון רבים (כגון 'פרדיסי') מבארים שהכוונה להכל, משום שדרך האדם להשאל לכל הפרדסים. ותוס' בתירוץ השני מבארים שבין לענין מכר ובין לענין שואל באופן שאמר לשון רבים יש ספק האם הכוונה לשנים או הכל, ולענין מכר שהמוכר מוחזק הקונה מקבל שנים, ולענין שואל שהשואל מוחזק השואל זכאי להשתמש לכל הפרדסים.
- תוס' בתירוץ השני מוסיפים שהדין שהשואל נחשב מוחזק למרות שעומד להחזיר את הכלי לבעלים נאמר רק במטלטלים, אבל בקרקע הבעלים נחשב מוחזק משום שאי אפשר להצניע את הקרקע.
- שנ הגמ' מוסיפה שבאופן שהבית שהבעלים הראה לשוכר בית שהיה על גב הנהר, המשכיר צריך להעמיד לשוכר בית שעומד על גב הנהר שהוא באותה צורה כמו הבית שהראה לשוכר, ולא אומרים שעיקר כוונתו בלשון 'בית כזה' הוא למיקום של הבית ליד הנהר ולא לצורת הבית.

פרק תשיעי

ר. דיני המקבל שדה מחבירו באריסות או בחכירות:

- באופן שדרך המקום לקצור את התבואה - המקבל צריך לקצור את התבואה והמקבל לא יכול לעקור את התבואה, וכן הבעלים לא יכול לתבוע מהמקבל לעקור את התבואה שני.
- באופן שדרך המקום לעקור את התבואה - המקבל צריך לעקור את התבואה והמקבל לא יכול לקצור את התבואה, וכן הבעלים לא יכול לתבוע מהמקבל לקצור את התבואה שני.
- באופן שדרך המקום לחרוש את השדה לאחר הקצירה או העקירה בשביל לעקור את הקוצים:
 - באופן שהמקבל ניקש את הקוצים והתנה עם הבעלים שעל ידי כך לא יצטרך לחרוש - לא צריך לחרוש.
 - בשאר האופנים - צריך לחרוש.
- באופן שיש אילנות בשדה האם האריס והחוכר מקבלים חלק מפירות האילן:
 - באופן שדרך המקום לכלול את האילנות באריסות וחכירות - האריס והחוכר מקבלים את פירותיהם שני.
 - באופן שדרך המקום לא לכלול את האילנות באריסות וחכירות - האריס והחוכר לא מקבלים את פירותיהם שני.
- דיני הכנת גדר לשדה - עשיית הגדר מוטלת על הבעלים, אמנם שימות קוצים על הקנים של הגדר מוטלת על המקבל.
- דיני השקיית השדה - ההוצאות של כלי ההשקיה מוטלות על הבעלים, אמנם ההוצאה של חפירת יאורים בתוך השדה מוטלת על המקבל.

רא. דיני אריס שעובד בכרם - האריס והבעלים צריכים לקנות בכל שנה קנים חדשים להעמיד עליהם את הגפנים, והאריס והבעלים חולקים בקנים שהשתמשו בהם בשנה שעברה.

דף קד

רב. דיני המקבל מחבירו שדה באריסות או בחכירות:

- באופן שקיבל שדה שיש בה מעיין ויבש המעיין:
 - באופן שיש ראייה שהאריס או החוכר קיבלו את הקרקע מחמת המעיין - מקזזים להם את ההפרש כמה היה מקבלים את השדה ללא המעיין.
 - באופן שאין ראייה שהאריס או החוכר קיבלו את הקרקע מחמת המעיין:
 - חוכר:
 - באופן שהתייבש הנהר הגדול - מקזז את ההפרש כמה היה מקבל את השדה ללא המעיין.
 - באופן שהתייבש הנהר הקטן - צריך לשלם את כל דמי החכירות.
 - אריס - לא מקזז את ההפרש כמה היה מקבל את השדה ללא המעיין שנה.

הערות

- שנא** הגמ' מבארת שבאופן שדרך המקום לקצור את התבואה, המקבל לא יכול לעקור את התבואה, משום שהבעלים יכול לטעון שמעדיף לקצור כדי שישאר חלק מהקש של התבואה והם יהיו הזבל לשנה הבאה, וכן הבעלים לא יכול לתבוע מהמקבל לעקור את התבואה, משום שהמקבל יכול לטעון שמעדיף לקצור כיון שיותר קל לקצור.
- שנב** הגמ' מבארת שבאופן שדרך המקום לעקור את התבואה, המקבל לא יכול לקצור את התבואה, משום שהבעלים יכול לטעון שמעדיף לעקור כדי שהשדה תהיה נקיה ללא זבל, וכן הבעלים לא יכול לתבוע מהמקבל לקצור את התבואה, משום שהמקבל יכול לטעון שמעדיף לעקור כדי שיקבלו יותר קש.
- שנג** הגמ' מבארת שדין זה נאמר אפילו באופן שבעל השדה הרבה לאריס ולחוכר את שכרם, ולא אומרים שעשה זאת על דעת שהאריס והחוכר לא יקבלו את פירות האילנות.
- שנד** הגמ' מבארת שדין זה נאמר אפילו באופן שבעל השדה מיעט לאריס ולחוכר את שכרם, ולא אומרים שעשה זאת על דעת שהאריס והחוכר יקבלו את פירות האילנות.
- שנה** בדברי הגמ' מבואר שבאופן שהתייבש הנהר הגדול נחשב כמו מכת מדינה, שיתבאר להלן [עמוד עח] שבחכירות לא צריך לשלם את כל דמי החכירות ובאריסות מתחלקים בפירות שנשארו לפי חשבון, ותוס' מבארים שבאופן שהתייבש הנהר הקטן של השדה שקיבל באריסות או בחכירות לא נחשב מכת מדינה, ולכן אפילו

- באיזה אופן יש ראייה שהאריס או החוכר קיבלו את הקרקע רק מחמת המעיין:
 - באופן שהחוכר או הבעלים אמר לשון 'שדה' - אין ראייה שקיבל את השדה מחמת המעיין.
 - באופן שהחוכר או הבעלים אמר לשון 'שדה בית השלחים':
 - לשמואל:
 - באופן שהחוכר אמר שמקבל 'שדה בית השלחים' - יש ראייה שקיבל את השדה מחמת המעיין.
 - באופן שהבעלים אמר שנותן 'שדה בית השלחים' - אין ראייה שקיבל את השדה מחמת המעיין.
 - לרבינא:
 - באופן שהבעלים והחוכר עמדו בקרקע - יש ראייה שקיבל את השדה מחמת המעיין.
 - באופן שהבעלים והחוכר לא עמדו בקרקע - אין ראייה שקיבל את השדה מחמת המעיין.
 - באופן שקיבל שדה ולא עבד בה:
 - חוכר - צריך לשלם את כל דמי החכירות.
 - אריס:
 - לנהרדעי:
 - באופן שהאריס כתב שאם לא יעבוד ישלם אלף זוז - צריך לשלם לבעל השדה אלף זוז.
 - באופן שהאריס לא כתב שאם לא יעבוד ישלם אלף זוז - שמים את הקרקע כמה פירות היו גדלים בה אם היה עובד בה ומשלם לפי חשבון.
 - לשמואל - שמים את הקרקע כמה פירות היו גדלים בה אם היה עובד בה ומשלם לפי חשבון שני.
 - אריס שקיבל שדה לזרוע בה שומשמיין וזרע בה חיטים והצליח בזריעה והחטים התייקרו לשווי השומשמיין - האריס ובעל השדה מתחלקים בחיטים כפי שסוכם ביניהם שני.
 - אריס שקיבל שדה לזרוע בה שומשמיין וזרע בה חיטים והחטים שווים יותר מהשומשמיין - האריס ובעל השדה מתחלקים בחיטים כפי שסוכם ביניהם שני.

רג. חיובי הבעל לאשתו:

- קרבן חובה (כגון חטאת או קרבן יולדת או קרבן זיבה) או קרבן שמתיר את האשה (כגון קרבן נזירות) - הבעל חייב שנט.
- קרבן נדבה - הבעל לא חייב.
- חובות שהאשה לוותה לדברים שהבעל לא מחויב לתת לה - הבעל לא חייב.

☞ הערות ☞

בחכירות צריך לשלם את כל דמי החכירות, ותוס' בתירוץ הראשון מוסיפים שבאופן שהתייבשו הנהרות הקטנים של כל השדות סמוכים לשדה נחשב מכת מדינה, ומ"מ צריך לשלם את כל דמי החכירות, משום שהחוכר יכול להשקות את השדה על ידי דליים, ותוס' בתירוץ השני מוסיפים שבאופן שהתייבש הנהר הקטן, האריס לא יכול לומר שלא רוצה לעבוד בשדה, אלא האריס צריך להמשיך לעבוד בשדה, כיון שהאריס יכול להשקות את השדה על ידי דליים.

שנו הגמ' מבארת שהטעם שבאופן שהאריס לא כתב, שמים את הקרקע כמה פירות היו גדלים בה אם היה עובד בה ומשלם לפי חשבון, משום ש'דורשים לשון הדיוט', כלומר שהאנשים התרגלו לכתוב באריסות 'אם אוביר ולא אעביד אשלם במיטבא', ותוס' מבארים שמחמת שהאנשים התרגלו לכתוב כך גם באופן שלא כתבו האריס חייב לשלם. והטעם של שמואל שגם באופן שהאריס כתב שאם לא יעבוד ישלם אלף זוז לא צריך לשלם אלף זוז, משום שנחשב 'אסמכתא'.

שנו הגמ' מבארת שהיה מקום לומר שכיון שבעל השדה הרויח שהאריס זרע חיטים שמכחישים את הקרקע פחות משומשמיין, האריס יכול לנכות לבעל השדה חלק מהחיטים תמורת רווח זה, אלא שלא אומרים כך, כיון שבעל השדה מעדיף שירזע חיטים שיש בהם יותר רווח למרות שהשדה תכחיש.

שנח הגמ' מבארת שהסיבה שהאריס ובעל השדה מתחלקים ברווח שהחיטים שווים יותר מהשומשמיין, כיון שהאריס גרם לרווח זה וכן הקרקע גרמה לרווח זה.

שנט הברייתא מביאה דין זה בשם רבי יהודה, והגמ' מוסיפה שרבי יהודה דורש לשון הדיוט, ורש"י סובר שהחידוש בכך שרבי יהודה דורש לשון הדיוט, שבאופן שהאשה התחייבה בקרבן לאחר הנישואין והאשה התגרשה לפני שהביאה את הקרבן, הבעל לא חייב להביא את הקרבן, משום שהאשה כותבת בשובר של הגירושין שקיבלה את האחיות שיש לה עליו מלפני הגירושין. אמנם תוס' סוברים שהחידוש בכך שרבי יהודה דורש לשון הדיוט, שהבעל חייב גם על קרבנות שהאשה התחייבה בהם לפני הנישואין, משום שהבעל כותב לאשה בכתובה שמקבל אחיות על החובות מלפני הנישואין.

בדברי הברייתא מבואר שבאופן שהאשה התחייבה בקרבן עולה ויורד, והבעל חייב להביא את הקרבן עבור אשתו, הבעל צריך להביא קרבן עשיר כיון שהבעל עשיר, ולא אומרים שהבעל צריך להביא קרבן עני כיון שהאשה עניה.

רד. בעל מאנשי אלכסנדריא שקידש אשה וכתב כתובה ביום הקידושין ולפני הנישואין חטף אדם אחר את האשה ונשאה - הקידושין של הבעל הראשון התבטלו שס.

רה. דיני משכון:

- באופן שהמלוה לקח מהלוה משכון והחזיר אותו ללוה והמשכון נפחת מדמיו על ידי השימוש של הלוה:
 - באופן שהלוה לא כתב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי' - הפסד המשכון על המלוה.
 - באופן שהלוה כתב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי' - הפסד המשכון על הלוה שסא.
- האם מותר למלוה לקחת משכון שהוא שווה יותר משיעור החוב - לא שסב.
- באופן שהבעל חוב לקח משכון והחזיר אותו ללוה ומת הלוה - הבעל חוב גובה את המשכון מהיורשים.

רו. דיני כתובה:

- במקום שנוהגים לכתוב בכתובה את השווי של הנדוניה - החתן גובה מאבי הבת את השווי הכתוב בכתובה.
- במקום שנוהגים לכתוב בכתובה פי שנים מהשווי של הנדוניה:
 - באופן שהחתן עשה קנין עם אבי הבת - החתן גובה מאבי הבת את השווי הכתוב בכתובה.
 - באופן שהחתן לא עשה קנין עם אבי הבת - החתן גובה מאבי הבת חצי מהשווי הכתוב בכתובה.

רז. דיני שכיב מרע שאמר 'תנו ארבע מאות זוז לבתי':

- באופן שהוסיף את הלשון 'בכתובתה' - כוונתו שיתנו לבת מאתים זוז ויכתבו בכתובה ארבע מאות זוז.
- באופן שלא הוסיף את הלשון 'בכתובתה' - כוונתו שיתנו לבת ארבע מאות זוז ויכתבו בכתובה שמונה מאות.

דף קה

רח. דיני עיסקא:

- הקדמה - הגמ' דנה באדם שנתן לחבירו כסף לעשות בהם עיסקא, ומחצית מהכסף נחשב הלוואה ומחצית מהכסף נחשב פקדון, וסיכמו ביניהם שברווחים יקבל הנותן שלישי והמקבל שני שלישי ובהפסדים יפסיד הנותן חצי והמקבל חצי וכדלהלן.
- דיני המחצית שנחשב להלוואה:
 - לנהרדעי - מותר למקבל להשתמש בו להוצאות ביתו, ובאופן שמת המקבל הנותן לא יכול לגבות מחצית זו מהמטלטלים, כיון שמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לבעל חוב.
 - לרבא - אסור למקבל להשתמש בו להוצאות ביתו, ובאופן שמת המקבל הנותן יכול לגבות מחצית זו מהמטלטלים שסג.
- צורת כתיבת העיסקא - באופן שקיבל שני חפצים בעיסקא אחת ראוי לא לכתוב על כך שני שטרות אלא שטר אחד, באופן שקיבל שתי עיסקאות ראוי לא לכתוב על כך שטר אחד אלא לכתוב שני שטרות שסד.

הערות

- שס הגמ' מבארת שהסיבה שהקידושין של הבעל הראשון התבטלו, משום שאנשי אלכסנדריא היו רגילים לכתוב בכתובה 'לכשתכנסי לחופה הוי לי לאינתו', ודורשים מלשון זה שהבעל עשה תנאי בקידושין שיחולו רק באופן שהאשה תנשא לו, ולא באופן שהאשה לא תנשא לו.
- שסא תוס' בתירוח הראשון מבארים שמותר ללוה לכתוב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי', רק באופן שהמלוה מחזיר ללוה את המשכון לזמן מרובה, אבל באופן שהמלוה מחזיר ללוה את המשכון ביום או בלילה כדינו, אסור ללוה לכתוב כך וממילא הפסד המשכון על המלוה. ותוס' בתירוח השני מבארים שרבנן תיקנו שמותר ללוה לכתוב למלוה 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי', אפילו באופן שהמלוה מחזיר ללוה את המשכון ביום או בלילה כדינו, והסיבה שרבנן תיקנו כך כדי שהמלוה לא ימנע מלהחזיר ללוה את המשכון.
- שסב הגמ' מבארת שהסיבה שאסור למלוה לקחת משכון שהוא שווה יותר משיעור החוב, משום שאם המלוה יקח משכון שהוא שווה יותר משיעור החוב, והלוה יכתוב לבעל חוב 'תשלומתא דאית לך עלי כל קבל דיכי' והמשכון יפסד, נמצא שהמלוה ישלם ללוה יותר מחיובו.
- שסג רש"י מבאר שהטעם של רבא שבאופן שמת המקבל הנותן יכול לגבות את המחצית של ההלוואה מהמטלטלים של היתומים, כיון שהמלוה סומך על העיסקא כמו קרקע, כיון שהמקבל לא יכול להשתמש בכסף זה להוצאות ביתו.
- שסד הגמ' מבארת שבאופן שיש שני חפצים בעיסקא אחת, ובחפץ אחד היה הרבה רווח ובחפץ שני היה קצת הפסד, מקזזים את ההפסד מהרווח, ובשארית הרווח הנותן מקבל שלישי והמקבל מקבל שני שלישי, ובאופן שיש שתי עיסקאות, ועיסקא אחת הרוויחה הרבה ועיסקא השנייה הפסידה קצת, מחשבים כל עיסקא בפני עצמה,

- דיני עיסקא שהפסידה וטרח המקבל ועשה רווח בעיסקא להשלים את ההפסד - מקזזים את הרווח מההפסד ונמצא שהעיסקא לא הרויחה ולא הפסידה שסה.
- דיני חזרה מהעיסקא:
 - באופן שהנותן רוצה לחזור בו - לא יכול לחזור, משום שחצי מהעיסקא היא הלוואה שאינה ברשותו, וגם מהחצי העיסקא שהיא פקדון יש למקבל זכות להתעסק בו עד הזמן שסיכמו.
 - באופן שהמקבל רוצה לחזור בו - יכול לחזור משום ש'פועל יכול לחזור בו אפילו בחצי היום'.
 - באופן ששני שותפים קיבלו עיסקא יחד ואחד מהם רוצה לחלק את העיסקא שכל אחד יתעסק בחצי - לא יכול לחזור, משום שהשותף השני יכול לומר שרוצה שימשיכו להתעסק בעסקה יחד משום שיש יותר מזל לשני שותפים יחד.

רט. דיני המקבל שדה מחבירו וגדל בשדה מעט תבואה:

- אריס:
 - לת"ק:
 - באופן שגדל בשדה תבואה בשיעור כרי - צריך לטפל בשדה.
 - באופן שלא גדל בשדה תבואה בשיעור כרי - לא צריך לטפל בשדה שסו.
 - לרבי יהודה:
 - באופן שגדל בשדה תבואה בשיעור של כמות הזרעים שצריך לזרוע בשדה - צריך לטפל בשדה.
 - באופן שלא גדל בשדה תבואה בשיעור של כמות הזרעים שצריך לזרוע בשדה - לא צריך לטפל בשדה שסו.
- חוכר - לא צריך לטפל בשדה כיון שהבעלים לא מפסיד מכך שהרי משלם לבעלים את כל דמי החכירות.

רי. דיני המקבל שדה מחבירו במקום שנוהגים לנכש את הקוצים מהתבואה - חייב לנכש שסת.

ריא. דיני טומאת אוכלים בזיתים וענבים שלא יכולים להתבשל לעולם - לבית שמואי מקבלים טומאת אוכלים, לבית הלל אינם מקבלים טומאת אוכלים שסט.

ריב. דיני זב וטהור שעלו על אילן חלש או על ענף חלש - הטהור נטמא שע.

» הערות »

ובעיסקא שהפסידה הנותן מפסיד חצי והמקבל מפסיד חצי, ובעיסקא שהרויחה הנותן מקבל שלישי והמקבל מקבל שני שלישי, וכיון שבאופן שמקזזים את ההפסד מהרווח המקבל מפסיד, ובאופן שלא מקזזים את ההפסד מהרווח הנותן מפסיד, לכן ראוי שבאופן שקיבל שני חפצים בעיסקא אחת לכתוב שטר אחד, ובאופן שקיבל שתי עיסקאות לכתוב שני שטרות.

ססה הגמ' מבארת שהנותן לא יכול לטעון שיחשבו את ההפסד בנפרד ואת הרווח בנפרד והנותן יפסיד מחמת כך, משום שכיון שהנותן לא הודיע למקבל שהעיסקא הפסידה, וטרח לעשות רווח בעיסקא להשלים את ההפסד, אומדים שכוונתו לכסות את ההפסד כדי שלא יאמרו שהוא אדם שעושה הפסד בעיסקאות.

ססו הגמ' מביאה שרבי יוסי ברבי חנינא מבאר ששיעור כרי הוא בשיעור להעמיד רחת, כלומר שהחלק הרחב של הרחת שאיתו מרימים את התבואה צריך להיות תקוע בכרי ולעמוד כך, ורש"י מוסיף שכל צדדי הרחת צריכים להיות מכוסים על ידי הכרי, ולתוס' אין הכרח לכך. הגמ' מביאה שלוי אומר שהשיעור הוא שלש סאים, ודבי רבי ינאי אומרים שהשיעור הוא סאתים חוץ משיעור ההוצאה של האריס.

הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שבאופן שגדל בשדה תבואה בשיעור כרי צריך לטפל בשדה, ובאופן שלא גדל בשדה תבואה בשיעור כרי לא צריך לטפל, משום שהאריס כותב לבעלים 'אנא אוקים ואניר ואזרע ואחצוד ואעמרו ואדושו ואידורי ואוקים כריא קדמך'.

ססז הגמ' מביאה שבזמן רבי יוחנן כאשר היו זורעים ארבעה קבים היה גדל כור תבואה, אמנם בזמן רבי אמי הקרקע הוכחשה, ורק כאשר היו זורעים שמונה קבים היה גדל כור תבואה.

ססח הגמ' מבארת שהסיבה שחוכר חייב לנכש, משום שאם לא ינכש ישארו בשדה קוצים לשנה הבאה, ואפילו באופן שהחוכר אמר שינכש לאחר שתגדל התבואה, מ"מ יש חשש שעד שינכש יפלו זרעים של קוצים, והם יחזרו ויגדלו בשנה הבאה, ורש"י מבאר שהדין שאריס חייב לנכש הוא פשוט, משום שאם האריס לא ינכש התבואה תגדל פחות טוב ובעל השדה יפסיד.

ססט הגמ' מבארת שדברי בית הלל שהזיתים אינם מקבלים טומאת אוכלים, נאמרו באופן שמכניסים לבית הבד כור של זיתים יוצא ארבעת קבין שמן, או באופן שמכניסים לבית הבד שלשה כורים של זיתים יוצא שנים עשר קבין שמן, אבל באופן שיוצא כמות יותר גדולה של שמן מקבלים טומאת אוכלים.

שע הגמ' מבארת שהכוונה אילן חלש הוא אילן שאי אפשר לחקוק מגעו בשיעור רובע, והכוונה ענף חלש הוא ענף שאפשר לטמון אותו בתוך כף ידו, ורש"י מבאר שבאופן שהזב עלה ראשון והטהור עלה אחריו, הזב נשען על הטהור והטהור נטמא, ובאופן שהטהור עלה ראשון והזב עלה אחריו, הטהור נשען על הזב ונטמא.

ריג. דיני בית הפרס:

- ההולך בבית הפרס האם נטמא:
 - באופן שהלך על אבנים שאפשר להסיט אותן על ידי הליכה - נטמא.
 - באופן שהלך על אבנים שאי אפשר להסיט אותן על ידי הליכה - אינו נטמא.
- הרוכב על גבי אדם או על גבי בהמה שהולכים על גבי אבנים שאפשר להסיט אותן על ידי הליכה האם נטמא:
 - באופן שרוכב על אדם ש'כוחו רע' או על בהמה ש'כוחה רע' - נטמא.
 - באופן שרכב על אדם ש'אין כוחו רע' או על בהמה ש'אין כוחה רע' - אינו נטמא שעה.

ריד. דיני תפילה עם משא:

- באופן שיש במשא שיעור של ארבעה קבין - אסור להתפלל עם המשא אלא צריך להורידו.
- באופן שאין במשא שיעור של ארבעה קבין - מותר להזיז את המשא לאחוריו ולהתפלל עם המשא.

רטו. דיני תפילין עם משא על הראש:

- באופן שיש במשא שיעור של ארבעה קבין והמשא נשען על התפילין או באופן שהמשא הוא זבל - אסור ללבוש תפילין יחד עם המשא.
- באופן שיש במשא שיעור של רביע ליטרא והמשא אינו זבל - לדבי רבי ינאי ולדבי רבי חייא מותר ללבוש תפילין יחד עם המשא, לדבי שילא אסור ללבוש תפילין יחד עם המשא.

רטז. דיני לקט באופן שהרוח פיזרה את העומרין של בעל הבית על הלקט - לת"ק שמיין מהו השיעור של הלקט שהיה צריך להיות בשדה ובעל הבית נותן שיעור זה לעניים, לרבי שמעון בן גמליאל נותן לעניים תבואה בשיעור של ארבעה קבים לשדה שזרעים בה כור זרעים (הגמ' מסתפקת האם הכוונה כור זרעים במפולת יד או במפולת שורים).

דף קו

ריז. דיני המקבל שדה מחבירו באריסות או בחכירות והפירות התקלקלו מחמת שדפון:

- חוכר:
 - באופן שהחכירות הייתה בתבואה (שישלם כך וכך תבואה):
 - באופן שנחשב מכת מדינה:
 - באופן שהחוכר זרע:
 - באופן שגדל תבואה:
 - באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חטים והחוכר זרע חטים, או באופן שהבעלים אמר לחוכר שיזרע מה שרוצה - לא צריך לשלם את כל דמי החכירות אלא צריך לשלם לפי חשבון של כמות הפסד שעיב.

הערות

שעא הגמ' מבארת שהכוונה אדם ש'כוחו רע' הוא שהארכובות של הנרכב נוקשות זו לזו מחמת כובד המשא, והכוונה בהמה ש'כוחה רע' היא שהבהמה מטילה גללים מחמת כובד המשא.

רש"י מבאר שבאופן שאדם או בהמה הולכים על גבי אבנים שאפשר להסיט אותן על ידי הליכה, יש חשש שעל ידי ההליכה האבן תזוז והיא תזיז עצם כשעורה שמטמאה בהיסט, ולכן באופן שאדם רוכב על אדם ש'כוחו רע' או על בהמה ש'כוחה רע' נטמא הרוכב, משום שהסטת האבנים נעשתה על ידי כובד העליון, אבל באופן שאדם רוכב על אדם ש'אין כוחו רע' או על בהמה ש'אין כוחה רע' לא נטמא הרוכב, משום שהסטת האבנים לא נעשתה על ידי כובד העליון.

תוס' מבארים שהדין שהרוכב על גבי אדם ש'אין כוחו רע' אינו נטמא, נאמר באופן שאין 'טומאת חיבורין' כגון שהנרכב הוא נכרי או באופן שיש הרבה בגדים ביניהם.

שעב תוס' מבארים שהטעם שבאופן שנחשב מכת מדינה החוכר לא צריך לשלם את דמי החכירות, משום שנחשב שהשדה לא הייתה ראויה לזריעה.

הגמ' מבארת שהדין שהחוכר לא צריך לשלם את כל דמי החכירות, נאמר באופן שלאחר שהשדה נשדפה החוכר חזר וזרע בה, והשדה חזרה ונשדפה, עד שהשדה הוחזקה בשדפון (לרבי לאחר בשני פעמים שהשדה נשדפה נחשב חזקה, ולרבנן לאחר שלש פעמים שהשדה נשדפה נחשב חזקה), אבל באופן שהחוכר לא זרע החוכר צריך לשלם את כל דמי החכירות.

- באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים והחוכר זרע שעורים - צריך לשלם את כל דמי החכירות שעג.
- באופן שלא גדל תבואה - החוכר צריך לחזור ולזרוע שוב ושוב עד שיגמר זמן הזריעה, ורק באופן שעשה כך ולא גדל לא צריך לשלם את כל דמי החכירות שעד.
- באופן שהחוכר לא זרע - צריך לשלם את כל דמי החכירות שעה.
- באופן שלא נחשב מכת מדינה - צריך לשלם את כל דמי החכירות שעו.
- מה נחשב מכת מדינה:
- לרב יהודה - באופן שהשתדפו רוב השדות בבקעה שבה השדה נמצאת שעו.
- לעולא:
- באופן שארבעת השדות שסביבות השדה השתדפו:
- באופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה בור - ספק האם נחשב מכת מדינה.
- באופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה אספסתא שלא נשדפה - ספק האם נחשב מכת מדינה.
- באופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה שזרוע בזרע אחר - ספק האם נחשב מכת מדינה שעח.
- באופן שאין הפסק - נחשב מכת מדינה שעט.
- באופן שבארבעת השדות שסביבות השדה השתדף תלם אחד שסמוך לשדה - ספק האם נחשב מכת מדינה.
- באופן שארבעה השדות שסביבות השדה השתדפו ונשאר תלם אחד שסמוך לשדה שלא השתדף - ספק האם נחשב מכת מדינה.
- אופנים נוספים:
- באופן שלא השתדפו רוב השדות של הבקעה והשתדפו כל שדותיו של הבעלים - לא נחשב מכת מדינה שפ.
- באופן שהשתדפו רוב השדות של הבקעה והשתדפו כל השדות של החוכר - לא נחשב מכת מדינה שפא.
- באופן שהחכירות הייתה בדמים (שישלם כך וכך מעות):
- לת"ק - הדין כמו באופן שהחכירות הייתה בתבואה.
- לרבי יהודה - צריך לשלם את כל דמי החכירות.

הערות

- שעג הגמ' מבארת שהטעם שבאופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים והחוכר זרע שעורים החוכר צריך לשלם את כל דמי החכירות, משום שהבעלים יכול לומר לחוכר שהתפלל בתחילת השנה על חיטים ולא על שעורים, ולכן אם החוכר היה זרוע חיטים החיטים לא היו משתדפים, למרות שהיה מכת מדינה ושאר השדות השתדפו.
- שעד הגמ' מביאה שנחלקו התנאים מהו סוף זמן זריעת חיטים ושיפון שנזרעים בתחילת החורף; לרבי יהודה תחילת כסלו, לרבי מאיר אמצע כסלו, לרבי שמעון סוף כסלו. ונחלקו רש"י ותוס' מהו סוף זמן זריעת שעורים וקטניות שנזרעים בסוף החורף; לרש"י תחילת אדר, לתוס' תחילת שבט.
- שעה תוס' מבארים שבאופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים, הבעלים יכול לטעון שהתפלל בתחילת השנה על חיטים, ואם החוכר היה זרוע חיטים החיטים לא היו משתדפים, וגם באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע מה שירצה, ולא יכול לטעון טענה זו כיון שמסתמא תפילה על מין לא מסויים לא הייתה נשמעת, מ"מ הבעלים יכול לטעון לחוכר שיתכן שאם היה זרוע היה קורה נס והתבואה לא הייתה מתקלקלת.
- שעו רש"י מבאר שבאופן שלא נחשב מכת מדינה החוכר צריך לשלם את כל דמי החכירות, משום שנחשב שה'מזל' של החוכר גרם להפסד.
- שעז הגמ' מוסיפה שבאופן שרוב השדות בבקעה שבה השדה נמצאת לקו בירקון והשדה לקתה בשדפון, או באופן שרוב השדות שבה השדה נמצאת לקו בשדפון והשדה לקתה בירקון, ספק האם נחשב מכת מדינה או דלמא לא נחשב מכת מדינה.
- שעח דברי הגמ' מבואר שגם לפי הצד שבאופן שיש הפסק בין השדה לארבעת השדות של שדה שזרוע בזרע אחר לא נחשב מכת מדינה, יש להסתפק האם חיטים ושעורים נחשב כשני מינים או כמין אחד.
- שעט הגמ' מוסיפה שבאופן שארבעת השדות שסביבות השדה לקו בירקון והשדה לקתה בשדפון, או באופן שארבעת השדות שסביבות השדה לקו בשדפון והשדה לקתה בירקון, ספק האם נחשב מכת מדינה או דלמא לא נחשב מכת מדינה.
- שפ הגמ' מבארת שבאופן זה החוכר לא יכול לטעון שיש ראייה שהשדה השתדפה משום מזלו של הבעלים, משום שמסתבר שמחמת המזל של הבעלים לא היה משתדפים כל שדותיו, אלא היה נשאר לו שדה אחת שלא השתדפה דכתיב 'כי נשארו מעט מהרבה' (ותוס' מוסיפים שלאחר שתולים שהשדה השתדפה מחמת המזל של החוכר, נמצא שהבעלים הרויח משדה זו כיון שיקבל מהחוכר את דמי החכירות, ולכן נחשב שנשאר לבעלים מעט מהרבה).
- שפא הגמ' מבארת שבאופן זה הבעלים יכול לטעון שיש ראייה שהשדה השתדפה מחמת מזלו של החוכר שהרי השתדפו כל שדותיו (תוס' מבארים שבאופן זה אי אפשר לומר שמסתבר שהשדה נשתדפה מחמת המזל של הבעלים, כיון שמחמת המזל של החוכר היה צריך להשאר שדה אחת שלא השתדפה, משום שגם לפי הצד שהשדה השתדפה מחמת המזל של הבעלים החוכר לא הרויח משדה זו, ולא נחשב שנשאר לחוכר 'מעט מהרבה').

- אריס - מתחלקים בפירות שנשארו.

ריח. דיני תשלום אריסות או בחכירות:

- באופן שקיבל שדה באריסות - בעל השדה והאריס מתחלקים בפירות השדה כפי שסיכמו ביניהם.
- באופן שקיבל שדה בחכירות:
 - באופן שגדלו בשדה חיטים יפים - החוכר לא יכול לתת לבעל השדה חיטים אחרים מהשוק אלא צריך לתת מהחיטים שגדלו בשדה.
 - באופן שגדלו בשדה חיטים גרועים - החוכר לא צריך לתת לבעל השדה חיטים אחרים מהשוק אלא יכול לתת מהחיטים שגדלו בשדה שפב.

ריט. דיני המקבל שדה באריסות או בחכירות לזרוע מין מסוים האם מותר לו לזרוע מין אחר:

- אריס - מותר שפג.
- חוכר:
 - לת"ק:
 - האם מותר לשנות למין שמכחיש את הקרקע יותר - בארץ ישראל אסור, בבבל מותר.
 - האם מותר לשנות למין אחר שמכחיש את הקרקע פחות - מותר.
 - לרבי שמעון בן גמליאל - אסור שפד.

דף קז

רכ. דין שחלים שגדלים בשדה כותנה:

- באופן שהשחלים גדלים בין הזרעים של הכותנה:
 - באופן שהשחלים עדיין לא התקשו - מותר לאדם אחר לקחת את השחלים כיון שהם מפסידים את הכותנה.
 - באופן שהשחלים התקשו - אסור לאדם אחר לקחת את השחלים כיון שהם לא מוסיפים להפסיד את הכותנה.
- באופן שהשחלים גדלים בין הערוגות של הכותנה - אסור לאדם אחר לקחת את השחלים כיון שהם לא מפסידים את הכותנה.

רכא. דיני אילן העומד על המיצר בין שני שדות:

- לרש"י:
- לרב:
- באופן שהשרשים נמצאים בשדה אחת - הפירות שייכים לבעל השדה שהשרשים נמצאים בו.

הערות

שפב הגמ' מבארת שלמרות שבאופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע חיטים והחוכר זרע חיטים וגדלו חיטים גרועים החוכר יכול לתת לבעל השדה מחיטים אלו, מ"מ באופן שהבעלים אמר לחוכר לזרוע אספתא ולשלם על החכירה בשעורים והחוכר שניה מדברי בעל הבית זרע שעורים וגדלו שעורים גרועים, החוכר לא יכול לשלם לבעלים משעורים אלו, משום שיתכן שאם השוכר היה זרע אספתא היה גדל אספתא טובה. והגמ' מוסיפה שבאופן שהבעלים נתן לחוכר כרם וגדלו ענבים טובים ולאחר מכן הענבים התלעו החוכר יכול לשלם לבעלים בענבים אלו, אבל באופן שהבעלים סיכם עם החוכר שישלם ביין והיין החמיץ החוכר לא יכול לשלם לבעלים ביין זה, משום שהיין החמיץ מחמת מזל בעליו, ולכן תולים שהיין החמיץ מחמת המזל של החוכר ולכן צריך לקנות יין טוב מהשוק ולשלם לבעלים בו.

שפג רש"י מבאר שהסיבה שמותר לאריס לשנות מהמין שבעל הבית אמר למין אחר שמכחיש את הקרקע יותר, משום שבעל השדה מעדיף שהשדה תכחש ועל ידי כך ירויח שיהיה לו יותר תבואה.

שפד רש"י מבאר שהדרך של בעלי השדות לזרוע בשדה חיטים או שעורים, אבל באופן שזורעים בשדה שנה אחת חיטים ושנה שניה שעורים נחלש כוח הקרקע, ולכן רבי שמעון בן גמליאל סובר שאסור לחוכר לשנות למין אחר, משום שיש חשש שבעל השדה זרע בשנה שעברה חיטים והחוכר יזרע בשנה זו שעורים ועל ידי כך יחלש כוח הקרקע, אמנם תוס' מבארים להיפך שהדרך של בעלי השדות לזרוע בשדה שנה אחת חיטים ושנה אחת שעורים, אבל באופן שזורעים שנה אחת שנה חיטים נחלש כוח הקרקע, ולכן רבי שמעון בן גמליאל סובר שאסור לחוכר לשנות למין אחר, משום שיש חשש שבעל השדה זרע מין זה בשנה שעברה ועל ידי כך יחלש כוח הקרקע.

הגמ' מוסיפה שהחשש שהקרקע תחלש נאמר רק באופן שחרשו את השדה פעם אחת, אבל באופן שחרשו את השדה שני פעמים אין חשש.

- באופן שהשרשים נמצאים בשני השדות - בעלי השדות חולקים את הפירות שפה.
- לשמואל - בעלי השדות חולקים את הפירות.
- לתוס':

- באופן שהשרשים נמצאים בשדה אחת - הפירות שייכים לבעל השדה שהשרשים נמצאים בו.
- באופן שהשרשים נמצאים בשני השדות:
- לרב - הפירות שנמצאים באויר שדה שייכים לבעל השדה, הפירות שנמצאים באויר המיצר בעלי השדות חולקים שפי.
- לשמואל - בעלי השדות חולקים את הפירות.

רכב. דין עין הרע - אסור לאדם לעמוד להסתכל בשדה חבירו בשעה שהשדה עומדת בקמותיה.

רכג. דיני אילנות שנטועים ליד הנהר - מותר לקצוץ משני עברי הנהר כשיעור רוחב כתף, משום שדרך האנשים שמושכים את הספינות ללכת ליד הנהר ולמשוך את הספינה שפי.

דף קה

רכד. דיני צרכי העיר:

- הוצאות שמירת העיר - מוטלות על כל בני העיר ואפילו על היתומים, חוץ מתלמידי חכמים משום שאינם צריכים שמירה.
- חפירת בורות מים:
- באופן שגובים מעות ושוכרים פועלים - כל בני העיר צריכים לשלם ואפילו תלמידי חכמים.
- באופן שבני העיר חופרים בעצמם - כל בני העיר צריכים להשתתף חוץ מתלמידי חכמים, משום שגנאי לתלמידי חכמים לעשות כך.

רכה. דיני חמש גנות זו למעלה מזו:

- באופן שצריכים לתקן את המעין שמביא מים לשדות:
- תיקון החלק העליון - כל חמשת החצרות צריכות לשלם משום שחלק זה משמש את כולם.
- תיקון החלק התחתון - החצר התחתונה צריכה לשלם משום שחלק זה משמש אותה לבדה.
- באופן שצריכים לתקן את הביב שמוציא מים סרוחים מהשדות:
- תיקון החלק העליון - החצר העליונה צריכה לשלם משום שחלק זה משמש אותה לבדה.
- תיקון החלק התחתון - כל חמשת החצרות צריכות לשלם משום שחלק זה משמש את כולם.

רכו. דיני המחזיק בקרקע בזמן הפרסיים:

- הקדמה - בזמן הפרסיים היה החוק שכל הקרקעות הם הפקר, והרוצה להחזיק בהם ולשלם מס למלך יכול לעשות זאת, ויש לדון באופנים שונים האם יכול להחזיק בקרקע או שמסלקים אותו וכדלהלן.
- באופן שהחזיק בקרקע שהיא בין שני אחים או בין שני שותפים - לרב יהודה לא מסלקים אותו, לרב נחמן מסלקים אותו.
- באופן שהחזיק בקרקע שיש לידה אדם שרוצה להחזיק בה מדין בר מצרא - לרב נחמן לא מסלקים אותו, לנהרדעי מסלקים אותו שפי.

הערות

- שפה הגמ' מבארת שבאופן שהשרשים נמצאים בשני השדות בעלי השדות חולקים את הפירות, גם באופן שהעץ נוטה לצד אחד וכל הפירות נמצאים באויר של שדה אחת.
- שפו הגמ' מבארת שלמרות שהיה מקום לומר שבאופן שיש יותר פירות בצד אחד של המיצר סמוך לשדה אחת, יחלקו את הפירות לאורכו של המיצר ונמצא שבעל השדה אחת ירויה, מ"מ הדין שחולקים את הפירות בשווה כיון שחולקים לרוחבו של מיצר.
- שפז הגמ' מבארת שלמרות שבדרך כלל מותר לקצוץ, מ"מ באופן שיש בצד אחד של הנהר אילנות של פרסיים שידוע שלא יקצצו וביניהם יש אילנות של ישראל, אסור לקצוץ גם את השדה של ישראל, כיון שאין תועלת בכך שהרי האנשים שמושכים את הספינות לא ילכו בצד זה של הנהר אלא ילכו בצד השני של הנהר.
- שפח רש"י מבאר שרב נחמן סובר שאין דינא דבר מצרא, אמנם תוס' חולקים על רש"י וסוברים שרב נחמן מודה לדינא דבר מצרא, אלא הטעם של רב נחמן שבאופן זה המצרן לא יכול לסלק את המחזיק, משום שודאי המצרן ידע שהקרקע היא הפקר ואם לא החזיק בה סימן שלא רצה להחזיק בה, אבל באופן שאדם קנה קרקע המצרן יכול לסלק את הקונה, כיון שהמצרן יכול לטעון שלא ידע שהקרקע עומדת למכירה.

רכז. דיני בר מצרא:

- האם יש 'דינא דבר מצרא':
 - במכר:
 - קרקע ליד קרקע:
 - באופן שיש הפסק בין שדה המצרן לשדה שהלוקח קנה ואין תלם שמחבר בין השדות - אין 'דינא דבר מצרא'.
 - בשאר האופנים - יש 'דינא דבר מצרא'.
 - בית ליד בית - אין 'דינא דבר מצרא'.
 - בית על גבי קרקע - יש 'דינא דבר מצרא' שפט.
 - במתנה - אין 'דינא דבר מצרא' שצ.
- אופנים שיש לדון האם יש 'דינא דבר מצרא':
 - באופן שיש הפסד למוכר אם ימכור למצרן - אין 'דינא דבר מצרא' שצא.
 - באופן שמכר את הקרקע לאדם שיש לו חלק בקרקע (כגון אדם שהקרקע ממשוכנת בידו או שותף) - אין 'דינא דבר מצרא'.
 - באופן שמכר את הקרקע בחזרה לבעלים הראשונים של הקרקע - אין 'דינא דבר מצרא'.
 - באופן שקנה קרקע מעכו"ם - אין 'דינא דבר מצרא' משום שהלוקח הבריח את העכו"ם ממקום זה.
 - באופן שמכר את הקרקע לעכו"ם - אין 'דינא דבר מצרא', משום שדינא דבר מצרא הוא על הלוקח ובאופן שהלוקח עכו"ם לא שייך דין זה.
 - באופן שמכר את הקרקע לאשה - אין 'דינא דבר מצרא' משום שאין דרכה של אשה לחזר אחר קניית קרקע.
 - באופן שמכר את הקרקע ליתומים - אין 'דינא דבר מצרא' משום שאין דרכם של היתומים לחזר את קניית קרקע.
 - באופן שהלוקח לא קנה את כל הקרקע אלא רק את אמצע הקרקע:
 - באופן שהאמצע של הקרקע היא קרקע עידית או זיבורית - אין 'דינא דבר מצרא'.
 - בשאר האופנים - יש 'דינא דבר מצרא'.
 - באופן שהמצרן אמר שילך להביא כסף:
 - באופן שהמצרן אמר שצריך לטרוח בשביל להביא את הכסף - אין 'דינא דבר מצרא' משום שהבעלים לא צריך לחכות למצרן.
 - באופן שהמצרן לא אמר שצריך לטרוח בשביל להביא את הכסף:
 - באופן שבית דין אומדים שהמצרן הוא אדם אמיד שיש לו את הכסף - יש 'דינא דבר מצרא' משום שהבעלים צריך לחכות למצרן.
 - באופן שבית דין אומדים שהמצרן אינו אדם אמיד - אין 'דינא דבר מצרא' משום שהבעלים לא צריך לחכות למצרן.
 - באופן שיש ארבעה מצרנים:
 - באופן שאחד מהם קדם וקנה - אין 'דינא דבר מצרא'.

» הערות »

- שפט** הגמ' מבארת שבאופן שיש בית על גבי הקרקע, והקרקע שייכת לאדם אחד והבית שייך לאדם אחר, ויש לו זכות להשאיר את הבית בקרקע לזמן קצוב, באופן שבעל הבית רוצה למכור את הבית יש 'דינא דבר מצרא' ובאופן שבעל הקרקע רוצה למכור את הקרקע אין 'דינא דבר מצרא'.
- שצ** הגמ' מבארת שהדין שבמתנה אין 'דינא דבר מצרא' נאמר באופן שהבעלים לא כתב ללוקח אחריות על המתנה, אבל באופן שהבעלים כתב ללוקח אחריות על המתנה יש 'דינא דבר מצרא', ורש"י מבאר שבאופן שכתב אחריות על המתנה ודאי שאין כוונת הבעלים לתת במתנה שהרי אין דרך לכתוב אחריות על מתנה, אלא הוי מכר ובמכר יש 'דינא דבר מצרא'.
- שצא** הגמ' מבארת כמה אופנים שיש הפסד למוכר: א. באופן שמכר את כל נכסיו לאדם אחד ובאחת מהקרקעות יש מצרן, ואם המצרן יסלק את הלוקח הלוקח יחזור בו מכל המקח של כל השדות. ב. באופן שהמוכר רצה למכור קרקע רחוקה ולקנות קרקע קרובה, ויש חשש שעד שהמצרן יקנה אדם אחר יקנה את הקרקע הקרובה. ג. באופן שהמוכר רוצה למכור את הקרקע עבור מזונות או פריעת מס למלך או בשביל לקבוע את מתו ולא רוצה להתעכב עד שיודיע למצרן. ד. באופן שהמעות של הלוקח הם מעות טובות והמעות של המצרן הם מעות גרועות. ה. באופן שהלוקח שלח את המעות בצרור פתוח והמצרן שלח את המעות בצרור סגור, והמוכר לא רוצה לפתוח את הצרור הסגור של המצרן משום שחושש שהמצרן יטען שהיה מעות נוספות בצרור.

• באופן שכולם באו יחד לקנות - מחלקים את הקרקע בין ארבעת המצרנים וכל אחד מקבל את החלק בשדה שקרובה לשדהו.

- באופן ש'יש דינא דבר מצרא' האם הקרקע נקנית למצרן או ללוקח:
 - באופן שהלוקח לא ביקש רשות מהמצרן - הקרקע נקנית למצרן.
 - באופן שהלוקח ביקש רשות מהמצרן ולא עשה קנין - לרבינא הקרקע נקנית לקונה, לנהרדעי הקרקע נקנית למצרן שצב.
 - באופן שהלוקח ביקש רשות מהמצרן ועשה קנין - הקרקע נקנית ללוקח.
- דיני קניית הקרקע באופן שהקרקע נקנית למצרן:
 - באופן שהקרקע שווה מאתים והלוקח קנה במאה:
 - באופן שבעל הקרקע היה מוכר במאה לכל אדם - המצרן צריך לשלם ללוקח מאה.
 - באופן שבעל הקרקע מכר מאה רק ללוקח ולשאר האנשים היה מוכר במאתים - המצרן צריך לשלם ללוקח מאתים.
 - באופן שהקרקע שווה מאה והלוקח קנה במאתים - המצרן צריך לשלם ללוקח מאתים.

רכח. דיני קדימה בשכנים:

- שכן העיר ושכן שדה - שכן העיר קודם.
- שכן ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם.
- קרוב ותלמיד חכם - תלמיד חכם קודם.
- שכן וקרוב - השכן קודם שצג.

דף קט

רכט. דיני המקבל שדה מחבירו האם מותר לזרוע בה פשתן:

- אריס - מותר שצד.
- חוכר:
 - באופן שקיבל את הקרקע לפחות משבע שנים - אסור.
 - באופן שקיבל את הקרקע ליותר משבע שנים - מותר שצה.

רל. דיני המקבל שדה מחבירו:

- האם מקבל בפירות:
 - באופן שקצר את הפירות - מקבל.
 - באופן שלא קצר את הפירות - שמים את שווי הפירות ובעל השדה משלם לו בכסף.
- האם מקבל בשבח:
 - באופן שקיבל שדה שיש בתוכו עץ שעושה פירות - לא מקבל בשבח שהעץ השביח, משום שירד על דעת לקבל מהפירות ולא לקבל מהשבח של העץ.

הערות

שצב רש"י מבאר שהטעם של נהרדעי שהקרקע נקנית למצרן, משום שהמצרן יכול לטעון שלא רצה לקנות את הקרקע בעצמו מהבעלים משום שחשש שהבעלים ייקרו את מחיר הקרקע כיון שהבעלים יודע שקרקע זו חביבה עליו, ולכן המצרן הסכים שהקונה ילך לבעלים לקנות את הקרקע והבעלים ימכור לו את הקרקע במחירה האמיתי.

שצג רש"י מבאר שדיני קדימה אלו נאמרו באדם שרוצה למכור את שדהו והגיעו שני קונים שאינם מצרנים, אמנם תוס' מבארים שדיני קדימה אלו נאמרו באופן שהגיעו שני קונים ששניהם מצרנים, ואחד מהם גר בעיר הזאת סמוך לשדה והשני גר בעיר אחרת והשדה רחוקה מביתו, או שאחד מהם שכן או קרוב או תלמיד חכם.

שצד רש"י מבאר שהסיבה שמוותר לאריס לזרוע פשתן שמכחיש את הקרקע, משום שבעל הקרקע נוטל חלק מהרווחים של הפשתן.

שצה רש"י מבאר שזרע פשתן מכחיש את הקרקע הרבה והקרקע אינה חוזרת לכוחה עד שבע שנים, ולכן באופן שקיבל את הקרקע לשבע שנים מותר לזרוע פשתן, אבל באופן שקיבל את הקרקע פחות משבע שנים אסור כיון שיחזיר קרקע כחושה לבעלים.

- באופן שקיבל שדה שיש בתוכה עץ שקמה:
 - באופן שקיבל את השדה לפחות משבע שנים:
 - קורות השקמה - לא מקבל.
 - שבח שקמה - לאביי מקבל, לרבא אינו מקבל.
 - באופן שקיבל את השדה ליותר משבע שנים - בשנה הראשונה מקבל בקורות השקמה.
- באופן שקיבל שדה לגדל אספסתא וגדל בשדה עץ - האריס מקבל שבח כיון שהיה יכול לזרוע במקום העץ.

רלא. דיני שותל כרמים:

- באופן שהשותל לא גרם הפסד לכרם:
 - באופן שהשותל עובד בכרם - השותל מקבל חצי מהשבח שצו.
 - באופן שהשותל רוצה לעלות לארץ ישראל ולהפסיק לעבוד בכרם - השותל מקבל רבע מהשבח שצו.
 - באופן ששטף נהר את הכרם - השותל מקבל רבע מהשבח שצח.
 - באופן שהשותל מת - בניו מקבלים את השבח.
- באופן שהשותל גרם הפסד לכרם:
 - האם אפשר לסלק את השותל - בין באופן שהבעלים התרה בשותל ובין באופן שהבעלים לא התרה בשותל אפשר לסלק את השותל, משום שההפסד אינו חוזר שצט.
 - האם השותל מקבל את דמי השבח:
 - באופן שהשותל לא התנה שיפסיד את דמי השבח - כן.
 - באופן שהשותל התנה שיפסיד את דמי השבח - לרב יהודה ורב כהנא לא, לרבא כן.

רלב. דיני אדם שנתן לחברו פרדס במשכון לעשר שנים:

- באופן שהמשכון התייבש או נקצץ בזמנו לאחר חמש שנים - לאביי מוכרים את העצים והמלוה נוטל את העצים, לרבא מוכרים את העצים וקונים קרקע והמלוה מקבל את הפירות של הקרקע.
- באופן שהמשכון התייבש או נקצץ שלא בזמנו לאחר חמש שנים - מוכרים את העצים וקונים קרקע והמלוה מקבל את הפירות של הקרקע.

הערות

- שצו בדברי הגמ' מבואר שהכוונה שהשותל מקבל חצי מהשבח, הוא חצי מהפירות וכן חצי מהזמורות של הכרם שהדרך לקוצצם, וכן חצי מהעץ של גפן שהזקינה והפסיקה לעשות פירות וקוצצו אותה, כיון שדרך הגפנים להזקין והשותל ירד גם על דעת לקבל שבח זה.
- שצז רש"י מבאר שבאופן שהשותל השביח ששה דינרים חצי מהשבח שייך לבעל הכרם וחצי מהשבח שייך לשותל, אלא שלאחר שהשותל מפסיק לעבוד צריך בעל הכרם לשכור אריס שיעבוד בכרם והאריס מקבל שלישי, ונמצא שבכדי שבעל הבית לא יפסיד צריך שיהיה לבעל הבית שלשה רבעים מהשבח (ארבעה וחצי דינרים), ויתן מתוכם שלישי לאריס (דינר וחצי), ונמצא שנשאר ביד הבעל חצי (שלשה דינרים) ובעל הבית לא הפסיד, ונשאר לשותל רבע (דינר וחצי).
- שצח רש"י תוס' מבארים שהסיבה שבאופן ששטף נהר את הכרם השותל מקבל רבע מהשבח, משום שהשותל הסתלק מעבודתו לפני הזמן.
- שצט הגמ' מביאה שהדין שבאופן שההפסד אינו חוזר אפשר לסלק ללא התראה נאמר גם במלמד תינוקות (לרש"י משום ש'שבשתא כיון דעל על', ולתוס' אפילו לפי הצד ש'שבשתא ממיילא נפקא', מ"מ באותה שעה שלימדם טעות יכל ללמוד לימוד אחר אמית', וגם בטבח ששוחט בהמות, וגם במוהל, וגם בסופר מתא.
- ת הגמ' מבארת שהטעם של רבא שהשותל מקבל את דמי השבח, משום שנחשב 'אסמכתא' ואסמכתא לא קונה, והגמ' מבארת שרק באופן זה שהשותל התנה להפסיד את דמי השבח נחשב אסמכתא, אבל באופן שהשותל התנה שאם יפסיד ישלם במיטב לא נחשב אסמכתא.
- הגמ' מביאה שלרב כהנא ורבא שבאופן שהשותל אמר 'אי מפסידנא מסתלקנא בלא שבחא' השותל מפסיד את דמי השבח, ונחלקו רב יהודה ורב כהנא באופן שהשותל אמר 'אי מפסידנא מסתלקנא', לרב יהודה כוונת הלשון שיסתלק ללא שבח, ולרב כהנא אין כוונת הלשון שיסתלק ללא שבח, ולכן השותל מקבל את דמי השבח.
- בדברי הגמ' מבואר שגם באופן שהשותל מקבל את דמי השבח, מקזיזים מדמי השבח את ההפסד שהשותל עשה.

פרק עשירי

רלג. דיני בית ועליה של שותפין באופן שהבית נפל:

- באופן שיודעים שהבית נפל תחתיו:
 - האבנים העליונות - שייכות לבעל העליה.
 - האבנים האמצעיות:
 - האבנים השלמות - שייכות לבעל העליה, כיון שמסתבר שהאבנים שלו לא נשברו.
 - האבנים השבורות - שייכות לבעל הבית, כיון שמסתבר שהאבנים שלו נשברו.
 - האבנים התחתונות - שייכות לבעל הבית.
- באופן שיודעים שהבית נפל על צדו:
 - האבנים הקרובות - שייכות לבעל הבית.
 - האבנים האמצעיות:
 - האבנים השלמות - שייכות לבעל הבית, כיון שמסתבר שהאבנים שלו לא נשברו.
 - האבנים השבורות - שייכות לבעל העליה, כיון שמסתבר שהאבנים שלו נשברו.
 - האבנים הרחוקות - שייכות לבעל העליה.
- באופן שלא יודעים כיצד הבית נפל (כגון שהבית נפל בלילה ופנו את האבנים אנשים מרשות הרבים):
 - באופן שהאבנים נמצאים ברשות הרבים:
 - באופן שאחד טוען ברי שהאבנים השלמות הללו שלו והשני טוען שמא - הברי מקבל את האבנים השלמות שטוען שהם שלו, והשמא מקבל אבנים שלמות אחרות כנגדם, ואת שאר האבנים חולקים בשווה.
 - בשאר האופנים - חולקים את האבנים השלמות והשבורות בשווה^{תא}.
 - באופן שהאבנים נמצאות בחצירו של העליון או בחצירו של התחתון:
 - לפי התירוץ הראשון של הגמ' - המוחזק נוטל את האבנים השלמות כיון שהמוציא מחבירו עליו הראיה.
 - לפי התירוץ השני של הגמ' - הדין כמו באופן שהאבנים נמצאות ברשות הרבים^{תב}.

דף קיז

רלד. דיני בית ועליה באופן שבעל הבית השכיר את העליה לאדם אחר:

- באיזה אופן נחשב שהעליה לא ראויה לשימוש:
 - באופן שרוב הריצפה של העליה נפחתה - העליה אינה ראויה לשימוש.
 - באופן שארבע אמות מהריצפה של העליה נפחתו - לרב העליה ראויה לשימוש, לשמואל העליה לא ראויה לשימוש^{תג}.

הערות

- תא בדברי הגמ' מבואר שיש לברי רווח לקבל את האבנים השלמות שיודע שהם שלו, באופן שאבנים אלו יותר רחבות, או באופן שיש על אבנים אלו יותר טיט.
- בדברי הגמ' מבואר שאפילו לפי המ"ד ש'ברי ושמא לאו ברי עדיף' הברי מקבל את האבנים השלמות, משום שהטוען שמא מחויב שבועת מודה במקצת ומתוך שאינו יכול להשבע משלם.
- תוס' מבארים בתירוץ הראשון שלמרות שבאופן שאין מוחזק לכו"ע ברי עדיף, מ"מ באופן זה שיודעים שחצי מהאבנים שייכות לטוען שמא, נחשב שהטוען שמא מוחזק, ותוס' בתירוץ השני מבארים שבכל אופן שיש ממון המוטל בספק שניהם נחשבים מוחזקים.
- תב הגמ' מבארת שבאופן זה שבעל העליה ובעל הבית שותפים והאבנים נמצאות ברשותו של אחד מהם, בעל הרשות אינו מקפיד על שותפו שיניח חפצים ברשותו, ולכן נחשב שהאבנים נמצאות ברשות של שניהם.
- תג הגמ' מבארת שהטעם של שמואל שהעליה לא ראויה לשימוש משום שאין אדם דר תציו למעלה וחצי למטה', והטעם של רב שהעליה ראויה לשימוש משום שאדם דר תציו למעלה וחצי למטה'.

- דיני השכירות באופן שהעליה לא ראויה לשימוש:
 - באופן שבעל הבית אמר לשוכר שמשכיר 'עליה' - באופן שיש לבעל הבית עליה אחרת בעל הבית צריך לתת לשוכר עליה זו לגור בה.
 - באופן שבעל הבית אמר לשוכר שמשכיר 'עליה זו':
 - באופן שבעל הבית לא הוסיף שמשעבד את הבית לעליה - השוכר הפסיד ובעל הבית לא צריך להעמיד לשוכר עליה אחרת.
 - באופן שבעל הבית הוסיף שמשעבד את הבית לעליה (כגון שאמר 'עליה זו שעל גבי בית זה'):
 - באופן שבעל הבית רוצה לתקן את העליה:
 - לת"ק - בעל הבית מתקן את קורות העליה ואת המעזיבה.
 - לרבי יוסי - בעל הבית מתקן את קורות העליה והשוכר מתקן את המעזיבה תי.
 - באופן שבעל הבית לא רוצה לתקן את העליה:
 - באופן שאין לבעל הבית עליה נוספת מעל עליה זו - השוכר יכול לגור בבית עד שבעל הבית יתקן את העליה תי.
 - באופן שיש לבעל הבית עליה נוספת מעל עליה זו - הגמ' מסתפקת האם המשכיר יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, או דלמא המשכיר לא יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, אלא השוכר יכול לגור בבית עד שבעל הבית יתקן את העליה התחתונה תי.

רלה. דיני בית ועליה של שני אנשים והתקלקלה המעזיבה ועל ידי כך המים שהעליון שופך נשפכים על התחתון:

- באופן שהמים נשפכים מהעליון ישר על התחתון - העליון צריך לתקן את המעזיבה משום שנחשב 'גירי דליה' ולכן 'על המזיק להרחיק את עצמו'.
- באופן שהמים לא נשפכים מהעליון ישר על התחתון:
 - לת"ק - העליון צריך לתקן את המעזיבה משום שגם באופן שלא נחשב 'גירי דליה' על המזיק להרחיק את עצמו.
 - לרבי יוסי - העליון לא צריך לתקן את המעזיבה משום שבאופן שלא נחשב 'גירי דליה' על הניזק להרחיק את עצמו.

רלו. דיני בית ועליה של שני אנשים באופן שהבית והעליה נפלו:

- באופן שבעל העליה ובעל הבית רוצים לבנות:
 - בעל הבית - צריך לבנות את הבית כמו שהיה או לבנות בית יותר חזק, ואסור לו לבנות בית יותר חלש.
 - בעל העליה - צריך לבנות את העליה כמו שהייתה או לבנות עליה יותר קלה, ואסור לו לבנות עליה יותר כבדה.
- באופן שבעל הבית לא רוצה לבנות ובעל העליה רוצה לבנות:
 - לת"ק - בעל העליה בונה את הבית ויושב בתוך הבית עד שבעל הבית ישלם לו על בניית הבית.
 - לרבי יהודה:
 - לרש"י - בעל העליה בונה את הבית ואת העליה ויושב בבית עד שבעל הבית ישלם לו על בניית הבית.
 - לתוס' - בעל העליה בונה את הבית ואת העליה ויושב בעליה, ומונע את הבעל הבית להכנס לבית עד שישלם לו על בניית הבית.

⌘ הערות ⌘

- תד הגמ' מבארת שהטעם של ת"ק שבעל הבית צריך לתקן את המעזיבה משום שהמעזיבה מיועדת לחזק את הריצפה ולכן הוצאה זו מוטלת על המשכיר, והטעם של רבי יוסי שהשוכר מתקן את המעזיבה משום שהמעזיבה מיועדת ליישר את הריצפה ולכן הוצאה זו מוטלת על השוכר.
- תה הגמ' מסתפקת באופן זה, האם השוכר יכול להוציא את בעל הבית מהבית משום שיש לשוכר זכות לגור בבית לבדו, או דלמא השוכר לא יכול להוציא את בעל הבית מהבית. ולפי הצד שהשוכר לא יכול להוציא את בעל הבית מהבית, הגמ' מסתפקת האם בעל הבית יכול לדרוש מהשוכר שיכנס לבית דרך העליה, משום שזכות השוכר בבית הוא כמו זכותו בעליה, או דלמא השוכר יכול להכנס לבית דרך פתח הבית, משום שהשוכר קיבל על עצמו לעלות לעליה, אבל השוכר לא קיבל על עצמו לעלות לעליה ולרדת לבית.
- תו הגמ' מבארת שהצד שהמשכיר יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, משום שהשוכר קיבל על עצמו לעלות לעליה, וכלול בכך גם לעלות לעליה העליונה משום ש'שם עליה' חד הוא, והצד שהמשכיר לא יכול לתת לשוכר את העליה העליונה לגור בה, משום שהשוכר קיבל על עצמו לעלות לעליה התחתונה, ולא קיבל על עצמו לעלות לעליה העליונה.

- באופן שבעל הבית ובעל העליה לא רוצים לבנות ת"ז:
 - לברייתא הראשונה (לגירסת הרי"ף) - הקרקע שייכת לבעל הבית.
 - לברייתא השניה:
 - לרבי נתן - שלישי מהקרקע שייך לבעל העליה ושני שלישי שייכים לבעל הבית.
 - לאחרים - רבע מהקרקע שייך לבעל העליה ושלושה רבעים שייכים לבעל הבית.

דף קיה

רלז. בית הבד שיש מעליו גינה ונפחתה התקרה של הבית הבד שהיא הריצפה של הגינה:

- באופן שרוב הריצפה של הגינה נפחתה - בעל בית הבד צריך לתקן את התקרה של בית הבד.
- באופן שארבע אמות מהריצפה של הגינה נפחתה:
 - לרב - בעל בית הבד לא צריך לתקן את התקרה של בית הבד.
 - לשמואל - בעל בית הבד צריך לתקן את התקרה של בית הבד ת"ח.

רלח. דיני כותל ואילן שנפלו לרשות הרבים והזיקו:

- באופן שבית דין לא נתנו לבעלים זמן לקצוץ - פטור ת"ט.
- באופן שבית דין נתנו לבעלים זמן של שלשים יום לקצוץ:
 - באופן שנפל בתוך השלשים יום - פטור.
 - באופן שנפל לאחר שלשים יום - חייב.

רלט. דין כותל שנפל לגינת חבירו:

- באופן שבעל הכותל אמר לבעל הגינה 'הגיעוך' ובעל הגינה לא סילק את האבנים - בעל הכותל לא מתכוון להפקיר את הכותל אלא להשתמט מלסלק את האבנים, ולכן בעל הגינה לא יכול לזכות באבני הכותל ובעל הכותל חייב לסלק את האבנים מהגינה.
- באופן שבעל הכותל אמר לבעל הגינה 'הגיעוך' ובעל הגינה סילק את האבנים - בעל הגינה זכה באבנים, ובעל הכותל לא יכול לחזור בו ולשלם לבעל הגינה את הוצאותיו ולקבל בחזרה את האבנים.

רמז. דיני תשלום של פועל:

- באופן ששכר פועל ללקט תבן וקש מחצרו של בעל הבית - חייב לשלם לפועל בכסף ואינו יכול לשלם לפועל בשווה כסף (כגון בתבן וקש שליקט) ת"י.
- באופן ששכר את הפועל להגביה תבן וקש של הפקר - בעל הבית זכה בתבן והתחייב לשלם לפועל בכסף ולא יכול לשלם לפועל בשווה כסף (כגון בתבן וקש שליקט) ת"א.
- באופן ששכר את הפועל לשמור על תבן וקש של הפקר - בעל הבית לא זכה בתבן ובקש ולכן יכול לומר לפועל שיטול את התבן והקש שליקט בשכרו.

הערות

- תז רש"י מבאר שהנידון באופן שבעל הבית ובעל העליה רוצים למכור את הבית לאדם אחר, אמנם תוס' סוברים שבאופן זה פשוט שיש לבעל העליה זכות בקרקע, ובעל הבית לא יכול למכור את הבית לאדם אחר לגמרי ללא רשותו, ולכן תוס' מבארים שהנידון באופן שבעל הבית ובעל העליה רוצים לזרוע את הקרקע.
- תח הגמ' מבארת שהטעם של שמואל שבעל בית הבד צריך לתקן את התקרה של בית הבד שהיא הריצפה של הגינה, משום שהגינה לא ראויה לשימוש כיון שאין אדם דר חציו למעלה וחציו למטה, והטעם של רב שבעל בית הבד לא צריך לתקן את התקרה של בית הבד, משום שהגינה ראויה לשימוש כיון שאדם דר חציו למעלה וחציו למטה (רב ושמואל נחלקו גם באופן זה וגם באופן של בית ועליה שנפחתה העליה [הבא לעיל הערה תשנ"א: הסיכוי אנה מוגדרת], והגמ' מבארת את החידוש בשני האופנים).
- רש"י מבאר שהנידון של בית הבית וגינה מדובר באחים שחלקו ואחד נטל את בית הבד והשני נטל את הגינה, אמנם תוס' מקשים על רש"י שדין זה נאמר באופן שבית הבד והגינה שייכים לאדם אחד והוא השכיר את הגינה לאדם אחר.
- תט רש"י מבאר שהסיבה שהבעלים פטור כיון שלא היה צריך לחשוש שהכותל והאילן יפלו ולכן נחשב לאונס.
- תי רש"י מבאר שהמקור שבעל הבית לא יכול לשלם לפועל בשווה כסף, דכתיב 'בל תלין שכרו' כלומר מה שהתנה לתת לו שהוא כסף ולא שווה כסף.
- ת"א הגמ' מבארת שבאופן שבעל הבית שכר פועל להגביה עבורו מציאה, הפועל יכול לזכות את המציאה עבור בעל הבית ואין בכך חסרון של 'חב לאחרים'.

רמא. דין שומרי ספיחים של שביעית לצורך מנחת העומר או שתי הלחם:

- באופן ששומרים בשכר - אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם.
- באופן ששומרים בחינם:
 - לת"ק:
 - לרבה, ולרבה בלישנא קמא - אי אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם.
 - לרבה בלישנא בתרא - אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם.
 - לרבי יוסי - אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם תיב.

רמב. דיני המוציא זבל לרשות הרבים:

- האם מותר להוציא זבל לרשות הרבים:
 - בשעת הוצאת זבלים - מותר להוציא ולהשהות את הזבל שלשים יום.
 - שלא בשעת הוצאת זבלים:
 - לתירוץ הראשון בתוס' - מותר להוציא ואסור להשהות את הזבל אלא מיד צריך לקחת את הזבל מרשות הרבים.
 - לתירוץ השני בתוס' - אסור להוציא.
- באופן שהוציא והזיקו האם צריך לשלם:
 - באופן שהיה מותר להוציא - לת"ק חייב, לרבי יהודה פטור.
 - באופן שהיה אסור להוציא - חייב.

רמג. דיני נזק שנעשה על ידי שותפין:

- הקדמה - הגמ' דנה בשותפים שבונים בנין, שאחד חוצב את האבן מההר, והשני מסתת את האבן, והשלישי סוחב את האבן על החמור לבנין, והרביעי לוקח את האבן מהחמור ומעביר אותה לבונה, והחמישי מניח את האבן במקומה, והשישי בודק שהאבן מונחת בצורה טובה, והאבן הזיקה מהשותפים חייב לשלם וכדלהלן.
- באופן שהניחו את האבן על הבנין ולאחר מכן האבן נפלה והזיקה:
 - באופן שכל אחד הוא שכיר - האחרון חייב.
 - באופן שכולם קבלנים - כולם חייבים תיג.
- באופן שהאבן נפלה מידו של אחד מהם והזיקה - האדם שהאבן נפלה לו חייב וכולם פטורים תיד.

הערות

תיב בדברי המשנה מבואר שלפי ת"ק שומרי ספיחים מקבלים שכר מתרומת הלשכה, ורבה בלישנא קמא מבאר שת"ק סובר שבאופן שהשומר לא קיבל שכר אי אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם, כיון שת"ק סובר ש'הבטה בהפקר' קונה, ולכן באופן שהשומר לא מקבל שכר מתרומת הלשכה השומר זוכה בעצמו בספיחים של שביעית, וגם באופן שהשומר יקנה את הספיחים לציבור חוששים שהשומר לא יקנה את הספיחים לציבור יפה יפה, אמנם רבא בלישנא בתרא מבאר שאפשר לומר שת"ק סובר ש'הבטה בהפקר' לא קונה, וגם באופן שהשומר לא מקבל שכר מתרומת הלשכה אפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר או שתי הלחם, אלא שת"ק סובר שעדיף שהשומרים יקבלו שכר מתרומת הלשכה, משום לא יקבלו שכר יש חשש שיבואו בעלי זרועות ויקחו את הספיחים, אבל באופן שהשומר מקבל שכר ויצא קול שהספיחים של הקדש לא יבואו בעלי זרועות ויקחו את הספיחים.

בדברי המשנה מבואר שלפי ת"ק שומרי ספיחים אינם מקבלים שכר מתרומת הלשכה אלא שומרים בחינם, ורבה בלישנא בתרא מבארים שרבי יוסי סובר שהבטה בהפקר לא קונה, ולכן השומר לא קונה את הספיחים ואפשר להביא מספיחים אלו מנחת העומר ושתי הלחם, אמנם רבא בלישנא קמא מבאר שאפשר לומר שרבי יוסי סובר שהבטה בהפקר קונה, אלא שלאחר שהשומר קונה את הספיחים הוא חוזר ומקנה את הספיחים לציבור, ולא חוששים שהשומר לא יקנה את הספיחים לציבור יפה יפה.

רש"י כותב שהבטה בהפקר קונה 'הואיל ודבר טורח הוא ודעתו לכן על ידו נשמר', ותוס' [ב א] כותבים ש'הבטה בהפקר' קונה באופן שעשה מעשה כל דהו כגון שגדר גדר קטן, אבל באופן שלא עשה מעשה לא קונה.

תיג רש"י מבאר שבאופן שכולם קבלנים, כולם קיבלו את האחריות על הנזקים שיהיו מוחמת הבניה, ולכן כולם חייבים על הנזק.

תיד רש"י מבאר שבאופן שהאבן נפלה מידו של אחד מהם והזיקה, נחשב נזק מ'כוחו' של האדם שהאבן נפלה לו, ולכן אדם זה חייב וכולם פטורים.

דף קיט

רמז. דין שתי גינות שסמוכות זה ליד זה והאחת גבוהה מחברתה וגדל ירק בהפרש הגובה ביניהם:

- השרשים של הירק שנמצאים בתוך הקרקע - שייכים לעליון.
- הענפים של הירק שנמצאים מחוץ לקרקע:
 - לרבי מאיר - שייכים לעליון תטו.
 - לרבי יהודה - שייכים לתחתון תטז.
 - לרבי שמעון:
- באופן שהעליון יכול לפשוט את ידו ולקחת את הירק:
 - באופן שהעליון מגיע לענפי הירק ולשורשי הירק - שייכים לעליון.
 - באופן שהעליון מגיע לענפי הירק ולא מגיע לשורשי הירק - ספק האם שייכים לעליון או לתחתון.
 - באופן שהעליון מגיע לשורשי הירק ולא מגיע לענפי הירק - ספק האם שייכים לעליון או לתחתון.
 - באופן שהעליון לא יכול לפשוט את ידו ולקחת את הירק - שייכים לתחתון תיז.

 הערות

תטו הגמ' מבאר שהטעם של רבי מאיר שהענפים שייכים לעליון, משום ש'שדי נופו בתר עיקרו'.

תטז הגמ' מבאר שהטעם של רבי יהודה שהענפים שייכים לתחתון, משום ש'לא שדי נופו בתר עיקרו'.

תיז הגמ' מבאר שבאופן שהעליון יכול לפשוט את ידו ולקחת את הירק על ידי שיאנוס את עצמו, נחשב שלא יכול לפשוט את ידו, ולכן הענפים שייכים לתחתון.

רש"י מבאר שהטעם של רבי שמעון שהענפים שהעליון לא יכול לפשוט את ידו ולקחת שייכים לתחתון, משום שהעליון מוחל לתחתון כיון שגנאי בשבילו להכנס לגינה של חברו בשביל ללקט את הירק.